

ANTONII MVSÆ

BRASAVOLI MEDICI FERRARIENSIS

SIS IN SEXTVM LIBRVM APHORIS-

morum Hippocratis & Galeni, Commenta-
ria & Annotationes.

I QVIS HVIVS LIBRI SVMMAM QVANDAM in principio enarrare tētauerit, hic idem si hoc aget, aquā cri- bro haurire poterit, nam adeo uarij sunt, distincti, atq; breues Aphorismi, ut nullus sit quantumcūq; ingenio præditus, qui breuius, quam ab Hippocrate dictum sit, possit huius libri sen- tentiam referre. Tamen si quæ summa & breuis omnium re- petitio fieri possit, hæc est, In hoc libro ab Hippocrate signa edoceri, quibus bona, aut mala quæ futura sunt, simpliciter proferre & prædicere possimus. Et ideo hic liber prognosti- cus nuncupari poterit. At ne uel summum apicem in hac no-

stra interpretatione omittamus, scire oportet, hæc inscriptionē huic lib. in impressis codi- cibus prefixā esse: Galeni in sextum Aphorismorū Hippocratis, sed potius legendum est, Galeni liber sextus in aphorismos Hippocratis: tamē antiquus noster contextus ita habet *γαλλωδ᾽ εἰς τὸ ἕκτον τῶν ἀφορισμῶν*, Aldinus uero legit *γαλλωδ᾽ εἰς τὸν ἀφορισμὸν ἰπποκράτους*, Sed hæc ad rem ipsam nihil faciunt. Nos enim Hippocratis uerba interpretada suscepimus, nō libri inscriptiones considerandas. Hoc igitur modo exorditur Hippo- crates.

APHORISMVS I

IN longis leuitatibus intestinorum, si ructus acidus fiat, qui prius non erat, si- gnum bonum.

BRASAVOLVS.

SI QVIS diu intestinorū leuitatē passus sit, & prius acidus ructus nō habuerit, qui ta- men fieri incipiāt, hoc bonū signum est. quoniā naturalem calorem iam creuisse signifi- catur, & potentiā habere mouendi materiam illam, quæ in uentriculo est, & quam prius mouere non poterat in flatus. Philoth. uero dicit, ab Hippocrate symptoma poni quod morbū sequit, inquit, *ὅτι τὸν ἀφορισμὸν, πρὸς ἀδύναμιν ἀλλήλων, τὸ ἰσχυρὸν πεπραχῶς. ἢ γὰρ νόσος νόσος ἀδύναμις, ὡς πρὸς τῆς πλὴν ἐπιπέπυρεπῆς. ἢ νόσος πρὸς συμπτῶμα, ὡς πρὸς πυρετὸν κεφαλαλγία, ἢ συμπτῶμα νόσος, ὡς πρὸς τῆς κεφαλαλγίας ἐξόστως. ἢ συμπτῶμα πρὸς νόσος, ὡς πρὸς τῆς ἀρτηρίας κεφαλαλγία. ἢ νόσος πρὸς νόσος, ὡς πρὸς τῆς λευκοπυ- ρείας, καὶ ἀδύναμις νόσος ἀδύναμις, ὡς πρὸς τῆς οὐρεγμίας*, idest, In præsentī aphorismo de his quæ sibi succedūt, disputat. Succedaneū uero quadrifariā succedere potest, uel eī morbus morbo succedit, ut morbo laterali febris: uel symptoma morbo, ut febris capitis dolor: uel morbus symptomati, ut dolori capitis ariditas: uel symptoma symptomati, ut uigiliæ dolor capitis. supponitur ergo morbus qui est intestinorum leuitas, & in mor- bo symptoma superueniens, quod est acidus ructus.

Ἐν τῆσι χρονίοις λευκοπυρεσίαις, idest, In longis lienterijs.] Quas latini intestinorum leui- tates uocant, est autē intestinorū leuitas (ut Galenus in cōmento edocebit) quando non fit cibi immutatio, neq; in colore neq; in odore, neq; in aliqua qualitate. Nos autē adden- dum uolumus, uel est parua & exigua mutatio, nam si nullo modo cibi mutaretur, esset penitus naturalis calor defectus. fit autem multis de causis intestinorū leuitas, una est ex humoribus acutis, intestina & uentriculum in superficie mordicantibus, nam cū cibi ad exulceratas partes permeāt, dolorem sentiunt, & cibū propellere coguntur, In hacq; leuitate erit sensus cuiusdā morsus, quādoq; fit ex uētriculi & intestinorū imbecillitate, quia hæc partes à cibis grauata, statim eos demittunt, & hæc intestinorū leuitas alicuius doloris

doloris sensum nō habet. quādoq; fit ex multa uētriculi & intestinorū humiditate, quādoq; ex intēsa frigiditate, quę cōtentiūā uirtutē imbecilliorē reddit, & cōctiōnē impedit. De his in præsentiariū sermo est, quādo aliquis longam intestinorū leuitatem ob uentriculi & intestinorū imbecillitatē atq; frigiditatem cibi nō immutantur, nec alterantur, sed ut insumuntur, exeunt. unde opus est, contentiūā uim imbecillā esse, & simul cōcoctricē, uel esse corruptas, expulsiuā uero fortē. Philotheus easdem ferē leuitatis intesti-
 norū causas adducit, cuius uerba hæc sunt, ἀλλ' αὐτῆς ἢ λειψοτέρας, ἢ ὁρῆς ὑπερβολῆς τῆς φρεσῶν ἀλλοσιμῆς γίνεται, ἢ ὁρῆς ἀδύνατον τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, ἢ τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως ἢ τῆς δυσκρασίης καὶ ψυχρῶν νεκρῶσαν αὐτῆς, ἢ ὁρῆς χυμῶν ψυχρῶν πλεονάζοντα, καὶ τὸ αὐτὸ ποιεῖν τα. idest, Sed ipsa
 intestinorū leuitas, uel ob exulcerationē intestinorū in superficie fit, uel ob imbecillitatem cōtentiūæ potentiæ, uel alteratricis potentiæ, ipsas per frigidā intemperatā mortificantē, uel ob frigidum humorē superabundantē, & hoc idem facientē. Si uero petas, secundum quē modum intelligendus sit Hippocrates. Respondet, φησὶ τὸ ἄν ἐν πρῶτῳ τῆς ὁρῆς ἀδύνατον τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως γινόμενης λειψοτέρας ὁ λόγος δὲν ἔστιν ἰπποκράτει. idest, Hic igitur Hippocrati sermo est de intestinorū leuitate per imbecillitatē cōtētiūæ potētīæ facta.

ὁ φρεσῶν γίνεται ὑπερβολῆς, idest, Si ructus acidus fiat. Quando aliquis ex prædicta causa, intestinorū leuitatē patitur, naturalis calor in cibos nō agit, sed exeūt uel inalterati, uel parū immutati. Si naturalis calor augeri incipiat, in principio tantus est, ut coquere possit, sed in acidū saporē alterat: sicuti lactū contingit, quod in frigido uentriculo acescit: tamen in hoc casu calor est tantus, quod flatus incitare potest, unde flatū facit, qui à dimi-
 nuta caliditate fit. & quia perfecte coquere non potuit, tamen immutauit, in acidum duxit: propterea si ructus acidus fiat, signum est naturalem calorē creuisse, qui nihil prius immutabat, & qui non poterat etiam in flatus materiam conuertere. nunc uero illam in flatus uertere incipit. Solet autē ut plurimū intestinorum leuitas, longas egritudines sequi, nam alteratrix uis, & contentiua in longo morbo debilitantur.

Ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ὁρῆς, idest, Qui prius nō erat.] Aldinus contextus habet μὴ πρότερον γινόμενης, sed idem est sensus, quia si in principio fuerit acidus ructus, & perseueret, nō est bonum signum, sed solum si prius nō fuerit, deinde fiat, nam si ab initio sit (ut Oribasius dicit) malum signū est. est uero & acidus ructus malum signū, qui significat concoctionē diminutā, tamen est maius malum nō adesse, quia concoctio ablata significatur. Id autē quod est minus malū, respectu eius quod est magis malum, pro bono accipitur. fit uero & alijs ex causis ructus acidus, præter hanc, scilicet ob cōctiōnis imbecillitatē ex mala frigida tēperatura, sed illæ causæ hic nō intelliguntur, quoniam acidus ructus ex atra bile fieri potest, quæ circa os uentriculi cōtineatur, & ex praua calida tēperatura, quæ cibū adeo ebullire facit, ut in aciditatē quandam ducat, sed alterius generis q̄ illa sit quæ à frigiditate fit, potest etiā ex acida pituita fieri, quæ à capite ad os uentriculi confluat. Plinius uero dicit si quis penna uulturis dentes purget, eius halitum acidum fieri.

ὁ μὲν ἄγαθόν, idest, signū bonū.] Cur uero signū bonū sit, duas causas Oribasius assignat. Primo, quia materia, quę intro decurrebat, dissoluit uirtus, & ad exteriora pars ali quaderiuatur, & fit deriuatio de loco ad locū. Secūdo, quia significat frigidam & glutinosam materiam iam à calore solutā, ut fiat acidus ructus. Sed uera causa, cur bonum signum sit, est quia significatur, naturalem calorem, qui erat ferē defectus, & nullam cōctiōnem faciebat nec perfectā nec imperfectā, nūc aliquā cōctiōnē facere, & esse adeo robustū effectū, ut fumos eleuare possit, flatū excitare. Signū igitur bonū est, quia significatur naturalem calorē crescere, & ad suū terminū redire, unde & à Philotheo dicitur signū bonū esse ὡς ὅσα ἡμιπεψία. idest, tāq; sit semicoctio, prius uero nulla fiebat cōctio. Aetius etiā lib. nono, capite quinquagesimo primo de intestinorū leuitate agens hæc dicit. Videtur autē bonum & amicū signum in eis ructus acidus esse. Indicat enim iucundū quippiā factum esse, & uentrē ac intestina nō ueluti inania cibū sinere pertrāsire. Itaq; cum eiusmodi sit affectio, facile est intelligere, quod uim retentiūā ac concoctoriā facultatem tum uentris, tum intestinorū omni modo refocillare oportet. Quod sanē per ciborum conuenientīū exhibitionem fieri potest, perq; diætā restituendis ac refocillandis uiribus aptam, & ut simpliciter loquar, eodem medicationis ductu utendum est, quem ad coeliacos & dysentericos habes præscriptum. Aetius hæc tenet.

LEVITAS intestinorum est uelox exitus eorum quæ comeduntur, atq; bibuntur, quæ talia deiciuntur, qualia fere deuorata. Si quis uero uellet breuiorem afferre diffinitionem, diceret esse carentiam coctionis, cum neq; secundum consistentiã, neq; secundum colorem, uel odorem, uel ullam omnino qualitatem, in uentriculo facta fuerit mutatio ciborum. Tale autem nomen hæc passio sortita est existimantibus illis, qui prius talem ei indiderunt appellationem, fieri ipsam propter intrinsecã superficiẽ intestinorum leuitatem, ob quam cibos qui continentur in eis non amplius apprehendunt, ut cum suam seruarent sibi à natura inditam asperitatem retinebant. In pluribus itaq; alijs qui primi nomina rebus imposuere collaudandi, non tamen in leuitate intestinorum uiros accepto, qui ignorauerint quod ipsius uentriculi proprium est cibos amplecti, ac se circumfiringendo, certo tempore retinere & rursus ad inferiora demittere. Et sicuti in uelica fit urinæ stillicidium, non expectante ut illa colligatur, sed statim tanquam mordentem, aut aggrauantem, expellente; sic & in uentriculo ueloces exitus, hi enim sunt omnium excretionum causæ: quas si illi sciuissent, qui primi hanc passionem leuitatem intestinorum nominarunt, talem de ea opinionem abieciissent, & uice eius, totius uentriculi, atque intestinorum imbecillitatem in causa posuissent, ob quam hæc partes corporis grauata à cibis assumptis, ipsos confestim excernunt. Fieri autem potest aliquando ut à quorundam humorum mordacitate in superficie exulceratis, fiat hæc passio, & si uis ipsa non multum patiatur: tunc enim erit necessarium, ut permeantibus cibis, partes exulceratæ dolorem sentiant, atq; ideo illos propellant, atq; à se ipsis citissime emittant, quo in omnibus partibus facto, uelocitas exitus subsequetur, & nullum fiet initium coctionis. Verum tali intestinorum leuitati cuiusdam morsus inerit sensus. In illa uero quæ accidit propter uentriculi atque intestinorum imbecillitatem, absque ullo doloris sensu fiunt deiectiones. Adest autem & hæc haud parua utriusque differentia. Quæ enim abrafa fit humorum acritudine uentriculi atque intestinorum superficie, cessante humorum malignitate statim sanatur, cibus, ac potibus quæ uim densandi habent. Quod si longiori tempore perseueret, in alteram passionem quæ Dysenteria, idest difficultas intestinorum nominatur transmutatur. Quæ autem potentia retentiæ sequitur imbecillitatem, omnino quidem fit ex intemperatura. Sed uel ipsorum corporum quæ iam habitum quendam non facilem solui contraxerunt, est dispositio, uel propter humorem aliquem qui in uentriculo atque intestinis continetur euenit, ex quibus humoribus unus est pituita. Vnde & acidos ructus qui tali passione laborant, habent, quos graeci *ἰσχυροί* nominant, qui sine aliqua pituita quandoq; in uentriculo frigidiores fiunt, & in quibusdam leuitatibus intestinorum, quæ ex frigiditate ortum habent, una fiunt, sed progressu temporis cessant. Nam ab initio paruo quodam tempore cibi in uentriculo retinentur, procedente autem, atq; aucta passione, neque hoc tempore retinentur. In quibus igitur paruo remanent tempore, fit quoddam ueluti initium concoctionis, & propter hoc non sortitur effectum. Nos uero didicimus imperfectas coctiones ex frigiditate prouenientes ructus acidos facere. In quibus autem cibi nullum habent coctionis initium, neque ulla ab initio fit secundum qualitatem mutatio, adeo quod neq; ructus acidi, nisi pituita, præsertim acida, in uentriculo abundet. propterea Hippocrates non simpliciter dixit bonum esse signum acidos ructus in leuitatibus intestinorum, sed primum quidem in longis adiecit, quasi cum incipientibus; ut dictum est sæpius, unã eueniant, deinde ubi prius non fuerint, inquit. Quæcunq; enim à pituita uentriculum refrigerante fiunt leuitates intestinorum, semper cum ipsis sunt acidi ructus, ut casus quidam. Illis igitur quæ neq; incipiunt, neque ex pituita fiunt, non insunt acidi ructus, quod si aliquando fiant, significant tantum aliquando tempus cibum in uentriculo retineri, quod principium mutationis accipiunt, & naturam suorum operum reminisci. Et iam, ut arbitror satis implese uideor expositoris officium. Si quis uero eorum quæ dicta sunt uult capita omnia scientia comprehendere, in tractatu qui de potentijs naturalibus inscriptus est, non paucas habet de uentriculi uiribus demonstrationes, in causis autem accidentium, de omnibus quæ uelociter excernuntur. Quoniam uero Erasistratus in

tus in secundo de uentriculo mentitus est de medicis se ætate superioribus, turbauit autem atque confudit intestinorum leuitatis notionem, melius mihi uisum est hæc superaddere, & primum ipsius Erasistrati uerba subscribere, quæ ita se habent. De ea quæ leuitas intestinorum nominatur dicendum, quam priores medici in tres partes diuiserunt, in difficultatem intestinorum, in leuitatem intestinorum, & tentionem, & quidam in his quæ excernuntur differentias considerantes passionis atque dicentes. Quando enim sanguinolenta, atque muccosa exeunt, quæ à uentriculo fuere concocta, tunc difficultatem intestinorum nominabant. Si uero exeuntia cruda, mixta autem sanguinolentis, atque muccosis, leuitatem intestinorum uocabant: cum uero biliosa mixta cum sanguinolentis, atque muccosis excernuntur, tentionem passionem appellabant. Hæc igitur Erasistratus inquit, nescio qua ductus opinione adijciens crudis excrementis muccosa, ac sanguinolenta. Hoc enim nullus apposuit, neque eorum qui eius ætate claruerunt medicorum, ueluti Philotimus, Erophilus, Eudemus, neque eorum qui posteriores fuerunt Archigenis sectatores, neque quos ipse citat, medici superiores, hoc est ipso Erasistrato seniores. Diocles siquidem in libro de curatione causæ passionis, scribit in hunc modum. Tertia fit magna ex parte ex difficultate intestinorum. Vocatur autem leuitas intestinorum, ad quam sequitur deiectionis humida, ac spumosa & cruda, & multa, & cito post cibum assumptum, ac potum. Praxagoras autem in secundo de assidentibus, inquit. Intestinorum leuitate laborantibus, quoniam lubricum est intestinum, seium præfertim, necesse est cito ciborum fieri deiectionis. Post hæc deinceps, quod necessarium sit cito exeuntia esse omnino cruda, Praxagoras scribit, maximam quidem passionis proprietatem in cito ponens deiectione. Quod uero cibi omnino incocti permaneant, hoc unum faciens ex his quæ necessario consequuntur. Neque enim quia omnino incocti permaneant cibi, ideo cito deijciuntur, sed quia cito deijciuntur idcirco nullam habent coctionem, atque ideo nos, & alij medici plurimi citam ciborum nullam habenti coctionem deiectionem, dicimus esse leuitatem intestinorum. Sic & de ipsa uidentur sentire, & alij medici antiqui. Nam & in libro de passionibus Hippocratis, siue eius sit liber, siue Polybi eius discipuli, hæc de leuitate intestinorum scripta inueniuntur. Cibi deijciuntur imputridi, humidus, absque dolore, corpus autem extenuatur. Liqueat uero fuisse morem antiquum istorum uirorum uocare imputrida quæ nos incocta nominamus. In libro autem de uictu salubri, qui etiã & ipse Hippocratis adscribitur, licet qui adulterinũ censent, nonnulli ad Aristonem, nonnulli ad Philistionem, quidam ad Phestam, referant, scribuntur hæc uerba. Patiuntur nonnulli talia, cibis eis deijcitur, humidus, incoctus, non propter morbum, ueluti leuitatem intestinorum, neque aliquem ipsi affert dolorem. Hi quidem uiri omnes Erasistrato seniores. Mille autem alij, quos dixi omnes qui Erasistrati ætate uiguerunt in eandem sententiam de intestinorum leuitate scripserunt. Quare nescio qua causa ductus de priscis hominibus mentiaur, illos iniquis arbitrari in leuitatibus intestinorum sanguinolenta, atque muccosa cibis incoctis commiseri.

BRASAVOLVS

PRIMO Galen. docet, quid sit λειψοτητα. id est, Intestinorum leuitas. est autem uelox exitus eorum que comeduntur, & bibuntur, que talia deijciunt, qualia fuere deuorata. Breuis autem dici potest esse propter carentiam coctionis, quando neque secundum substantiam, nec secundum colorẽ, nec secundum odorẽ, nec secundum aliam qualitatem, ciborum mutatio in uentriculo fit. nos uero dicamus uel paucam immutationem factam esse, quia si nulla fieret, penitus non nutrire, & ex consequenti quisque moreretur, qui saltim per octo dies intestinorum leuitatem pateretur. Quod legitur, si quis uero uellet breuiorem afferre definitionem, græce est συμτομω τῶν δὲ αὐτῶν ἀφορίζονται εἶποι, σφύσιμ πέντες, concoctionis priuationem.

SECUNDO Galenus docet, unde hæc passio suum nomen sortita sit λειψοτητα intestinorum leuitas, inquit primos illos impositores existimasse quando fit hæc passio, intrinsecam intestinorum superficiem leuiorem fieri: unde cibi, qui in ipsa continentur, non retinentur, sicuti prius retinebantur, quando intestina suam asperitatem sibi naturalem seruabant. sed hi (inquit) in quibus nomina rebus apta imposuerunt. huic uero minime, quia ostendit se ignorare, quod proprium est uentriculi, amplecti cibos, & ipsos costringere

do certo tēpore retinere, & deinde ad inferiora remittere. & sicuti urinae stillicidium fit ga urina in uesica non colligit, sed statim impellit, ueluti illa quę mordet et aggratat, idē in uētriculo cōtingit, nā cibi uelociter exeit. Si illi antiqui hoc cognouissent, talē de intestinorū leuitate opinionē nō habuissent; immo causam fecissent, & uētriculi, & intesti norū imbecillitatē. hę etenim partes cibis grauata, eos demittit, & cōlestim excernunt.

Quod legitur, & rursus ad inferiora demittere, gręce est *καὶ ἄνω ἀπὸ τοῦ κέντρου*, & rursus ad inferiora expellere.

Quod etiam legitur, hi enim sunt omnium excretionū causę, legi debet hę, & postea addenda est particula communes. nam gręce habetur *ἀντα γινώσκουσι κοινὰ ἴστιάς εἶσιν ἐκκρίσεως*, idest, hę enim sunt omnium excretionum communes causę.

TERTIO Galenus leuitatis intestinorum causę edocet. una prius dicta est, uentri culi & intestinorū imbecillitas. alia est humorū mordacitas, qui uentriculū & intestina mordicant & exulcerant. cū uero cibus ad ulceratas partes accedit, dolorē persentiunt, & cibum ita emittunt, ut coctionis inuitū non fiat. Sed hęc intestinorū leuitas, morsum quendā & dolorē habet. Illa uero, quę ex imbecillitate fit, sine dolore est. Adde illā quę fit ex exulceratiōe, euacuatis humorib, cessare, si styptica exhibeātur: si uero diu perse ueret, in difficultatē intestinorū pertrāsit: sed illa, quę ex imbecillitate fit, uel intēperaturam sequit, uel humorē aliquē, ut est pituita, quę in uētriculo & intestinis cōtineantur.

Quod legitur, Quo in omnibus partibus factō, gręce est, *τότε δὲ ἴσιν πάντων τῆ μοῦ αὐ γμομίας*, idest, Hoc autem in omnibus partibus factō.

Quod etiam legitur, Cibis & potibus quę uim densandi habent, hęc particula quę uim densandi habent, gręce est *συφόντων*, idest stypticis.

QUARTO docet, eos qui intestinorū leuitatem ex imbecillitate cum materia ut pi tuita, patiuntur, acidus ructus habere, quos gręci *ὀξυρυγίας* uocant: immo & si fiat sine pituita, sed ex puro uentriculi frigore quandoq; fiunt acidi ructus, & hoc est in quibus dam intestinorū leuitatibus, quę ex frigiditate ortū habēt, in quibus simul in principio ructus acidi fiunt, postea uero cessant, quia in principio leuitatis intestinorū cibi in uen triculo parū quid retinentur, unde acescunt. In processu autē temporis, intestinorū leuita te crescente, amplius non retinentur. propterea quando coctio est imperfecta, fit acidus ructus. quando est nulla, non fit ructus, nisi pituita acida in uentriculo abundet. propter hoc Hippocrates absolute nō dixit, in leuitatibus intestinorum acidus ructus, bonum: sed addit, in longis, quia in incipientibus plerunq; fiunt. & addit, si prius nō fuerint, quo niam cum à pituita fiunt hęc intestinorū leuitates, semper acidus ructus habent. unde longę intestinorū leuitates, & in quibus aęri ructus acidus prius non habent, illę sunt, de quibus Hippocrates uerba facit, quia à pituita nō fiunt, neq; incipiūt: si in his ructus acidi contingāt, cibum tanto tempore in uentriculo contineri significatur, quod muta tionis principium accipit, & significatur naturā suorum operum reminisci, scilicet reti nere cibum, & coquere in quantum potest, ideo bonum signum est.

Vbi legit, In quibus igitur paruo remanent tēpore, deest particula solū. nam gręce di citur, *ἐφ' οἷς ἐν ὀλιγο χρόνῳ δὲ μόνῃ*, idest, In quibus igitur paruo solum tēpore remanēt.

Quod etiam legitur, & propter hos non sortitur effectum, gręce est *καὶ ἴσιν ἴσιν ἀκρυ χία*, idest, & propter hoc frustratio uel inanis conatus.

Quod statim sequitur, Nos uero dicimus imperfectas coctiones, hęc particula imper fectas coctiōes, gręce est *ἀκρυχίας τ' π' ἴσιν*, uocabulū *ἀκρυχία* casuale significare uidet.

Quod etiā legitur, Quasi cum incipientibus, gręce est *ὡς ταῖσιν ἀρχομίας*, idest, tan quam cū incipientibus, & hic deest una particula, scilicet eas excludens, quę ab initio statim secum eueniunt: unde dicens in longis, ructus acidus excludit, qui statim in prin cipio cum intestinorum leuitate fiunt, hoc igitur modo cōtinuatio fieri debet, sed primū quidem in longis adiecit, eas excludens, quę ab initio statim secum eueniunt, tanquam cum incipientibus ut dictum est, sapius unā eueniunt. hęc sententia huic parti omnino addenda erat, tamen nec in Aldino contextu, nec in nostro antiquo inuenitur.

QUINTO Galenus docet, se explese expositoris officium, tamen si quis omnia ca pita, per modum scientiæ scire uoluerit, librum De naturalibus potentijs legat.

SEXTO docet, Erasistratum in secundo de uentriculo de medicis antiquioribus menti

mentitū esse: nā turbauit & cōfudit notionē leuitatis intestinorū. propterea Galeno cōueniens uidet hęc persuadere, sed prius Erasistrati uerba subscribere cœpit, qui uoluit secundū antiquos leuitatē intestinorū distingui in difficultatē intestinorū, in leuitatē intestinorū, & in τεινισμὸν, idest, tentionē. Si sanguinolenta atq; mucosa exeant, difficultas intestinorū est. Si cruda sanguinolētis & mucosifis mixta, est leuitas intestinorū: si biliosa mixta sanguinolētis atq; mucosifis, est τεινισμὸς, idest, tentio. sed Galenus ipsum reprehendit, quia nullus antiquorū hęc simul apposuit, mucosifum, & sanguinolētum, quæ ipsi apponit. discurritq; Galenus usq; ad coæuos, & particularia Dioclis & Praxagore uerba adducit. tu illa uide, adducitq; Hippocratē ipsum, ut probet, in intestinorū leuitate sanguinolēta, & mucosa non deijci, itaq; ostēdit Erasistratū de antiquis mētiri.

Ubi legitur, neq; eorum qui posteriores fuerunt, tria uerba desunt, quæ sunt, usq; ad recentissimos hos Archigenis sectatores. Græce enim est, ὅτε τῶν μετ' αὐτὸν γεννηθέντων ἰσχυρῶς τῶν νεωτέρων τότων. Quod deinde sequitur τῶν παλαιῶν ἀρχιγυγίλων, In nostro antiquo contextu habetur ἢ τῶν παλαιῶν ἀρχιγυγίλων. at quantum sit pro intentione ipsa, nihil refert. In Galeno antiquum in nominibus morem obserua, nam antiqui illa ἀουπία, id est, imputrida uocabant, quæ nos ἀουπία, idest, incocta nuncupamus.

Quod legitur, Quidam ad Phestam referant, legi debet ad Pherecydem. nam Græce est πρὸς δὲ εἰς φέρικον δ' ἰω.

Quod etiā legitur, Mille autem alij, quos dixi, omnes qui Erasistrati ætate uiguerūt, Aldinus contextus eodem præcisè modo legit, ut ex Leoniceni interpretatione præscripsimus, sed antiquus noster cōtextus ita habet μιλίοι δὲ ὡς ἐφ' ἡμῶν, ἄλλοι κατ' αὐτὸν τὸν ὄρασις ἀπὸ ὑστέροις γεγονότες, idest, Mille autem alij, ut dixi, qui post Erasistrati ætatem nati.

APHORISMVS II

Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra sanitate fruuntur. Quibus uero contraria, salubrius degunt.

BRASAVOLVS

In tertio Aphorismorū libro humiditates siccitatibus insalubriores esse iudicauit: propterea qui humidam naturam habent, hi minus integra sanitate fruuntur, q̄ qui siccam: unde hic ab Hippocrate dicitur, Illi qui natura humidus nares habent, & humidā simul genituram, ita sani non sunt, sicuti illi qui contrariō modo se habent, idest, qui siccas uel temperatas nares, & semen siccum uel temperatum habuerint. Oribasius alium quendam sensum, quā is qui dictus est, huic aphorismo diuersum refert. nam de sanis & ægris sermonem fieri censet, ut in sanis humidæ nares, & genitura humida malū sit, quia non est secundū naturam. Si uero ægri ē contrariō nares humidus, & semen liquidū habuerint, bonū est, quia siccitas cōsumpta est, & ad tēperiem reuertitur natura, nā humor humectauit arentes nares. Sanguis uero, unde semen genitale originē ducit, qđ ante glutinosum fuerat, calore suo iā reparauit, sed hoc Hippocrates nunq; somniauit.

οἱσι ῥίνες ὑγρῶς φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρῶς, idest, Quibus nares natura humidæ & genitura humida. Ita habet noster antiquus cōtextus in secunda lectione, & Constantinus, atq; Theodorus in suis habuere. Leonicenus in comparatiuo legit ὑγρότεραι, idest, humidiores, & hanc lectionē antiquus noster contextus in prima lectione, & Aldinus sequuntur. At q̄ uis nares nominet, tu tamen omnē partem, per quā membrum aliquod principale expurgatur, intelligere debes: ex nariū uero humiditate, aut totum corpus humidum esse, aut caput saltem deprehēditur. unde & à Philotheo dicitur, ὅτι τὸ ἐπ' αὐτῶν ῥίνες ὑγρῶς, ἐδ' ἡλωσεν τὸ ἐγκέφαλον, idest, per id quod dicit Nares humidæ, significauit caput. Ex capitis autē humiditate totū corpus plerūq; humidū efficitur. Si uero petas quomodo intelligēdæ sint humidæ nares. Respōdemus, illas intelligēdas esse ē quibus mucosifis & pituitæ in copia descēdunt, cōparatione ad hominē tēperatū facta: sed quia hic tēperatus homo nō inuenitur, neq; oculis uidetur, p̄pterea tu illū intellige, qui nares magis humidus, q̄ pro cōmuni hominū cōsuetudinē nactus sit. Additq; Hippoc. natura, qm̄ si quis per accidēs, uel per pluuiā ambulauerit, uel nimis comederit, uel ob aliā extrinsecā causam humidiores nares habuerit, hic iudicāndus nō erit, quod integra sanitate non

fruat, nisi in eo tempore in quo nares humidus habet. Per semen uero humidū, fluidū semen & aquosum intelligit, quale illud esse solet, quod uel nō generat, uel fecundas generat. Si enim semen aquosum sit, cū uel pars sanguinis, uel superfluū sanguinis, uel puritas sanguinis existimetur, sanguineā massam totā humidam esse significatur, unde & Philotheus dicit *ἡ δὲ τῶ ἐπιεῖν, γονή ὑγρῆ, τὸ πᾶν σῶμα*, idest, per hoc quod icit semē humidum, totum corpus significat. uel ex hoc quia semē humidum, cerebrum humidum significatur, quoniam apud Hippocratem magna feminis pars ex cerebro descendit.

ὑγιαίνουσι νοσηλότροφοι, idest, minus integra sanitate fruuntur.] uel, ut Theodorus, ij ualitudinarij degunt; quia humiditas putredinū causa est, atq; mater, & cum cerebrum humidū habeant, ad destillationes sunt prompti, quæ ad omnes corporis partes proluere possunt, & ita sunt ad omnia hæc proni, quæ tanto facilius in current, quanto anni æpora inclinabūt, unde hi ex facili causa materiales ægrotudines incidēt. Nec id dignū est auditu, humanā uitam humido inharere, propterea humidos siccioribus magis sanos esse oportere: quoniam hic de superflua humiditate intelligitur, & non de illa naturali, in qua uita fundatur. A recentibus præterea multa argumenta fieri cōsueuerunt, quibus probant humiditatē minus nocere siccitate. tū quia nocementū humiditatis in pinguedine minus est, q̄ siccitatis nocementū in macie, & conuulsio ex inanitione deterior est illa, quæ ex repletionē fit. tamen prima ad siccitatē, secunda ad humiditatē cōsequitur. Adde, ægrotudines siccas humidis deteriores esse, nā in siccitatibus fiūt acutæ febres, & uictus exsiccatiū deterior est humectatiuo. At si tu hæc argumēta recta lance confideres, ad rem ipsam nihil facere percipies. nullus enim dubitat ægrotudines siccas, & symptomata, quæ ex siccitate proueniūt, esse maiora, q̄ illa quæ ex humiditate. nec istud negat Hippocrates, qui in tertio libro edocuerat, in siccitatibus fieri acutos morbos, in humiditatibus non acutos, nec in præsentiarū dicitur est natura humidus intēiores morbos incidere, q̄ siccicos, sed id solū edocuerat, quod siccici ad morbos minus extenduntur, q̄ humidici, quoniam humidici mille occasiones habēt morbos incidendi, quas siccici, uel tēperati non habent. Sed Hippocrates ipse in seipsum pugnare uidetur, nā in sexto Epidemiarū libro, ad uerbū ita protulit, Quibus nares suapte natura humidæ sunt, semēq; genitale liquidū & multū, morbofo modo hi sani sunt; quibus uero contra, magis morbofo sunt. Cū Græco Hippocratis cōtextu carere, hanc partē ita intelligebā, ut in sexto Epidemiarū, hos alijs magis sanos esse, quia bene expurgantur, q̄ uis & humiditatibus abundant. at in hoc aphorismorū libro minus sanos esse intelligit, idest, in ægrotudines magis pronos. Itaq; intelligebā dictum sexti Epidemiarū, ut eos intelligat, qui bene expurgantur. hi enim sunt magis sani, q̄ illi qui non expurgantur. hic uero de superfluis defluxibus ex his partibus intelligit. Tamē non Hippocrates, sed Caluus Rauenas huius difficultatis causa uidetur, qui Hippocratis uerba apte non uertit. hæc enim sunt Hippocratis uerba sexto Epidemiarū, sectione sexta, *οἱσι εἶναι ὑγρότατα φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρὸν καὶ πλείων, ὑγιαίνουσιν ὅτι νοσηλότροφοι. πῶσι πλείουςι δὲ οἱσι τὸ νόσον, τὰν αἰτία*. Quæ si ad uerbum referantur, hæc dicunt, Quibus nares humidæ sunt natura, & genitura humidior, & abundantior, hi ægrius sanitatē agunt. plurimis aut quibus contrariū cōtingit, non sunt morbofo. ut hinc colligi possit, eadem esse cum aphorismo sententiā. nam esse sanum morbofo, est non esse sanum, & integrā sanitatem non habere. Vel forte ita uerti potest, Quibus humidiores nares à natura, & genitura humidior & copiosior, hi ægrius sani sunt. Plurimis autem, quibus hæc ex morbo (scilicet eueniunt) contraria accidunt: ut scilicet in ægrotudine sanius agant.

οἱσι δὲ τὰ ξηραια, ὑγιαίνουσι, idest, Quibus uero cōtraria, salubrius degūt.] Per contraria, uel tēperatos, uel siccicos intellige, quia mediū respectu extremi, alterius extremi officio fungitur. nā tēperati materibus non abundant, quæ defluxiones facere aptæ sint. Sicci uero minus habēt. propterea Philotheus dicit hos salubrius degere *ἡ δὲ τὸ ἐπιεῖν, ἢ, ὡς ἀλλὰ χὲ εἰρηται, ὅτι οἱ αὐχμὶ τῶν ἐπομβρίων εἰσιν ὑγιαίνουσι*, idest, propter superfluitatum defectum, uel, ut alibi dictum est, quod siccitates imbribus sunt salubriores.

Hic autē dubitatio fieri posset, an humidici in ægrotudines magis proni sint, quàm sicci. Respondemus, siccicos facilius febrē incurrere humidis, sed difficilius distillationes & defluxus eisdem. Quot uero morbi sint qui ex capitis humiditate proueniunt, à Philotheo his

theo his uerbis entimerantur. ἢ γὰρ πολλὰ ὑγρότης πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ἢ κρατὶς αὐτοῦ, ἢ γὰρ νοῦται κρεῖβάρια, ἀδύνησια, ἢ ἀκρίδιαι αὐτοῦ, ἢ πρὸς τὰς ἀεθήσεις, καὶ ποῖα βλάβη αὐτῶν, ἢ πρὸς φάρυγγα, καὶ ποῖα κατὰ ῥέξος, ἢ πρὸς τὰ κατώτερα μέρη, καὶ ποῖα διάφορα νοσήματα. εἶδὲ πρὸς τὸ πᾶν σῶμα ἢ ὑγρότης ὄντι, γίνονται οἱ ἀδύνησια πυρετοὶ, καὶ τὰ σιπιθωνώδη νοσήματα. Multa enim in cerebro humiditas, uel ipsum complet, idest, obstruit, & capitis grauitates fiunt, comitiales morbi: uel ipsum fugit: uel ad sensus, & ipsis nocumentū facit: uel ad guttur, & destillationes facit: uel ad partes inferiores, & uarios morbos facit. Si uero per totum corpus humiditas sit, fiunt putridæ febres, & putrefactiui morbi.

GALENVS

IN SICCIORIBVS secundū naturam temperaturis, nulla omnino superfluitas manifesta, neq; sensibilis per nares effluit ex cerebro, sicuti neq; per cutem sudor. Sed illa quæ à medicis difflatio occulta nominatur, superflua extenuata per modum uaporis euacuat, humidioribus uero naturis sensibiles fiunt superfluitates, præsertim cerebri, quoniam est natura frigidius. His uero & eisdem genituram, hoc est semē ipsum, ait esse humidiorē, sicuti in siccoribus aquosa humiditate consumpta, crassius ac ficius est semen. Eos igitur qui sunt humidiores, siue cerebrū tantum, siue corpus uniuersum, non contingit salubrem uitam omnis expertem noxæ traducere, uerum cōtinuo destillationibus ex parua occasione capiuntur, & si superfluitas eis ad inferiora per palatū descendat partes subiectæ offendūtur, fauces, guttur, aspera arteria, pulmo, gula, uentriculus. Tullies itaq; in ipsis fieri, & difficiles anhelitus & anginas, cruditatesq; & uentris profusio est necessarium, nonnunquam uero, & difficultates intestinorum, quando quod destillat falsum quodammodo fuerit. Dixit autem & ipse de his, in libro de aquis, de aere, & de locis, sicuti in libris, & de morbis, ac passionibus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in siccis temperaturis nullam sentiri superfluitatē ex cerebro per nares descendere, & nullum sudorem per cutem exire, sed uapores solum insensibiles per meatus euacuari.

SECUNDO docet, In humidis naturis superfluitates sensibiles uideri, præsertim per nares, quia cerebrum frigidius.

TERTIO inquit, eandem esse in genitura rationem.

QUARTO ad rem ipsam descendēs inquit, omnes natura humidos, uel secundum cerebrū tantum, uel secundū totum corpus, sani penitus esse non possunt, sed ex parua occasione destillationes incidunt ad fauces uel guttur, ad asperam arteriam, ad pulmonem, ad gulam, ad uentriculum: adde, uel per neruos ad brachia, ad cubitos, ad ischias, ad genua, ad pedes, itaq; diuersa morborum genera fiunt.

Quod legitur, Salsum quodammodo fuerit, lege Salsius, nam Græce est ἀλμυρόσφορον, Itaq; dicere oportet, quoniam intestinorū difficultates non facit simpliciter materia salsa, sed illa quæ magis salsa est, idest, intense salsa.

APHORISMVS III

IN lōgis difficultatibus intestinorū, inedia ex fastidio, malum: & cū febre, peius.

BRASAVOLVS

CVM intestinorum difficultates inchoant, inappetitæ, ex materiæbus, quæ in uentriculo sunt, induci possunt. At si hæc difficultates diu perseuerauerint, in uentriculo materiæ amplius esse non possunt, quæ hoc faciant, sed potius sunt profundæ intestinorum exulceratiōes, cum quibus cōpatitur, & paulatim cōpassio ad eius os pertingit adeo ut fastidiū inducat, & inappetitā, quæ malum est, quoniā futuram mortē significat. immo si febris simul adfuerit, tantō peius erit, quoniam plures causas suæ necis habet. nam opus est putredinem, aut magnam inflammationem intus adesse, quæ febrem faciat.

ἢ πῶς μακρῶσι δ' υστεντέρισσι. i. In lōgis intestinorū difficultatibus.] De lōgis nō ab re sermonē habet, qm̄ incipiētes ob humores q in uentriculo sunt, ut plurimū inappetitā faciūt, sed difficultate intestinorū p durate hi humores descēdūt, & uim uetriculi appeti-
tiam

tiam amplius non lædunt. De intestinorum difficultate libro tertio ubertim egimus, quam Philotheus hic ita definiuit, *Δυσεντερία ὄσιν ἐλκωσὶς τῶν ἐντέρων*, idest, Dysenteria est intestinorum exulceratio.

αἰ ἀρσπρία, idest, Inedia ex fastidio, uel, ut Theodorus, fastidiosæ inedia, uel icitnia, ut nihil appetatur, *κακόμ*, idest, malum] & lethale, Philotheo dicente *θγλοὶ νεκρωσιν τῶν σπληνῶν δ' αὐτῶν ἢ συμπίθειαν*, idest, Declarat immutatricis potentia mortificationem per naturalē cōpatientiam. Sunt uero hæ inedia, de quibus hic agit Hippocrates, quædam ciborū displicentiæ, ut nihil uel adeo sapidū, uel adeo gratū parari possit, quod eius palato cōueniat, hocq; ex uētriculo prodit, qui simul cōpatitur. nā in his longis intestinorū difficultatibus necesse est ex longo tēpore intestina profunde exulcerata esse, & uētriculum, atq; ipsius os compati. Oribasius hic dicit malum esse, quia duobus modis læditur æger. Primo quia maior fit distēperantia si non reficiatur cibo: ipse etenim putat intestinorum difficultatem ex distēperantiæ inæqualitate potissimū fieri. Deinde quia geminā debilitatē naturæ inferunt, unā cibi, alterā excretionis. Vnumq; in hoc loco ab Oribasio dicitur, quod re uera absurdum est, scilicet in tribus locis intestinorum difficultatē uere fieri, supra, in medio, & in inferiori loco. Deinde horum locorum differentias ponit, quæ ad rē non uidentur, nec sunt. Inquit enim: supra fit, quoties ipsa exulceratio sanguinē ministrat. In medio, quando sanguinolentū sterces deijcitur. Inferiore uero loco, quando crassum intestinū, quod longano dicitur, mucosa strigmenta deponit. Paulus libro tertio, capite sexagesimo secundo ipsam distinguit, Si sit in intestinis gracilioribus, uel crassioribus. Nam si cū stercore mixta exulcerationis signa cum labore, & circa umbilicū tormine excernantur, in gracilibus intestinis tormen esse cognoscito. Si uero absq; ullius rei cōmunionē immixtum oletū egeratur, crassorū intestinorum est.

καὶ ξυπνεύει τῶν κακίον, idest, & cum febre, peius.] nam præter difficultatē ipsam quæ uires deijcit, febris superueniens magis deijcit, & deterius signum est, quamuis raro intestinorum difficultas absq; febre sit. Philotheus peius esse dicit, quoniam *θγλοὶ σπινδύνα εἶναι πῶς ἐλκωσιν, ἢ ἐξίολογρον φλεγμονῶν*, idest, Significat corruptionem, circa exulcerationes esse, uel insignem inflammationem. Hippocrates in fine sexti libri Epidemiorum hunc Aphorismum his uerbis describit, *ἰσγὶς intestinorum difficultatibus, cibi fastidium, malum est, præsertim si & superfebricitent.*

GALENVS

DIFFICULTATES intestinorum fiunt quidē ex humoribus acris. Sunt autē intestinorū exulcerationes primū quidem summa occupantes, progressu autē temporis, & profundiora, omnino habentium & ulcera putrilagini obnoxia, quo maxime tempore etiam uentriculus ipsis compatiens ad concoquendum offenditur: qua offensione magis, ac magis ad superiora perueniente, quando & os uentriculi una afficitur, sunt cibum fastidientes, hoc est inappetentes. Sunt quidem & ab initio nōnunquam cibum fastidientes propter malos humores fluentes ab hepate, à quibus diximus abradī intestina, præsertim cum hī amaræ bilis naturā habuerint. Nam pars eorū superfluitans ad os uentriculi effertur. In longis uero difficultatibus intestinorum, cum hī casus euenit mortem quandam ipsi aduenisse uentriculo compatiēdīratione significat, in qua omnino interijt appetentia, opus ad uitam necessarium. Si uero una cum inappetentiā febris adueniat difficultati intestinorum, duorum alterum, uel putredo aliqua est circa ulcera, uel digna effatu inflammatio, atque ita, ut dictum est, toto patiente uentriculo ægri se habent exitaliter.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, ex quibus fiant intestinorū difficultates, & quid pariant ex acris humoribus: pariunt uero intestinorū exulcerationes, quando in superficie abrasa sunt, in processu autē temporis profundiora hulcera fiunt, & tunc uentriculus simul compatiatur, & paulatim ascendit usq; ad os uentriculi, tuncq; inappetentes fiunt.

Quod legitur, Sunt autem intestinorum exulcerationes, primum quidem summa occupantes, Græce est *ἐλκωσὶς ἐν εἰσῆν ἐντέρων, ἢ ἀρχῆν μὲν ἀπὸ πολλῆς ξυμμελίω*, idest, Sūt autē intestinorū exulcerationes, in principio quidē superficie tenuis abrasorū. Vel dicamus exhu]

mus exulcerationes autē sunt intestinorū in principio quidē superficie tenus abraforū.

Quod etiam legitur, omnino habentium & hulcera putrilagini obnoxia, legendum est, omnino habentium hulcera, & putrilagini obnoxia, quoniam illa coniunctio &, ante illam particulam, hulcera, poni non potest: aliter non esset cōueniens præcedentium cum sequentibus continuatio, quia dicit progressu autem temporis, & profundiora omnino habentium ulcera. At si apponamus &, non esset conueniens continuatio, sed remoueri debet & ante particulā illam, putrilagini obnoxia, poni. nam & cōtextus Græcus ita dicit, τῶ χόρῳ τῆ βαβύτῳ ἀτε τὸ πίπτει καὶ σπεύδων δὲ ἰχόντων τὰ ἔλκει.

Quod etiam legitur, ex humoribus acribus difficultates intestinorū fieri, Recētes dicitur calidis, & in Galenū dubitat, immo uolunt Galenū ut in pluribus uerum dicere. At nos simpliciter dicimus, difficultatē intestinorum ab humoribus acribus fieri, acria uero sunt calida, ut in libro De simplicium medicamentorū facultatibus edocet, & licet à pituita quandoq; fiat, falsa est quæ caliditatē habet. immo & atra bilis quæ intestinorum difficultatem facit, calida est. At quod ab Auicēna dicitur, quandoq; ab induratis facibus fieri, & à materia multum inhaerente, uerisimile non uidetur.

SECUNDO docet aliquos esse, qui à principio difficultatis intestinorum, cibū fastidiunt, sed hoc ob malos humores fit, qui à iecore ad intestina proueniunt, & ea abradunt. Si quandoq; ad os uentriculī pro parte uertantur, inappetentiam inferunt.

Quod legitur, Malos humores, Græce est *ἰχώρας*, dictū uero est superius *ἰχῶρ* apud Græcos esse incoctum pus & aquosum.

TERTIO dicit, cum hic casus appetitus in longis intestinorum difficultatibus contingit, mors iam quædam ipsi uentriculo aduenit compatiendi ratione, in qua interijt appetentia quæ est necessarium opus ad uitam.

Quod legitur, Mortem quandam, lege mortem iam quandam. Nam Græce est *νί κρωσι ἡδὴ πνῶ*. Iam quandam mortis imaginem.

QUARTO causam reddit, cur si febris superueniat, peius sit, quia necessarium est, ob alterum duorum contingere, uel quod circa hulcera putredo aliqua sit, uel inflammatiō ingens, quæ etiam uentriculum perturbat, propterea exitialiter se habent ægri.

Quod legitur, toto patiente uentriculo, legendum est, toto iam patiente uentriculo, nam Græce est, *ὡ πῆς ἡδὴ πῆς γαστρῶς*.

APHORISMVS IIII

Vulnera circunglabra, praua sunt.

BRASAVOLVS

QUANTO magis in uulneribus natura & conditiones uulnerati mēbri saluantur, tātō melius est, & uulnera sunt faciliora sanatu, & non letalia. At si uulneratē partis conditiones non seruentur, malum est: propterea uulnera quæ in circuitu suo pilos non habent, tamen prius aderāt, sed ratione uulneris cecidere, ea inq; uulnera praua sunt. nam ad ipsa materiæ corrodentes necessario deferuntur, quæ pilorū radices truncant, & amplius crescere non sinunt: unde difficilia curatu efficiuntur, quia materiæ illæ quæ pilos prohibent & truncant, prohibent etiam ne cicatrix ipsa inducatur.

Τὰ περιμάλαρα ἔλκεα. idest, uulnera, uel hulcera circunglabra & depilata.] hoc est quæ circūcirca pilos non habeant. Quod etiam intellige usq; ad distantiorē partem. nā pro pinquissimi pili, semper aberunt in uulneribus. Intellige præterea quod is uir in ea parte pilosus sit, tamen ob malignam materiā ad uulnus delatum decidāt. Philotheus uero hic dicit Hippocratem uocasse uulnera circunglabra τὰ ἀνώμαλα καὶ ἄτροφα, idest, irregularia, & quæ nutrimentum non recipiunt.

Κακοήθεια. idest, prauī moris sunt, uel praua sunt, & maligna] hoc est curatu difficilia, & quæ grauiā symptomata faciunt. Quandoq; hunc aphorismū de uilis carnis intelligebam, quod tamē Galeno quadrare non uidebatur, quāuis in uerū sensum reduci possit, nam uulnera, quæ circūcirca uilos continuatos non habent, rotunda sunt, atq; ampla, propterea & mala. Notatq; κακοήθες hulceris genus esse ita à Plinio uocatum cacoethes, de quo superius plura à nobis dicta sunt.

Galenus

GALENVS.

QUANDO scilicet uideris pilos defluentes à circumiacentibus ulceri locis, uel cutem squamulas è summa parte dimittere, scito his qui ita se habent prauos humores ad partem confluere, qui ulcus erodūt. Neq; enim radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca autem ulcerata permittere ad cicatricem peruenire.

BRASAVOLVS

GALENVS Aphorismī causam reddit, quando uel pilos à propinquis uulneri partibus decidere uidebis, uel squamulas à summa parte cutis, scito id fieri ob humores prauos uim corrodedi habentes, qui ad uulnus & partes circūuicinas tendūt, & erodūt, & nō possunt radices oēs pilorū corrūpere, nec sinūt ulcerata loca ad cicatricē puenire.

Vbi legitur, neq; radices quidem pilorum, legendum est, Neq; enim radices quidem omnes pilorum, tamē in nostro antiquo contextu, & in Aldino hæc particula nō adest, & ideo ultimæ partis huius cōmentationis sensus est, illos humores nō posse omnes pilorum radices corrumpere, & etiā non posse ulcerata loca permittere ad cicatricē peruenire. In nostro antiquo contextu primo adest Galeni cōmentatio, ut à Leoniceno interpretata est, & eodē modo in Aldino cōtextu refertur. Deinde in eodem antiquo nostro, huic Aphorismo aliud cōmentum adscriptū est, cui hanc inscriptionē præfixā inuenimus, ἢ ἄλλω, idest, in alio scilicet libro, hæc cōmentatio habetur, scilicet, ποδὶ μάστιγα ἔλκεα λέγει τὰ ἀνώμαλα ἢ ἄτροφα ἢ τὰ ψιλώματα τριχῶν, ἀ τῆ κοινῆ συνθεσίᾳ ἀπολεθεῖ, τὸς γὰρ πύστος αὐτῆ ποδὶ μάστιγος ὀνομάζεται, ταῦτα ἐν ποδὶ μάστιγος ἔλκεα κερῶδη, ἢ τὸ δουρεῶς ἐς ἀπέλωσιμ ὄχει, μοχθηρὸν γὰρ τῷ βάθει ὄντος χυμῶ, τὰς ῥίζας ἐκτεμνοντες τῶν τριχῶν, ὡς ἢ πρὸ ἀλμυρῶν ἢ πρὸς πύστος, idest, Circūglabra ulcera uocat, inæqualia, & quæ nutrimentum non sentiunt, & pilis denudata sunt, quæ communem sequuntur consuetudinem. tales enim illa (scilicet consuetudo) circūglabros & caluos nominat. Hęc igitur circūglabra ulcera sunt cacoethe, idest, mali habitus ulcera, quoniam difficulter ad cicatricem perducuntur. prauo humore in profundo existēte, qui pilorum radices incidit, sicuti falsuginea terra herbas. Sed nos hanc commentationem considerantes, uidimus integram esse ad uerbum Philothei commentationem.

APHORISMVS V

Dolores, qui sunt in lateribus, & pectoribus, atq; alijs partibus, si multum differant, perdiscendum.

BRASAVOLVS

ET si huic aphorismo uarij sensus condonari possint, is tamen uerus est, quem Galenus primo ingressū describit: scilicet medicum qui aliquē curat, dolorem in lateribus uel pectoribus habentem, perdiscere debere, an multum differat, idest, eius intensiōnem pernoscere debet: quoniā ex intensiōnis cognitione, in quo loco sit dolor cognoscitur, quod ad curationē atq; prædictionē plurimum facit. & hoc nō solū in pectoribus intellege, sed etiā in omni alia corporis parte. Recentes uero putāt, sensum Hippocratis esse, dolores, quos non ita cito cognoscimus, sed paulopost, esse malos. quoniā hæc dilatio curā impedit. Hoc uero nunq; somniauit Hippocrates, nec malū esse dicit, uel bonum, sed consulit hos dolores perdiscendos esse an multū differant, idest, an magni sint, quoniā ex hoc in cognitionē loci, in quo est dolor, deuenimus, & an periculosus sit, cognoscimus, & curam acceleramus, & à quo loco exordiri oporteat, scimus. unde & hic Philotheus dicit, εἰδώς ὁ ἰατρὸς κρῖναι τὴν κρῖναι τῆς θεραπείας δὲ ἢ τὴν διάγνωσιν, πολλὰ πρόνοιαν ταύτης ποιεῖται, ἢ νῦν μὲν ἐκ τοῦ πόπυ, ἢ τῆς κατ' αὐτὴν ἐδωῆς τῶν διάγνωσιν πρὸς τὴν διάγνωσιν, idest, Sciēs Hippo. qd' fundamentū curatiōis est dignotio uel distinctio, huius multam prouidentiā faciēdi, & nūc quidē ex loco, & p hūc (.s. locū) doloris dignotionē prebet. τῶν δ' αὐτῶν ἢ γὰρ πλ. δ. ἢ σ. ἢ σ. ἢ σ. idest, Dolores qui sunt in lateribus & pectoribus.] Has partes præ cæteris nominauit, quoniam uehementissimos dolores habent, atq; periculosissimos.

Καὶ γὰρ πῶσιμ ἄλλοισιμ. idest, & in alijs,] scilicet partibus, ut ad omnes totius corporis dolores ampliet. In omnibus enim hoc perdiscendū est, an magni sint, & quo loco facti.

εἰ μέγα

Εἰ μέγα διαφέρουσι, κατὰ μαθητέου. idest, Si multum differant (idest excellant) perdiscendum.] Intelligē Multum differre, idest an magni sint. Oribasius dicit, ab Hippocrate signum dari, unde fiat dolor in pectoribus, uel in alijs membris : & hoc utitur exemplo, fieri posse ut unus pleuriticus patiatur, & habeat dolorem pectoris atq; lateris propter propinquitatem diaphragmatis : hunc curabimus eadem ratione qua pleuriticos. Aliqui intelligunt, ab Hippocrate edoceri inueniendum esse locum doloris: quod facile fit, doloris differentiam cognoscentes. & hoc est cognoscere, an multum differant. Philotheus uero hac ratione utitur, inquiens, ὅταν γὰρ ὃν πληθυσὶς ἀλγημα ἢ, εἰ μὴν νυγματώδης ἢ ὀδύνη, διηλυθῆται ὁ πᾶς πληθυσὶς ἰσχυρῶς ὑμῶν πεπονθῆται. εἰ δὲ μετὰ σωματικῶς βαρῆς, οἱ μὲν καὶ τὸ σαρκώδους. καὶ εἰ μὴν νυγματώδης ἢ ὀδύνη ἢ, μάλλον ἔλη ἔδη ἢ διακινουσα. εἰ δὲ βαρῆς σωματικῶς ἢ ὀδύνη, χυμὸς καὶ φλεγματικὸς. καὶ εἰ μὴν μεγαλὴ ἢ ὀδύνη, διηλυθῆται τὸ νόσημα. εἰ δὲ μικρὰ, μικρὸν. ὁ αὐτὸς οὖν λόγος καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν μορίων οὕτως ἀριθμῶ. idest, Quando enim in costis est cruciatus, siquidem dolor punctionem habet, declaratur membrana costas subcingens pati : si uero unā cum sensu grauitatis (scilicet adfit dolor) musculi & pars carnosā (scilicet declaratur pati): & si dolor quidē pungens sit, materia magis est mordax: si autem unā est sensus grauitatis cum dolore, humor adfit etiam phlegmaticus, siue pituitosus : & si dolor quidē est uehemens, declarat magnam aegritudinem: quod si paruus, paruam. Eadem igitur ratio & in reliquis particulis hoc modo dicatur. In fine sexti Epidemiorum libri, alia aphorismi interpretatio ex Hippocrate sumi potest, ubi de his loquitur qui in Perintho aegrotarunt, & his uerbis utitur : Plurimi per uer aegrotarunt in Perintho, fontica causa fuit, tussis hyberna quæ passim uiguit, diuturna; mala nonnullis, nam in dubio existētibus confirmarunt. Quibusdam uero mala longa non fiebant, sicuti qui de renibus laborassent, sicuti ille uir, ad quem Cyniscus me duxit. Dolores etiam in lateribus, pectore, cæterisque corporis partibus fuerunt. Querendum etiam est cum melius habent, si per anni tempora aliqua, horasq; peius, uel melius habeant. Sic enim minimum errabunt, fallēturq; medici. ut huic aphorismo talis sensus dari possit, medicum, ne erret, perdiscere debere quo anni tempore, de pectorum doloribus, laterum, & aliarum partium melius peius ue habeant. ut ad anni tempus, & non ad doloris magnitudinem differentia referatur. Tamen antiqua translatio hunc aphorismū ad uerbum ponit. quamuis uerba nonnulla contradictoria addat, & cognitu atq; intellectu impossibilia. In antiqua translatione est in septimo libro sectione uigesima quinta; sed est sextus Epidemiorū liber qui in octo libros diuisus est.

GALENVS

PERDISCERE oportet non modo locum dolentem qualis nam sit, sed & magnitudinem doloris in eo quanta sit. Hoc autem confert & ad loci patientis dignotionem, & ad præcognitionem eorum quæ circa ægrum futura sunt, & præterea ad curationis inuentionem. Si ergo in lateribus magnus fuerit dolor, primum hic esse non potest quin membrana quæ subcingens nominatur, patiatur. Secundo autem neq; absq; periculo est. Deinde & maiore indiget curatione. Si quidem ad clauiculam dolor pertingat, uenæ sectione, si uero ad ilia, purgatione, quemadmodum ipse in libro De uictu acutorum edocuit. Si quidem mediocris fuerit dolor, & præterea nō pungat, ut qui in membrana subcingente est, neq; ad clauiculam pertingat, aut ilia, contingit ipsum carnosus costarum partibus patientibus fieri, atq; ideo neq; esse periculosum, neq; magno auxilio indigere. Sic & in singulis alijs partibus doloris magnitudo est consideranda, ueluti si renum pars carnosā patiatur inflammationē, dolor est grauis, quemadmodum ipse inquit in Epidemijs, ita illum nominās, qui ueluti cuiusdam ponderis loco incumbens inuehit sensum. Alijs uero partibus quæ sunt in rene patientibus, dolor sentitur acutus. Dico autem alias partes quæ sunt in tunica hunc obtegente, & uentrem eius interiorē, & eas quæ ad hunc terminantur arterias, ac uenas, ac præterea ortus uasorum urinariorum. Sic præterea se habet res etiam in hepate. Nam eius parte carnosā inflammationem patiente, grauis fit dolor. Tunica uero circumducta, uel uasis, acutus, & ipsius doloris acuti quantitas maior, aut minor causæ facientis affert indicium. humor si quidē biliosus, & acutus dolorem auget, sic & spiritus flatuosus non habens exitum, exoluit autem pituitosus. Non solum autem magnitudo qualitatis aliquod nobis dat

doloris indicium, sed etiam quantitatis. Augetur enim non cuiuslibet causæ efficientis opus, eius aucta substantia. Si itaq; uniuscuiusq; doloris uolens à nobis magnitudinem considerare, hunc aphorismum scripsit Hippocrates, sufficienter ipsius usum exposuimus. Si uero non solum secundum magnitudinem dolorum differentiam dicit fore considerandam, sed generalius quoddam, ac ueluti uniuersalius ostendit, consulens nobis omnes effatu dignas dolorum differentias inspicere, maiorem adhuc ex eo fructum utilitatis percipiemus. Fiet enim huiuscemodi sermo. Non simpliciter partium dolorem considerare oportet, neq; arbitrandum eandem esse in omnibus dispositionem. Veluti si prius quidem Dion, postea uero Theon costam doluerit, non eodem modo utrunq; se habere existimandum, sed discere oportet, nunquid maxime inuicem in dolore differant, an quodammodo similes existant. Fit autem ex duobus perspicuum, & ex doloris specie, & ex uehementia. Ex specie quidem, si pungenti similis, uel tendenti, uel torpore inducenti, uel grauant, uel stimulant, uel ferenti, uel continuus, uel cum intermissione, uel æqualis, uel inæqualis. Secundum autem uehementiam quis sit maior aut minor aduertendum, quæ paulo antea secundum magnitudinem differentia in doloribus dicebatur. Consueuere siquidem medici, uerbo abutentes omne uehementius maius nominare, siue sit secundum qualitatem, siue secundum quantitatem. Quare neque cessant febrem magnam uel paruam, uel mediocrem, omnes nominare, quæ suam habent in caliditate substantiam. Quare nihil mirandum, si & dolorem uehementiorem, maiorem appellant. Adhuc autem & minus dignum admiratione, si quæcunq; inuicem distant speciebus, aiunt magnum habere discrimen, ueluti dolorem qui ponderis cuiusdam similitudinem gerit, ab eo qui uidetur ferire, uel aliquod aliud pati ex his quæ antea diximus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet in præscriptis ab Hippocrate doloribus, duo perdiscenda esse, scilicet locum qui dolet, & doloris magnitudinē. hæc enim quum sciuntur, ad tria utilia sunt, primo ad cognitionem patientis loci, deinde ad præcognoscenda futura circa ægrum, tertio ad curationis inuentionem.

SECUNDO huius rei tale exēplum ponit, si in lateribus sit ingens dolor, esse non potest, nisi membrana patiatur subcinctorium uocata: secundo est cum periculo: tertio maiore curatione indiget, nam si ad clauiculam dolor pertingat, uenæ sectione indiget. Si ad *σπληνός*, id est præcordia (non ilia, ut Leonicensus uertit) purgatione, ut in libro De uictu acutorum, docuit. At si dolor sit mediocris, & non pungat, ut ille qui est in membrana subcingente, & non peruenit ad clauiculam, uel ad præcordia, fieri potest in partibus costarum carnosis, & ideo nec periculum adest, nec magnis indiget auxilijs.

TERTIO ad omnes alias partes ampliat, quod in omnibus magnitudo doloris cōsideranda sit. nam ex ipsa in loci patientis cognitionem deuenimus, & ad præcognitionem atq; curationem incitatur atq; dirigimur: Galenusq; per renes & per iecur discurret: sed interim docet, non solum considerandum esse qualitatis doloris magnitudinem, sed etiam quantitatis.

QUARTO docet, si noluerimus Hippocratem solum loqui de dolorum differentia secundum magnitudinē: sed quod generalius loquatur, & sensum faciat, nos omnes dolorū differentias effatu dignas cōsiderare debere, tunc maior erit fructus, unde hunc sensum aphorismo condonat, non simpliciter dolorem partium considerare oportere, neque putandum esse, quod simpliciter eadem sit in omnibus dispositio: ut si Dion & Theon costa doluerint, non est putandum, quod eodem modo doleant, & Galenus per omnes differentias discurret, per quas discurrere oportet: tu ipsum considera. Nec illud prætermittas, quod hic annotat, antiquos usos esse quætitatis nominibus ad qualitates, ut quum dicunt magnum dolorem, quem uehementem dicere deberent, & magnam febrem, quam intensam uocare oporteret. Vbi legitur, Vel stimulant; statim addi debet Vel excedenti, Nam Græce additur, *ἢ ὑπερβαίνοντι*.

APHORISMVS VI

REnum & uiscæ uitia in senioribus difficulter sanantur.

BRASAVOLVS

ÆTAS inuidia & omnium edax, quanto magis succedit, tanto nos imbecilliores reddit, hæcque causa est, cur si in senioribus renum aut uesicæ uitia fiant, uel nunquam, uel summa cum difficultate sanantur. Cum inquam imbecillitas adfuerit, quam ætas fert, & saluginei humores superabundant, & urinarij canales ex longa humorum & urinæ destillatione quodammodo attriti sunt: imò cum hæc renum, & uesicæ uitia in iunioribus ob multas causas difficulter sanentur, tanto magis in senioribus difficillime in sanitatem restituentur. Nempe illa loca, ad quæ multæ materiæ cõfluunt, & quæ sunt alij quorum excrementorum meatus, & quæ non quiescunt, illa inquam difficulter sanantur.

τὰ νεφρική. idest, Renum uitia.] Nam apud authores id uocabulum νεφρική, omnes renum affectus significat, quicunq; illi sint, de quibus diffuse ab Hippocrate in libro De morbis qui intus, pertractatur. Idem Hippocrates in sexto Epidemiorū libro dicit dolores renum supra quinquagesimum annum non uidi sanatos.

καὶ ὅποια ἴσθ' τῶν λύσιν ἀλγύματα. idest, Et quicunq; uesicæ dolores.] Vel quæcunq; uitia, sint illa cuiusuis generis, uel lapis, uel ulcus, uel urinæ ardor, unde & Philotheus inquit, ἀλγύματα λέγει ἔλκυσ, φλεγμονὴς.

πρὸς ἐντόποις. idest, Senioribus.] Vt de ipsis in ultimo aphorismo tertij libri locuti sumus. Cur uero seniores difficulter sanantur, causam reddit Philotheus inquiring, καὶ ἐστὶ τῶν ἐπιδωδμενῶν αὐτῶν ἀδύναται. idest, Ob uirium ipsorum imbecillitatem.

ἐργασίως ὑγιαινεταί. idest, Difficulter sanantur.] Quoniam imbecilles sunt, & saluginis materiæ abundant. Imò & in iunioribus, hæc affectiones difficulter sanantur, & hoc ob duas ab Oribasio assignatas causas. Primo, quia præsidia ex interiori parte admoueri non possunt. Deinde, quia illa quæ ab exteriori parte admouentur, iam penè consumpta sunt, cum ad locum ueniunt. sed & hæc ratio est, quia cõtinuè materiæ per has uias expungantur, & sunt receptacula & canales per quos continuo natura se exonerat, unde & a Philotheo dicitur, ἐργασίως ὑγιαινεταί, τῶν ἐπιδωδμενῶν, διότι αὐτὰ τὰ πύθ' ἰουχίας δέεται, τὸ δὲ τῶν νεφρῶν, καὶ ἐπὶ λύσεως ἐργον ἀνατίπαιψιν ἔχει. idest, Operose sanantur, hoc est cum difficultate, quoniam passiones ipsæ quiete indigent, renum autem & uesicæ opus irrequietum est. Deinde rationem aliam addit, inquiring, ἕως τὴν καὶ ἐστὶ τὸ ἀνάδου αὐτῶν, καὶ δριμύτητάς τῶν πρὸς τῶν μετὰ τῶν αὐτῶν λεγομένων. idest, Aliterq; quoniam ipsæ dolorem sentiunt, & mordicantur excremento per ipsas partes euacuato.

GALENVS

IN SENIBVS uix inquit sanantur, hoc est multo negotio, ac tempore, quæ in renibus, ac uesicæ sunt uitia, quoniam earum opus indefinēs est. Quiete autem opus est si quid sanari debeat, & quia superfluitas acris apta iritare, siue ulcus, siue inflammatio, siue aliqua alia passio in ipsis consiterit. Multo autem difficilius sanantur in senibus uesicæ passiones, quoniam & omnes alij morbi præcipue longi. Tales autem & ipse superius dixit commori omnes.

BRASAVOLVS

GALENVS docet, hæc uitia in senioribus non sanari, uel si sanentur, id fieri multo negotio, propter has causas. Primo quia opus harum partium est indefinens, ἀπώσιμον, dicit, incessabile. pars uero, quæ sanari debet, quiete indiget. Secūdo, quia superfluitas, quæ per has partes transit, acris est, passiones harum partium iritare apta. Tertio, quia omnes longi morbi seniores concomitantur ad mortem. Inter seniorum uero morbos ultimo aphorismo tertij libri nephritim numerauit.

Quod legitur, Multo negotio ac tempore. Secunda lectio nostri antiqui contextus, & Aldinus ita habent, πολλὴς πραγματείας καὶ χρόνου μακροῦ. idest, Multo negotio, ac tempore longo. sed antiquus noster contextus in prima lectione habet, καὶ χρόνον πολλόν. idest, Et tempore multo, tamen conuenientius est legere longo, quam particulam aut Leonicens in suo codice non habuit, aut librarius incuria omisit.

Vbi legitur, Et quia superfluitas acris, desunt duo uerba, scilicet per ipsa euacuatur. Græce enim ita habetur, καὶ ἐπὶ περίηλωμα δι' αὐτῶν λεγομένου. idest, Et quod superfluitas acris per ipsa euacuatur.

DOlores uentris sublimes, leuiiores: cui uerò non sublimes, fortiores.

BRASAVOLVS

QVÆCVNQVE in humani corporis superficie sunt, minus infestare solent, & minus periculosa esse, quàm illa quæ profundiora & altiora petunt, & ideo dolores qui in sublimi uentris parte secundum latitudinem leuiiores sunt, quàm illi qui in profundo. tum quia à principalioribus partibus magis distat. tum quia illæ partes crassiores sunt, & ignobiliores. tum quia præsidia facilius applicari possunt, tum quia interiores partes calidiores sunt, & ideo ob dolorem magis inflammantur, si sibi adfuerit abscessus, tum quia sunt minus sensibiles. Itaq; per oppositum dolores qui non sunt sublimes, sed profundi, fortiores sunt, & magis infestant.

Τὰ ἀλγύματα τὰ ἐπὶ τῷ κοιλίῳ γινόμενα. idest, Dolores uentris.] Antiqua translatio præter hanc particulam, dolores; Habet etiam, & tumores, quæ particula neq; in antiquo nostro contextu, neq; in Aldino inuenitur, tamen in Hagonensi adest, qui ad uerbum ita legit, *τὰ ἀλγύματα καὶ οἰδηματα.* & Philotheus in sua commentatione manifeste ostendit, quod in suo contextu, quem interpretatur, hæc particula adfuerit, nam dicit, *κοιλίῳ λέγει τὸν σπυδῆχον, οἰδημα δὲ πάντα ὄγκον.* idest, Ventrem dicit tibi conceptaculum, œdema uero omnē tumorem. Nos putamus hanc particulam addendam esse, quia re uera omnes tumores sublimes sunt leuiiores, nō sublimes uero fortiores. At uel adsit, uel non adsit, nihil ad rem facit.

Τὰ μὲν μετώρα κουφότατα. idest, Sublimes quidē leuiiores.] Eos sublimes esse, apud Galenum intellige, qui circumferentiam magis attingunt. In nostro enim uentre pellicula quædam adest, quæ intestina tegit, quam *πυθιόνηαιον* Græci uocant. dolores qui supra hanc pelliculam ab Arabibus *siphac* uocatam, fiunt, sunt leuiiores, & non multum periculosi. Philotheus quid intelligere oporteat per sublimes dolores, edocere intendens inquit, *μετώρα δὲ τὰ γινόμενα πρὸς τὸ πυθιόνηαιον, πυθίσι πρὸς αὐτὸ καὶ ὑπογάστριον μύας καὶ τὸ δέρμα.* idest, Sublimes autem qui circa peritonæum facti sunt, hoc est, circa musculos inferioris partis uentris, uel suminis, & pellem. Intelligit uero Philotheus leuiiores esse, hoc est *μετεώρατα*, idest minora mediocribus. nam (ut dicit) *ἐν ἀνθρώποις γὰρ μολεῖσι γίνονται.* idest, In uilibus partibus fiunt.

Τὰ δὲ μὴ μετώρα, ἰσχυρότερα. idest, Qui autem non sublimes, fortiores.] idest illi, qui partes sub peritonæo existentes occupant, fortiores sunt, & magis periculosi. quia in parte penitiori, nobiliori, & magis intrinseca sunt. Hanc uero partem Philotheus ita interpretatur, *μὴ μετώρα δὲ τὰ πρὸς αὐτῷ τῷ γαστρίῳ καὶ τὰ ἐντόρα.* idest, Non sublimes autem eos qui circa ipsum uentriculum, & intestina. Et rationem assignat, inquires, *ὅτι τὸ ἐν λευκοῖς γίνονται μολεῖσι.* idest, Propterea quod in primarijs partibus fiunt, & hæc eadem una est ex causis, quas Galenus affert. Oribasius tamē per partem superiorem stomachum intelligere uidetur, & per inferiorem partem sub umbilico. Dolores qui fiunt in stomacho, sunt leuiiores, quod in eo calor est fortior, qui dolorem facile euaporare potest, propterea leuius infestant. Sub umbilico autem materia est crassior, & calor minor, quàm ut possit eos facile euaporare, uel resolvere. tamen nos hanc sententiam ueram esse non putamus, quia uentriculi dolores (ut experientia docet) fortissimi & uehementissimi sunt.

GALENVS

SUBLIMES nunc audiendi sunt, non secundum longitudinem corporis, sed profunditatem. Interstinguuntur autem hi in locis ad uentrem attinentibus membrana inferiore abdominis, adeo quod quicumque supra hoc fiunt sublimes uocantur, qui uero infra, hoc est in ipsis intestinis, atque uentriculo, & in profundo, non sublimes dicuntur. Liqueat autem quod tales dixit esse fortiores.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, sublimes dolores illos esse, qui secundum profunditatem, & non secundum longitudinem uexant. nam secundum longitudinem essent sublimes uentriculi

uentriculi dolores qui sunt fortissimi: at secundum profunditatem, sublimes illi sunt, qui in superficie sunt.

SECUNDO docet, distingui peritonæo: nam qui loca supra peritonæum occupant, sublimes sunt: qui sub peritonæo, non sublimes.

Quod legitur, Membrana abdominis interiore: Græce est, *περιτόναιου*. Est uero peritonæum, pellicula quæ integit intestina: propterea interpretandum non est, membrana interiore abdominis, sed membrana integente intestina, quæ est sub abdomine: nam abdomen, intimam pelliculam habet, quæ est à peritonæo distincta.

Vbi in fine legitur, Liqueat autè quod tales dixit esse fortiores: deest particula Bene, ita enim Græce habetur, *πρόδηλον δὲ ὅτι τὰ τοιαῦτα καλῶς ἐκκληκῆν ἰχρότερα*. idest, liqueat autem quod tales bene dixit esse fortiores.

Quod etiam legitur, Adeo quod quicumq; supra hoc fiunt: lege, Addo ut quicumq; supra hanc, scilicet membranam fiunt.

APHORISMVS VIII

Aqua intercutem laborantibus ulcera in corpore facta difficulter sanantur.

BRASAVOLVS

QUI aqua intercute laborant, corpus humidum habent humiditate superflua: qui uero ab ulceribus sanari debent, siccitatem quandam in carne habere opus est, propterea si alicui aqua intercutem laboranti, ulcera in corpore nascantur, difficulter ad cicatricem & sanitatem deducuntur ob prædictam exuberantem humiditatem, quæ ulceris consolidationem prohibet.

Τοῖσιν ὑδρωπικῶσιν. idest, Aqua intercute laborantibus.] Nos de omni aquæ intercutis specie Hippocratem intelligimus, sed potissimum de ascite & anasarca.

τὰ γινόμενα ἐλκῆα ἐν τῷ σώματι. idest, Ulcera in corpore facta.] Per corpus quicumq; corporis partem intellige: per ulcera uero omne genus ulceris.

οὐ ῥηδίως ὑγιάζονται. idest, Non facile sanantur.] Oribasius tres causas afsignat, una quia deest sanguis qui carnes nutrire possit. Secunda, quia ipsa aqua falsa ad ulcera decurrens, magis exasperat. Tertia, quia debilior est natura, quam locus qui patitur, unde hic author aphorismum in ascite potissimum intelligere uidetur. Sed Philotheus in omni hydropis specie, diuerso tamen modo exponit, nam in anasarca, *ὅσα τὸ μὴ φέρεσθαι εἰς ἀπέλυσιν τῆ ἐλκῆ κατὰ τὴν πλεονεκτησίαν ὑγρότητος*. idest, Propterea quod ulcera præ humiditatis abundantia ad cicatricem non perducuntur, nam (ut Galenus etiam in commento dicit) ulcera ut sanari debeant, siccis indigent. Post hæc Philotheus aliam causam refert, cur aliæ hydropis species difficulter sanentur, inquit, *ὅτι δὲ τὸ ἀσκιτὸ καὶ τυμπανὶ τὸ ὅσα πεδυσίαν ὑγρῶ, ἀλλὰ ὅσα τὸ εἶναι ἀδυνεῖς τὰς δυνάμεις ἐκ τῆ ἀπροσώτίας, ἢ ὅσα τὸ δειμνότερον εἶναι τῆ φύσει κατὰ τὴν ὑγρότητα*. idest, In ascite autem, & tympanite, non ob humiditatis abundantiam (scilicet difficulter sanantur) sed quoniam ex atrophia (idest quia membra nutrimentum non sentiunt) uires imbecilles sunt, uel quod acrior sit humiditas quæ naturæ sumministratur. Sed nobis uidetur in ascite humiditatem etiam esse in causa, & in anasarca, uirium imbecillitatem, nempe necessarium est in omni eius specie iccur esse debile, & non probe sanguinem generare.

GALENVS

DOCUIT ipse in libro De ulceribus, non prius ad cicatricem perducere ulcera, quam sufficienter exiccetur: hoc autem non facile fieri in his quos aqua intercutem male habet, ob humiditatis immoderantiam.

BRASAVOLVS

EX Hippocrate in libro De ulceribus, hunc aphorismum exponit Galenus. etenim Hippocrates in illo libro docet, ulcera non prius ad cicatricem perducere quam sufficienter exiccata sint. Quod in his qui aqua intercute correpti sunt ob humiditatis immoderantiam, facile non fit, ut Galenus solam humiditatem causam esse faciat.

Vbi legitur, Quam sufficienter exiccetur: hæc particula sufficienter, in nostro anti-

quo contextu legitur, *ἰκάνδης*, sed est in prima lectione. In secunda uero *idem* habetur quod in Aldino contextu scriptum est scilicet, *ἀκείδης*, exacte.

APHORISMVS IX

Latæ pustulæ non admodum pruriunt.

BRASAVOLVS

PUSTULÆ quæ in latum extensæ sunt, minus unitam habent materiam, & non est adeo acris, propterea & si pruriant, non multum pruriunt, ut illæ faciunt, quæ paruæ sunt, & in unum collectæ.

Τὰ πλατῆα θζαυθήματα. idest, Latæ pustulæ. Nos Hippocratem intelligimus potissimum in scabie, nam in scabie aliqui paruas pustulas habent rotundas in acutum tendentes, quæ à calidiori materia fiunt, ideo maxime pruriunt. Alij habent latas pustulas, & amplas, quæ minus pruriunt, tamen quia ex saluaginea materia factæ sunt, prurire necesse est. Hæc autem pustulæ quæ latæ sunt, etiam sunt humidiores, & habent pituitam mixtam. In scabie uero intelligimus, quia per nostrum corpus quandoq; pustulæ fiunt, quæ nullo modo pruriunt, & tamen aliquæ sunt latæ, aliquæ in unum collectæ, & arctæ: unde in his solum pustulis Hippocratem intellige quæ saluagineam materiam mixtam habent, & prurimum faciunt.

Ὅν πᾶν ἢ λεπνομάδα. idest, Non admodum pruriunt. Quia & materia in latum ampliatur, & non est adeo calida ut in turbinatam formam eleuare possit. Oribasius alio modo hunc aphorismum & legit, & intelligit. Ita enim intelligit: latæ pustulæ, & quæ non admodum pruriunt, difficulter curantur: ut uelit de curæ difficultate latarum pustularum Hippocratem loqui. Quod in scabie absurdum est, nam paruæ illæ pustulæ multum prurientes, eæ sunt quæ difficulter sanantur. Latæ uero facilius, ut experientia docet, tamē ipse intelligit Hippocratem in area, quæ est ulceratio cutis, cum profluuiio & eradicatione capillorū, sed (inquit) quia non semper est ulceratio, sed aliquando sola eradicationo, uideamus, quæ difficiliter curatur. Illa quæ cum ulceratione est, curari facile potest, quia superficie sunt eradicati capilli: hæc uero quæ in superficie ulcerationē non habet, neq; pruritū, à radice habet eradicatos capillos, unde difficiliter curatur. Sed hæc quæ ab Oribasio ita dicuntur, Hippocratis mentem effugere putamus. Quid uero sint *θζαυθήματα*, idest pustulæ, superius à nobis dictum est, & multa ipsarum genera secundum Celsum distinximus, non latæ uero magis pruriunt, quia materia in unum locum collecta fortius agit, quàm ea quæ ad multas partes extensa est, hocq; semper intelligito cum æqualitate materiæ in lata & non lata.

GALENVS

SICVTI tubercula omnia duplicem habent differentiam, quoniam quædam tendunt in acumen, & altum petunt, quædam ad maiorem extenduntur locum non tamen in altū attolluntur: Sic & pustulæ, nonnullæ sublimes, nonnullæ latæ fiunt. Sublimiores autem pustulæ atq; tubercula à calidiori humore generantur, humiliores autem à frigidiori. Quare ob duplicem causam latæ pustulæ non admodum pruriunt. Diffantur enim in latitudinem extensa, & facientem ipsas humorem minus acrem habent.

BRASAVOLVS

GALENVS comparationē facit *φυμάτων*, idest tuberculorū, ad *θζαυθήματα*, idest ad pustulas. nam tuberculorū quædam sunt lata, quædam tendunt in acumen, ita & pustularum quædam sunt latæ, quædam sublimes. tam tubercula q̄ pustulæ tendentia in acumen, fiunt à materia calida: quæ uero in latū tendunt, à materia frigida. Idem fere ad uerbum Philotheus docuit, inquit, *τῶ θζαυθημάτων ἢ φυμάτων ἤμα μὲν ἵψαλά γίνεσθαι, πινά δὲ πλατῆα. τὰ μὲν ἐν ὑψηλοτέρῳ θζαυθήματα ἢ φυμάτα, καὶ θερμότερα, καὶ σπεινότερα, ἀπὸ γίνεσθαι χυμῶς, διὸ καὶ λεπνομάδα τῆ δίψει. τὰ δὲ πλατῆα ἢ ταπεινὰ ἢ πάνυ τῆ λεπνομάδα θζαυθημάτων φλεγμονῶν ἐν τῷ χυμῷ φλεγμοναίου ἢ πηροῦ εἶναι σπεινῶς.* idest pustularum uel tuberculorū, quædam tenuia fiunt, quædam uero lata, tenuiores quidem pustulas, uel tubercula, calidior & acutior humor facit, unde & prurientia morfu. Lata autem uel humilia, non multum pruriunt, quoniam pituitosus humor illa facit, qui minus habet acrimoniam.

C Aput dolenti, & circum dolenti, pus, uel aqua, uel sanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum soluit.

BRASAVOLVS

IN HOC aphorismo in genere & fere sub nube edocemur, quomodo illi sanari debeant, quibus caput dolet, quod tamen perpetuo intelligendum non est, sed solum ubi pure uel aqua uel sanguine plenum fuerit. Nam si alicui caput dolenti uel circumdolenti pus uel aqua uel sanguis per nares effluat, uel os uel aures, morbum soluit, & hoc sponte. Ideo & si tu hos dolores abigere uolueris, id facile assequeris, si hæc arte per unam hanc partium prouocabis. Philotheus uero hic dicit, quod *νῦν ἔστι δύο εἰδη δὲ κεφαλαλγίας γυμνάσει τὸν λόγον, ἐκ τῆς ἰσχυρῆς ὀδύνης, καὶ ὑποπίθεται δι' ὅλης τῆς κεφαλῆς*. idest, nunc sermo nem circa duas doloris capitis species exercet, ex proprietate doloris, & supponit (scilicet dolorem) per totum caput.

Κεφαλὴν πονίοντι. idest, Caput dolenti.] Per hoc intellige, dolorem in una capitis parte ex multitudine humorum in capite aceratorum, & potissimū in illa parte in qua est dolor: nam si fiat capitis dolor ex mala qualitate, aut ex acuta bile, nō est opus per defluxum sanguinis aut puris aut aquæ è naribus uel ore sanari. Intellige uero dolorē in una parte factum ob inflammationē uel ob materiam excedentem. Hippocrates autem dolorem non specificat, quoniam in quacunq; fiat parte, non curat. Vnde ab Oribasio dicitur, capitis dolor multis modis accidit: aliquando tumor est in membranis siue panniculis, quos miningas Græci dicunt: aliquando in ipso pericraneo quod superponitur cerebro: aliquando ex inferiore parte ascendit spiritus flatulentus per arterias & uenas, & dolorem excitat, unde se aperiant futuræ capitis, & accedentes medici docti faciunt ligaturam, quæ cephalica nūcupatur: reuertentibus uero futuris in suum locum cessat dolor: uultq; dictum esse dolenti caput, ut innuatur, dolorem in ipso loco contineri. Philotheus etiam per hanc particulam, caput dolenti, dolorē qui in parte sit, intelligit. addit uero, *ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν μέρει ἄλγυμα, δ' ἡλοὶ ἀπὸσημα ἢ φλεγμονήν*. idest, sed dolor qui in parte est, abscessum significat, uel inflammationem, unde non intelligunt hi authores *ἡμὴ κρανίαν*, quamuis & ad ipsam ampliari possit.

Καὶ πῶς ὀδύνην ἔσθ' ἔστι, idest & circumdolenti.] Per hoc dolor intelligitur, qui totum caput occupet. Hunc dolorem ex spiritu flatulento fieri, Oribasius dicit, unde & à Philotheo scriptum est, *τὸ δὲ ἐν ὅλης τῆς κεφαλῆς, πνυθιμάτων ἢ ὑγρότητος ὀδυνοσίαν*. idest, dolor autem qui in toto capite est, flatuum uel humiditatis abundantiam significat.

πύον, idest pus.] quod exeat per nares uel per os uel per aures, non potest autem exire pus, nisi adsit abscessus: qui & si adsit, uel in cerebro est, uel in panniculis. At si in his partibus adsit, cur non moriuntur? Dicimus posse etiam colligi supra panniculos pus, ex sanguine uenas exeunte: tamen nihil impedit esse in panniculis, & non mori, quamuis periculosum sit. hic etiam Philotheus dicit, *καὶ εἰ μὲν ἐμπυον ἔσθ' ἔστι τὸ ἐν μέρει κεφαλαλγίαν λύει, πλὴν οὐ πάσαν, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρσῆματος*. idest, Et si quidem pus fluxerit, in parte dolorem capitis soluit: uerum tamen non omnem, sed eum qui ex abscessu. Et Oribasius etiam ex tumore pus prodire censet.

ἢ ὕδωρ, idest uel aqua.] quam uidemus plerunq; ex his partibus fluere: est uero pituitosus humor tenuis aquæ speciem referens. Oribasius humorem esse dicit, qui in aqua destillat, uel sanguinem.

ἢ αἷμα, idest uel sanguis.] qui sit uel purus, uel alijs humoribus mixtus. unde & Philotheus dicit, *ἢ δὲ ὕδωρ, ἢ αἷμα, τὴν δι' ὅλου κεφαλαλγίαν, πλὴν οὐ πάσαν, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρσῆματος ὑγρότητος*. τὸ γὰρ ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν κεφαλαλγίαν ὑγρότων, καὶ ἐκδιώκεται. idest, uel autem aqua uel sanguis dolorem capitis per totum soluit: tamen non omnem, sed eum qui ob humiditatis multitudinem factus sit. causā enim dolorem capitis faciens euacuatur, & expellitur. *ἢ ὕδωρ*, idest fluxerit.] Vel unum ex illis sit, uel sint duo, uel omnia simul, quæ sponte fluant.

ἢ τῶν ῥίνας. idest, Per nares.] Per quas plerūq; hæc fluere videntur, sanguis inquam si in capite abundet, uel natura, uel ob moram in sole: pus, quando putredo in capite facta fit: aqua, ut in his qui alsioli sunt, è quorum naribus aqua destillat quæ capitis dolorem remouet.

ἢ τῶν στόμα. idest, Vel per os.] Aliqui contextus hanc particulam habent, alij non habent: tamē si non adsit, addi debet, quia omnes meatus intelligere oportet, per quos materia quæ à capite destillant, exeunt. Vnde & si de oculis mentionem non faciat, nos tamen multos uidimus à capitis dolore liberari per aquam ab oculis descendentem, à quibus etiam & pus plerūq; manare uidimus.

ἢ τῶν ὠτα. idest, Vel per aures.] per quas frequenter pus excretum uidimus, præsertim in puerulis, & etiam in natu grãdioribus. Nota ab Hippocrate tria edoceri, quæ profluunt, pus, aquam, sanguinem, & etiam tres partes per quas exeūt, nares, os, aures, per unumquęq; meatum omnia profluere possunt, tamen ut plurimum per nares sanguis, per os aqua, per aures pus descendit: & quia plerūq; ex spiritu flatuoso capitis dolor infertur, quodcūq; horum per quamcūq; partem perfluxerit, flatus extenuantur.

Λύει τὸ νόσημα. idest, Soluit morbum.] hoc est, symptoma remouetur, quoniã & causa illa quæ morbum faciebat, aufertur, ex quo dolor ipse capitis qui symptoma erat, aufertur. Duo igitur ex remotiõne causæ morbi auferebãtur: morbus ipse, & symptoma.

GALENVS

PLURA & alia sic ostensus est Hippocrates dicere, in quibus nisi quis animũ aduerterit uidebitur quod ab ipso dicitur, solum ad curationem passionis proficere, aliud uero nihil. Verum ipse non hoc tantum dicit, sed simpliciter quod pus uel aqua effluens per nares uel aures morbum soluit. Et si utiq; conueniens dixisset, quemadmodum ego nunc, sermo foret irreprehensibilis. Quando enim uel propter inflammationem, uel humorum crudorum multitudinem in capite acruatorum fieri dolorem contigerit, tunc inflammatione suppurata, aut humore excreto, solutio fit morbi. Si uero propter spiritum flatuosum, aut sanguinis multitudinem, aut bilem mordacem, aut omnino ex intemperatura dolor acciderit, per alia sanabitur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in multis alijs locis hoc eodem sermone usum esse Hippocratem, ut (nisi quis prænouerit) solum uideatur ad passionis curationẽ aliquid proficere, & nihil aliud facere.

Commentationis principium Græce est, *πολλὰ καὶ ἄλλα ἔγω διδάσκω λέγων ὁ ἴπποκράτης*. Nos huius sententiæ sensum hoc modo exprimendum iudicamus. Hippocrates in multis locis tali loquendi modo utitur. Vel, & alia multa hoc modo demonstrauit, dicens Hippocrates.

SECVNDO docet, nõ solum istud ab Hippocrate dici, imò & his simplicibus uerbis usus est, quod pus uel aqua effluens per nares uel aures morbum soluit.

TERTIO docet, si Hippocrates eodem modo locutus esset ut ipse faciat, eius sermonem irreprehensibilem fuisse, scilicet si dolor in capite fiat propter inflammationem uel propter humorum crudorum multitudinem in capite acruatorum, tunc inflammatione suppurata, aut excreto humore, solutio fit morbi. At si dolor fiat ob spiritum flatuosum, uel ob sanguinis copiam, uel ob mordacem bilem, uel ex sola intemperatura, per alia sanatur, & non per suppurationem, uel excreto humore. Tamē nos simpliciter & de bile & de sanguine & de flatu aphorismum intelligimus. At sola intemperies nos angit, quoniam capitis dolor ex ipsa factus per defluxum ex his partibus solui non uidetur: tamen exiens quantitas, qualitas illam comitatur. Notatq; Galenum in suo contextu solum habuisse nares & aures, aquam & pus.

Quod legitur, Et si utique conueniens dixisset: legi debet Conuertens. nam Græce est, *ἀντισπένδω*.

Quod etiam legitur, Solutio fit morbi: Græce est, *λύσις γίνεται τῆς δ' αἰτίας*. idest, solutio fit doloris. & reuera aptius est dicere doloris, quàm morbi, quoniam dolor symptoma est, non morbus.

A Tra bile uexatis, & renum passionibus, hæmorrhoides superuenientes bonum.

BRASAVOLVS

NVLLVS est qui ambigere possit, si quis atra bile molestetur, quod illa uel in toto uel in parte euacuata non profit; & si in toto, penitus sanatur: si in parte, ægritudo remittitur: facile uero per hæmorrhoidas euacuatur. Ideo si quis atra bile, aut renum passionibus infestetur, cui hæmorrhoides superueniant, bonum: quia uel sanatur, si tota materia exeat: uel remittitur passio, si materiæ pars profluxerit.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, idest atrabilarijs.] Cum uero atra bilis infinitas species habeat, de omni specie intelligendus est Hippocrates. Oribasius atram bilem cerebri affectionē ex materia melancholica factam esse dicit, & ad unam aliquā speciē non se determinat.

Καὶ τοῖσι νεφροπικτοῖσι. idest, Et renum passionibus.] Recentes nomine decepti interpretantur ac si dixerit phreniticis.

Αἱμορροΐδων ὑπὸ γρόμλων, ἀγαθόν. idest, Hæmorrhoides superueniētes bonum.] Quia humorem peccantem euacuant. Oribasius hic dicit, hæmorrhoides esse uenæ meatus, & ex una multæ eadem ueniētes ab hepate per dorsum ad meatum deferunt melancholicum sanguinem, & sicuti mulieres per singulos menses purgantur consueta purgatione, ita & uiri qui ista patiuntur. Additq; Oribasius, nephritim, idest renum passionē tribus modis fieri, aut tumore in renibus, aut tumore in uesica, aut spiritu flatulento in utrisq;. Inanitiō contrā est, & in ipsis renibus triplex est positio membrorū, aut enim urinaria uasa dolent, aut feminaria, aut ipsi renes, quibus omnibus modis supradicta inanitiō morbum soluit. Et Philotheus dicit, Melancholicos fieri *ἐπὶ πλεονθίας μελαγχολικῆς χυμῶς*, idest, à plenitudine melancholici humoris. Nota quum simpliciter scriptum inuenitur, hæmorrhoides, semper intelligitur defluxus sanguinis ex ipsis. Sed hic dubium fieri posset, quia non uidetur esse uia, per quam renes per hæmorrhoidas expurgentur; nam uenæ hæmorrhoidales à iecore procedunt, & non à renibus. Respōdemus, euacuata materia & renes per concomitantiam euacuantur.

GALENVS

NON solum ratione euacuationis hæmorrhoides sanant huiuscemodī passiones, sed & ipsa qualitate humoris euacuati. Hæ etenim sanguinem crassum consueuerunt euacuare, humore plentum melancholico, talem habente in sanguine cōsistentiam qualis est in uinis fex. Quare nihil mirum si atræ bili, & renum passionibus conferunt.

BRASAVOLVS

GALENVS docet, ob duas causas hæmorrhoidas atrabilarijs conferre: una est euacuatio: alia est illius materiæ euacuatio, quæ atram bilem faciebat. Est autem materia crassa, nam est sanguis crassus melancholico humore plenus, qui est tanquam uini fex. Vnde non mirum si hæmorrhoides atrabilarium, & renum passiones sanent, quia id euacuant, quod est tanquam cœnum sanguinis.

In calce huius Commentationis multa uerba desunt, quæ hæc sunt: quum dicit, nihil mirum si atræ bili, & renum passionibus conferunt; hæc sententia tota integra hoc modo legi debet, *ὡς τε δὲν δαυματῶν καὶ μελαγχολικῶν καὶ νεφρίτων ἰατρῶν εἴτε τῶν αἱμορροΐδων, ἐκ πικρῶν πεφνησθῶν τῶν ἰλῶν τῶ ἀματῶ*. idest, Quare nihil mirum & melancholiam & passionem renum per hæmorrhoidas sanari, quum apte natæ sint euacuare, id quod est tanquam cœnum sanguinis.

APHORISMVS XII

A Diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si una non seruat, periculum est aquam inter cutem, uel tabem aduenire.

BRASA

TOTVS hic aphorismus ad curatiuam artem spectare uidetur: nam aliqui sunt, e quorum hæmorrhoidibus tanta sanguinis copia fluit, ut uires imbecilliores efficiantur: propterea medicos cōsulunt, ut eos ab hoc profluuiō liberent, sanguinem reprimant, & ipsas hæmorrhoidas exciccent. Alij sunt, qui & si imbecilles non fiant, tamen illis molestum est has uenas adeo frequēter aperiri, unde ab hac molestia liberari cupiunt. Nunc igitur Hippocrates docet, quando hanc curationem suscipies, quid agendum sit, ne maius dispendiū sequatur. Quando igitur hæmorrhoidas sistere tentabis, unam seruā quæ fluat, aliter periculum est ne uel aquam intercutem uel phthisim incidat. aquam intercutem, si iecore imbecilli facto sanguificare non possit. phthisim uero, si materia retenta ad pulmonem transmittatur.

Αἰμορροΐδας ἰνδόνη χρονίας. idest, à diuturnis sanato hæmorrhoidibus.] Quum simpliciter apud authores inuenitur uocabulum hæmorrhoides, semper sanguinis defluxus ex ipsis intelligitur. De diuturnis autem loquitur, quoniā quæ fieri incipiunt, nondum habent consuetum cursum. Ideo si adstringantur, nihil mali sequitur. Intellige uero de sanitate arte inducta, quamuis & ad sanitatem à natura factam ampliari possit: tamen Hippocratis sensus est de sanitate & restrictione per artem facta, ut per adstringentium usum & exciccantium.

ἢ μὴ μία σφραγισθῆ. idest, Si una non seruetur.] Per quam sanguinis superfluitas, quæ est tanquā limus eius, & sanguis atrabiliaris transmitti possit, necesse est ut redundet, & reuertatur superius ad iecur, & in ipso duritiem faciat & plenitudinem; unde debilis sit eius uis concoctrix, & ex consequenti non probe sanguificat, ideo aquam intercutem facit. Philotheus propterea dicit, si sint diuturnæ hæmorrhoides, *ἐπειδὴ ἡ ὕλη ὀσμυλὴ ἐλαβε τὸ ἐκείθεν φέρειν, καὶ ἡ φύσις ἢ ἐδαίω τὸ ἐκείθεν ἀκκαθάρειν τὰ πρὸς τῷ ἡπατι δὲ λεκάλυτοι ἀρκλειόμενοι, σκληρῶσθαι διλονότι τὸ ἥπαρ ποιήσει, καὶ τοῦ πλῆθους, ἢ ἀριστοῦ τῶν ἐν αὐτῷ θερμότητα, καὶ ἀρτυχίαν τῆς αἵματώσεως ποιήσει.* idest, Quoniam materia illinc ferri impetum accepit, & natura illinc superflua expurgare consueta sit: modo autem prohibita est natura sic expurgare, quia hepar obstructum, obduratū uidelicet multitudinis (scilicet humorum) hoc faciet, uel in ipso extinguet caliditatem & sanguificationis irritum conatum faciet. Ex hisq; Philotheus infert aquam intercutē fieri, tamen eius contextus imperfectus uidetur.

κίνδυνος ὕδρωπα ἀγγινεσθαι. idest, Periculum est aquam intercutem superuenire.] Ob causam superius assignatam. Dubitatq; Oribasius quomodo sanguis retētus aquæ intercutis causa sit, quum ipsa aqua intercus nihil aliud sit, quàm indigentia sanguinis. Respondet, quod sanguis quum retentus fuerit, ad principium suum, hoc est ad hepar, redundat, & tale quid patitur natura, quale fistula accipiens aquam è fouea: quæ dum aquam in se receperit per spiritum sursum redundat aqua, sic & sanguis ad hepar se habet: hepar autem toti corpori nutrimentum ministrat, cuius uena quum oppressa fuerit, ipsum hepar aut per se patitur aut propter uiciniam, & sanguis in aquā conuertitur, & fit hydrops. quo autem modo fiat, nisi intelligamus modo præexposito, non esset hic Oribasij modus conueniens.

ἢ φθίσιμ. idest uel phthisim.] Quæ ideo fit, quia sanguis qui ad iecur redundat, ad pulmonem transmittitur. unde & Philotheus dicit, *ἀλλὰ μὲν καὶ φθίσιμ τὸ πλῆθος εἰς τὸ ἥπαρ τὸ εἰς πνεύμονα παραχρησίου, αὐτὸ πνὸς ἐκείσε παραχρησίου ἢ ἴσφι φλεβίου ἐργάζεσθαι, καὶ φθίσιμ ποιῆ.* idest sed & phthisim multitudine per hepar ad pulmonē ueniēte, cuius aduentus illuc uenę fracturā operatur, & phthisim facit. Oribasius hic addit, si sanguis ad cerebrum uersus fuerit, parit insaniam: quod non ab re est: nam ab Hipp. duę solæ enumerant ægritudines cæteris periculosiores: tamē non iret inficias, multas alias ægritudines consequi posse. sanguine ad alias partes transmisso. In antiqua tamē translatione hæc particula mania, addita est. Celsus capite septimo secūdi libri, hunc aphorismū ita refert, Si ora uenarum sanguinē solita fundere subito suppressa sunt, aut aqua intercutē, aut tabes sequitur. Aetius libro decimoquarto capite quinto ita aphorismū intelligit, ut iubeat uenam unam seruandam esse his qui non debent conuenienti uictus ratione uti, qui uero conuenienti uictus ratione uti debent, his nulla uena relinquenda est. Aetiꝝ uerba hæc sunt.

Fieri

Fieri enim potest ut integra hæmorrhoidum sublatio, optimum curadi finem adipiscatur, si opportune uena secetur, & congrua uictus ratio toto tempore adhibeatur, quem admodum Hippocrates uoluit, hæmorrhoidas diuturnas, inquit, sananti, nisi una serue tur, aquæ intercutis, aut tabis periculum imminet. Neq; enim, ut quidam asserunt, excernendi sanguinis gratia unam seruandam putauit, sed tunc tantum, quum congrua uictus ratio negligitur. Et quod id Hippocrates intellexerit, aphorismi distinctio ostendit, ait enim, hæmorrhoidas diuturnas sananti. Est autem sanatio integra morbi solutio, & legitima curatio. Non ergo secundum Hippocratem, ulla hæmorrhoidum dimittenda est, sed omnes profus delendæ, post quarum integram sanationem, opportuna uictus ratione ad naturalem habitum ægrum ducere oportet, adiecta iugiter uenæ cubiti sectio- ne, quoties in uniuerso corpore molem sanguinis collectam uerebimur. Hæc Actius. Tamen & in eo qui recta uictus ratione uti debeat, unam seruandam putamus, quoniam per illam id expurgatur, quod superfluum in corpore colligitur, quantumcūq; paruum sit. Nemo enim est ita parcus quin superflua quædam in eo non colligantur.

GALENVS

HÆMORRHOIDAS fieri impossibile absq; hoc, quod propter multitudinem, & crassitudinem sanguinis ora quarundam uenarum aperiantur hepate ad ipsas reponente fecem, & quandoq; sanguinem melancholicum. Si quis igitur ei hoc intercludat iter, una & duriciem in hepate facit, & simul multitudinem grauens, ac crassitudinem calorem in ipso natiuum extinguit, cum tale quid accidat, quale in flammis exterioribus, in quibus multa ligna superingesta strangulant ignem, atq; extinguunt. Si igitur à natiuo calore generatur sanguis, clarum quod ipso extincto non generabitur amplius. Aqua uero intercutem fit cum sanguinis generatio frustratur. Si uero aliquando possit hepar propellere multitudinem ad uenas pulmonis, hic uase aliquo rupto tabidi fiunt. Non frustra igitur consulit unam saltem seruare hæmorrhoidem, ut per hanc euacuetur feculenta, ac uitiosa materia hepatis, præsertim in quibus solita est tempore longo per tales uenas excerni.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hæmorrhoidas fieri non posse, nisi sanguinis multitudo, & crassitudo quarundam uenarum ora aperiat, quando hepar ad ipsas, & fecem, & melancholicum sanguinem transmiserint.

Quod legitur, Hepate ad ipsas reponente fecem, & quandoq; sanguinem melancholicum. Græce est, ἀρπιδρόνον τὸ ἥπαρ εἰς αὐτὰς ἰλυδίδον τε καὶ μελαγχολικοῦ αἵμα. id est, Hepate ad ipsas reponente, & limosum, & melancholicum sanguinem.

SECUNDO docet, si quis huic limo, & melancholico sanguini hoc iter occluserit, duritiem in iecore facit, & grauitatem, ob multitudinem, & crassitudinem, unde naturalis calor extinguitur; eo dem serè modo ut flamma, cui multa ligna superingesta sint, strangulatur, ita cū sanguis à naturali calore generetur, certū est, quod illo extincto, amplius non generat, & tūc fit aqua intercus, quādo scilicet sanguinis generatio frustrat.

TERTIO docet, si quandoq; iecur ad pulmonis uenas, multitudinem transmittere possit, aliquo uase rupto phthilici fiunt, unde conueniens fuit suadere, ut una hæmorrhoids saltem seruetur, per quā feculenta & uitiosa iecoris materia euacuetur, præsertim quando natura longo tempore per illas uenas euacuare consueca est.

APHORISMVS XIII

A Singulu habitum sternutatio superueniens liberat.

BRASAVOLVS

QVI singultum patiuntur, ab eo facile liberantur, si materia illa, quæ ipsum excitat, expellatur, facile uero expellitur, si ipsa agitur, & natura ad expellendum irretetur, quod facile fit, sternutatione superueniente. uel ab Hippocrate dicitur, si sternutatio superuenit singultum patienti, à singultu liberatur. quia natura à sternutatione irritatur, & materia commouetur, ut facile expelli possit.

ὑπὸ λυγμοῦ ἐχρηθλον. idest, à singultu habito.] Vtitur uocabulo Habito, ut singultus perseverantiam notet. Quum uero singultus, conuulsionis species sit, & conuulsio ex inanitione & repletione fiat, ita erit & singultus. In hoc autem loco, de singultu ex repletione intelligit Galenus; quia ille qui ex inanitione fit, non sanatur sternutamento. Tamen Oribafius tam de eo qui est ex inanitione, quàm repletione simpliciter intelligit, inquiens, Dum sternutatio singultui superuenerit, soluitur singultus; quia motus calorē facit, calor autem euaporat. Si ex inanitione fuerit singultus, quicquid ad ipsam concussionē pertinet, ea excitatione facta, naturæ significat uirtutem reparari. unde potius secundum ipsum, signum bonum est, quàm quod soluatur. At Galenus & Philotheus solum in singultu ex repletione aphorismum intelligunt. Philotheus uero singultum hoc modo definit: λυγμός ἐστιν ἀσπασμώδης λήθησις σωμαχου. idest, singultus est motus conuulsiui stomachi.

Ἰσχυρός ὑπὲρ γρόμου. idest, Sternutatio superueniens.] Ita Leoniceus in suo contextu habebat, & Philotheus, & antiquus contextus quem habeo, & antiqua translatio. sed Aldinus cōtextus, & in margine nostri antiqui, & Oribafius & Theodorus in plurali habent, ἰσχυροὶ ὑπὲρ γρόμου. idest sternutationes, uel sternutamenta superuenientia.

λύσις, idest solutio.] Ita simpliciter in prima nostri antiqui contextus lectione habetur, ut Leoniceus uertit. Sed in Aldino codice, & in secūda nostri antiqui lectione habetur, λύσις τῶν λυγμῶν. idest, soluunt singultum. nam membra omnia intrinseca adeo commouētur, ut si quæ sint, quæ ori uentriculi inhæreant, & singultum faciant, illa remoueātur, separenturq; à uentriculo, ut facile exire possint. unde & Philotheus huius rei causam assignans inquit, ἐπειδὴ κλονεῖται ὁ ἐνλίφαιλος, καὶ ὅλον τὸ σῶμα. μάλιστα δὲ ἡ γαστήρ, ἐστὶ τὸ πλεῖστον τῶν νεύρων, καὶ ἐστὶ σφοδρῶς κλονεῖται, καὶ κλονεῖται ἀπὸ τῆς ἐν σωμαχῶν ὑγρῶν, τὰ τῶν λυγμῶν ἐργαζομένη. idest, quoniam caput & totum corpus concutitur, maxime autem uenter, ob neruorum copiam, & uehementi concussione excutitur, & humiditates euacuantur quæ in ore uentriculi erant, & singultū faciebant. Scito tamen, non esse necessariū sternutamentū semper sanare singultum, sed id quandoq; fit.

GALENVS

AUTHOR est ipse, sicuti cōuulsionem, ita & singultum, uel ex inanitione uel plenitudine fieri. Quando igitur à plenitudine fit, magna autem ex parte ita fit, uiolento opus est motu, ut ueluti conclusæ ipsum efficientes humiditates diffidentur atq; euacuetur, hoc autem facit sternutatio. Eos uero qui ex inanitione fiunt, qui sunt rariores, non sanat sternutatio. Quod uero ex plenitudine singultus iugiter fiat, indicant pueri crebro singultiētes, quum sunt repleti. Rigor autem & frigiditas omnis qui omnia neruosa corpora efficiunt ad diffilandum difficilia, sunt causa ut hæc repleantur, atque ideo in ipsis singultiunt.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet ex Hippocratis sententia, ut conuulsio ex inanitione & repletionem fit, ita & singultus, qui est conuulsionis species. In hoc loco de illo intelligit, qui ex plenitudine fit, & qui frequentius contingit. hic singultus uiolento motu indiget, ut humiditates tanquam erutæ, quæ ipsum faciebant, diffidentur atque euacuentur: hoc autem fit sternutatione,

Commentationis principium quod est, Author est ipse, sicuti, &c. dupliciter legitur: prima antiqui contextus nostri lectio ita habet, τῶν λυγμῶν αὐτὸς ἐπιγν. idest, singultū ipse dixit. Sed in secunda lectione, & in Aldino contextu ita scriptum est, καθάπερ αὐτὸς ἐπιγν. idest, sicuti ipse dixit. & hanc lectionem magis probamus.

Quod legitur, Et ueluti conclusæ ipsum facientes humiditates: Græce est, ἵνα ὡσπερ μοχλοδύνατα τὰ ἐστὶν ἄσπερ ὑγρῶν. idest, ut quasi excussæ ipsum efficientes humiditates. Vbi uides non esse legendum Conclusæ, sed potius econtrario Erutæ, uel excussæ.

SECUNDO Galenus probat, singultum iugiter ex plenitudine fieri: exemplum à pueris sumens, qui crebro singultiunt quum sunt repleti: & frigus etiam quod implet neruos, idem ostendit: nam frigus neruosa corpora ad diffilandum difficilia reddit, propterea replentur, & singultiunt.

Quod

Quod legitur, Rigor autem, & frigiditas omnis, Græce est, *καὶ τὸ κρύον δὲ καὶ ἡ ψύξις πάσα.* idest, Et frigus etiam, hoc est omnis frigiditas.
 Quod statim sequitur, Qui omnia neruosa corpora efficiunt ad difflandum difficilia: legi debet, eo quod omnia neruosa corpora efficiunt ad difflandum difficilia, nam Græce est, *ὅτι διὰ τὸν νεύρον ἐργάζονται πᾶν τὰ τὰ νεύρωσιν σώματα.* Quod omnia neruosa corpora, fiant ad difflandum inepta ac difficilia.

APHORISMVS XIII

AB aqua inter cutem habito, si aqua à uenis in uentrem defluxerit, soluitur morbus.

BRASAVOLVS

QUI aquam inter cutem patiuntur, præsertim ascitem, de qua in præsentiarum sermo est, magnam aquæ copiam inter intestina & peritonæum contentam habent, Arabes, & recentes decepti inter siphac, & mirach contineri dicunt, quæ aqua si per uenas à natura ad intestina transmittatur, exit. Cum uero exiuerit, morbus soluitur. quia hydrops nihil aliud erat, quàm tumor uentris præter naturã ab aquositate factus, quæ ob imperfectiorem coctionis genita est.

ἢ τὸ ὑδρωσικὸν ἐχθροῦ. idest, Ab aqua inter cutem habito.] Intellige ascitem, uel amplia etiam ad tympanitem, si flatus per uentrem exierit, sed Philotheus dicit, *καὶ μάστιξ ὁ ἀσκιτις.* idest, Et præsertim ascites.

τὸ ἦν τὰς φλέβας εἰς τὴν κοιλίαν ὕδατος ῥύσσει λύσις. idest, Si aqua à uenis in uentrem defluxerit, solutio.] Nam ut Philotheus dicit, *ῥύσσει δὲ πολλὰ ὕδατος ῥύσις ὅσα ἦν φυσικῶν ἀπορροῶν τὸ ἦν τὰς φλέβας εἰς τὴν κοιλίαν πρὸς τὰ ἦν τὰς φλέβας, καὶ διὰ τὴν φλέβαν ἀπαλλοτριῶν γίνονται ἐπὶ τὸν κοιλίαν ἐκείνο τὸ ὑδρωσικὸν, ὅτι ὄντι ἐν μέσῳ τῶν περιπνεύου καὶ ῥύσσει.* idest, Fit autem multæ aquæ fluxus per naturales iecoris tubos, hoc est per portas ad intestina, & per has transiens, liberatio fit. Amplius additione ipsum humidum, quod in medio peritonæi & intestinorum est, ut hinc manifeste appareat aquam in hydrope, nõ esse inter peritonæum & abdomen, sed potius inter peritonæum & intestina. Via autem est per uenarum porositates ad iecur duci, deinde à iecore per meseraicas ad intestina, quamuis & ab ipsis meseraicis pro parte exugi possit (præter id quod iecur prius attingat) & immediate ad intestina transmitti, hoc autem Philotheus considerans, de iecore scilicet ad quod aqua prius transmittatur, annotauit, hic uenas pro iecore accepisse, tanquam partem pro toto, & principium pro principiato, inquit, *ἰστέον δὲ ὅτι φλέβας τὸ ἦν τὰς φλέβας ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον ἀγλώσσει, καὶ γὰρ ἀρχὴ τῶν φλεβῶν τὸ ἦν τὰς φλέβας ἀπὸ αὐτῶν γὰρ αἱ φλέβες ὑπερνοῦται.* idest, Sciendum autem, quod iecur uenas uocauit, à parte totum ostendens, etenim principium uenarum iecur est, ab ipso enim uenæ oriuntur. Orbasius in contextu, quem interpretatur, particulam quandam habet, quam apud Hippocratem nunquam inuenire licuit, tamen simpliciter uera est, hæc autem est. At si tussis accesserit, nulla erit spes salutis, & hoc multis de causis. primo quia significat ipsam abundantiam superiore loco redundare, quæ titillat, & facit tussim; deinde quia ipsa concussio magis inficit. exagitur enim aqua, tussis uero signum est mortis; imò adde tu, Propinquæ mortis, & quæ iam fores occupauerit.

Scito autem aquæ inter cutis solutionẽ fieri, at si alia affectiones in corpore sint, per aquæ exitum solui non est necesse, sed tumor ille solus præter naturam ab aqua factus soluitur. Ex hoc aphorismo, aquam inter cutẽ soluendi modum cõdiscere possumus.

GALENVS

ET HOC exemplum est earum quæ sponte fiunt & utiliter euacuationum. Spondaneam autem dicimus, non quod sine causa fit, sed sine causa ex nobis fit. Quãdo enim data à nobis medicina aquam trahente talis fiat euacuatio, non etiã & hanc spondaneam nominamus,

PRIMO Galenus docet, in hoc aphorismo exemplum spontanarū euacuationum & utilium poni, non autem symptomaticarum.

Quod legitur, Et hoc exemplum est, lege & hoc unum exemplum est. nam habetur, *ἢ καὶ ἄνευ παραδείγματος ὀδύ.*

SECUNDO docet, quid intelligendum sit per spontaneum, nempe id quod à nobis non fit, neq; ab arte, sed à natura ipsa intrinseca. cum enim per uim hydragogi, idest aquæ ducentis medicamento aqua educitur, euacuatio spontanea non est. Sed petes: an per easdem uias aqua per uim medicamento educatur, per quas à natura ducitur. Respondemus, omnino per uenas duci, sed ad uentriculum prius, uel ad iecur, deinde ad intestina duci, quamuis & aliqua portio per illas met uenas ad intestina ueniat.

APHORISMVS XV

A Longo alui profluuiio habito, spontaneus uomitus superueniens morbum soluit.

BRASAVOLVS

MATERIÆ confluxus, qui ex longa consuetudine in aliquem locum defluit, diuertitur: si materia in alium locum fluat, & ab eo loco, ad quem assueta erat defluere, amouetur, unde si quis diuturnum alui profluuium habuerit, spontaneo uomitu superueniente, profluuium dissoluitur, quia materia diuertitur, quæ deorsum tendebat, & superiores partes nunc impetit.

Ἐπὶ διαρροῆς ἐχρηθῆς μακρῆς. idest, A longo alui profluuiio habito.] Quamuis satis dixisse uideretur, si ita scriptum reliquisset, ab alui profluuiio habito, ut diuturnum profluuium annotaretur. Tuq; per diarrhœam omne profluuium intellige, quoniam & in difficultate intestinorum uomitus profluuium soluit, de longo uero sermone habuit, in quo ob consuetudinem uomitu forte solui non posse uideretur: at si diuturnum soluitur, ut experientia docet, tanto facilius breue profluuium dissoluetur: aphorismusq; de profluuiio illo intelligendus est, quod ab extrinseca causa factum sit, & non de eo quod uim medicamento contigerit.

ἄνευ παραδείγματος ἔμετο ἄνευ φάρμακων. idest, Spontaneus uomitus superueniens.] idest qui à natura intrinseca consequatur, & non ab arte: non tamen hoc dico, quin etiam sciam artem plurimum proficere, quando ratione profluuii diuersione indigemus, & arte uomitum proritamus. Hoc autem melius est si sponte fiat, quoniam si arte procuratur, fieri non potest, nisi in diuturno profluuiio. In incipiente etenim si à natura fiat, bonum est, sin minime, tunc prouocari non debet. Quid uero intelligendum sit, per spontaneum, & ipse Philotheus hoc modo exponit, *Ἐπὶ τῶν μακρῶν λέγει τὸ ἄνευ φαρμάκων ἀνίας, τοῦτο μὴδὲ μᾶς ἀνίας ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ φαρμάκου, ἀλλὰ πρὸς τὴν φύσιν.* idest, Quod dicit spontaneus, sine manifesta causa significat, hoc est nulla causa à medico proueniente, sed prouidentia naturæ.

Ἄνευ διαρροῆς. idest, Soluit profluuium.] Diuertendo materiam, quod fit, ut Philotheus dicit, *Ἐπὶ λόγῳ τῆς ἀνταπείσεως.* idest, Ratione reuulsionis, uel in diuersam partem attractionis, quoniam (ut Oribasius inquit) id quod inferius profluebat, per superiorem partem excernitur. Ex hoc autem aphorismo tu hic disc, in diuturnis alui profluuijs uomitum excitari, quamuis exquisitius sit, si id natura sponte fecerit.

GALENVS

ET HOC pariter exemplum est eorum quæ recte fiunt à natura, quæ medicū imitari oportet; utilitas uero ratione retractionis.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, & hoc esse unum exemplum superfluum quæ recte euacuantur à natura, quam medicus imitari debet. Nam in hoc casu recte operatur, medicus uero naturam recte operantem imitari debet.

In hac etiam Commentatione deest particula Vnum: ita enim Græce habetur, *ἢ καὶ ἄνευ παραδείγματος ὀδύ.* idest, Et hoc pariter unum exemplum est.

SECUNDO docet utilitatem quæ in hoc naturæ opere habetur, esse ratione αὐτῆς αἰσῶς, idest reuulsionis, uel retractionis, ut Leoniceus interpretatur.

A Morbo laterali uel pulmonia habito,alui profluuium adueniens,malum.

BRASAVOLVS

SI quis laterali morbo intēsiōri, aut pulmonia capiatur, alui profluuiū superuenienti, malum est. nam peius symptonia est, quod his morbis contingere possit, præsertim cum materia incocta sit, & per illas vias à natura morbum superante non expellitur.

ὡς πλὴν ἐπιπλοῦ ἐχρημάλω. idest, A morbo laterali occupato.] idest detento & uehementer infestato, ut Galenus dicit. nam hæc particula ἐχρημάλω, idest habito, morbi uehementiam significat, unde Philotheus dicit, ὅτι τὸ ἐπιπλοῦ ἐχρημάλω, ἐδὴ κλωσθῆν ἐχρημάλω κατὰ χεῖρα καὶ βίωσι δέσται τὸν κέμονοντα. idest, Propter hoc quod dicit, habito, ostendit fortiter ac uehementer detineri & occupari patiētem, propterea exponit hanc particulam habito, τὸ τῆσι βιαζομάλω, hoc est detento.

ἢ πλοῦ πνομῶν. idest, Vel pulmonia.] Vterq; morbus in pectore est, sed unus in parniculis, alter in pulmonis substantia, de his uero superius copiose egimus.

Διάφορα ὑπὸ χρομάλω, κακῶν. idest, Profluuium supraueniens, malum.] Quia non est uia hæc commoda, per quam materia hæc membra occupantes transire possint, sed fit per modum symptomaticis, unde Philotheus dicit malū esse, quoniam διὰ τὸ ὅτι τὸ ἦπαρ σαυῆν παρὰ τῆς ἀναπνοστῆς, ὅτι δὲ τὸν ὑπὸ τῆ ἀδονεία αὐτῶ, μὴ ἀλλοιώσεως χρομάλω, διὰ τὸ ὅτι ἐπιπλοῦ πνομῶν. idest, Ostendit quod iecur membris respirationis compatitur. hinc ob ipsius imbecillitatem, cum alteratio non fiat, profluuium sequitur. Galenus eandem causam assignat, ut in commētationis expositione uidebimus. At Orbasius ob multas causas malum esse docet, primo quia debilitat uires. deinde quia dolor ingens est, & uigilie, accedit autem & fluxus uentris, quæ omnia debilitant. Sed recentiores medici ambigunt, an alui profluuiū in principio morbi lateralis, an in fine conueniat, quoniam Aui cenna in principio prodesse fatetur. horum recentiorum unus est Conciliator differētia centesima nonagesimafecunda, qui multis ambagibus dictis, in principio cōuenire infert, in fine non conuenire. At nos Hippoc. & Galenum imitati dicemus, si morbus sit uehementis, semper est malum, quia uirium imbecillitatem significat, & iecur compati, unde & in spiritalibus & naturalibus partibus uitium est. At si morbus sit paruus, uel mediocris, euacuationis ratione bonum esse potest, & hoc præsertim si coctionis signa apparuerint: tamen bonum esse non est necessarium, quoniam symptomatice expelli possit. Hippocrates uero signum perpetuo malum edocere uolens dixit, habito, idest uehementer infestato. nam in his qui mediocriter patiūtur, bonum signum esse potest, ut Galenus dicit, imò & Philotheus etiam addit, ὡς γὰρ τοῖς μετρίως πάσχουσιν ἔστιν ὅτι καὶ ἀγαθὸν ἐστὶ λόγῳ τῆς μετρίσεως. idest, In mediocriter patientibus quandoq; bonum est, ratione transmutationis. Intelligeq; ut Galenus facit, profluuium quod malum est, non prouenire ratione alicuius cibi, uel potus, uel medicamenti, sed ex ui morbi.

GALENVS

CVM partes aliquæ patiuntur, non simpliciter aliæ compati sunt natura aptæ, sed cum forti passione detinentur. Secundum hoc igitur, & hepate fortiter patiente, singultus superuenit cōpatientē stomacho. Tussis autem, & difficilis anhelitus, compatiētibz his quæ respirationi obseruiunt instrumentis. Sic & his ipsis pessime affectis hepar compatiatur, & hoc ipsum manifeste ostendit Hippocrates, cum non simpliciter dixerit, In morbo laterali uel pulmonia aluum turbatam esse, malum signum, sed adiecerit Habito, ac si dixisset detēto atq; uexato homini à talibus passionibus profluuium alui superueniens malum esse signum: quoniam ita se habentibus id solet aduenire non potente hepate ad se trahere alimentū, neq; conuertē in sanguinem, & quandoq; uentriculo idem alimentū corrumpente. In mediocri autem morbo laterali atq; pulmonia, profluuium alui superueniēs potest prodesse ratione euacuationis, & magis cum signa

coctionis apparuerint inesse passionibus, neq; adest timor, sed morbus est citra periculum. Communiter autem & in his & in omnibus alijs quacuncq; eodem modo dicuntur illud meminisse oportet, quod nullus alius extemporaneus, & manifestus casus superuenerit, ueluti & nunc alui profluuium, non ex cibo, aut potu aliquo, sed morbi ratione contingat. Nam si alia ex causa, & non ui morbi fiat, non potest eius morem significare, si quidem oportet aliquid signo, quod ab ipso ostenditur, connecti.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus notat, quādo aliqua pars sola patitur, alias compati necessarium non est, si passio sit imbecillis: at si passio intensa sit, compatiuntur.

SECUNDO huius rei exemplum ponit, inquitens, quādo iecur intense patitur, singultus superuenit stomacho compatiēte: imō & ex eadem intensa iecoris passione difficilis anhelitus fit, instrumentis respiratori seruientibus, compatiētibus.

TERTIO docet, quod instrumentis respiratoriis pessime affectis, necesse est iecur compati, ut Hippocrates notat, qui simpliciter non dicit in morbo laterali, uel pulmonia profluuiū esse malum signum, sed addit habito, idest detento atq; uexato. nam tunc iecur compatitur, quoniam alimentum ad se trahere non potest, neq; in sanguinem conuertere. imō quandoq; uentriculus idem alimentum corrumpit.

Quod legitur, Sic & his ipsis pessime affectis. Græce est, *ἴσως ἐν ταῖς αἰσθητικαῖς ὀργανοῖς μεγάλως καὶ παραγῶσι*, idest sic igitur & respiratoris organo adeo male affectis.

QUARTO docet, in his qui mediocrem morbum lateralem habent, atq; pulmoniam, si profluuium superueniat, ratione euacuationis prodesse potest, sed hoc præsertim, quando coctionis signa apparuerint, adeo ut periculum non imminet. Hæc pars, neq; adest timor, sed morbus est citra periculū, in aliquibus Græcis contextibus adest, in alijs abest, in nostro antiquo contextu à uiro quodam docto obelo confoffa est.

QUINTO unum notat Galenus, quod omnibus eiusdem generis sermonibus deseruit, hos morbos intelligendos esse, nullo alio casu superueniente, ut profluuium ratione morbi fiat, & non ratione cibi, uel potus. quoniam si ex alia causa, & non ex ui morbi contingat, supra morbū significare non potest, quia opus est si supra morbum significare debeat, per aliquod signum iudicium fieri, quod signum morbo coniunctum sit.

Quod legitur, Quod nullus alius extemporaneus & manifestus casus superuenerit, nos potius legeremus, quod & nullo alio extemporaneo & manifesto symptomate superuenerit, uel hoc modo, cū ullus alius extemporaneus & manifestus casus superuenerit. nam Græce est, *τὸ μὴ εἶναι μηδὲν ἄλλο πρὸς κενόν τι καὶ πρόσθεν ὑπὸ γενέσθαι τὸ σύμπτωμα*.

Quod in fine legitur, Aliquid signo. Græce est, *κατὰ τὸ σημεῖον*, idest per aliquod signum. forte Leonicensi cōtextus habebat, ut in prima lectione antiqui nostri scriptum est, *κατὰ τὸ (ἢ) σημεῖον*.

APHORISMVS XVII

Lippientem alui profluuiū corripī, bonum.

BRASAVOLVS

NVLIVS equidem lippus est, nisi materia ad oculos profluxerit, quæ quum diuertitur, & aliō tendit, bonum est. tunc enim oculos relinquit ad aliam partem conuersa. Quum ergo aliquis lippus fuerit, si alui profluuiū capiatur, bonum est, & signum, quia materiā diuerti significat: & causa, quia causa est cur lippitudo sanetur. At Philotheus solum bonam causam esse dicit, inquitens, *ἀγαθὸν εἶναι ἕχ' ὡς σημεῖον, ἀλλ' ὡς αἴτιον. τὸ γὰρ πλεονέξον καὶ ποιῶν τὴν ὀφθαλμῶν, ἐκκινεῖται ἅμα καὶ ἀντισσῆται κάτω, εἶναι τὸ λεγόμενον τὸ αἴτιον ἀγαθόν*. idest, bonum est non tanquam signum, sed tanquam causa; quod enim abundat, & lippitudinem facit, euacuatur simul & deorsum attrahitur: propter euacuationem igitur bona causa.

ὀφθαλμῶν τε. idest, Lippientem.] At non specificat, an humida sit, uel sicca lippitudo, quia aphorismus in utraque uerus est.

τὸ εἶναι ἕχ' ὡς ἀγαθόν. idest, Alui profluuiū corripī, bonum.] Intellige uero per alui

per alui profusum, genus omne defluxus; intelligeq; bonum esse ratione lippitudinis, quoniam ratione profusum, malum esse posset. nam in aliqua incōmoda inducere posset. At solum ratione lippitudinis bonum est: quoniam, ut Oribasius dicit, materia quæ morbum faciebat, ad inferiores partes prouocatur.

GALENVS

NON VELVTI signum hoc oculorum bonum dictum ab eo est, sed tanquam causa, quia humorum abundantia simul euacuatur, atque ad inferiora retrahitur. Est autem & hoc apud ipsum exemplum unum eorum quæ sponte, & utiliter euacuantur, quæ medicum imitari oportet, uidelicet & ita omnes faciunt in lippitudinibus, aluum & clysteribus, & purgationibus subducentes.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hoc non esse dictum, tãquam signū bonum, sed tanquam bona causa, ratio est, quia humorum abundantia simul euacuatur, & ad inferiora reueliuntur, tamen nos superius ostendimus etiam esse bonum signum.

Quod legitur, Non ueluti signum hoc oculorum, loco huius particulae oculorum, lege lippientium, quia Græce habetur, *ὅχι ὡς σημείου ἰδῶν τῶν ὀφθαλμίωντων.*

SECUNDO docet, hunc aphorismum esse unum exemplum eorum quæ utiliter euacuantur, & sponte, & quæ medicum imitari oportet, & ita in lippitudinibus omnes faciunt, nam aluum clysmatibus & purgationibus subducunt.

APHORISMVS XVIII

Vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, letale est.

BRASAVOLVS

MVLTA sunt in humano corpore membra, sine quibus indiuiduum superuivere non potest, imò si lædantur, aut non uiuit, aut ægre uiuit: multa quoq; sunt, quæ si inciduntur, sanari, atq; consolidari non possunt, propterea cum inciduntur, mortem consequi necessarium est, quæ uel cito sequitur, uel ad aliquod tēporis spatium prorogatur. Nunc ab Hippocrate hæc partes enumerantur, quæ sunt uesica, cerebrum, cor, septum transversum, intestinū aliquod ex tenuibus, uentriculus, iecur. His uero predictis membris uesiculam fellis addere debes, spinalem medullam propè caput, pulmonem, media stinum, & lienem, quæ omnia mēbra & si ab Hippocrate in hoc aphorismo relata non sint, nos tamen illa ad aphorismi perfectionem addere debemus, nam Hippocrates solas necessarias partes enumerauit.

Κίστη ἐλατωρήνη. idest, Vesica discissa.] Galenus quinto De usu partium libro, ex quibus partibus uesica cōstet, ubertim docet, etenim collum habet carnosum, & quod si incidatur, coalescere & consolidari potest, & quotidiana experientia cum alicui, uesicæ calculus educitur, consolidari uidemus, propterea hic Hippocrates de collo non intelligit, sed de uesicæ substantia, & incisio effatu digna esse debet. Illa nempe consolidari non potest, quia membrum est neruosum, imò uesicæ nocumēta pedibus & cerebro communicantur. discissio uero, aut ferro, re' ue extrinseca, aut humoribus erodentibus, aut hulerantibus fit, qui per hæc indicia cognoscuntur, à Paulo Ægineta libro tertio capite quadragésimo quinto hoc modo descripta: uehemens admodum dolor pecten, hypogastriumq; impetit, urina magna cum anxietate redditur, & post mictionem pus in fundo matulæ subsidet, squamulæq; in ipsa tetri odoris, aut laminae circumferuntur. Celsus uero libro quinto capite uigésimo sexto signa ponit uulneratę uesicæ, inquit, dolent inguina, quod super pubem est, intenditur, pro urina sanguis, aut ex ipso uulnere urina descendit, stomachus afficitur, itaq; aut bilem uomunt, aut singultiant, frigus, & ex eo mors sequitur. Tamen uesicæ simpliciter letale non facit, sed inter ea numerat, quæ difficilem curationem habeant. Aetius autem dicit insanabilia esse hulcera uesicæ propter hoc, quod neruosa est. periculosiora autem sunt quæ ex erosionem orta sunt, & modica spes est ea restaurandi, attamen cum saepe etiam præter expectationē quædam

K K 3 eueniant

eueniant, cura est aggredienda, per quam si nihil aliud, certe accessoriū dolores minuentur. Philotheus ex hac particula *διακοπήνη*, idest discissa, profundam discissionem esse oportere ostendit: eius uerba hæc sunt, *ἡ τὸ εἶπαι διακοπήνη ἐδέλωσε τὴν ἡμῶν βάθος διαίρεσιν*, idest, per hoc quod dicit discissa, diuisionem in profundum ostendit. Deinde sequitur, *ὅτι ἐν δὴ ποταμῷ τῷ εἰρημολίῳ μορίων ἢ ἡμῶν βάθος διαίρεσις γήνηται, θανατωδὲς. ἡμῶν τὸ μὴ γίνεσθαι μὴ δὲ ὅτι ἐν τῷ ποταμῷ μορίων ἀπέλωσιν, ἀλλὰ γὰρ λινῶνται τῶν τε τὰ μόρια, ἀλλὰ ἂν γὰρ ἢ φύσις, ὅτι τῆ ἀπελώσει ἡσυχίαν, ναὶ μὴ τὸ πλοῦ λαμβάνει ὁ θάνατος*. *Ἡ ἀφυλάκτως ἡμῶν τῶν μορίων*, idest, in quacumq; igitur ex prædictis partibus diuisionis usq; ad profundum facta sit, letale: quoniam necq; in una harum partium cicatrix fit, semper enim mouentur hæc partes, donec natura in facienda cicatrice quietem habeat: hoc est, opus est ut natura quietem habeat, donec obducit cicatricē: quia mors cicatricem præoccupat, ob partium dignitatem. Post hæc à Philotheo dubium mouetur, quod à nobis superius absolutum est: tamen nunc eius uerba referre nobis molestum non erit, inquit, *ἀρρῶσι δὲ πινδο λέγοντες, ἡμῶν πῶς ἔστι τοῦ λιθομομολίῳ διακοπήνη τῆ λυσιῶς διαίρεσιν, ὅ γινετὶ ἀπέλωσι, καὶ λέγεται ὅτι ἐκ τῶν λυσιῶν, ἀλλ' ὁ τραχὺλος τῆ λυσιῶς διαίρεσιν, ὅς τις τὸ ἀρκάδιος δὲ, τὸ ἡμῶν τῶν γινετὶ ἀπέλωσι*, idest, Dubitant autem quidam dicentes, & quomodo in his qui ob lapidem inciduntur uelica utriq; diuisa, interitus non fit: Et dicimus, quod uelica non scinditur, sed uelicæ collum, quod & carnosum est, propter hoc interitus non fit.

ἢ ἐν ἐγκεφαλον, idest uel cerebro.] Si & ipsum cerebrum præcidatur, letale. Tu uero intellige cerebri substantiam usq; in profundum esse præcisam, uel uentriculos pertingat. Celsus capite uigesimo sexto quinti libri, cerebri basim uulneratam inter letalia numerat. Inter illa uero quæ sunt difficilia curatu, ponit uulnus membranæ, quæ cerebrū continet, cuius signa hæc esse dicit, Sin cerebrū, membrana uel eius uulnus accepit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit, feretq; bilis uomitus insequitur, quorundam tenius obtundunt, appellatiq; ignorant, quorundam trux uultus est, quorundam oculi quasi resoluti, huc atq; illuc mouentur, feretq; tertio uel quinto die delirium accedit, multorum etiam nerui distenduntur. Ante mortem autem pleriq; fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum uulnus frigidū obijciunt. Hippocrates uero in primo De morbis libro, hæc dicit: Cerebrum uulnerati si quatatur, laboretq;, uocem, uisum, auditumq; intercipit: quod si uulneret, bilis, uomitus, febrisq; superuenit, & aliquid corporis syderatur, peritq;. Nos autem in cerebro uulneratis mira uidimus: in uno qui magnificis Valengis inferuiebat, tanta substantiæ cerebri quantitas exiuit, quantum est paruum gallinæ ouum, tamē euasit: at deinceps probe loqui non potuit, & per triennium ineptus, & ferè stupidus superuixit. Alium uidimus ex Corsica militem, cui ferè dimidium capitis cum sua cerebri portione ablatum est, cōualuit: sed nihil recordatur, loqui non poterat, & erat adeo insensatus, ut nihil uel intelligeret, uel referre sciret: illa solum comedebat, quæ in os ponebantur, totum se constiterabat & commingebat, à confocijs in Corsica ductus est: an illuc peruenerit, ignoramus. Paulus quoq; libro sexto, capite octuagesimo octauo, uulnerati & abscissi cerebri signa describit, inquit, uulneratis cerebri membranis dolor capitis ualidus, oculorū incensio, cum linguæ rubore, & mētis alienatiōe est: q; si unā cum ipsis cerebrū quoq; ictum sit, homo subito decidit obmutescit, faciē distorquet, tum bilis uomitus sanguinisq; per nares & aures effusio insequit.

ἢ ἐν καρδίᾳ, i. uel corde.] Hi subito pereunt, quibus cor discissum est, nam ut Paulus dicit capite octuagesimo octauo sexti libri, corde uulnerato iuxta sinisteriorē mammā telum non uacuo loco, sed quasi altero quodam corpore exceptū appareat, atq; interdum pulsatilem motionē præ se fert, sanguis niger per plagam si detur exitus, fluit, extremæ partes frigescunt, sudor & animi defectus accidunt, ac demū matura mors sequitur. Celsus uero capite uigesimo sexto quinti libri, inter insanabilia uulnera, cordis uulnera ponit, quæ his indicijs cognoscuntur, sanguis multus fertur, uenæ languescunt, color pallidissimus, sudores frigidi, maliq; odoris tanquam irrorato corpore oriuntur, extremisq; partibus frigidis matura mors sequitur. Sed unum hic inquisitione dignum est, cur qui corde uulneratur, ita cito pereant, illico enim mortui corruunt. Omnes ex magna sensibilitate rationem assignant, tamē cor multos neruos non habet. Nos uero præter hanc, aliam rationē assignamus, scilicet quum cor maxime sensibile sit, in ipsa latione facta, ad ipsum

ad ipsum tanquam ad arcem totius corporis sanguis illico currit, itaq; impetu & multitudine suffocat. Si nonnihil mucronis cordis abscissum sit, animal per aliquod spatium superuiuere potest. Suem in cordis mucrone uulneratum uidimus, qui per horam serē superuixit, & comedit, nec ita breui obijisset, nisi iterum uulneraretur.

ἠφρονας. i. aut septo transuerso.] Celsus capite uigesimosexto quinti libri, septi uulnere inter difficilia curatu numerat; & hæc eius signa esse dicit, Præcordia *ἠνθῆ* contra huncur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumās fertur. Paulus capite octuagesimo octauo sexti libri hæc signa ponit, Inspiratio magna & cum dolore & gemitu fit, per totum spatium, quod inter duos humeros continetur; sed unū signū est, quod ab his authoribus prætermittit. i. delirium. hi etenim delirāt, quibus septū abscissum est, propterea phrenes. i. mentes à Græcis uocatur: opusq; est abscissionē esse effatu dignam, si is obire debeat, cui præcisum est: nam & ob motū suū, & quia chartilagineū, cōsolidari non potest.

ἠφρονας. i. aut aliquo ex tenuioribus intestinis] cum hæc disrumpuntur, adeo exanguia sunt, ut consolidationē non admittāt; propterea à Celso eorū uulnera inter illa numerātur quæ insanabilia sunt; i. crassiora nāq; intestina quādoq; consolidantur disrumpunt. unde idē Celsus eorū uulnera inter illa cōputat, quæ difficulter curātur; tamen si uulnus notatū dignū sit, etiā nō coalescit. Signa percussū seiumi apud ipsum hæc sunt: Cibis & potus per locum exeunt uulneratū, præcordia indurescūt, nonnunq; bilis per os redditur. Crassiora uero intestina, uel sterces emittunt uulnerata, uel eius odorem.

ἠφρονας. i. uel uentriculo.] Hoc enim egregie discisso mors cita consequitur. unde & Celsus præcitato loco uetriculi uulnera inter insanabilia recēset; quibus uero hūic membro uulnus illatū est, cibis & potio per uulnus exeunt, præcordia indurescūt, nonnunq; bilis per os reddit; sunt eadē signa, quæ in intestinorū graciliū uulnere cōtingebant. At quia in intestinis gracilibus nihil aderat, propterea nec cibus exit, nec potus, ut in uetriculo facit, nec sterces aut stercores odor, ut in crassioribus intestinis cōtingit; unde Paulus capite lxxxviii. sexti libri, inquit, ex uentriculo succus, ex intestinis sterces egredi: sed opus est alia intestina, & non gracilia intelligere. Aliqui sunt qui per *ἠφρονας*, uētreū intelligant; decipiunt uero, quoniā qui uulnus etiā sauiū in uentre habuerint, modo intestina læsa nō sunt, neq; uētriculus, facile sanant. Propterea Oribasius dubitat, inquit, Sed falsum uidet esse qd' dicit Hipp. scimus enim intestino inciso & uentre, sæpius eua sisse & superuixisse hominē, ut sæpe in bello accidit. Respōdemus (ingt) aliud esse præcisionē, aliud incisionē, atq; aliud percussionē. percussio est, quādo aliquid horū pungi tur, non tamē diuiditur, ut si aliquis in uentre pūgatur, & non in intestinis. Nam tria in se continet uenter, in medio est caro, intus & foris sunt nerui: & hoc prouida natura facit, ut caro illa calefaciat cibum, & nerui extendantur, quoties multū comedimus. Item caro illa adunata totā se consolidat, quoties pūctio huiusmodi fuerit. Incisio est, quoties membrū inciditur, non tamē diuidit. Præcisio uero dicitur, quoties mēbri continuatio diuisa fuerit, quō nunc dicit Hipp. Si quid ex his membris præcisum fuerit, letale est: quia sunt quædā principia, sine quibus natura subsistere nō potest. At nos intelligimus etiā abscissum, & si præcisum nō sit; & per uocabulū *ἠφρονας*, hic uētriculū intelligimus.

ἠφρονας. i. uel iecur, letale.] Celsus capite uigesimosexto quinti libri, iocinetis uulnera inter difficilia curatu numerat, & hæc signa recēset, Multus sub dextera parte præcordiorū profusus sanguis, ad spinā reducta præcordia, in uentrē cubandi dulcedo, punccionēs, doloresq; usq; ad iugulū, iunctūq; ei latus scapularū, os intentū, quibus nonnunq; etiā biliosus uomitus accedit. Imō nos superioribus diebus duos in cura habuimus, quibus iecur uulneratū fuerat (ut post eorū mortē uidere licuit) hi quotidie bilem euomebāt, & intensissima febre ardebāt, tussiq; cōtinua afficiebant. Alterū & nuper curauim⁹, qui gibbā iecoris partē cōtusam ex equi calce habebat, perijt hic, & cū maximā siti atq; æstu bilē cōtinuo uomēbat, nec ullo pacto excernere poterat. Heri illustris, Remata Ferrarię ducissa iussit, ut famulū quendā Gallū repēte mortuū aperiri facerē, ut qua morte obierit, decerni posset; in iecoris gibbo hulus inuentū est, quod ad suppurationē puenerat, Vt uno igitur uerbo expediā, iecoris hulcera, atq; uulnera letalia sunt.

GALENVS

HOC VERBUM Letale, sæpius dixit in alijs, & in hoc ipso libro de his qui ex necessi

KK 4

ex necessitate sunt morituri. Sæpius autem & in his qui magna ex parte. Quare neque nunc est manifestum, si omnino securam mortem discissis his partibus, uelit ostendere, uel in quibusdam raro hominem seruari contingat. Quod quidem igitur cor uulneratum mortem affert necessario, unum ex his est quæ in confesso habentur: non tamen in alijs æque recipitur, uulnus quodcumq; mortem afferre inuitabilem, sed illud quod magnum est atque profundum, quod rationabile est à uerbo discissa, significari, ut tota uelicæ tunica diuisa usq; ad spatium interius intelligatur, atq; in singulis alijs eodem modo. In uelica quidem, cōfessum tale uulnus non coalescere, sicuti & in parte septi neruosa, & in tenuibus intestinis. In uentriculo autem dubitatur: nam quosdam in eo uulneratos dicunt aliquādo, sed raro, fuisse sanatos. Hepatis autem non solum profundum uulnus in fibris eius factum, sed etiam fibræ abscissam aiunt fuisse sanatam: neq; nos latet quod in libro De uulneribus exitiis, quædam ex his eius libri autor conatur sanare. Quod uero partes ipsæ diuisæ agglutinari nō possint, in corde quidē, ac septo transuerso ex iugis eorum motu cōtingit. In uelica autem, quia neruosa est ac tenuis & exanguis. eius profecto collum uidemus quotidie sanari quum lapis extrahitur, quoniam carnosum est. Hepar uero uulnera habet plurimo manantia sanguine, atq; idcirco mori anticipant, qui ita sunt uulnerati, prius quàm uulnera agglutinētur: dixi autem sic, uolens intelligi etiam uenam esse discissam. Ob hoc ipsum igitur qui uulnera in summa eius parte consistentia aiunt sanari, & fibras hepatis abstulisse, uerum uidentur dicere. Cerebrum autem uulneratum sæpius sanatum uidimus, & semel & bis in Smyrne Ionix, uiuente adhuc præceptore Pelope, & erat uulnus satis effatu dignum. Hoc igitur rarissimum est. Verum autem est, magna uulnera, quæ consueuit Hippocrates nominare discissiones, afferre mortē, & fatentur omnes quod uulnera cerebri quæ usq; ad aliquid in uentriculos penetrant, etiam afferunt mortem. Tenuium autem intestinorum natura, & uentriculi magis non parū participant carnosæ substantiæ, & ideo in summa parte uulnerata sæpius agglutinantur: tota autem discissa usque ad eorum cauitatem, rarissime. Hoc autem non ut mihi uidetur propter eorum substantiam accidit, sed quoniam non possumus æque intrinsicis, sicuti extrinsicis imponere uulneribus medicamentū. Quia propter per potiones conat author libri De uulneribus perniciosis inscripti, siue Hippocrates fuerit, siue quis alius, sanare uentriculum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hoc uerbum letale, quandoq; ab Hippocrate de his dici, qui necessario sunt morituri: quandoq; de his qui magna ex parte, propterea dubitare oportet quomodo in hoc loco Hippocrates intelligendus sit. An his partibus abscissis mors necessario cōsecutura sit, uel in quibusdam homo saluetur, licet id raro cōtingat.

SECUNDO docet, apud omnes in confesso esse, cor uulneratū mortem afferre: imò adde, & festinam. Sed de alijs enumeratis partibus æque uerum non uidetur, quod ad earum abscissionem inuitabilis mors consequatur: sed solum si magnum fuerit uulnus & profundum, consequitur, ut illud uerbum *ἀνεπιζήσιον*, idest discisso, ostendit.

TERTIO docet, in uelica intelligendum esse, quod eius tunica usq; ad spatium interius discissa sit, & ita in alijs partibus, quoniam illa uulnera in uelica non consolidantur, sicuti etiam aliæ neruæ partes consolidari non possunt: unde neq; pars neruosa septi transuersi, neq; tenuia intestina consolidationem admittunt: sed de uentriculo ab alijs quibus antiquioribus dictum est, nonnullos esse sanatos, sed raro. Iidem dicunt, non solum profundum iecoris uulnus fuisse sanatum, sed alicui integram fibræ abscissam, & tamen fuisse sanatam. Et ipse Galenus librū De uulneribus exitiis legit, in quo author huius libri talia quædam uulnera sanare conatur. Nos hunc librum non habemus.

QUARTO rationem reddit, cur hæc partes ab Hippocrate enumeratæ, cōglutinari non possint: in corde enim & septo transuerso ob iugem motum id cōtingit. Vesica uero non conglutinatur quia neruosa, tenuis & exanguis: in collo aut, quia carnosum est, uulnera conglutinant, ut quotidie in lapidis eductioe uidere licet. Iecur uero nō conglutinatur, quia ut plurimū uulnera habet sanguinē manantia: & ideo hi prius moriuntur, q̄ uulnera agglutinētur. hoc aut dixit Galenus, ut notaret etiā uenam esse discissam, & ideo infert Galenus

Galenus, neq; illos uerum dicere, qui dicunt, uulnera in summa iecoris parte consistencia sanari: & minus illi qui dicunt, fibras iecori esse ablatas, & fuisse sanatos.

Quod legitur, Qui uulnera in summa eius parte consistencia aiunt sanari, & fibras hepatis abstulisse: Græce habetur, ὅτι οἱ τὰς ὑπὲρ πλῆθὸς αὐτῶν πρῶσις ἰάδται λέγοντες, ὅτι οἱ εὐθὺς τοὺς ἀφρηγκῆαι. idest, Neq; qui uulnera in summa eius parte consistencia aiunt sanari, neq; qui fibras hepatis abstulisse, ita habent cōtextus Aldinus, & antiquus noster in secunda lectiōne, quam probamus: nam in prima non habebat ὅτι, sed οἱτι.

QVINTO dicit, sapius se uidisse cerebrum sanatum ex uulnere, & semel in Smyrna Ionix, & erat uulnus effatu dignū, quum adhuc uiueret eius præceptor Pelops: sed dicit hoc esse rarissimū: tamen notat magna uulnera, quæ Hippocrates discussiones nominare consueuit, mortem afferre: omnesq; fatentur, uulnera omnia quæ usq; ad aliquid in uentriculos penetrant, esse letalia. De cerebro & eius utilitate Galenus diffuse agit octauo De usu partium libro.

Quod legitur, Et semel & bis in Smyrna Ionix: in antiquo nostro contextu eodem modo legitur, καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐν τῷ ἰωνίῳ ἐν σμύρνῃ. Sed Aldinus contextus, quem in hac re magis probo, solum legit, καὶ ἅπαξ ἐν τῷ ἰωνίῳ σμύρνῃ. idest, Et semel in Smyrna Ionix, ut illa particula Et bis, uacet.

Quod etiam legitur, Verum autem est quod magna uulnera quæ consueuit Hippocrates nominare discussiones, afferunt mortem, in hac parte hæc particula Quod, superflua est: nam Græce habetur ἀληθὲς δὲ τὸ τὰς μεγάλαις πρῶσις οἷας πρὸ εὐθὺς ὁ ἰπποκράτης ἐν τῷ μύθῳ ὁμοιωτικῆς, ὑπὸ φέρει θάνατον. idest, Hoc autem uerum est, magna uulnera, quæ consueuit Hippocrates nominare discussiones, afferre mortem.

Quod statim sequitur, Et fatentur omnes uulnera cerebri: lege, Et fatentur omnes quod uulnera cerebri. Deniq; rationē reddit, cur tenuia intestina & uentriculus non coeant, si in summa parte uulnerentur, sæpe agglutinantur, quia sunt carnosæ substantiæ. Si uero usq; ad eorum cavitatem fiat uulnus, rarissime sanantur: uerum tamen hoc non prouenit ex eorum substantiâ: sed quia non possunt medicamenta intrinsecus apponi, sicuti extrinsecus possunt: unde author libri de uulneribus exitialibus: uel sit Hippocrates, uel quis alter, has partes per potiones sanare docet.

Quod in fine Commentationis legitur, Sanare uentriculum: in contextu Aldino, & in nostro antiquo eodem modo legitur θρᾶπύειν τὸν κοιλίαν. In alio autem Græco contextu solum legitur θρᾶπύειν, & abest particula κοιλίαν, quod magis probo, nam illius libri author per potiones sanare conatur, tam uentriculi uulnera, quam tenuium intestinorum & crassorum, & iecoris, & omnium locorum, idest partium nostri corporis affectarum, quæ intus sunt, & sensum effugiunt.

APHORISMVS XIX

Quum discissum fuerit os, aut chartilago, uel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur, neque coalescit.

BRASAVOLVS

SICVTI in humano corpore membra sunt, quæ incisa mortē afferre solent: ita alia sunt, quæ quum inciduntur, & si mortem non afferant, tamen nec crescunt, nec consolidantur: tum quia sunt membra feminalia, quæ uires imbecillas habent, tum quia frigida sunt, & eorum nutrimentum difficulter transmutatur. Propterea ab Hippocrate non ab re dicit, si os discissum fuerit, aut chartilago, aut neruus, aut tenuis genæ particula, aut præputium: aut supple tu, aliud membrū ex feminalibus neq; auget, neq; coalescit. Oribasius membrorū distinctionē facit, q̄ alia neruosa, alia musculosa, alia carnosæ, alia ossæ, alia uenosa. Hippocrates ergo in omnibus uerax, nunc ostēdere uult, quæ sint ea membra in corpore nostro, quæ incisa nō sanant. & dicit, Omnē quod neruosum est, si præcidat, difficile ad integritatē reuocat: nisi fortē locus ille circūdatus fuerit carne, quæ carnī adunetur. Illud tamē simile nō est, cū uideamus collū uelicæ incidi, uel ipsam etiā uelicam, quando

quando calculi extrahuntur : tum enim in longum finditur, ea parte qua est caro, quia caro maxime adunat, & conglutinat locum, quando id quoque difficile fiat.

ἐπιὺ ὀστέου πῦ ὀσίου. idest, Cum discissum fuerit os.] De ossium fracturis libro quinto, aphorismo uigesimo secundo ubertim differuimus. Ossa totius nostri corporis basis sunt & fundamentū, frigida & sicca, & membra seminalia, quæ si frangantur, uel incisa sint, per uiam primæ intentionis sanari non possunt, Galeno in Arte medicinali, capite nona gesimoprimo dicente, Fractio igitur est continuitatis in osse solutio, quæ quantū ad intentionē primam insanabilis existit: quo ad secundam uero quodammodo sanabilis fit. Prima igitur intentio est coalitus partium, qui ob ossis duritiem fieri non potest. secūda alligatio, quæ fit callo supernato partes fractas alligante. Docetque hunc callum habere communem materiam, sed quo ad formam, habere formam propinquam ossi, hunc callum Arabes uocant orasboth. Ossa ergo non coalescunt, neque conglutinantur, nisi per uiam secundæ intentionis, per uiam primæ intentionis minime. Opus ergo est hæc intelligere in uiro qui ossa habeat non amplius crescentia: nam in pueris ossa coalescere possunt, Galeno in prædicto loco dicente, Molle uero & puerile os coalescere potest, sed perraro fit talis affectus, quin cum altero societur. Celsus de his fracturis octauo libro agit. Philotheus dicit non coalescere ossa *ὅτι ὑπερβολὴν φηροῦται, ὡς αἰεὶ ῥίζας μὴ ἔχοντα.* idest, ob excessum siccitatis, sicut radices semper non habentia.

ἢ χνάθου. idest uel chartilago.] Que & ipsa frigida & sicca est, & seminale membrū, Oribasius per chartilaginem illam intelligere uidetur, quæ est narium distinctio, tamen nos omnem chartilaginem intelligendā ducimus. quæ & ipsa per uiam secundæ intentionis consolidatur, & non per uiam primæ, & in uiro intellige, quia si in puero ossa coalescere possunt, & in eodem puero chartilagine coalescere nihil impedit.

ἢ νεύρου. idest uel neruus.] In multis contextibus hæc particula non ponitur, tamen subintelligenda est, & eodem modo per uiam primæ intentionis non coalescit, & in uiro, non autem in puero.

ἢ γνάθος τὸ λεπτόν. idest, Vel genæ particula tenuis.] Quum & apud Græcos γνάθος, & apud Latinos gena duo significet, & carnem maxillam tangentē, & pelliculam oculum protegentē, tam in uno quàm in altero uerum est, quod incisa non coalescūt, quia sunt neruosa partes. Oribasius intelligit carnem maxillam tegentem: intelligitque potissimum hoc uerum esse circa labia, quæ sunt magis neruosa: unde per particulam tenuem secundum Oribasium labia intelligere oportet. At si oculi tegmentum intellexerimus, opus erit eius extremitatem intelligere, quæ magis neruosa est, & hæc partes etiam per uiam primæ intentionis non coalescunt, uel id raro fit, sed labra aperta remanēt, & scissura perpetua in gena uidetur. Philotheus uero dicit, *ἰσίου δὲ ὅτι γνάθος τὸ λεπτόν ἐστιν τὸ μεταξὺ δίεσμα τῆς τε ἄνω γνάθου, καὶ τῆς κάτω, καὶ ὁ δὲ τὸ μωδὸς πλάτυσμα.* idest, Sciendum autem quod tenuis pars malæ, est pellis media inter superiorem & inferiorem genam, quoniam est musculosa latitudo: ut ipse per genam tam superiorem quàm inferiorem pelliculam oculis tegentem intelligat.

ἢ ἀκροποδίου, idest uel præputium.] Est uero præputium (ut Philotheus inquit) *τὸ ἄκρον τῆς βελάνης.* idest extrema pars glandis, quæ non coalescit, nec augetur, quia neruosa, & quia non adest caro (ut Oribasius inquit) per quam possit nutriri. At si Philotheus præcise glandem intelligat, uerum non est, quod ipsa sit ἀκροποδίου, idest præputium: quia præputium est pellicula quæ extremam glandis partem contegit, quam Hebræi omnes præcisam habent, unde & recutiti uocantur. Si Philotheus ita intelligat, ab eo non dissentimus: si uero præcise glandis extremum intellexerimus, ab eo dissentimus, quia nos intelligimus uerum præputium, idest pelliculam illam glandem contegentem, quæ pellicula plerumque etiam incisa per uiam secundæ intentionis non coalescit. Philotheus de his omnibus dicit non coalescere *ὃ μόνον ὅτι τὸ νεύρωσιν καὶ λεπτὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ ἀπίσκηθαι αὐτῶν τὰ χεῖλη, καὶ τὴν ἀλλήλων τρώσει, ἐκ ὀλίγου. ἢ καὶ βέλου ἐστὶν ἀπὸ ἐπιπέδου αὐτῶν ὅτι τὸ ἐκ ἀπέρματος ἔχειν τὴν γνάθου.* idest, non solum ob id quod neruosa & tenuia sunt: sed ob id etiam quod recedunt ipsorum labia & uulneratione non parum ab inuicem distant, uel ut uniuersaliter in ipsis dicamus, ob id quod ex femine generationem habent.

ὄν τε αὐξεται, ὅτε συμφύεται. idest, Neque augetur, neque coalescit.] Nullum ex præscriptis

ptis membris incisum augetur, uel coalescit, quod in uiro iam maturo intellige, & non in puero. Est uero augmentum (ut Galenus dicit) & augeri, talis substantiæ generatio, qualis abscissa est, ut in cauis hulceribus fit, in quibus caro augetur: unde à Philotheo ita definitur, *αύξησης εστιν η τω λειποντι & αναπληρωσις*, idest augmentum est deficientis supplementum. Coalescere uero (ut Galenus etiam dicit) est quado discissa corporis labra agglutinantur, & hoc per uiam primæ intentionis, ut per ipsas partes fiat, & non per aliud tertiū, quam Philotheus ita definit, *σύνφυσις δε η τῶν διασώτων χειλιων ἤνωσις κατὰ νόλον ης ἢ οἶον διαποταῦ τῶν μορίων ἡμῶντα διαμπερὲς διαίρεσις*, idest, coalescentia autem est seueriorum labiorum unio, coniunctio, & partium cōglutinatio, in quibus in totum facta sit utrinq; diuisio. Scito igitur in nostro corpore ex his quæ inciduntur, & restaurari possunt per primā uel per secundam intentionem duo extrema inueniri: unum est molliissimum, aliud durissimum: molliissimum est caro, durissimum os, quod non potest coalescere, neq; augeri effractum, nisi in pueris quandoq;. Caro autem in omni ætate coalescere potest, & augeri: reliquæ partes quāto magis osli appropinquant, tanto difficilius augentur & coalescunt: quanto magis carni proximæ sunt, tanto facilius coalescunt & augentur: sed in genere neruosa omnia atq; seminalia uere coalescere non possunt, nisi in pueritia: ut ex Galeno in libro Artis medicinalis, superius dictum est: imò nec istud in omnibus pueris. Si uero petas cur aliqua coalescant, & alia non coalescāt: ex his quæ sequuntur, ratio sumi potest, primo mollities est causa coalitus: nam quod molle est aliqua quæ sibi miscetur, facile recipit, & facile cōglutinatur. secundo caliditas causa est, cur membra facilius coalescant: nam intensa caliditas & nutrimentum attrahere potest, & etiam in nutrimenti naturam conuertere: e contrario membri frigiditas causa est, cur non coalescant, tertia causa est facilitas nutrimenti: nempe id nutrimentum quod facile conuertitur, facile etiam coalescere facit. Intellige uero per nutrimenti facilitatem, aptitudinem ad facile nutriendum. Si uero dubites, cur Hippocrates his duobus uerbis uisus sit, *αύξειται καὶ συνφύεται*, idest augeri & coalescere, Respondemus, cum & ossa & reliquæ enumeratæ partes dupliciter discindi possint: uno modo ossis partē auferendo, alio modo solum scindendo, ob primum dixit, augetur: quoniam os augeri non potest, sicuti caro facit. Et hoc intellige in uiro, nam in puero an augeri possit, dubium est. Ob secundum uero dixit, non coalescere, idest simul non agglutinari per uiam primæ intentionis, licet per uiam secundæ intentionis agglutinentur.

GALENVS

AUGERI uocat talem aliquam generari substantiam, qualis abscissa, sicuti in cauis hulceribus uidetur caro germinare. Coalescere autem quando discissi corporis labra agglutinantur. Quod quidem neq; cartilago, neq; os generentur, est in confesso. An uero agglutinentur, nonnulli dubitant. Inquit enim perspicuo uideri ossa fracta agglutinari. Hi uero aberrant & doceri possunt in brutis, quorum pars aliqua fracta contraxit callum. Hæc enim seu uiua, seu mortua, si quis uelit inspicere dissecando, uidebit manifeste à callo quodam, ueluti uinculo circumscripto partes ossium discissas esse constrictas, quas si abaserint, fracturæ profundū uidebunt non glutinatum. Sic igitur de his quæ diximus ambigunt, nonnulli augeri dicentes, non tamen coalescere: quidam uero etiam coalescere, sed raro augeri. Igitur illa desiderant, quæ per exesum sunt ulcerata, & nullum uidi taliter affectum cui nō increuerit caro. Agglutinari autem illa quæ diuisa sunt, & non discissa. Hæc enim inuicem differunt, quum discissa diuisionem habeant usque ad finem peruenientem, quæ nunc Hippocrates inquit non coalescere, non ob id tantum quod neruosa sunt, atq; tenuia, sed quoniam etiam ex eo quod talem habent naturam, labra uulneris non sunt parum distantia inuicem.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratem dicere *αύξειται*, idest augeri, quando talis substantia generatur, qualis illa quæ abscissa est. *συνφύεται*, idest coalescere autem, quando labia discissi corporis agglutinantur.

SECUNDO docet, apertissime constare, neq; cartilaginem, neq; os generari, sed an agglutinentur, ab aliquibus dubitatur, imò dicunt fracta ossa agglutinari, & hoc esse perspicuum.

TERTIO

TERTIO Galenus hoc reprehendit, nam si quis brutum animal difsecet uel mortuum uel uiuū, cuius pars aliqua fracta callum contraxerit, is manifeste uidebit callum fractas ossis partes tanquam uinculum ambire atq; constringere. At si abraferit, fracturæ profundum non glutinatum inueniet.

QUARTO Galenus refert quosdam esse, qui de his quæ dixerat ambigunt, ut non nulli uoluerint hæc augeri, sed non coalescere; alij uero coalescere quidem, sed raro.

Vbi legitur, Sic igitur de ijs quæ diximus ambigunt, nonnulli augeri dicentes: duæ particulae defunt, una est cōiunctio Et, alia hæc particula Aliqui. Græce enim habetur, *ἔτω δὲ καὶ πρὸς τῶν ἐρημιῶν ἀμφοτέρωσιν τινές, οἱ μὲν αὖξιν λέγουσι*. idest, sic igitur & de ijs quæ diximus ambigunt aliqui, nonnulli quidem augeri dicentes.

Vbi legitur, Sed raro augeri: hæc particula Augeri, huic coniungenda non est quæ dicit Raro, sed sequenti particulae quæ dicit, Igitur illa desiderant. nam legi debet, Augeri igitur illa desiderant. Illa autem particula Raro, per se sola relinquenda est. Etenim Græcus contextus ita habet, *τίνες δὲ τῶν ἀσπίων καὶ συμφέρονται*, idest, quidā uero etiam coalescere, sed raro. Postea sequitur, *τὸ μὲν οὖν αὖξιν λέγουσι τὰ ἴσθ' ἀσπίων ἐκκαμμία θείτω*, idest, illa igitur augeri desiderant, quæ per exesum sunt exulcerata.

QUINTO illa augeri docet quæ exesa sunt & in carnem: nunquam hominem uidit qui exesus fuerit, cui non creuerit caro. Illa uero agglutinantur, quæ diuisa sunt, & non discissa. nam hæc differunt, quia discissa diuisionē habent usq; ad finem, quam non est opus habere diuisa. Hic Hippocrates de discissis dicit, quod non coalescunt. & hoc non solum ob id quod nervosa sunt & tenuia: sed etiam quia cum labia uulneris talia sint, ab inuicem plurimum distant.

Quod legitur, Et non discissa: eodem modo in Aldino contextu negatiue habetur, *καὶ οὐ τὰ ἀσπίων μὲν*. Sed noster antiquus contextus affirmatiue legit, scilicet *καὶ τὰ ἀσπίων μὲν*, exquisitius uidetur, si negatiue legamus: tamen & affirmatiue cōtextus in rectum sensum duci potest.

Quod etiam legitur, Sed quoniam & iam ex eo quod talem habent naturam: Græce habetur, *ἀλλὰ καὶ ὅτι ποιούτων αὐτῶν ὄντων*, idest, sed quoniam cum sint talia.

Quod sequitur, Labra uulneris non sunt parum distantia inuicem: Græce est, *ἡ ὄσση τοῦ τὰ χεῖλος τῆς πρῶσσης ἀλλήλων οὐκ ὀλίγη*. idest, labra uulneris non parum inuicem abscedunt. Tu uero si de his exquisitiorem doctrinam habere cupis, Galenum legas in libro De semine, qui ubertim harum rerum rationes affert.

APHORISMVS XX

SI in uentrem sanguis præter naturam effunditur, necesse est suppurari.

BRASAVOLVS

QVVM sanguis propria uasa & proprias cavitates exierit, semper conglobatur, & si extra corpus sit, tēporis spatio putrescit: si uero in corpore contineatur, sed extra propria uasa, citius putrescit, ob naturalem calorem qui ad putredinem incitat, quando uenas exiuerit. nam tunc à suæ naturæ regimine derelictus est: & hoc non solum facit sanguis, sed & lac & semen. Vnde quū Philotheus huius aphorismi causam reddit, inquit, *τὸ αἷμα καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ γάλα ἐκ τῶν οἰκείων τόπων γινόμενα θρομβοῦται καὶ σίπεται*. idest, Sanguis & semen & lac ex proprijs locis exeuntia conglobantur uel grumescunt & putrescunt.

ἢν εἰς τὸν κοιλίαν αἷμα ἐκχυθῆναι πρὸς φύσιν. idest, Si in uentrem sanguis præter naturam effluxerit. Intellige si sanguis proprias cavitates, hoc est uenas ipsas exierit, tamen in corpore maneat. Per uentrem uero omnes corporis cavitates intellige, ad quas sanguis qui uenas exierit, peruenire potest, quamuis uocabulum κοιλία, idest uenter, inferiorem uentrem significet: & ut Galenus in Cōmentatione edocebit, in aliquibus aphorismorum libris, communiter id uocabulum uenter intelligitur, quia non habet articulum: in aliquibus articulus adest, & tunc uentrem particulariter annotat, tamen probat ut commu-

ut cōmuniter accipiatur, quam sententiā & Philotheus secutus est, inquiens, *πινά ἐχρσι το ἀφθροϋ, πινά δὲ ὁ κῆρ ἐι μὲν ἐχρσι το ἀφθροϋ, πινά πῖς σποδύχρ γαστρὸς ὁ λόγος. αἰ δὲ οὐ ἐχρ, πινά πῖς κωλοτῆτος, κῆρ ἐπ' ἀμφότερα αλῆθῆς ὁ λόγος, κῆρ' ἢ κῆρ ἐκχυθῆ σίπτεται.* idest, Quidam (scilicet aphorismorū contextus) articulū habent, quidā non habent: & si quidem articulū habeant, de uentre cibi cōceptaculo sermo est: si uero non habeāt, de omni cāuitate, & in utroq; sermo uerus est. ad quēcūq; enim effluerit, corrūpitur. Oribasius uero omnē cāuitatē intelligit, inquiens, Hippocrates in hoc aphorismo omnes cāuitates uentris, uentriculū appellauit: dicitq; si extra uasā exierit sanguis detentus, in cōcauitate alia tabefacit, & inficit calorē naturalē, & quia pręter naturā est, suppuratur, & in sanie cōuertitur. per saniem uero, omnē humorē à uenis exeuntē intellige, sed potissimum sanguinē, utpote qui ob caliditatē & humiditatē, quam habet, facile ptescit, presertim quando est in loco non suo, & sibi improprio, in quo à natura regi non potest & cōseruari. Scitoq; id quod dicitur pręter naturā, ad uentrē applicari posse, & ad sanguinē, ad uentrē, quia pręter naturā est uentris & cōcauitatis quę non sit uena, sanguinem recipere, & pręter naturā sanguinis, qui non est naturalis si uenas exit, uel hoc non est sibi naturale exire uenas, & in locum aliū transire, & hic est Galeni sensus.

GALENVS.

QVIDAM sine articulo apud Gręcos uentrem scribunt, uolentes omnem significationem tale quid ostendit Hippocrates: si unquam sanguis à propria cāuitate in aliam quamcūque peruenit, ut sanguis permaneat est omnino impossibile. Sic igitur & in inflammationibus, & illis, quas Gręci *ἐκχυμώσεις* nominant, fieri uidetur. In inflammationibus quidem per minimas partes disperso sanguine ad eas quę sunt in musculis cāuitates, quas sola ratione cōtemplamur, in ecchymosis autem, in spaciā effuso quę uasis circūiacent. Suppurari autem non est recte dictum, cum nomen sit unius mutationis in sanguine factę, quare nonnulli ipsum ad generalius transferunt, ad corrumpi uidelicet, hoc ab ipso dicentes significari. Sic enim uidetur fieri non permanere sanguinē, cum à suo loco exciderit naturalis, sed aliquando quidem suppurari, aliquādo uero liuescere, aliquādo in grumos uerti, presertim quādo in magnā cāuitatē exciderit pręter naturā.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quosdam sine articulo *κωλιλω*, idest, uentrem, & non *πλω κωλιλω* legere, dicentes, sine articulo omnem cāuitatem significari, & non solum cāuitatem, in qua recipitur cibus: & hi argumentum habere possunt, illam particulam, pręter naturā, quę in Hippocrate hunc sensum facit. Si quandoq; sanguis à propria cāuitate, in aliam quācūq; peruenit, impossibile est, quod sub forma sanguinis permaneat, unde eodē modo fieri uidetur, & in inflammationibus, & in *ἐκχυμώσει*, idest, sanguine collecto in contuso loco. nam in inflammationibus sanguis per minimas partes ad musculorū cāuitates dispergitur. has aut cāuitates oculis non percipimus, sed mente ipsā concipimus, in ecchymosis uero sanguis in spaciā effunditur, quę uasis circumiacent.

SECUNDO docet non recte dici suppurari, quia nomē est unius solius mutationis in sanguine factę. Ideo nonnulli generalius exponunt, scilicet corrūpi, unde cū sanguis à suo naturali loco exit, non permanet sanguis, sed quandoq; suppuratur, quandoq; liuescit, quandoq; in grumos uertitur, & hoc potissimum si in magnam aliquam cāuitatem pręter naturam exciderit, tamē in processu temporis semper corrumpitur & putrescit.

Quod legitur, Aliquando uero liuescere, in Aldino contextu habetur *πῖς δὲ μελά, κῆρ*, idest, aliquādo uero denigrari. sed noster antiquus contextus duas lectiones habet, & hanc *μελά κῆρ*, & aliā quę dicit *πῖς δὲ πελιδνῶ κῆρ*, idest, aliquando uero liuescere, quam lectionem Leoniceus habebat. probamus nos legendum esse nigrescere.

APHORISMVS XXI

IN infanientibus si uarices, uel hæmorrhoides superuenerint, in sania solutio.

LL Brasauolus

INFERIORES partes à superioribus diuertere nulli dubiū est. Si igitur aliqui infania sint, cum infania in capite fiat, si uarices superueniant quæ in cruribus sunt, uel hæmorrhoides profluant, quæ circa anū sunt, soluitur infania: quia materia, quæ in capite prius erat, ad has infimas partes diuertitur, & etiam euacuatur, unde per has (ut Orisbasius inquit) fit de superiore parte ad inferiorem morbi solutio.

Τοῖσι μαινομένοισι, idest, In insanientibus.] Ita Theodorus, Hermolaus, & alij, hoc uocabulū μαινομένοισι interpretantur, nam in helleboro nigro Dioscorides dicit iuuare μελαγχολικὸς, μαινομένος, idest, Melancholicos interpretantur, & insanientes. Celsus in capite decimo octauo tertij libri de tribus infania generibus agens, multas melancholicæ species complectitur, sed de his tertio libro egimus. hic secundū Galenū intelligere debemus insanos melancholicos, non furibundos à flaua bile agitados. Philotheus quoque melancholiā hic intelligendam iudicat, inquit, νῦν μανίαν, τὴν μελαγχολίαν λέγουσι παρὰ τοὺς ἁγιωτάτους, ἢ πρὸς μελαγχολικῶν χυμῶν γίνεται, ἢ γὰρ κινεῖται μανία ἐκ πρῶτου ὅταν τὸ λογισμὸν ἀπὸ ξανθῆς χολῆς γινώσκω, idest, Nūc uocabulo ab uisus maniam melancholiā uocat, quæ in melancholico humore fit, proprie em̄ Mania, alienatio est cogitationis ex flaua bile facta.

Κιρσῶν, idest, Si uarices.] quæ sunt uenæ latiores (Orisbasius etiam teste) quas sæpius per genua ad pedes descendere uidemus. Sunt autem uenæ ipsæ, quæ ob laborem effectæ sunt latiores, uel quia sūt, quales in baiulis & rusticis circa crura sæpe uidemus; impletur facile, & magna ex parte, humore melancholico graui, apto descendere & uenas extendere. An uero solum circa crura fiant, dubiū uidetur. Plinius libro undecimo capite quadragesimo quinto inquit uarices in cruribus uiro tantū, mulieri raro. Tamen constat uenas etiam in inguine tumescere, in temporibus, in uentre, in testibus, immo à Græcis κερκὴν unum genus ramicis à uarice uocatur. Recentes herniam uaricosam nominant, Latini uaricosum ramicem, quoties uena præter modū replete cōglomerantur, & medici huic generi curam adhibent, nam inciduntur, & extrahuntur. Si quis cupiat sanari ab his quæ in cruribus sunt uaricibus, supra tabulam ligatur, ne dolore percitus refugiat, postea in duobus alligatis capitibus, id totum quod inter ligaturas interiacet, excarnatur, & abscinditur. Plinius loco præcitato dicit, Caium Marium, qui septies consul fuit, stantem sibi extrahi passum, unum hominē, Oppius author est. Illud addendum, ex uno tantum crure passum esse extrahi: ex altero recusasse, dicentē medicinam morbo esse grauiorem. Cicero in Tusculanis quaestionibus idem testatur. Quāuis igitur in alijs partibus intumescant, tamen in cruribus potissimum apparēt. Ab Aristotele ἰφία dicuntur, quamuis alij κερσῶν uocent, & Plutarchus in Marij uita hoc nomine ἰφία usus est. Nonnulli ita distinxere, ut ἰφία sint in cruribus solum, κερσῶν, in toto corpore, & etiam in cruribus. Vna herba est, quæ à uaricibus nomen sortitur, nempe κερσῶν dicitur, alias illam esse putauimus, quæ uulgo buglossa uocatur.

ἢ ἀμφοῖν δὲ ἰφίαν ἢ κερσῶν, idest, Vel hæmorrhoides superuenerint.] idest, Sanguinis defluxus ex hæmorrhoidibus, de quo alias in hoc libro egimus.

Τῆς μανίας λύσις, idest, Infania solutio.] hic enim per Maniam insaniam intelligere oportet, de qua in prima aphorismi particula loquebamur, quæ ab atra bile facta sit, & nō à bile, fit uero solutio, quia materia ad oppositum locum diuertitur, & euacuatur, unde & à Philotheo dicitur insaniam solui τὸ λόγῳ τῆς ἐκκείσεως τὸ χυμῶν, καὶ τὸ λόγῳ τῆς μεταστάσεως, καὶ ἢ μὲν μετὰ τὴν ἀφαιρέσειν δηλοῦται ὅτι τῶν κερσῶν, ἢ δὲ ἐκκείσεως, ὅτι τῶν ἀμφοῖν δὲ ἰφίαν, id est, Ratione secretionis humoris, & ratione transmutationis, & transmutatio quidē per uarices ostenditur, secretio uero per hæmorrhoidas, quandoque tamen & per uarices, & per hæmorrhoidas fieri potest.

GALENVS

HIC insaniam illam quæ proprie melancholia dicitur uocat, non illum qui fit ex bile furore. Est autem uarix cum uenæ latiores sūt in coxis, & cruribus, quod ex crasso, & melancholico humore contingit, adeo quod pellēte natura ad partes ignobiliores eos qui insaniam efficiunt humores, & præsertim cum melancholici fuerint, ac crassi, dicitur sequitur passionum generatio, & infania solutio.

Brasauolus

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in hoc loco ab Hippocrate uocari *μαύριαν*, idest, Infaniam illam, quæ proprie dicitur melancholia, quæ ab atra bile fit, & non illam quæ fit ex bile, quæ furor à Latinis nuncupatur.

SECUNDO docet, Varices esse latiores uenas in cruribus & coxis, quæ ex crasso & melancholico sanguine ita fiunt, natura etenim ad has ignobiliore partes humores infantiã faciētes pellit, & præcipue cum fuerint melancholici & crassi, prædictæ passionēs fiūt, et infantiæ solutio consequit̃, unde medicus recte operās, in infantiētibz hæc tritare Quod legitur, est aut̃ uarix cū uenæ latiores fiunt, Græce habetur *κυστός γάρ* (debet, *ἔστιν ἀνώγειος πῶν φλεβῶν*, idest, uarix autem est dilatatio uenarum.

Quod etiam legitur, ex crasso & melancholico humore cōtingit, Græce nō dicitur humore, sed sanguine, ita nanq; habetur *ἔκ παχέος καὶ μελαγχολικῶ γενόμενος αἷματις*.

Quod etiã legitur, A deo quod pellente natura, illa particula, adeo quod, uacat, q̃; uis in Græco codice ibi adfit, *ὡς τε*. Melior enim cōtinuatio fit, si illæ duæ particule absint.

APHORISMVS XXII

Quæcunq; rupta ex dorso ad cubitum descendunt, uenæ sectio soluit.

BRASAVOLVS

DVÆ sunt in antiquis contextibus huius aphorismi lectiones, una quæ legit̃ *ῥήματα*, idest, Rupta, quæ in Aldino contextu, & in antiquo nostro inuenitur, & Galenus in suo idē habuit, alij legunt̃ *ἀλγύματα*, idest, dolores, quam lectionem probauit Galenus. Quicquid uero horum dicatur, in rectam sententiã duci potest. Quæcunq; rupta sunt, ut sanguis in ruptionis loco sit collectus, & ex dorso ad cubitū descendat, nulla est magis conueniens regio, q̃; per brachium ducere, ideo uenam cubiti secabis, uenã scilicet basilicam, & morbum solues: uel si etiam sit dolor, qui ex dorso in cubitū tendat, misso ex uena sanguine soluitur, quoniam materia illa euacuatur, quæ dolorem faciebat.

ὅσα ῥήματα ἐκ τοῦ ὀπίσθεν εἰς τοὺς ἀγκύνας κατὰ βάνει, idest, Quæcunq; rupta ex dorso ad cubitos descendunt.] Philotheus legit̃ *ὅσα ἀλγύματα καὶ ῥήματα*, idest, Quicunq; dolores & rupta. immo dubitat quomodo dicat̃ *ῥήματα*, idest, Rupta, inquit, *ἀλλὰ τὰ ἢ συμπίθειαι ἀλγύματα λέγει κατὰ βάνειν, τῆς ὕλης ἐκείσε τρεπόμενος*, idest, Sed per responsum dolores descendere dicit, materia illuc conuersa. Orbasius inquit ex uertebz accipiunt officium suum manus. Si ergo dolor fuerit in cubito, significatur spinalem esse affectionem, idq; aut ex constipatione, aut ex punctione, aut ex alio quouis morbo. In cisa ergo uena in brachio ipso, soluit dolorem: quia siue tumor sit, relaxatur, qui ante operabat uenas, & faciebat dolorem, siue humor detrahatur, siue constipatio relaxatur. Vnum est, potius intelligendum esse dolorem, quàm ruptum, tamen & si ruptio adfit, dolor etiam per compassionem adest.

ὀλεβοπιμία, uel *φλεβοπιμία λύει*. idest, uenæ sectio soluit.] quoniã, ut Philotheus dicit, *ἐκ γὰρ ὀπίσθεν ἢ ὕλη δ' αὖ τ' κένωσι πεισῶν, ἢ τῶν συμπερόντων χωρίων*. idest, Quoniam illuc materia fluxit, & oportet per conferentes regiones euacuationem facere. Scito autem hunc dolorem ex multis causis fieri posse. quãdoq; ex flatu fit, & in hoc casu, quantum sit ratione status, nihil prodest sectio uenæ. At quia per illius materiæ euacuationē, materia, quæ in flatū transit, simul euacuari possit, propterea tunc morbum etiam soluet: quandoq; fieri possit ex pura pituita, uel ex bile pura. In his casibus uenæ sectio etiã non competeret, nisi ob hoc forte, quia hæc materia simul cum sanguine euacuetur. Vnde si uelimus hunc aphorismum uniuersaliter intelligere, hanc materiam sanguineam esse intelligamus. quæ ut plurimum in his partibus abundat, præsertim in uenis illis maioribus per dorsum transeuntibus, & quæ ad brachia perueniētes in ramos diuisæ sunt,

GALENVS

MELIVS quidam scribunt, Quicunq; dolores, nam ruptum ipsum descendere, unum est impossibile, siquidem diuisa, ac rupta musculi parte carnosa, fit ruptum. Videtur quidem nonnunquam manifeste admodum collectus in loco ruptionis

LL 2 sanguis

sanguis, & discussione sanatur. Reliqui uero qui sunt in dorso dolores, ex defluente humore generantur solo aliquando, sed magna ex parte crasso, ac flatuoso spiritui associato, quæ excipere oportet atq; euacuare, per uenæ in cubito existentis sectionem, quando hic apparet fluens. Est enim eius præceptum, secundum quod humores repunt facere euacuationes. Idem autem significant & uerba hæc. Eo ducendum est quo repunt, per loca oportuna. Si autem de ruptis sermo est scriptus ab eo, eos qui faciunt cõpatiendi ratione dolores intelligendum est dici ab ipso descendere ad cubitos, non ipsam carnosæ partis diuisionem. Et quidem fieri potest ut & talis uenæ sectio utilis sit cõmuni euacuationis ratione.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus illos laudat qui legunt *ὀστέα ἀλγήματα*, idest, Quicunque dolores, & non *ῥήματα*, idest, Rupta, nam impossibile est ruptum descendere. Ruptum enim dicitur, quando diuisa, & rupta est carnosæ pars, nos autem uidemus sanguinem in ruptionis loco manifeste collectum, & discussione sanatur: unde Galenus nullo modo probat quod ruptum legat; tamem intelligentes, ut exposuimus rupta, & quæ dolores descendentes faciunt, non soluitur ruptum ex sectione uenæ, sed dolor is soluitur qui ob materiam descendente fit.

SECUNDO docet, alios dolores qui in dorso sunt, præter illos qui ex rupto inducuntur, ex humore defluente aliquando solo fieri, sed ut plurimum crasso & flatuoso spiritui associato, quæ per uenæ sectionem in cubito euacuamus, quando ad cubitum descendere uidemus, iuxta Hippoc. præceptum, illuc euacuandum esse quo humores repunt per cõuenientem regionem, & superius in alio aphorismo dicebat eò ducendum esse quod repunt per loca oppor-

TERTIO docet, Si de ruptis Hippocratis sermo scriptus sit, opus esse intelligere dolores per cõpatiendi rationem ad cubitos descendere, non ipsam carnosæ partis dimensionem, nam fieri potest talem uenæ sectionem utilem esse, ob id quia uniuersalis euacuatio est, & non ob aliud.

APHORISMVS XXIII

SI timor, atq; mœstitia longo tpe habentes perseverent, ex eo atra bilis significatur.

BRASAVOLVS

MELANCHOLICVS humor obscurus est, atq; ater, quo qui abundant temperaturam quandam similem incidunt, per quam timidi, mœstique efficiuntur. Causa est, humor ipse effectus, timor & mœstitia. Cum igitur hunc effectum uidebimus, timorem inquit; atq; mœstitiam, & ab aliqua re extrinseca facta non sint, sed longo tempore perseverauerint, tu ex hoc effectu causam ipsam adesse prædicito, scilicet atram bilem, & hunc esse atrabiliarium. Secus esset, si extrinsecas causas haberet, quæ timorem & mœstitiam inducerent, ut si dulces filij, carive nepotes morerentur, si hostes infensissimos haberet, qui illum interficere tentarēt; tamem quando hæc etiã perseverant, & si atrabiliarium non sit, atrabiliarium efficitur. Duo autem sunt huius aphorismi sensus. Vnus est, si timor atq; mœstitia longo tempore perseverent, atram bilem induci, quia ex longo timore, atq; mœstitia, sanguinem & spiritum contaminari necessarium est. Alter sensus est, si timor atq; mœstitia perseverent, signum esse, quod ab atra bile fiant, quia hæc diu per durare non potuissent, nisi intus fundamentum habuissent. Primus sensus de metu & mœstitia est, quæ ab extrinseco sint, secundus de eisdem, sed quæ ab intrinseco prodeant. Celsus hunc secundum sensum probare uidetur. nepe capite septimo secundi libri præsentem aphorismum ita refert. At si longa tristitia cum longo timore, & uigilia est, atq; bilis morbus subest. unum uero ipse addit, quod ab Hippoc. non dicitur, scilicet aut uigilia est. tamem nos experientia hoc cõpertum habemus, hos semper uigilias pati, quæ atra bile uexant, uel intente, uel remisse uexentur, immo et omnes mœsti, atq; timidi sunt, quando non fuerint uehementissime agitati, & furibundi, sed egritudo ab atra bile, & non à flaua dependat. Cum enim ex supassata bile agitantur, non solum non timet, sed etiã in manifesta pericula tenetur *ἢ φόβος*, idest, Si timor,] scilicet diu perseveret, & nulla adsit timoris (mere profiliunt, causa, sitq; timor uehementior, quam is habere consueuerit qui timet. Timor autem est de futuro aliquo malo: ita enim in quarto Tusculanarum questionum libro timorem definiuit Cicero, esse motum mali appropinquantis, & Aristoteles in Ethicis.

Καὶ δυσθυμῖα πολλῶ χρόνῳ ἔχασα στατεῖν. idest, & mœstitia longo tempore perseverent.]
Intellige

Intellige uero per mœstitiam, tristitiã quandam, quæ gaudio opponitur. Si lōgo tēpore perseueret, signū est nō esse factā ab extrinseco, sed ab intrinseco perseuerate, quā & Cicerō in quarto Tusculanorū præcitato, ægritudinē flebilē definiuit, quæ ipse hoc nomine Mœror utatur, sed mœror, atq; mœstitia idē sunt. Hic uero nōnullæ ambiguitates occurrunt, una est, an alia sint, præter hæc duo atræ bilis symptomata, & si ad sint, quæ sint, & cur illa Hippocrates nō enumerauerit. Præterea quærendū est, quomodo timor atq; mœstitia fiant, id est, an sit totius tēperatura ita constituta, quæ timorē, atq; mœstitiã inducat. An sit obscuritas quædā, ab hoc humore in cerebrum sine aliqua tēperatura inducta. Ad primū respondemus, esse multa alia symptomata atræ bilem consequentia, quæ à Galeno in tertio De locis affectis libro capite sexto enumerātur, & in fine quinti De symptomatū causis, & in Definitionū libro sibi adscripto, & ab Actio libro sexto capite nono, & à Paulo libro tertio capite decimoquarto. Sunt uero hæc quæ sequuntur, hominū odiū, et cōmunes congressus refugere, solitudine gaudere, species in cogitatione uarias habere, corporis gracilitas, nigredo, densitas, Hippocrates autē & prædicta indicia, & multa alia omisit (ut refert Galenus præcitato tertio De locis affectis libro) quoniam omnia ad hæc duo deducenda esse iudicauit. Galeni uerba hæc sunt. Proinde recte uidetur Hippocrates omnia ipsorū symptomata ad hæc duo coegisse, timorē, & mœstitiã, & in fine quinti libri De symptomatū causis inquit, In omnibus autē unum cōmunē habetur, quod Hippocrates quoq; dixit, Si timor & mœstitia diu perseuerant, atrā bilē significat, quippe oēs præter rationē mœsti sunt: quod si eos interrogaueris, quāobrem tristitentur, non habēt quod respondeāt. Paulus etiā dicit, Cæterū eadē cōmunesq; pariter omniū sunt notæ, metus, mœstitia profunda, hominū odiū & auersio. Non mirū igitur si ab Hippocrate hæc sola duo symptomata enumerātur, quoniam his tanq; sub generibus alia continentur. Ad aliam dubitationē, ex his Galeni uerbis, quæ in fine quinti libri de symptomatū causis sunt, solutio haberi potest, ubi dicit, Quod uero atræ bilis, rationalis animæ arcē occupans, timorē, mœstitiã, & mortis expectationē inducat, nihil mirandum est cum uideamus in rebus externis, nihil magis quæ tenebras nos perterrefacere. Si igitur quidpiã tenebris simile rationali parti animæ circūfundatur, hominē semper timere necesse est, utpote qui semper timoris causam in corpore circūferat. Quod enim nobis extrinsecus accidit, cū ambiens nos aer uastissimis tenebris fuerit obscuratus, id melancholicis ab intimo corpore erūpere uidetur, occupate cerebrū, uel ipsa met atræ bile, uel uapore aliquo melancholico, ut in mēbro, quē & inflamantem, & hypochondriacum appellat, euenire uidemus. ut hinc solutio haberi possit, esse obscuritatē inductam, quæ timorē facit. Sed Auerrois hanc sententiã reprehendere nititur. nam in quarto sui uoluminis inscripti Colliget capite quadragesimo, dū species melancholicæ recēset, his uerbis utitur: & quando uritur melancholia, & fiunt accidētia cholæræ in ipsa, tunc conuertitur homo ad ferinos mores, & omnes motus ipsius sunt prauī, & timorosi, & hæc impressio fit in anima propter cōplexionē obscuritatis melancholicæ. Sed nigredo eius nō est causa huius, ut dicunt medicī, quia color non est causa substāntialis ad corrūpendas uirtutes animæ, sed hæc causa prouenit ab una specie malæ complexionis, sicut alie ægritudines, & tu scis quia habitus animæ sequuntur cōplexionem corporeã in hac cōiunctione. Et qui dicunt, quod anima terretur propter humorē melancholicū nigrū, sicut terretur homo in obscuro, dicūt uerba cantionū: quia aliqua læsio non aduenit animæ in obscuro, nisi priuatio sensati sensu uisibili, quia nō uidet anima in corpore, ut possit dici, quod sentiat terrore nigredinis. Et magis fœdum est dicere ut uideat extra, quia anima non est extra, nec intus, sed est sciendū, quod de natura huius humoris melancholici est, ut ipsum sequatur hæc accidentia, sicut de natura sanguinis est, ut ipsum sequatur gaudium & lætitia. Et dicemus propter hoc, quod sanguis det lumen anime, & hæc res est manifesta illi qui aliquantulum de natura gustauit. Hæc Auerrois, ut secundum ipsum respondere oporteat, timorē & mœstitiam malam qualitatem consequi, quod tamen Galenus non it inficias, nec Auerrois ex his uerbis Galenū reprehendit, nam ipse per id exemplū de tenebris aliud inferre non intendit, quæ ex mala temperatura illius generis atros uapores fieri, qui spiritus inficiant, & tunc consequitur timor, non quia esse atrum sit huius causa, sed potius esse melancholicum. At quia melancholici sunt, ideo

sunt atræ, & in spiritibus cerebri talē atredinē faciunt, quæ timorem inducit. Quod Galenus etiam in tertio De locis affectus libro testatur, inquiens, Mœstitia nimirū eos inducit, ut odio prosequantur omnes quotquot uiderent, nunquā non tristitiam præ se ferentes, ac terrentur, ut in tenebris pueri atque ex adultis indocti. Sanè quæadmodum externæ tenebræ omnibus ferè hominibus pauorē inducunt, nisi uel audaces admodum, uel edocti fuerint: sic atræ bilis color mentis sedē tenebris similē reddens, timorem efficit. etenim summis tū medicis, tum philosophis in confesso est, & humores, & omnino corporis temperaturā animæ actione uariare posse, id quod nos quoque unico cōmentario docuimus, quo demonstratū est, quod animæ potētia corporis tēperaturam sequitur. Ex his igitur luce clariū uidere potes, Galenū hoc tēperaturæ attribuere, & non colorī, ut color est: sed colorī ab hac tēperatura dependenti. Oribasiū idem sentit, inquiens, Timor enim fit quoties tinctæ fuerint cerebri particulae, & ueluti in tenebris se non cognoscente natura, timores accidunt. Non est autē opus credere, Oribasiū uelle tincturam ipsam id efficere, sed est humoris qualitas, quæ atros fumos emittit. Et Aetius capite nono sexti libri idē testatur inquiens, uidemus enim etiā extrinsecus nihil æque ac tenebras formidabile. ergo ubi ueluti tenebræ quædā rationalē animæ partem detineāt, necesse est hominē perpetuo terrore uexari, tanquā terroris causam intra corpus circūferentem, sicuti obscurissima nocte infantes formidant, & ex adultis imperiti, ita & atræ bilis color tenebris similis rationis sedem obūbrans formidinē efficit. Adde Philotheū hoc loco idē sensisse, cum inquit *μελαγχλικὸς χυμὸς ὡς τῆ χειρὸς ζοφάδης ὤν, μοιῶν ἐν τῇ κίφαι λῆ ψυχῆν πνέουσα, ἀτμοειδῶς ἀναφύρομένην, καὶ ποιεῖ φόβον, ποιεῖ δὲ νοσηρίας, καὶ τὰ ψυχῆ ἐμφυτὴν θόρον, ὡς δὲ παχὺς τῆ συστάσει, καὶ μακροχρόνια ποιεῖ τὰ νοσήματα.* idest, Melancholicus humor ut colore tenebrosus est, in capite spiritum animalē inquinat, sursum in morem uaporis delatus, & timorē facit, animi ægritudines facit, ac insitū calorē refrigerat. Sicuti autē constitutione est crassus, ita diuturnos morbos facit. Immo & Auicenna ipse in libro De uiribus cordis tractatu primo capite octauo idem cōfirmat, ubi inquit, causam tristitiæ esse sanguinē crassum, turbidū, ex quo turbidus spiritus generatur, legi debet ater, non turbidus, unde & color ab Auicenna ponitur, tanquā id quod tristitiam, & timorem facit, ut superius dixerat, hoc autē facit, non ut principale agens, sed à mala qualitate humoris id facientis dependens, qui humor uel per essentiā in capite continetur, uel per cōmunitatē, quoniā uapores in caput ascendāt, ut in hypochondriaca passione fieri constat, & in alijs partibus hos spiritus ad cerebrum transmittentibus.

μελαγχλικὸν τὸ πιδόν. idest, ex atra bile significatur.] uel tale melancholicum, quoniam hæc duo symptomata timor atque mœstitia diu perdurare nō possunt, nisi sit intrinseca atræ bilis, uel per essentiā in capite, uel illi cōmunicetur ex alia parte transmissa. Melancholiam uero hæc significant (ut Philotheus inquit) quoniam *καὶ τὸ δὲ βῆρ προλήγει τῆ τέχνη, ὅτι μελαγχλικὸν γενήσεται τὸ ἐγκεφάλαιον πάγοντος, ἢ τὸ φέρειν ἐν αὐτῷ τὸν μελαγχλικὸν χυμὸν.* idest, Et hinc ars prædicat quod affecto cerebro melancholicus fiet, quoniam melancholicus humor in ipsum fertur, tamen hoc ex puris etiā uaporibus esse possēt, qui ascendentes cerebrū inficiūt. Si uero dicas, si illum sensum sequamur, quod melancholicus humor ex longo timore fiat, & longa mœstitia, quomodo ex his fiet? Respondemus, ita fieri, ut in præcitato Auicennæ libello edocemur, quoniam ex his spiritus turbantur, & intus clauduntur, & uarijs motibus commouentur, adeo ut tenuiores partes resoluantur, & crassiores ac terreae permaneant. Hæc uero male afficiūtur, & sanguis paulatim in crassum incipit, & fieri atrabilarius, itaque per aliquod temporis spatium hi ex timore & mœstitia melancholici efficiuntur.

GALENVS

SI QVIS non ex causa manifesta metuat, aut mœstus sit, sunt atræ bilis casus manifesti, etiam si nondum tempus acceperint. Sed si propter causam manifestā incipientes, deinde inueterascant, non te lateant insaniam significare. Nam & plures uisi sunt furorē correpti qui ab excandescencia, uel ira, uel mœstitia principium habuere, ipso scilicet corpore tempore illo prompte se habente ad incidendum in tales passiones.

Brafauolus

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Si quis metuat, & manifesta causa non adsit: uel sit mœstus, & suæ mœstitiæ causam non habeat, hæc sunt atrebilis manifesta symptomata, modo diu perdurent, nam si breuia essent, atram quidem bilem significarent, sed hic atrabilarius nuncupandus non esset, quia solam dispositionem haberent, & non habitum.

Quod legitur, etiam si nondum tempus acceperint, græce est καὶ μάλιστ' ἐν τύχῃ κίχρονιστά, idest, & magis si diuturna facta sint, & hic sensus uerus est, ille uero, qui à Leonino dicitur, est falsus, etiam si nondum tempus acceperint. Noster antiquus contextus prius ita legebat καὶ μὴ δὲ πω τύχῃ κίχρονιστά, sed obelo à uiro quodam docto confossus est, & legit ut superius adduximus, & ita habet contextus Aldinus.

SECUNDO Galenus docet, si ob manifestam causam, & extrinsecam timor, & mœstitia fiant, quando inueterascunt, in insaniam ducunt. Visi etenim sunt plures furore correpti, qui ab exandescencia uel ira, in mœstitia initium habuerunt: tunc enim corpus aptum est, ut in has passiones facile incidere possit.

Quod legitur, deinde inueterascant, græce est καὶ παρὰ χρόνισαυτά, idest, & postea inueterata uel uetustescencia.

APHORISMVS XXIII

Si quod intestinorum gracilium discindatur, non coalescit.

BRASAVOLVS

SUPERIUS Aphorismo decimonono dictum est, neruosas partes, & seminales, ob earum siccitatem non coalescere, quando uiri adulti fuerint. secus est in pueris. Intestina & ipsa partes sunt seminales, & neruæ, & presertim tenuia, quæ modicum habent crassitie, propterea si discendantur, idest, effatu digna abscissione aperiantur, non coalescunt, & hoc nec per uiam primæ, nec per uiam secundæ intentionis.

Εν τῷ οὐν ἰσχυροπῆν ἢ τῶν λεπτῶν, idest, Si quod intestinorum gracilium discindatur.] Sunt uero horum intestinorum discissiones, inter lethalia uulnera à Celso numerata.

ἢ συμφύετ, idest, Non coalescit.] Et hoc ut diximus, quia abscissæ partes non coniunguntur, nec uulneris ora, aut per uiam primæ uel secundæ intentionis coeunt.

GALENVS

HOC & in aphorismo paulo antea dicto monstrauit, cuius initium, Vesica discissa, uel cerebro. Nescio igitur quo pacto, nunc frustra fuerit adscriptus. Hoc autem ipsum profecto uidimus & in pluribus alijs aphorismis, quos melius fuerit eximere.

BRASAVOLVS

GALENVS hunc Aphorismum hic frustra positum dicit, cum in decimonono huius libri Aphorismo scriptus sit. Idem in pluribus aphorismis contingit, qui bis & ter scripti sunt, quos eximere melius esse ducit, propterea huius aphorismi causa nunc dicenda non est. Sed (ut Philotheus etiam dicit) ἀπὸ τῆς εἰρηται ἢ τῆς ἀνωτέρω ἀφορισμοῦ, ἢ τῆς γωνίᾳ, ἐπιπυ ἀσχυροπῆν ὄστεον. idest, causa dicta est in superiori aphorismo dicente, Si os discissum fuerit.

APHORISMVS XXV

Erysipelas ab exterioribus uerti ad interiora non est bonum, ab interioribus autem ad exteriora bonum.

BRASAVOLVS

HIPPOCRATES plerumque Aphorismos nonnullos describit, qui sunt ueluti uniuersalia theoremata ad omnia illa quæ in eo genere continentur, sicuti præfens apho-

rismus est qui à Galeno ex his iudicatur, qui tanquam exemplum sermonum uniuersalium positus sit. nā quod in erysipelate dicit, hoc simpliciter in omni morbo intelligere oportet; si erysipelas, quod in cute est, ad intimas & principales partes conuertatur, bonum non est. nam materia quæ præter naturā est, de ignobili loco ad nobiliorem conuertitur. At si in intrinsecis partibus sit, & ad extrinsecas transmuetur, bonū est. nēpe maligne materiæ à loco nobili ad locū ignobilē trāsmutatio fit. hoc cōp, quod in erysipelate ab Hippocrate dicitur, tanquā uniuersale quoddam theorema ad omnes passiones illas referatur, quæ de locis nobilioribus ad ignobiliores, & de ignobilioribus ad nobiliores transmuetantur, Philotheo etiā hic dicente, *ἐκ ἐρυσιπέλας μόνου, ἀλλ' ἂν πᾶν ὅτι ἐν ἄλλο ἂν πῶς ἔσω τρεπίμνον, ἀγαθόν, ὅτι εἰς ἀκνυρά μόρια ἢ μετασσεύειν γίνεται. ὃ ἢ κακόν, ὅτι ἐκ ἀκνυρά εἰς κνυρά μετατρέχεται ἢ ἄλλο.* idest, Non solum Erysipelas, sed omne aliud, quod ab intus ad extra uertitur bonū, quoniā mutatio ad ignobiles partes fit, malū uero, quia ab ignobilibus partibus ad principales materia transmuetatur, uel transfertur.

Ἐρυσιπέλας ἔξωθεν μὲν ἔσω τρεπέσθαι, ἐκ ἀγαθόν. idest, Ignis facer ab exterioribus ad interiora uerti nō est bonū.] Per interiora, principales partes intrinsecas intellige, quas Galenus in principio libelli De locis affectis locos uocauit: quoniā omnino fieri posset cōuersio erysipelatis ab exterioribus ad interiores partes, & tamē bonum esset, si transmuetatio fieret à cute ad uenas, per quas materia deinde exire deberet, quod fit, quando quispīa bilem Erysipelatis uī medicamenti euacuare intendit. nempe opus est medicamentum materiā illam quæ est circa cutem ad extrinsecas uenas trahere, quæ deinde illam ad intestina uehūt, ut corpus exeat. & ideo per intrinsecas partes cor, iecur, & cerebrū intellege, per exteriora cutē, unde & ab Orisatio dicitur malū esse, quia aliquādo ad uitalia cōcurrit. De erysipelate aliās differuimus, à pura bile quādoq; fieri ostendentes, & tunc exulcerare: quādoq; à bile sanguini mixta, & tūc nō exulcerat, uel parū quid exulcerat.

Ἐσωθεν δ' ἔξω, ἀγαθόν. idest, Ab interiori autem ad exteriora bonum.] Quia ut Orisatio dicit, natura ad superficiem superfluum humorem educit, & quia hæc partes ignobiles sunt, nec magnum incommodum, uel uitę discrimen inferre possunt.

GALENVS

NON solū Erysipelas, sed aliud quodcūq; , quod ex profundis, & principalioribus partibus trāsfertur ad cutē, bonū esse signū ac causam debemus existimare. Si uero cōtra ad anteriora, & profunda trāsmuetur, malū. Sed & alia multa uidetur dixisse Hippoc. quædam ueluti exempla sermonū uniuersaliū, à quibus eius quod solet euenire, experiētiā possumus habere manifestiorem. Talia & enim exempla oportet esse.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismū uniuersaliter intelligendum esse, & nō in solo erysipelate; omnia quæ ex profundis, & principalioribus partibus ad cutē transferuntur, esse bonum signum, & bonam causam: e contra uero, malum.

SECUNDO docet, Hippocratem posuisse quædam similia particulariā uelut exempla particularium sermonum, per quæ nos possumus manifestā experiētiā habere earum rerum, quæ euenire solent. exempla uero talia esse oportet, qualia illa quæ in hoc aphorismo, & in sequenti habentur.

APHORISMVS XXVI

Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio soluuntur.

BRASAVOLVS

FEBRES ardentēs ex bile fiunt, quæ uenas complet. Ideo absq; frigore, rigore, & tremore cōtingunt. At si quādoq; acciderit materiā extra uenas supra musculos transmitti, quæ acuta sit & pungitiua, uis nocuentū persentiēs, quod hæc materiā illi infert, membra quodāmodo cōcutit, ut expellat, & hic est tremor, qui per nerueas partes fit, At si hæc materiā adhuc attenuet, & in uapores trāseat, hi petūt caput, & deliria faciūt, sed tamē tremores cessant, quia materiā in auras tenues resoluūt, p̄pterea quib. in febribus ardentibus tremores fiunt, si deliria sequātur, tremores soluuntur, & febris. ut hic sit ordo: tremor ardentē febrē soluit, & deliriū tremorē, & febrē. Orisatio uero dicit: nā tremor

tremor accidit, quia materies sensibilia loca contingit, quæ aliquando ad superficiem eua-
poratur. Ipsa quoque materia, aut eius qualitas ad cerebrum ascendit, & delirium facit, & soluit
tremore delirium. Quicquid tamen sensibile fuerit, minus sentit. Philoth. uero, ut Apho-
rismum interpretetur, hoc præludio utitur, τρεῖς ἀρχαὶ εἰσι τῷ ἐγκεφαλίῳ, ἐκαστα, ἐγκεφαλίῳ, καρ-
δία, ἡπαρ, καὶ κνεῖά τε τῶν μὲν ὀγκέφαλοῦ, κνεῖά τε τῶν δὲ ἡ καρδίας, κνεῖον δὲ τὸ ἡπαρ. ἢ ἐκ μὲν
ἐγκεφαλίῳ τὰ νόσθα, ἐκ καρδίας δὲ ἀρτηρίαι, ἐκ ἡπατος δὲ φλέβαι. διὰ τὰ νόσθα ὡς ἅμα
ἡ φύσις τῶν βλάθει τὰς δὲ φλέβας ἀποπληθύνει, ὡς ἀπίμωσι. τὰς ἀρτηρίας δὲ μέλας. τῶν τε
ἡ φύσις ἐχόντων ἐκὼν καὶ σὺ πρόμοι γίνονται, πᾶσι καὶ λυαί τῶν κνεῖων, τὰ πειθόντα τὸν πυρὸς
τῶν ἀπῶν, ἢ τῶν νόσθων μὲν ὅσιν ἐξ ὧν οἱ πρόμοι, καὶ ἡ πᾶσι καὶ λυαί, τὰς ἀρτηρίας ἢ πᾶσι καὶ λυαί
ἢ τῶν, συμπαρεῖ, πᾶσι λυαί καὶ κνεῖα δὲ, ὅσα τὰ κνεῖα τὰ μόρια δὲ ἐχέτω τῶν ὕλων, idest.

Tria sunt in corpore principia, cerebrum, cor, iecur: & principalissimum quidem cere-
brum, magis principale uero cor, principale autem iecur: & ex cerebro quidem nervi, ex cor-
de arteriæ, ex iecore uenæ: ob id natura nervos in profundo ordinauit, tanquam pretiosos,
uenas autem in superficie, tanquam ignobiles, arterias uero medias, his ita se habentibus, si
in ardente febre tremores fiant, delirium soluit ardentem febrē. Cause enim febrem facien-
tes in nervis quidem sunt, ex quibus tremores, & delirium, idest delipientia principij
mutuum habet affectum, ueruntamen soluit. in morbo autem, scilicet est talis solutio, quo-
niam principales partes, puta cerebrum, materiam suscipiunt.

ὁμοίωσι μὲν ἢ τῶν πᾶσι καὶ λυαί πρόμοι γίνονται, idest, Quibuscūque in febribus ardentibus tre-
mores fiunt. Tremores ardentem febrem finire solent, quia ipsæ ex materia in uenis fa-
ctæ sunt, sed cum tremores contingunt, materia extra uenas conuertitur. Quid sint apud
græcos πρόμοι aliàs à nobis dictum est, & quæ sit ardens febris, tremores uero ardentem
febrem soluunt, modo sexto die non contingant.

πᾶσι καὶ λυαί, idest, Delirio soluuntur, scilicet & ardentem febrem, & tremores, tamen
hoc intelligere non possum, nisi per delirium, paruū delirium intelligat. nam si ingens delirium
esset, hæc non solueretur, & hoc per uocabulum πᾶσι καὶ λυαί ostenditur, quod diminutionem
significare uidetur, & paruam dementiam, potiusquam intensam, & exquisitam.

GALENVS

SIVE Hippocrates tales sermones scripserit, quædam ueluti exempla magis gene-
ralium, atque uniuersalium sermonum, siue alij interposuerint, alijs perquirendū re-
linquentes, illud tantum in ipsis obseruabimus, quod & antea dictum, & nunc in febre
ardente docetur. Quæ enim hanc febrem efficiunt causæ in uenoso genere existentes,
quando ad nervos transferuntur, primū tremores faciunt, cōpatiente uero principio, etiā
deliria. Sicuti igitur in febre ardente translatio, sic & in omni alia febre potest fieri, & om-
nino ex arterijs, & uenis ad nervos transfusus humorum noxiorum, sicuti rursus ex
nervis ad has. Improperie igitur dictum est febrem ardentem à tremore solui. Hæc enim
arbitratur quibusdā superuenientia eorum soluere consistentiā, quæcūque omnino hominē
liberant, non quæ alteram generant passionem, quæ nihilo minus sit prima periculosa.

BRASAVOLVS.

PRIMO Galenus docet, uel fuerit Hippocrates, qui his particularibus sermonibus
usus sit, quæ sunt uniuersalium sermonum exempla, uel alij interpretes hos sermones in-
ter aphorismos Hippocratis apposuerint, alijs perquirendum relinquit, hoc solū in ipsis
obseruans quod in præcedente aphorismo dictum est, et nunc in ardente febre dicitur.

SECUNDO dicit, in uenis materiā contineri, quæ febrē ardentē facit: quæ ad ner-
uos transmittatur, primo tremores facit. Si adeo extendatur, ut per partē post partē, prin-
cipium neruorum offendatur, deliria etiā fiunt. Quod igitur in febre ardente dicitur, idē in
omni alia febre intelligi potest: quia materia febrē faciens, à uenis & arterijs ad nervos
transmitti potest, & tremores facere, & à nervis ad eorum principium, & deliria inferre.

TERTIO docet, Improperie dici febrem ardentē à tremore solui, quia Hippocrates
de his dicere consueuit, quæ penitus auferuntur, solui, quando homo liberatur, & nihil
aliud relinquitur, & hæc sunt superuenientia quæ hominem liberum non relinquunt.

Quod legitur, hæc enim arbitratur quibusdā superuenientia, Illa particula, arbitratur,
legi debet, nominare consueuit Hippocrates. nam græce est τῶν τε γὰρ ὀνομάζειν εἰσὼν
ἰπποκράτους ἀπογίνεσθαι τοῖς.

Quicunq; suppurati, aut aquam intercutem patientes uruntur, aut secantur, si pus, aut aqua uniuersim effluxerit, omnes moriuntur.

BRASAVOLVS

NOSTRIS temporibus aquam intercutē patientes secantur, sed non uruntur. Nullus uero est, qui uel uiderit, uel audierit suppuratum aliquem esse uisum, & nos primi fuimus, qui post tot annorum intermissionem suppuratū uisimus, & conualuit. Qui uero suppurati sunt, uel aquam intercutē patientes, si urantur, uel secantur, & uel pus, uel aqua uniuersa effluxerint, omnes moriuntur. quia natura repentinas has euacuationes ferre non posset. nam ingens spiritus copia resoluitur. Mulierē quandam uidimus cum adhuc essemus adolecentes, aquam intercutem patientem, & quæ magnam aquæ copiam gestabat. huic suis blandis & uanis promissionibus circumforaneus quidā ardēlio uaserat, quod sanaretur, si incisionē pati posset. hæc aqualiculi pondus ferre nō potens, secari elegit, & hic met circumforaneus hoc onus incidendi suscepit. Aderam ego & nōnulli alij probi scholastici, hic insolentissimus uir nulla præparatione facta mulierem aperuit, & totam aquam eduxit. immo mihi admonētī ne semel totam aquam auferret, respondebat, tu nihil scis, adhuc tua labia sapiunt lac, tu mox uidebis ipsam sanam. Quod per oppositum euenit. nam cum primum tota aqua exiuit, statim & anima simul cū aqua euolauit. At circumforaneus hic mulierē mortuā uidens, sumpto pallio clanculum aufugit. Eodem anno, immo & eodem mēse, quendā pauperculū uidimus, qui amplissimū præter naturam tumore supra humeros gestabat; erat autē ulcus cauū, & omnia ulceris labra, & latera lapidea effecta erant, nempe tartari frustra uidebantur, quæ eximerentur, Chirurgici Natam uocabant, qui illam extrahere tentarunt, Sextarium uero nostrate magnitudine æquabat. hic pauperculus nullo alio incommodo afficiebatur, quàm labore gerendi id pondus. At chirurgici illi cum sanitatē spondissent, & semel uniuersum pus extraxissent, illico is pauperculus morbo & anima orbatus est. Interim hi chirurgici iubebant nōnihil in huius pauperculi os imponi, ut reficeretur. at ille obiecit. Si tunc eo officio functus essem, quo nunc fungor, nunquā hi tam publici atq; domestici carnifices impunes euasissent. nam & prædicta mulier, & hic pauperculus, horum factorū medicorū ignauia perire. Ad rem igitur redeūtes, Philoth. dicit *ἐπὶ τῆς θεραπείας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ χειρουργικὴ ἀρμόδιος*. idest, hic sermo curatiuus est & chirurgicis cōgruus. *ὁ κόσσις ἐμπνοίαι*. idest, Quicunq; suppurati.] Suppurati (ut hic etiā Galenus docet) ab antiquis dicuntur, quicunq; inter thoracem & pulmonem pus cōtentum habent, unde & Philotheus dicit *ἐμπνοίαι εἰσιν οἱ ἀθροισμῶν ἡ χοντὸς πολλὸν πύου ἐς τὰ κνήα τῶν θώρακων*. idest, suppurati sunt, qui multum pus in thoracis cauitatibus habent: quod pus potest uel ab abscessu in pectore manare, uel in canna, ut in angina, uel in capite, & ad illas partes materia descendat, uel ibi sit collecta materia, quæ deinde putruerit.

ἡ ὑδρωπικὴ. idest, Vel aquam intercutem patientes.] Et de his proprie sermo fit, qui aquam intercutem, idest, ascitem habent, nam hi (ut Galenus dicit) aquā habent inter peritoneum, & intestina contentam. Idem sentit Philotheus inquiring *ὑδρωπικὴ δὲ οἱ ἐχοντες τὸ ὑγρὸν ἐν μέσῳ τοῦ πνεύματος, καὶ ἐν τῶν ὄντων*. idest, Hydropicī uero illi sunt qui humorem inter peritonæum & intestina habent.

καίοντοι. idest, Vruntur.] De eorū uisione qui aquam intercutē patiuntur, per pauca ab antiquis dicta inueniri possunt. Quomodo autē fieri oporteat, à recētibus nō obseruatur, tamē apud Hippocratē uisio inuenitur. nā duobus tenuissimis ferramentis ignitis partē cutis superiorē urebat circa umbilicū ac si essent duæ lineæ, & harū una in umbilicū trāsibat. uerba eius hæc sunt in libro De locis in homine nō longe à fine: medicamētā quibus aqua ea purget, & educatur, propinato, pituitosissimaq; porrigito. Si uero ne sic quidem leuetur, tenuissimis ferramentis quàm maximè superiore cutis parte duabus lineis urito circa umbilicū, quarū una in umbilicū tendat, quotidieq; quantū uideatur, educito. hoc quidem periculosissimū est, sed in ijs etiā cum periculo tentandum est.

nam si

nam si nanciferis sanabis: si minus (quod plerūq; uenit) diu hoc patietur. hunc solum locū de hydropū uisione inuenire potuimus, sed de suppuratorum uisione, & antiquiores greci, & latini pertractarunt. Galenus hic Hippocratis librū citat de suppuratis, tamen ita uerendi non sunt, ut ferrū candens in pectora penetret, sed Celsus modum docet uigefimosecūdo tertij libri inquit: si uehemētior noxa est, ac neq; febricula, neq; tussis quiescit, tenuariq; corpus apparet, ualidioribus auxilijs opus est. exulcerandus est ferro candenti, uno loco sub mento, altero in gutture, duobus ad mammā utranq;, Item sub imis ossibus scapularum, quę *ὀμοπλάς* greci uocāt, sic, ne sanescere ulcera sinamus, nisi tussis finita. Nos antiquū quēdam librū habemus adilon & sine nomine, in quo tota hęc cura est, & per figuras etiā picta, & loca quę uri debent, sunt egregie designata. Paulus & ipse libro sexto capite quadragesimo quarto loca notat, quibus adustio fieri oporteat.

ἢ πύμωνται. idest, Vel secāt.] De suppuratorū sectione perpauca ab antiquis scripta inuenimus. Paulus Aegineta de illa agit li. sexto ca. quadragelimo quarto inquit: sunt qui scapellū quoq; adhibere audeāt: inter quintā & sextā costam trāsuersa linea paululū tamē obliqua cutē incidunt, deinde aculeato cultello costas sub cingēte mēbrana perforata pus excernunt. uerū & isti, & qui usq; ad pus adurūt, uel protinus mortē inferunt, cū unā cū pure uitalis etiā spiritus uniuersus exinaniatur, uel fistulas insanabiles inducunt. Hęc Paulus. De hydropicorū uero sectione multa inueniūtur, sed cū tres sunt hydropis species, Ascites, Tympania, & Anasarca, Ascitē & Anasarcā per incisionē sed diuersam curabant. nā ut Paulus dicit in fine capituli quadragesimo octauū tertij libri, quī ascite oppressi tenētur, nisi alijs iuuētur, in *πυακρητησι*, idest, punctiōnē uel perfusionē ueniendū, idest, uentri usq; aquam perforandū. abdomen enim trahendum, & ita faciedum foramen, ut id quod est in peritonæo, ab abdominis foramine tegatur, quando pelus non est ante ipsum deducta, itaq; extrahitur aqua. hunc extractionis modum diligentissime ponit Paulus libro sexto capite quinquagesimo, ubi & situm edocet, & locum perforandum, & instrumentum, & normā educendī aquam expulsū. Hippocrates in libro De morbis qui extra, quem Galenus Polybi esse iudicat, inquit (de hydropē, idest, aqua inter cute agens) *καὶ ἢν μὴ ἐν ὑπὸ τῆν φαρμάκων, καὶ ἢ ἄλλης διαίτης ἀφελήσται, καὶ ἢ γαστρί λαπίσσειται αὐτῶν τῶν ἢ μὴ, πυμῶν ἀφάιναι τῶ ὑδατῶ. πύμωνται ἢ, ἢ πῦα τὸν ὀμφαλόν, ἢ ὀπίθεν ἢ τῶ λαγόνε. εἰς φθύγισι δὲ καὶ ἐν τῶ δὴν ὀλίγοι.* idest, Et si medicamentis & uicū iuuetur. & ipsius uēter mollescat, satis est. Si autē nō, incidēs aquā auferre facito. Inciditur uel iuxta umbilicū, uel in parte posteriori iuxta ilia. hinc uero pauci euadūt. Celsus cap. uigefimo primo tertij libri dicit Erasistrato hanc curandī uitam dīsplicuisse. morbum enim hunc iocineris putauit, ideoq; ita nullum esse sanandum, frustra q; aquā emittit, quæ uitato illo subinde nascatur. hic est modus in ascite, scilicet per *πυακρητησι*, idest punctiōnē, sed in hydrope subter cutē, uel anasarca alio secūdo modo utebatur, de quo Aetius capite trigesimo libri decimi agit inquit: secundum Asclepiadē fissuras circa internum talum infligere oportere, in loco quatuor digitorū supra talum eminente, ea profunditate qua quis in uenā sectiōe utatur. Tamē Leonidā refert, qui etiā alias partes findit, ut scrotū tumefactū, femora, pudenda, locos supra manū iuncturas. Et Hippoc. nō iubet fieri sectionē supra talos, sed iuxta scrotū, & femora uulnuscūla, ea q; sale maxime cōfricare iubet. Hęc Aetius. At nos apud Hippocratē in lib. De locis in homine, legitur, puerorū autē aquā subter cutē sic curato, turgentia, plenaq; aquæ quolibet corporis parte scalpro secato. crebroq; non multam aquā educito fouetoq;, & semper quod aperueris, calido medicamento linito. Tamen si quis sit, qui & instrumenta, & differendi modos copiosius scire cupiat, Arabes legat, nam & instrumenta picta ostendunt. Hi uero sunt Albuchasis, Haliabas & partim Auicenna.

Εκ ῥύμφος ἢ πύς, ἢ ἢ ὕδατος ἀθρόον, πάντες ἀπόλωσι. i. Si totū pus, uel tota aqua effluxerit, omnes moriūtur.] Galen. uisionē suppurationi attribuere uidetur, & sectionē asciti, tamen hoc cōmune habent, Si tota exeant uel pus, uel aqua, moriunt. hocq; cōmune etiā est in alijs similibus passioibus, in quib. natura repentinās mutatiōes ferre nō potest, quoniā magna pars spiritū simul resoluūt, & (ut Oribas. dicit) cū inutilibus simul utilia exeunt. Philoth. uero huius rei causam assignat, quoniā *ἀεὶ ἀθρόα μεταβολὰι σφαλερὰι ὡς κατὰ κλύσαι ἢ δῶαμιν, ἢ εἰς τῶ τῶ ἀθρόα κρησὶ κρησὶς ἐν ζῶων ἐν ἢ χιτῶν πνύμα εἰς ἐν ὀφθαλμῶν*

ὁ θάνατος ἐπιτεταί. Ἡ δὲ ὄν αὐτῇ ἐκ ἀδρόως δαί, ἀλλὰ ἡ ἀναλογία τῆ δυνάμεως. idest, uniuersales & subite mutationes periculosa, tanquam dissoluentes uim, uel ob hoc quod ex uniuersali & subita euacuatione, spiritus uitalis & animalis euacuatur, ex quibus mors sequitur: ob hoc igitur ipsum, uniuersaliter & subito facere non oportet, sed secundum proportionem uirium, aquam etenim & pus paulatim educere oportet. **T**amen & si antiqui (ut ex Celso uisum est) in suppuratis, predictis locis uisionem facere uideantur, nos in suppurato inter tertiā et quartam costā fieri iussimus, & euasit, potuisset etiam fieri inter quartam & quintam. At ad has operationes descendere non oportet, nisi omnibus alijs quæ fieri possunt, perfectis, adeo ut is qui curatur, in summa sit desperatione. Aliqui sunt, qui cauterio in eo loco facto incidunt.

GALENVS

SUPPURATOS præcipue consueuit nominare qui pus habent in spacio, inter thoracem, atq; pulmonem, quos quomodo urere oporteat dicit in libro de passionibus, cuius initiū, Pulmonis arteria. Quidā uero hunc librum inscribunt de suppuratis. Uisionē igitur indigent qui plurimum habent pus, adeo ut desperent per spuitiones posse expurgari. Hos uero ipsos & difficultas anhelitus maximē infestat ex loci angustia, quæ etiam nos cogit ut eos uramus. In his autem qui aquam intercutem patiuntur, illa quæ à græcis πρᾶκτυσις, idest, punctiones nominantur, sunt magis in usu medicorum. Verum hoc utiq; commune est uisioni, ac punctioni, quod in utraq; Hippocrates consulit cauteri uniuersam euacuationē, sic enim uidetur contingere uti ait. Dicitum est & ab Erasistrato exquisitius, ac plenius de his qui aqua intercutem laborant, ac si ipse dicat, se compertum habuisse experientia, uniuersam euacuationem febres, ac mortem asserere. uidemus & in alijs partibus æque atq; in thorace quando aliquis magnus tumor suppuratur, periculosa esse uniuersam euacuationem, cum è uestigio deficiat anima, & uires debilitentur, & postea debilitas ista remedium non habeat; uidetur in his propter magnam distantiam corporum, & puris acritudinem orā quorundam uasorum arteriosorum esse adaperata, quæ prius ueluti quoddam embisma pus continebant, quo uniuersim euacuato, multi spiritus una cū eo exeunt, atq; excernuntur. Vnde periclitantur. In aqua uero intercutem non modo ob hanc causam, ea laborantes offenduntur, sed & duricies uisceris, ut quod non sustentatur ab aquosa substantia, & septum transuersum deorsum trahit, & uiscera quæ sunt in thorace.

BRASAVOLVS.

PRIMO Galenus docet, quid proprie apud antiquos significet hoc nomen ἐμπυος, idest Suppurati; eos enim significat, qui inter thoracem & pulmonem in imo pectore, uel in utrisq; pus contentum habent. At quomodo urantur, ipse in magno libro docuit qui incipit, pulmonis arteria, in quo de his agit, & quem librum nonnulli inscribunt de suppuratis, apud nos non extat hic liber.

Quod legitur, In libro de passionibus, legi debet in libro magno de passionibus, græce enim habetur ἢ τῷ μεγάλῳ περὶ παθῶν.

SECOND O illos docet, qui uri debeant. hi enim sunt, qui plurimū puris in pectore habent, adeo ut per sputa expurgari posse desperent. hi uero magnā puris copiam habere cognoscuntur, quia magnam anhelitus difficultatē habent ex loci angustia, & quæ difficultas, ut eos uramus, nos cogit.

TERTIO docet, In aqua intercute, uisionem in frequenti usu non esse, sed potius punctiōnem & apertionem illam, quæ à græcis πρᾶκτυσις dicitur.

QUARTO docet, tam uisioni quàm punctiōni hoc esse commune, quod in utraq; Hippocrates consulit uniuersam euacuationem euitandam.

QUINTO docet, Erasistratum de his qui aqua intercute laborant, compertum habuisse, uniuersam aquæ euacuationem febres ac mortem asserere.

Illā particula, ac si ipse dicat, In græco contextu uacat.

SEXTO docet, non solum in thorace, sed in omni etiam alia parte, quando aliquis magnus tumor suppuratur, esse periculosa uniuersam euacuationem. nam statim anima deficit, & uires imbecilles redduntur, hæc q; imbecillitas deinde remedium non habet, quo refici possit.

Septimo

SEPTIMO infert, in his ob magnam corporum amplitudinem, & ob puris acritudinem ora quarundam arteriarum aperiri, quæ prius tanquam operculum quoddam pus continebant. hoc autem uniuerso pure euacuato multi spiritus exeunt, & excernuntur, & ideo illi periclitantur.

Quod legitur, uidetur in his, legi debet, uidetur igitur in his. græce enim est *εἰσκει δὲ αὐτὸ μὲν τῶν πύστων*.

Quod etiam legitur, Veluti quoddam embrisma, in Aldino contextu legitur *οἶον ἐπὶ πύστων*, idest ueluti quoddam operculum, sed in nostro antiquo contextu Aldina lectio in margine scripta est, in contextus uero serie legitur, *ἠσπὸρ ἐμβυσμάτι*. lectionem primam magis laudo. non desunt tamen contextus, qui legunt *ἐμβυσμα*, ut Leoniceus habuit.

Quod etiam legitur, Vnde periclitantur, græce est *καὶ ἡτὶ ὄσορ ἢ βλάβη γίνεται τοῖς κέλυμσι*, idest, & ob hoc læsio fit ægrotantibus.

Deniq; docet, quod in aqua inter cute, non solum ob prædicta laborantes offenduntur, sed & durities uisceris, & quod ab aquosa substantia non sustentatur, & septum transversum deorsum ducitur, & uiscera quæ in thora ce sunt.

Quod legitur, Ea laborantes offenduntur, illa particula Ea uacat, & quod legitur deorsum trahit, græce est *κατασπᾶ*, idest detrahit, uel diuellit.

APHORISMVS XXVIII

EVnuchi neq; podagra laborant, neq; calui fiunt.

BRASAVOLVS

EXPERIENTIA constat hunc aphorismum simpliciter uerum non esse. nam nostro hoc tempore eunuchi sunt, qui ob herniam ita effecti, podagram incidunt, & calui fiunt, tamen nos eunuchos non habemus à puericia statim factos. nam eunuchi antiqui tui illi erant (ut Oribasius inquit) qui palatia custodiebant, & cõstituta cibaria habebant. uirq; exactis testibus, nature muliebris efficiunt, & ideo tã ex ciborũ abstinentia, q̃ ex temperie, quã natura eunuchorũ habet, neq; podagra laborat, neq; calui fiunt. nã podagra, & caluities ex intemperatura cõtinentur: sed Oribasijs tẽpore secus erat, quia eunuchi articularijs morbis afficiebant, quod non ab simile est podagræ. nam in otio & delicijs uiuebant, & labore nõ exercebantur, & incõposite uiuebant, ac nutriebant humorẽ crassum, qui ad articulos decurrens, articularẽ morbũ pariebat. hæc Oribasius. Seruabant uero palatia, unde nomen habent ab *δύνη* cubile, & *ἔχω* habeo, ne si iungerentur principum & nobiliũ uxoribus, eas implere possent. Non enim credendum est, quod ad palatia, armis tuenda ponerentur, quoniã fœminæ sunt naturæ, & (ut Hippocrates in lib. De fœminis genitilis natura, quẽ Galenus Polybi esse dicit) imbecilles ideo erant pro mulierum custodia, ut domos ornarent, mundarent, & mulieribus inseruirent. quẽ morẽ adhuc seruãt Galli ut mulieribus uiri inseruiant, sed eunuchi non sunt, quoniã nostra catholica fides id fieri uetat, præterquã mente & spiritu. In nostro antiquo cõtextu in principio huius aphorismi adest hæc inscriptio *πρὸς τὸν δὲ ἀγρᾶς*, idest de podagra, de qua & in hoc aphorismo, & in duobus consequentibus agitur.

Εὐνοχοί. idest, Eunuchi.] De castrandi modis, & Paulus, & Aetius longius differunt, quàm à nobis referri conueniat, & Hippocrates in lib. De fœminis genitilis natura, de eadem re agit. At in duplici sunt differentia, quoniam aliqui à pueritia castrabantur, ut in perpetuo mulierũ seruitio detinerentur: alij ob enteroceleum castrantur. De primis sermo Hippocrati est, nam illi sunt proprie eunuchi, Secundi uero ob egritudinẽ potius fiunt, sed omnes eunuchi fœminæ & imbecilles efficiuntur, & frigidi in uniuerso corpore. Nã cor, iecur, & cerebrũ, quæ sunt tres nostri corporis præcipuæ partes, ad testes suos spiritus quos habent transmittere debent, & in copia non spernenda. Cerebrũ enim spiritus animalis copiam transmittit. Cor spiritus uitalis, iecur spiritus animalis. Testes uero aptitudinem habent retinendi hos spiritus (nisi per coitum illos emiserint) unde calefcunt ex his spiritibus testes, & totũ corpus uicissim recalefaciunt. At si testes absint,

MM spiritus

spiritus non retinentur, sed euancescunt illuc transmissi, nec calor per totum corpus reflectitur, propterea frigidiores efficiuntur, & humiditates minus resoluiere possunt, quam prius. Ideo frigidiores & humidiores fiunt, & albi, ac effœminati, & crura crassiora & tumidiora habent, & ampliores nates, quam suapte natura haberent, ob humidam materiam, quæ ad partes infernas facile descendunt.

ὁ ποδάγρα γρηῖσι. idest, Neq; podagra laborant.] Vnde & Celsus libro quarto capite uigesimoquarto dicit, raro castratos corripere podagram: nam podagra fit uel ex pedum imbecillitate, uel uictu inordinato, & coitu nimio. Eunuchi non utebantur uictu inordinato (immo & nulli homines tempore Hippocratis,) nec uenere utebantur, quia uasa non habebant, per quæ semen transire possit, ut Hippocrates in libro De seminis natura docet. Raro est quod podagra fiat, immo rarissimum ex pedum imbecillitate, nisi humoribus ex luxu generatis concurrentibus. Antiqui uero luxum non exercebant, sed bene coitum, propterea Hippocrates coitus solum meminit, & non luxus. tamē postq; (ut Galenus inquit) inordinato uictu uti cœperunt, incidere podagrā. Vidimus nuper Venetijs eunuchum quadraginta fere annorum natum Turcam, sine barba, effœminatam, timidum, & qui articularum dolores patiebatur. hic ob uinum passum copiosissimè epotum hæc discrimina inciderat, & simul ebrietatem. nempe in sua patria uinum non bibunt, ita Mahumeto instituentem, sed in aliena patria clandestinè tamen, ingurgitant. Agitatio illa magna, quæ in coitu fit, debilitat neruos, & articulos, quod eunuchis ob hanc causam contingere non potest, quibus & si uirile membrum quandoq; erigatur, & spiritum quendam, atq; aquosam materiam emittant, tamen non est sanguis, nec agitatio fit in principalibus membris, deficientibus testiculis, qui sunt tanquam folles omnia membra commouentes. immo & eunuchi rarissime in coitum excitantur, tamen excitari possunt. Illustrissimus dux noster tubicinem habet spadonem, qui mira de coitu proficitur. nos parum credimus ex his quæ uir ille dicit. Philotheus inquit, quod podagræ non fiunt ὅσα τὸ μὴ γρηῖσθαι ἀπὸ αὐτοῦ πρᾶσμον ἔχουσιν, καὶ κίνησιν, δι' ἧς εἰσὶν ἐπανίστασθαι τὴν φύσιν, καὶ ἀπὸ δυνάμεως τὴν ἄλλω ὑπὸ τὰ ἀδρῆσθαι μόρια, τὰ τῆς αὐτοῦ ποδάγρας. ἴσθη δὲ γίνεται, ὅσα τὸ μὴ κερῆσθαι αὐτοῦ ἀφροδισίοις. idest, Quoniam in ipsis materie agitatio non fit, & motus, per quem consueuit insurgere natura, & ad inbecilliores partes materiam depellere, hoc est ad pedes. hoc autem fit, quoniam ipsis ueneris non usi sunt.

ὅτι φαλακροὶ γίνονται. idest, Neq; calui fiunt.] Hippocrates in sexto Epidemiorum post principium, caluicie causam, cerebri consumptionem facere uidetur: tamen si de hac re plene loqui uelimus, scire oportet, caluiciū, à capillorum casu differre, quoniam in capillorum casu iterū renascuntur, in caluicio minime: & capillorū casus in omni capitis parte fit, caluiciū uero solum in anteriori parte, & superiori. At circa latera, & in parte posteriori non caluescunt homines. fit uero capillorū casus multis de causis, & à causis quidē extrinsecis, ut si quis igne caput adurat, uel seruētī lixiuio se lauet, uel aliquo psilothro medicamento, & expilatorio se lauet, Quod nobili cuidam superioribus diebus contigit, cui psilothrū sapo datus fuit, ut fluos capillos sibi faceret: omnes tamē usq; ad unū decidere, immo nec cutis immunis fuit, sed iterū orti sunt capilli. Cause extrinsecæ notissimæ sunt. Intrinsicæ uero diuersæ esse possunt, una potest esse humor aliquis corrosiuus, qui pili materiā corrodat, & pili radicē exedat, quod in illa affectione fieri contingit, quæ alopecia uocant. hoc tamen caluiciū appellari non potest, quoniam curata alopecia, capilli iterū nascuntur. quandoq; fit à naturali causa capillorū casus, & hoc uel à capite ipso, uel à materia, uel à qualitate. A capite, si meatus, quos græci poros uocant, nimis lati fuerint, adeo ut materia non retineatur, sed exeat: uel sint adeo arcti, ut fumī qui in capillos cōuertuntur, exire non possint. Si à materia id erit, quia acuta capillos abscondens, uel crassa meatus obstruens. Si à qualitate, uel à frigida, quæ fumosam euaporationem constringat, & pili generationē prohibeat, unde qui adsunt, cadunt, & noui non nascuntur. nam frigiditas poros constringit: uel à nimia humiditate poros claudente, ut in mulieribus contingit, & pueris: uel à nimia siccitate, quia cutis exiccatur, & tanquā testa efficitur, ut per eam nihil penetrare possit, immo siquid iam adfuerit, exiccetur: uel à nimia, quæ materias pilos faciētes exurit. Notaq;, & si superius à materia fieri diximus, tamen & hæc qualitates cum materia intelligendæ sunt. Addunt & aliud re-

centes, quando quis habuerit cerebrū à craneo longe distans, quæ omnino non uidetur conueniens, congruæq; causa, quia cerebrum semper pelliculis inhæret, quæ craneo inhaerent. Nunc morbus quidam per Italiã uagatur, quo non solum capilli, sed totius corporis pili decidunt, *pellarola* uulgo nuncupatur, uidetur scabies gallica remissa, tamen curati deinceps renascuntur. Ad rem igitur redeuntes, cum eunuchi effœminati euaserint, capillos seruant, ut mulieres faciunt. nam ipsis non deest humiditas ad nutriendos capillos apta, nec tanta est, ut meatus obstruere possit. Philotheus & ipse cum Galeno dicit non fieri caluos eunuchos, *ἐπειδὴ θηλυγυνεὺς εἰσὶν, καὶ ἔχουσι πολλὰ ὑγρότητα πλεονάζουσαν, καὶ ἀπορροῶσαι τοὺς θείων, καὶ ἡς αἱ τρίχες τρέφονται καὶ πληθαίνονται; πλὴν ἢ τοῖς ἀρσενικοῖς, καὶ ποδαγρίωσι, καὶ φαλακρόνται, ἔστι τὸ ἀργὸν τοῦ βίου, καὶ τὸ τραυηλὸν τῆς διαίτης, καὶ τὴν πολλὴν οἴνοφλυγίαν.* idest, Quoniam fœminici generis sunt, & multā humiditatē habent superabundantem, & ad capillos affluentem, ex qua capilli nutriuntur, & crescūt. tamen in his temporibus & podagram patiuntur, & calui fiunt, ob otiosam uitam, & uicium delicatum, & multam uini ingurgitationem. Antiquitus indecora res fuit caluitium, & calui in derisu habebantur, propterea Cæsar dictator (ut Suetonius inquit) calui ei deformitatem iniquissimè ferebat, obrectatorum sæpe iocis obnoxiam expertus, ideoq; & deficientem capillum reuocare à uertice assueuerat, & ex omnibus decretis sibi à senatu populoc; honoribus non aliud aut recepit, aut usurpauit libentius, quàm ius lauræ coronæ perpetuo gestandæ. Legitur enim in iocularibus militum carminibus in Gallico triumpho uulgo decantatis illud passim dictum: *Mœchum caluum aduicimus.* Synesius scripsit libellum de laudibus caluitij per quam elegantem. Christum seruatorem nostrum caluum fuisse tradunt; unde & Lucianus in eo dialogo qui inscribitur *Critias* (Si modo is est Luciani) eum appellat *ἀναφελαντίαν*, quasi tu dicas recalustrum. Ad rem igitur, Hippocratis tempore hæc non patiebantur eunuchi, quæ tamen ob uictus intemperantiam nunc patiuntur. At cum nonnunquam caluities ex siccate fiat, eunuchi uero siccum caput habeant, ideo uidebitur eunuchos caluicium incidere debere. quod autem siccum caput habeant, ex Aristotele sumi potest, ita quarto *Problematum* libro *problemate* tertio dubitante, Cur & qui concumbunt, & spadones qui re minime utuntur uenerea, acumine oculorum offenduntur. Respondet, an quod alteri ob libidinem, alteri ob excisionem partes superiores plus iusto exiccantur, quod perspicuum in his est, quorum opus exquisitius administratur. Aspectus autem tale est, humoribus uero deorsum ductis superiora siccati necesse est. Id igitur nimirum concubitu fieri patet. Spadonum autem crura intumescunt, & alui faciles sunt, utpote cum deorsum de humoris copia seuocet. Ut ex his uidere liceat, Aristotelem hic dicere, in spadonibus caput exiccari, & materias ad crura descendere. Tamen problema hoc considerantes, nobis uidetur Aristotelis rationem perfectam non esse cur spadones acumine oculorum offendantur: Sed uera ratio est humiditatis abundantia, nam humiditate magis abundant, quàm prius, Et licet dixerit, crura fieri humida, idest ob humidam materiã, quæ à testibus non continetur, sed descendit. At quia crassa, ad iuncturas penetrare non potest, unde in ipsis podagram non faciet, nisi in uictu inordinatiores sint. Quod si reclames, Aristotelem summum uirum illa dixisse, Respondemus, hunc *Problematum* librum ab Aristotele non fuisse emendatum, ideo non mirum, si in eo multa scripta sint, quæ re ipsa non consent. Tamen dicere possemus, & si materiæ in eunuchis deorsum descendant, tamen & aliquæ sursum relinquuntur; quæ cum sint compactæ, non descendant, sed quia oculorum humiditates tenuiores sunt, propterea illæ descendunt, tamen cur uere non uideant, causa potius est spirituū obscuritas & crassities, quæ ob caloris defectum in eunuchis inuenitur.

GALENVS

EVNUCHOS sectio testiculorum similes efficit fœminis. Sicuti ergo in eis caluities nō accidit, sic neq; in eunuchis propter temperaturę humiditatem. Eunuchos quidem Hippocratis tempore podagra non laborasse uerum existit. Nunc uero nō ita, propter immodicum ocium, & uictum intemperantē. Res autē tota ita se habet. Necesse est pedes natura esse imbecilliores si quis podagra corripi debeat, sicuti & cerebrum si morbum comitalem passurus sit; non tamen est omnino necessarium alterutrū pati, si

nihil in uita deliquerit. Disces autem aperte quod imbecillitas partis nō sit sufficiens ad generandam passionem ex intermedio tempore accessionum, in quo nulla fere infestatur, quamuis natiua imbecillitas continua sit. Clarū autem & hoc, & in podagricis manifestissime apparet, quod influente aliquo ad pedes humore superfluo, passio generatur. Si igitur neq; hic humor influxerit, liquet quod neq; unquam accidet passio. Non influet autem si omnino uacans superfluitatibus corpus extiterit. Erit autem uacans superfluitatibus si mediocri utatur exercitio, & homo bene cibum concoxerit, unde & desidia, & crapulę eis nocent. Nocent autem & potus multorum, & fortium uinorum, precipue cum aliquis ea ieiunus potauerit. Hęc enim neuosam substantiā promptissime offendunt, sicuti & coitus. Aetate quidem Hippocratis pauci podagra laborabant propter uitę moderātiā, nostris uero temporibus usq; adeo auctis edulijs, ut nihil eis addi posse uideatur, infinita est podagarum multitudo, cum nonnulli sint qui nihil exercitantur, & cruditatibus, atq; ebrietatibus offendantur, & ante cibum assumptum bibant uina potentia, ac ueneris utantur immoderatis: nonnulli uero, & si non in his omnibus, in uno saltem, aut duobus ex his quę sunt dicta delinquant. Sed cum peccatum fuerit magnum, sepius in uno eorum quę diximus deliquisse sat erit. Ob hanc igitur causam etiā eunuchi podagra corripuntur, quamuis nullum habeant usum ueneriorum. Talis enim est eorum desidia, infatiabilitas, ebrietasq;, quod etiā sine ueneris podagra corripī possunt. Hęc eadē de articulari morbo existimes dicta, omnes si quidem qui eo laborant magna ex parte prius podagrici fiunt. Accedit & ad has causas ob quas pleriq; incidunt in podagras, quod multi, & patres, & auos habuere podagricos, in quibus semen erat uitiatum, atq; ideo natis uehementiore fecerunt partium imbecillitatem.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Non fieri caluitium in eunuchis, quia testiculorum sectio eos foeminis similes reddit, ideo sicuti ob propriam temperaturam foeminis non fit caluitium, ita ob acquisitam eunuchis.

Quod legitur, Propter temperaturę humiditatem, in Aldino contextu scriptum est *ἵνα τὸ ψυχρὸν κερᾶσως*, idest, propter temperaturę frigiditatem. nos ter antiquus contextus prius habebat, *ἵνα πλὴν ὑγρότητα κερᾶσως*, idest, propter temperaturę humiditatem, sed obelo confossus est, & duas lectiones habet, una dicit *τὸ ὑγρὸν* alia *τὸ ψυχρὸν*. utrunq; dic ipotest, nam & ob humiditatem pilis subministrantem calui nō fiunt, & ob frigiditatem, quę humiditatem multiplicari sinit.

SECUNDO docet, Hippocratis tempore eunuchos non laborasse podagra, suo autem tempore ob uictum intemperantem & otium immensum laborasse.

Quod legitur, Verum existit, legi debet extitit, uel fuit, nam gręce est, *ἔω ἀληθές*.

TERTIO docet, eos qui podagram incidunt, imbecilliores natura pedes habere oportere, sicuti opus est eundem cerebrum imbecille habere, si comitalem morbum incidere debeat, tamen si hic nullum fecerit in uita sua errorem, hęc pati non est opus. Scias igitur partis imbecillitatem non esse satis ad inducendum comitalem morbum in intermedio tempore accessionum, in quo nihil fere infestatur, quamuis hęc natiua imbecillitas continua sit, eodem modo in pedum imbecillitate, ex sola imbecillitate nunquam fiet podagra, sed opus est humorem aliquem ad pedes influere, si hęc passio fieri debeat. Nunquā uero hic humor influet, si hoc corpus superfluitatibus uacabit, idq; fiet si mediocri utatur exercitio ut apte cibum concoquat, nam desidia & crapulę his obsunt, & multorum atq; fortium uinorum potus, præsertim si ieiunus bibat. Ferrarię à centum annis supra ob uinorum tenuitatē podagrici non erant, uel rarissimi, nunc quia uina fortiora & crassiora effecta sunt, multos podagricos Ferrarię gignit, tamen pauciores sunt, quàm uel Bononię, uel in alia urbe, in qua uina fortiora sunt, uel nascuntur.

Quod legitur, In quo nulla fere infestatur, legi debet in quo nihil omnino infestatur, nam gręce est *ὅτι ὁ μὲν ὅλως ἠνεχλῆνται* perturbantur.

Quod etiā legitur, Si igitur neq; hic humor influxerit, legi debet, si igitur nunquam hic humor influxerit, uel si igitur neque hic humor unquam influxerit, gręce enim est, *ἐὰν ὅν μὴ ἔποτε ἔσθ' ὠδὴ ῥέσθ*.

Quarto

QUARTO Galenus uniuersaliter de omnibus hominibus intelligens, inquit, tempore Hippocratis, paucos fuisse qui podagra laborarent ob uitæ moderantiam, sed Galeni tempore usque adeo sunt aucta edultra, ut nihil addi posse uideatur. à Galeni tempore usque ad hoc nostrum adhuc sunt magis aucta, propterea multi podagrici inueniuntur. nempe multi sunt qui corpora non exercent, ebrietatibus & cruditatibus, quibus offenduntur, uacantes, & ante cibum uina prepotentia bibunt, & immoderata uenere utuntur. Alij, & si omnia prædicta non exercent, tamen aut unum aut duo exercent. At si uehementissime errent, unus error ex prædictis satis est ad has affectiones inducendas.

Quod legitur, Promptissime offendunt, in Aldino contextu habetur *πληρῶσι γὰρ ἐπίμωσ*. idest, prompte enim implent. Antiquus uero contextus noster prædictam lectionem in margine habet, in serie uero legit, *πληρῶσι γὰρ ἐπίμωσ*, idest prompte enim percutiunt uel offendunt.

QUINTO Galenus infert, ob hanc causam eunuchos podagram pati, & si usu uenererorū careant, nam adeo sunt insatiabiles, desides & ebrj, ut etiam sine ueneris podagram incidere possint. unde eunuchi per illam met causam podagrā incidunt, per quam & alij, uno dempto, scilicet coitu, quo uti non possunt. Poeta Græcus appellat Podagram Deam *μισόπρωρον*, idest odio habentem pauperes, ad quos uel nunquam uel raro accedit. extat & distichum ignoti auctoris Græci.

*Λυσίμελος βράχρα, καὶ λυσίμελος ἀφροδίστης,
ἐγγύαται θυγάτηρ λυσίμελῆς ποδάγρα.*

SEXTO Galenus aphorismum ampliatur, ut hæc non solum in podagra, quæ solius pedis affectio est, intelligatur, sed etiam in morbo articulari, nam qui hoc morbo laborant, ut plurimum prius podagrici fuere.

Denique addit, quod præter dictas causas podagricorum accedit hereditas, quia aliqui habuere patres, & auos podagricos, in quibus semen erat uitiatum, & ideo natis uehementiorem pedum, & articularum imbecillitatem præstitere.

APHORISMVS XXIX

Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint.

BRASAVOLVS

CUM eunuchi sceminei generis sint, si proprietates aliquas habuerint, ea ratione qua eunuchi & sceminei sunt, eadem in muliere esse oportet. propterea cum eunuchi podagram non patiantur, mulieres etiã podagra non laborare oportet. Quod in hoc aphorismo ab Hippocrate refertur. Vnũ tamen obseruare oportet, podagrã non incidere, nisi menstrua defecerint. quoniã præsentibus menstruis, superflua exeunt, quæ ad pedes procumbere possent, & podagram facere. At si menses deficiãt, materia illa ad pedes non modo penetrare possunt, sed & quandoque penetrãt, & podagrã inducunt, quod utinam in multis religiosus potius fieret, in quibus materia illa in caput ascendit, & uehementius affliguntur, quam si podagram paterentur. quamuis & in mulieribus sæuissimas podagras uiderimus. Cũ igitur menses defecerint, & hoc præsertim ante statutũ deficiendũ tempus, podagram incidere possunt, & hoc (ut Philotheus inquit) *κακοχυμίας πληρῶματα, ἢν κακοχυμίας ἢ φύσις ὑπὸ τὰ ἀδύνη καὶ ἀπορα, ἢ ἀκυρα μόρια ἀφιδιώκει ὡς ἀχρησίου καὶ τὸ ὑπὲρ γίνεται ποδάγρα*. idest, Malorum humorum multitudine plena, quam malorum humorum multitudinem, natura ad imbecillas partes & indigentes & ignobiles tanquam quid inutile impellit, & hinc fit podagra. Seneca in quadam epistola conqueritur de luxu sceminarum sui temporis: quæ fecerint falsum Hippocratem asserentem sceminas podagris non laborare.

Γυνὴ δὲ ποδάγρα, idest, Mulier podagra non laborat. Adde si fuerit in uictu moderata, non potatrix, non turbucinatix. nempe adeo intemperans esse posset, quod non satis essent menses ad illam purgandã, quin etiam materia superesset ad inducendam podagram aptã. sicuti enim nostro hoc æuo ob uictum immoderatum eunuchi podagram aptã. sicuti enim nostro hoc æuo ob uictum immoderatum eunuchi podagram aptã.

MM 3 graminc

gram incidunt, ita ob eandem causam mulieres illam incidere possunt.

ἢν μὴ ἤσθηται μὴ αὐτὴ ἐκλείπει. id est, Nisi illi menstrua defecerint.] Nam (ut Oribasius inquit) quoties mulieribus menstrua profluunt, purgatio est totius corporis: si uero non fluxerint, redundat materia humorum in toto corpore, gignuntur morbi, aliquando autem crassa ipsa materies decurrit ad articulos, & fit podagra. hæc Oribasius: Scito autem Hippocratem intelligendum esse, quando menstrua defecerint ante statutum deficiendi tempus, quod est inter quadragesimum & quinquagesimum annum. nam ex mensuris non solum id quod in muliere gignitur ob fœtus nutrimentum euacuatur quando plena fuerit, sed etiam plures superfluitates euacuuntur, quæ in earum corpore sunt. Celsus non dicit Mulieres non incidere podagras, sed uigesimo quarto capite libri quarti inquit, ea, scilicet podagra raro mulieres nisi quibus menstrua suppressa sunt, tentat.

GALENVS

MULIERES nō fiunt podagricæ ratione euacuationis. Ostensum est enim in præcedente sermone, quod nisi humores superabundauerint, ex sola partium imbecillitate nō potest podagra fieri. Verum rursus & hic prius quidem erat uerum, ubi non omnino menstrua defecissent, quia parua erant delicta quæ ætate superiore mulieres admittebant, nunc uero ob eorum magnitudinē quædam podagra laborant antequam menstrua deficiant, cum nonnullis pauca exeant, nonnullis autem uel mediocria.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Mulieres nō incidere podagram ob euacuationem. nam in præcedenti aphorismo ostendit, nisi humores superabundauerint, ex sola partium imbecillitate non fieri podagram.

SECUNDO docet, & hoc fuisse uerum tempore Hippocratis, de mulieribus menses habentibus, quod podagras non inciderint, quoniam in uictu temperantes erant, & paucos errores faciebāt. At nostro hoc tēpore ob intēperantię magnitudinē mulieres podagras habentes uidentur, & nos nonnullas uidimus sæuissime etiam cruciatas.

Quod legitur, uerum rursus, & hic prius quidem erat uerum, græce est *ἀλλὰ καὶ τοῦτα πάλιν, ἡμπερὸν μὴ ἀλλοθὲς ἴσθαι*.

APHORISMVS XXX

PVer podagra non laborat, ante usum ueneriorum.

BRASAVOLVS

HOC magis perpetuū uidetur atq; statum, quàm id quod in mulieribus, & cunuchis dictum est. nempe experientia ostendit, pueros podagram non sentire prius quàm uenere utātur. Oribasius etenim dicit, ubi cum muliere rem habuerint, calor subtrahitur, & humores commouentur, hoc q; in pueris est, etiam si uoraces sint, ut podagram non incidant, sed bene (ut Galenus inquit) pedum tumores incidunt, & articularum, non tamen ueras podagras. Venerē uti possunt pueri anno decimo quarto, uel parum ante, uel post; an uero utantur, in eorum arbitrio est. ante hoc tempus podagram non incidunt, nam opus est iuncturas imbecillas habeant uel natura, uel exercitio, & motu materiarum ad ipsas qui podagrā incidere debent. At hæc iuncturarum imbecillitas non est ante usum ueneriorum, ideo nec podagra. Adde, in hac ætate superflua incremento consumi.

πῦς ὁ ποδᾶ γρῖα. id est, Puer podagra non laborat.] In tertio libro à nobis dictum est, quantum puerilis ætas extendatur. nunc per pueros, illos intelligit, qui uel in illa ætate sunt, in qua coire non possunt, uel si possunt, tamen non coeunt, at uigesimalium quintum annum non excedunt. Nos uidimus magnificum Alphonsum Tassonum quindécim annorum ætate podagra laborantem. qua etiam ætate laborare cœpit Illustris Claudius Rangonus: an uero prius uenerem exercuerint, ignoramus. Tassonus negauit se illam exercuisse, à nobis quandoq; interrogatus.

περὶ τοῦ ἀφροδισιάζειν, Vel (ut nosser antiquus contextus in secunda lectione habet

habet) ἀφροδισιάσμευ. id est, ante usum uenereorum, quia nōdum est facta agitatio, etiam si habuerint humorum copiam, unde & à Philotheo dicitur, εἰ καὶ ποδῶμα πηλοῖ εἴσιν, ὅτι τὸ πλημελιῶς τῆς διαίτης, ὅτι ἄγινεται ἐν αὐτοῖς βρασμὸς τῆ ἀρχῆ τῶν ἀφροδισίων. μετὰ δὲ τὸ ἀφροδισιάζειν, ποδῶμα γινώσκου τῶ λόγῳ τῶ βρασμοῦ καὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀφροδισίων, ἀπὸρ χύσιν ποιῶνται τῶν ὕλων, καὶ κατεβλάθησιν τὸς πόδας, εἰ τύχει αὐτὸς δύπτερος εἶναι, καὶ τῶ ποδῶμα ποῖσιν. id est, etiam si extremētorum pleni sint ob uictus errorem, quoniam in ipsis concussio non fit ob Venerēorum abstinentiam. At post ueneris usum, podagram incidunt ratione agitationis, & uenereorum motus, quę materierum fusionem faciunt, & pedes lædunt, si ipsos ad patiendum dispositos esse contigerit, & podagram faciunt. Hunc ordinem igitur habent. Eunuchi non patiuntur podagram, neq; mulieres, neq; pueri, sed eunuchi non patiuntur, nisi ob uictum intemperatum; mulieres, nisi ob defectum mensium; pueri, nisi postquam uenere uti ceperint. Tamen Celsus libro quartō capite uigesimoquarto simpliciter dicit, Raro pueros ante fœminæ coitum tentari podagra. Ipse igitur hoc simpliciter non negat, sed raro incidere dicit; quandoq; igitur (ex eius sententiā) podagram incidere possunt.

GALENVS

QVOD magnam uim habeat ad podagrę generationem usus uenereorum, liquet etiam in pueris, & ex his quę paulo antea de eunuchis dicebat. Eunuchos itaque uidimus quosdam podagra laborantes, pueros autem non uidimus. Verum et si quis tali est passione correptus, una & genuum articuli, & manuum intumuerunt, instar morbi articularis repente facti à plenitudine ex multis cruditatibus acruata.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus probat, usum uenereorum ad podagrę generationem uim magnam habere, & hoc duobus argumentis, unum est ex pueris, aliud ex eunuchis. nam hi non patiuntur, quia uti uenere non possunt. Pueri uero non patiuntur anteq; uisunt.

SECVNDO dicit, se uidisse eunuchos, qui podagram passi sunt, pueros autem non uidit; at si quis uisus sit tali passione correptus, nō fuit podagra simplex, sed simul & genuum articuli, & manuum intumuerunt, ac si esset articularis morbus repente factus à multitudi- ne ex multis cruditatibus acruata.

APHORISMVS XXXI

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum aut uenæ sectio, aut medicamentum epotum soluit.

BRASAVOLVS

ET si multa sint praesidiōrum genera, quibus oculorum dolores sanari possunt, tamen Hippocrati placuit omnia ad quinque genera deducere, quę sunt, meri potio, balneum, fomentum, uenæ sectio, & medicamentum epotum. Omnia alia, quę oculis applicari possunt, uel collyria sint, uel aquę, uel decoctiones ad praedicta quinque deduci possunt. Celsus libro sexto capite sexto tria solum remedia ex his quę ab Hippocrate dicuntur, enumerat, inquit, Curari uero oculos sanguinis detractiōe, medicamento, balneo, uetustissimus author Hippocrates memorię prodidit. Oribasius uero quatuor solum enumerare uidetur, nam dicit, Sicuti quatuor sunt humores, ita quadriariam oculorū dolores fieri intelligit Hippocrates, qui supradictis auxilijs tolluntur. At re uera à multis causis oculorum dolores fieri possunt, propterea tale auxilium praestare oportebit, quale expetit causa; etenim omnia doloribus non ualent, sed aliquibus aliqua, & alia alijs; & ideo Aetius libro septimo capite quinto cū hunc aphorismum adduxisset, inquit, Non tamen eidē homini cuncta hæc adhiberi iubet, sed alij sanguinis missionem, alij fomentum, alij balneum, & alij meri potionem, unde & Philotheus ita distinguit, inquit, ἢ ὀφθαλμία γίνεται, ἢ ἔστι ἰδιοπάθειαν, ἢ ἔστι συμπίθειαν. ἢ ἰδιοπάθειαν μὲν, ὡς ἦνινε ἢ ὕλη ὅσα ποθεῖ τῶν ὀφθαλμοῦ φνοχλεῖ, ἢ παχέια καὶ δυσκυσία, ἢ λυθῶτος, ἢ λεπτὴ καὶ σφικτιῶσα, ὡς ἦνινε δυσκυσία δὲ φιλι ποθεῖ αὐτῶν ἐλαχίστω ὕλων ἐχθρῶτα, ἢ συμπίθειαν δὲ, ὡς ἦνινε συμπίθειαι ὁ ὀφθαλμὸς ἢ ἐν ἐνὶ μορῶ, τῶτασιν ἐγκεφάλωτα.

ἢ πινὶ πιῖτω, πλῆθος ὕλης ἔχοντι, ἢ τῶ παντὶ σώματι ποιότητι, ἢ ποσότητι χυμοῦ, ἢ ἰσχυρομένῳ ἢ δυσκρᾶσι. διαφόρων οὖν αἰτιῶν ἰόντων τῆς ἀφθαλμίας, διαφόρος ἡ θεραπεία. idest, Lippitudo fit, uel per propriam passionem, uel per communicationem affectus. per propriam quidem passionem, ut quando materia circa oculum existens turbat, uel crassa & difficulter mobilis, uel tenuis & acuta, ut quando tenuis intemperantia circa ipsum est, minimam habens materiam. Secundum compassionem uero, ut quando oculus ex una parte compatitur, hoc est cerebro: uel quodam simili, materiae copiam habente: uel ex toto corpore, qualitate, uel quantitate humoris turbata: uel ex intemperie. Quum igitur causae sint indifferentes, quibus lippitudo fit, differt & curatio. At quae nam sint differentiae, & quomodo curatio fieri debeat, in exponendis aphorismi particulis statim edocebimus. Galenus in tertio Methodi medendi libro parum post principium inquit, se huius aphorismi sententiam experientia reperisse, & quando uno praesidio, & quando alio uti debeamus. Medicos reprehendit, qui in oculorum doloribus opio utuntur, mandragora, & hyoscyamo. nam ipse per haec medicamenta ab Hippocrate enarrata curabat, atque sanabat. At quia Hippocrates non distinguit, quando hoc faciendum esset, & quibus casibus, propterea eodem loco his uerbis utitur, Nosti profecto non minus & illud, cum ab ephebis usque mecum sis uersatus, nec sub ullo me usquam praecceptore uidisse eiusmodi opus, sed id per me ratione excogitasse, & quam longo tempore aphorismum illum, Dolores oculorum meri potio, uel balneum, uel fomentum, uel uena incisio, uel purgatio tollit, considerauerim: quanquam ex reliqua Hippocratis diligentia sperauerim, ne in hoc quidem uel falsum quidpiam, uel quod fieri non possit, praecipit; idque fuisse, quod me ad inquisitionem incitauit, quod ipsa Hippocratis insitens uia, inueni quo pacto discernere, quando quomodoque; dictorum quoque sit utendum. Nos uero inter exponendas particulas, quibus conueniant, edocebimus.

ἀφθαλμῶν ὀδύνας. idest, oculorum dolores.] à quacunque causa facti sint, uel intrinseca, uel extrinseca; uel cum materia, uel sine materia; uel calida uel frigida: uel humida uel sicca, subscriptis praesidijs tolluntur, non omnes uno praesidio, sed pro ratione causae doloris suo praesidio uti debemus, tamen unum sit ex his quinque ab Hippocrate enumeratis.

ἀκρα ποσότης. idest, Meri potio. non tamen in omni oculorum dolore meri potione uti debemus, quia in multis doloribus plurimum obesset. nam si materia biliosa sit, tenuis, & ualde calida, uinum mirifice obesset, immo in hoc casu non solum non dandum, sed neque odorandum. At solum uino uti debemus, quando (ut Galenus in commento dicit) oculi sunt squalidi, & uenae, quae in oculis sunt, multum tumidae, & sanguine plenae appareant, unde & Paulus libro tertio capite trigesimo secundo inquit, Ceterum in quibus crassi sanguinis est intensio in oculorum uenis, sine reliqui corporis succorum redundantia, uino in potu calorifico, euacuandi ac obturandi uim habente. At nos hoc potius fieri iudicamus, quia sanguinem illum crassum attenuet, uias aperiat atque resoluat, Quod & Aetius libro septimo capite septimo arbitratur. & Alexander Trallianus libro primo capite trigesimo tertio inquit, Si quando citra plenitudinem corporis inflammatio, cum obstructione crassi & pituitosi sanguinis orta uideatur, tunc presentaneum praesidium est, si ante omnia temperato calefaciente, & meatus relaxante balneo laeuetur aegrotus, & deinde uinum potui detur. uini nanque potus, cum alias, tum ita exhibitus, ad singulas quidem corporis partes, maxime uero ad caput promptissime deferatur, neque calore modo reficit eas, sed extemplo etiam agit humores meatus constituentes extenuando, & profligando: unaque opera, locis uiribus destitutis eiusmodi robur inserit, ut facile loca obstructa aperiat, & quicquid obstiterit è medio extirpet. Verum semper dicto modo considerandum, num lauacrum expediat, necne. Haec Trallianus. At tu forte dubitabis, quod nam uini genus hoc esse debeat, quo in hoc casu uti debeamus. Aetius pro nobis praecitato loco satisfacit inquit, Vinum crassos humores permutat & attenuat, saepeque ex accidenti, illos etiam euacuat, quod esse oportet colore solum, substantia tenue, neque adeo antiquum, neque uehementer adstringens: dandumque maxime assuetis, intemperiemque siccam & frigidiorum habentibus. Si iterum dubites an uinum diluendum sit, uel sine aqua bibendum, Aetius eodem loco docet, aquam calidam

calidam, sed non multam esse miscendam, minusq; dilutum sit, quam prius dilui con-
sueerat. immo & eodem loco, sumendi modum copiosioribus uerbis docet, quam ut
à nobis opus sit in præsentiarum referri, tamen his dandum non est, qui consueti sunt à
uino pati. uinum igitur sit passum, uel creticum, uel ex Vesuuio monte, quod Græcum
Romæ uocant, copiose epotum, ut multos fumos in caput mittat. Scito præterea hanc
uini potionem non esse faciendam, nisi prius facta sit, aut purgatio, aut uenæ sectio, si
opus erit. Si uero corpus non sit plenum (ut à Tralliano notatur) uinum confectum præ-
bere potes. Philotheus etiam in propria oculorum passione uinum exhibet, inquitens,
*τὴν δὲ τῆς ἰδιοπαθείαν λόγῳ πύχρῳ ὕλης ἢ ἀκρατοποσία. τῷ θερμαίνειν καὶ λεπταίνειν, καὶ δια-
φορῶν τῶν ὄλλων. ἢ τῷ ὑγραίνειν, καὶ δυσκρατοῦν.* idest, propriam autem passionem, ratione
materiæ crassæ uini meri potio (scilicet soluit,) in eo quod calefacit, & attenuat, & ma-
teriam discutit: uel in eo quod humectat, & temperiem affert.

Si uero petas cur hæc ab Hippocrate distincta non sint, Galenus libro sexto De sim-
plicium medicamentorum facultatibus, ubi de Abrotano uerba facit, & empiricos re-
prehendit, huic dubio metam imponit, inquitens, Si qui uoluerint artem tractare ratio-
ne, ijs opus est methodo curandi: nam aliqui damnum magis, quam utilitatem ex tali
consequentur narratione. Sanè Hippocrati, qui in aphorismis scripsit, Dolores oculo-
rum soluit meri potio, aut balneum, aut fomentatio, aut sanguinis missio, aut purgatio,
nec adiecit quos nam dolores uini potio, quos balneum, quos fomentum, quos sangui-
nis missio, & quos purgatio: ignoscendum forte quis arbitretur, tribus, ut arbitror, de
causis. Siquidem aphoristicam faciebat doctrinam, in qua propter breuitatem & com-
pendium pleraq; ita dici concessum est, & omnia quæ dolores soluunt, enumerauit, tam
& si non definit, ad quem dolorem quod nam ex illis congrueret: tamen multis in locis
aliorum librorum occasiones nobis præstitit, distinctiones in ijs quæ hoc pacto dican-
tur, inueniendi.

ἢ λυτροῦ, idest, uel balneum,] scilicet oculorum dolores soluit, quando scilicet ex so-
la intemperantia facti sint. Philotheo etiam dicente *τὴν δὲ δυσκρασίαν τῷ λυτροῦ τῷ αἵ-
ματι λόγῳ*, idest, Intemperantiam uero balneum eadem ratione, scilicet soluit. Galenus in
his solum balneis utitur, in quibus inflammatio sola dolores facit. Aetius præcitato lo-
co simul cum uino balneum facit. & capite sexto eiusdem libri septimi docet, quibus
balneum conueniat, inquitens, Congruit itaque balneum quibus oedem atica inflamma-
tio circa oculos inest. Est autem oedema, tumore laxum, tactu frigidum, colore candi-
dum, humorq; illi influens, immordacior, ac minus calefcens, qui quidem oculo, neque
ruborem, neque extensionem affert: euenit ferè id morbi genus in senio, hyemali tem-
pore, ac mulieribus præsertim pinguibus, & omnino his qui pituitosi cerebri fuerint,
Trallianus quoq; præcitato loco balneum uino miscet.

ἢ πνεύου, idest, uel fomentum, uel suffitus.] Nam utitur uocabulo *πνεύου* pro suffitu, ut
in illo aphorismo quinti libri fecit, Suffitus aromatum muliebricæ educit. Leoniceus
hanc particulam in suo codice non habuit, tamen nos illam in omnibus Græcis exem-
plaribus inuenimus, & in duodecimo Methodi medendi libro, & in tertio, & in sexto
De simplicium medicamentorum facultatibus, ubi Galenus hunc aphorismum re-
fert, semper hanc particulam inter alias enumerat. Constatque unum esse ex potissi-
mis præsidijs, quæ in oculorum doloribus fieri possunt, Quod Galenus in commen-
tatione egregie laudat, Aetiûsque decimo septimi libri capite, tunc fomenta adhiben-
da esse docet, si crassissima sordes, præsertim in principio apparuerit, ut attenue-
tur, tuncque à balneis penitus abstinendum, quamuis alioqui fomentum balneo as-
similetur.

ἢ φλεβοτομίας, idest, uel uenæ sectio.] Scito autem uenæ sectionem non esse per se
remedium, quin etiam alijs complicari possit. immo & post uenæ sectionem, quando
opus est, balneo utimur, fomento, uini potione. Fit autem uenæ sectio, quando redun-
dauit sanguis per totum corpus. Aetius hæc signa ponit missionis sanguinis in ocu-
lorum doloribus, modo non adsint cōditiones quæ sanguinē mittere prohibēt, quando
ingēs dolor oculos affligerit, & plurima extētio ac rubedo uideatur, renitētia ad tactū,
atq; ardor

atq; ardor adfuerit, feruidarumq; lachrymarū copia defluerit, ac tumor corneā pariter & coniunctiuā tunicā occupauerit præ uehementi inflāmate oborta, genæ ita euer-
tantur, ut uix oculos possint ocludere, totaq; coniunctiua intumescēs rubuerit, ac præ-
terea uniuersum corpus sanguine repletū fuerit. Sed hic duo occurrit ambigua, unum
est de missione sanguinis ex qua uena fieri debeat; aliud de quātitate sanguinis, qui edu-
ci debeat. Aetius præ citato loco utriq; dubitationi satisfacit, primæ, inquit, Vena au-
tem quam potissimū secare oportet, superior est, quam humeralē uocant; & illa est, quā
nos capitis uenam uocamus; tamen facta hac uniuersali sectione, quandoq; ad occipitiū
uenam incidendā peruenire oportet, quandoq; ad frontis uenā. Secundæ uero ambigui-
tati ita satisfacit; sectionemq; ampliōrē facere expediet, ut crassiore sanguine euacuato,
& animi deliquio maturius inuecto, protinus dolor ardorq; inflāmate auferrī possit,
unde opus est sanguinis euacuationē copiosam esse oportere, & non quatuor, aut quin-
que unciarum, ut nunc ferē Medicorū uulgus educere consueuit. Venæ autem sectio fa-
nat, quia materiam faciente dolorem euacuat, propterea & à Philotheo dicitur *πλὴν μὲν*
γὰρ ποσὶ ἢ τῆ συνκλίθειαν λυπῶσαν ὀφθαλμίων θόραπδαι ἢ φλεβοτομία τῶ λόγῳ τῆς κενώσεως.
idest, eam enim lippitudinem dolorem afferentem, quæ fit quantitate per communitio-
nem affectus, curat uenæ sectio, ratione euacuationis.

ἢ φαρμακίῳ λύνει, idest, uel medicamentū soluit.] ut hic Philotheus dicit, eum dolorem
qui fit *ποιῶ*, idest, qualitate, *ἢ κἀθαροῖς*, idest, purgatio soluit, nam *κθαροῖς τῶ ἀτις, ἢ*
ἔλυει αὐτίκῃ πάντες, idest, euacuata causa, dolor statim cessat. Tunc uero purgatione
uti debemus, quando alij humores præter sanguinē peccabūt. & ideo Aetius capite no-
no septimi libri dicit, In quibus tenues, multaq; lachrymæ, aut salæ aut acres, aut frigi-
dæ, emanauerint, uniuersumq; corpus prauo succo abundauerit, caputq; excremento-
sum fuerit, iugiterq; aluus fisti cōsueuerit, & inde deprauatorū humorum multitudo ag-
gregari, ingensq; dolor infestauerit. Sicuti enim in mittendo sanguine plenitudinē cor-
poris, quam plethoram uocant, ita in purgatione succorum prauitatem remouere cogi-
tamus. Idem sentit Paulus, idemq; Trallianus. Itaq; humore cōsiderato, qui peccat, me-
dicamentum, ut exigit, dare oportet; & si plures sint humores, medicamentum compo-
situm sit, ut humorum diuersitas expetit. De medicamētis uero his humoribus statutis,
præscripti authores egregie differunt. Vides igitur quomodo in uarijs oculorum dolori-
bus uarijs præsidijs uti debemus. Galenus in duodecimo Metho di medendi libro non
longe à principio, cum edocuisset esse quædam symptomata, quæ adeo ingentia sunt, ut
symptomati, & non morbo opem ferre cogamur; quandoq; uero simul nos posse et cau-
sæ & symptomati mederi, hunc aphorismum refert inquit, At sanguinis missio, quæ
scilicet uires non deijcit, symptomata spectātis medici opus non est, sed eius qui totum
affectum adimere studet; ad eundem modum, & balneum, & purgatio, & fomenta cali-
da, & uini potio, quorum omnium Hippocrates in aphorismis, ubi de oculis dolētibus
loquitur, his uerbis meminit, Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum cali-
dum, uel purgatio soluit. Hæc nanque omnia dum affectus sanant, una etiam cum ipsis
dolores sedant.

GALENS

SINGULA horum quæ dixit, magis experiētia, & non ratione aliqua uidetur mihi
Hippocrates cognouisse: nil enim mirū si homo dolens cum isset ad balneum dolo-
re fuit liberatus, uel si non permissus bibere uinum, deinde nullā ex hoc sentiens utilita-
tem motus est ad bibendum, alioquin multū appetens uini, & posthac melius se habuit.
Sicuti igitur & plura alia quæ medici hoc modo inspexere, sunt abs eis scripta absq; ali-
qua determinatione, ita & hæc mihi uidentur ab Hippocrate, neq; ut rationali dicente,
dispositiones, neq; ut empirico, cōcurfus. Utilitas autem quæ nobis potest aduenire, ex
sermonibus hoc modo scriptis est inquirētib; dispositiones, in quibus meri potio, et
balneum, & singulū eorum quæ seriatim dicta sunt, utile sit, quod & mihi contigit. Nā
q; omnino sint aliqui oculos dolentes, quorū nōnulli meri potionibus, nōnulli balneis
iuuentur, fidem Hippocrati adhibens eram persuasus, neq; enim illud scripsisset, si non
uidisset. Non tamen ab aliquo præceptorum tale auxiliū aliquod animaduerti fuisse ad-
hibitū. Cum itaq; omnes quælibet dispositiones in quibus sit necessariū, non in oculo
tantum

tantis, sed & in alijs partibus fieri dolo res, deinde mihi ipsi persuasus adinuenisse, hinc consideravi earum indicia dispositionum, & postq̃ etiam his credidi, tunc ausus sum remedia afferre dolētibus. & primum quidē adolescentē balneauī, cui medicus non absq̃ ratione in die secundo ab initio uenam secuerat, & deinceps curauerat medicinis quas experientia cognouerat, cum inflāmatiō sola obsideret oculos. Dolebat aut̃ uehementissime in quibusdā insultibus, in quibus aiebat ipse sentire se acutos humores, qui uniuersim defluebant ad oculos, mox post eorum excretionem uehementia doloris sedabatur, non tamen dolor omnino cessabat, & hoc illi per totam quintā accidit diem, maius semper habens incrementum. Cum igitur dolorem non possēt tolerare, me, & quendam alterum ex ocularibus medicis aduocauit in urbe Romana probatissimū. Illi itaq̃ uidebatur utendum esse collyrio quodam ex his quę emplastica nominant et anodyna, id est dolorem sedantia, cuiusmodi sunt quę ex Ceruisa lora, Amylo, & Papauere componuntur, nam sic maxime posse reprimi per emplastica id quod influebat, & simul sensum torpescere per infrigidantia sperabat. Ego uero ab initio suspecta habui talia medicamenta, neq̃ enim uehementes reprimunt fluctiones, sed excerni prohibent, atq̃ ideo si humores fluentes acres extiterint, corneam erodi contingit, si uero multi, magis irrita, ac uehementer extendi, ac si rumperetur, ex quibus, nisi medicamentum fuerit uehementer stupefaciens, dolores impatientes excitantur. Si uero fuerit adeo uehementer stupefaciens, ut ex eo oculi maximam inflammationem non sentiāt, necessarium est simul quidem uim uisoria offendi, adeo quod cessante inflammatione, uel debilitate, uel nihil omnino uideant, simul & quandam præduram dispositionem, & quę difficulter sanari possit, in oculorum tunicis derelinqui. Cum igitur ita nouissem, atq̃ animaduertem humorem iufluentem non paucum, & fortiter acrem, ac calidum, primū fomento utendum censui, experientię gratia, tanquā ex ea certius cogniturus qualis nam foret dispositio. Solet enim in his fomentum usq̃ ad aliquid dolorem mollire, sed alteram fluctionē aduocare. Qua enim ratione potest id quod in oculis continetur discutere, eadem etiam alteram ex uicinis attrahere. Verum q̃ primum, & aquam calidam, & spoungiam afferri iussi. Æger ipse se dixit expertum esse tota die id remedium, primū quidem dolorem minuere, sed paulo post maiorem facere, quę ego cum audissem medicum ocularem dimisi, pollicitus ipse expectare, & agrum absq̃ medicamento frigido à dolore liberare. Cum autem solo balneo usus essem, ita dolorem sedauī, quod tota nocte dormiuit aeger, & neque semel aliquem qui iuxta dormiebant aduocauit. Ab hinc in reliquis in quibus per signa cognoui, influere quidem humores acres ad oculos, non tamen corpus esse plenum, balnei usu dolorem sanauī. Alium autem quendam adolescentem quī iam pluribus diebus inflammationem patiebatur in oculis rura colentem, non propē ciuitatem uidi, postmodum quoniam passio perseuerabat cum ad ciuitatem uenisset squallidos habentem oculos, sed ualde tumidas, ac plenas sanguine eas, quę in ipsis uenas erant, cui iussi, ut se lauaret, ac potu uteretur meraciore, & ita se sopori traderet. Et quidē somnus ipsum profundus inuasit, & mane sine dolore surrexit, mihiq̃ præbuit audaciam in quibus sanguinis copia crassioris in oculorum uenulis continetur sine plethorica in tota corpore dispositione, uini potione diffundere sanguinem, atque euacuatione potente, & sui motus uehementia obstructions aperire. Hęc igitur sunt fortia remedia doloris oculorum. Securissimum autem fomentum est & omnino aliquam afferēs utilitatem, uel tanquā signum ad dignotionem, uel tanquā causa sanitatis oculorū. Quando enim nihil omnino influit in oculos, fomentum dissoluens eam quę in ipsis cōtinetur superfluitatem eis sanitatem restituit. Cum uero adhuc influit, cum primum adhibetur suo calore, aliquod affert mediocre leuamen, sed paulo post dolorem auget, & tunc fit signum dignoscitium, ex quo nos dispositionem comprehendentes, ad totius corporis euacuationem peruenimus, ipso quidem sanguine redundante, per uenę sectionem, sed malitia humorum infestante, per purgationem; neque enim est difficile admodum distinguere alteram ab altera.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus uidetur ferē latenter innuere, ex hoc aphorismo paruum haberi utilitatem, nam Hippocrates secundum Galenum hæc potius uidetur experientia, quā

tia, quam ratione cognouisse, nempe mirum non est, si homo, cui oculi dolebant, iuerit ad balneum, & liberatus sit: uel si non permissus uinum bibere, postea bibens, quia appetat, etiam liberetur. nam medici multa talia inspicientes, illa scribere solent sine aliqua probatione, ita in proposito, Galeno uidetur Hippocratem fecisse, hæc etenim collegit quæ experientia uidit. tamen non utitur rationalium uoce, qui dicunt *ἰσχυροῦς*, idest, dispositiones: nec empiricorum, qui dicunt *συνδρομῶν*, idest, concursus.

SECVNDO utilitatem docet, quæ ex huius generis sententijs habetur. Est autem hæc, quia nos quarimus dispositiones, quæ uini potione soluuntur, quæ balneo, & ita de alijs, quod Galeno contigit. De sententia aut ipsa, quod scilicet ex uini potu nonnulli liberati sint, alijs ex balneo, Hippocrati credendū est. quoniā id non scripsisset, si non uideret. Hoc supposito, tanq̄ uero, Galenus dispositiones cōsiderare cœpit, per quas nō solum in oculo, sed etiam in omni parte dolores necessario fiunt. Postea illarum dispositionum indicia contemplatus est, & postq̄ indicijs credidit, ausus est afferre remedia.

TERTIO casum quendam refert adolescentuli quem balneauit. Alter enim medicus illi sanguinem secundo die detraxerat, & hoc non sine ratione: deinde suis medicamentis curauit, quæ experientia nouerat, quando inflammatio sola obsidet oculos. hic uero dolebat in quibusdam insultibus, in quibus ipse æger dicebat se perferre acutos humores, qui uniuersim defluebant ad oculos, sed statim post eorum excretionē, doloris uehementia sedabatur. At dolor non cessabat penitus, & hoc illi accidit per quintam totam diem semper crescens, unde adolescens dolorem ferre non potens Galenum uocauit, & alium quēdam medicum ocularium in urbe Roma probatissimum, cui uidebatur emplastico collyrio, & anodino utendum, ex cerusa lota, amylo, & papauere composito. nam ex hoc sperabat, per emplastica posse reprimi quod influebat, & per frigida posse sedari dolorem. Sed Galenus semper habuit hæc medicamēta suspecta: nam non reprimunt uehementes fluxiones, sed excerni prohibent, unde si fluentes humores acres extiterint, corneam erodi contingit: si multi, magis irritari, & uehementer extendi, ac si rumperentur, ex quibus nisi medicamentū sit uehementer stupefaciēs, ingentissimi dolores fiunt. Si uero medicamento adeo stupefaciente utaris, ut oculi inflammationem non sentiant, opus est uim uisoria simul offendi. nam cessante inflammatione, aut nihil uidebit, aut diminue, & præduram quandam dispositionem acquireret in oculorum tunicis, quæ difficulter sanari possit. Hæc noscēs Galenus, & simul noscens humorem in hoc adulescente multum esse, & ualde acrem, ac calidum: primo experiri uoluit fomento ex aqua calida: nam mollit dolorem, sed alteram fluxionē aduocat: discutit enim humorem in oculis existētem, & alterum aduocat propinquum. Sed cum Galenus spongiam & aquam afferri iussisset, æger dixit se tota die id remediū expertum esse, quod primo dolorem minuebat, sed paulopost maiore reddebat. Tunc Galenus ocularium medicum dimisit, & promisit expectare, & ægrum absq̄ medicamento stupefaciente liberare, ususq̄ est solo balneo, & ita dolorem sedauit, ut per totam noctem dormiret æger, & nullum ex assidentibus aduocaret. Tunc Galenus semper balneo usus est, quādo uidit humores acres ad oculos influere, & corpus non esse plenum, & omnes sanati sunt.

Quod legitur, & papauere. In Aldino contextu habetur *μικῶνος*, sed in nostro antiquo duæ sunt lectiones, prima dicit *μικῶνος*, idest, papauere, alia *κωνείς*, idest, cicuta utrunque legi potest.

Quod etiam legitur, & simul sensum torpescere per infrigidantia sperabat. illa particula, per infrigidantia, legi debet, per stupefaciētia, nam Græce habetur in Aldino contextu *ναρκωθῆσαι διὰ τὴν ἄμα τῶν αἰδουσι εἰς τῶν ναρκωτικῶν*, idest, & simul sensum torpescere per stupefacientia sperabat. tamen in nostro antiquo cōtextu duæ sunt lectiones, una quæ prima est, quam Leoniceus habebat, & legit *τῶν ἐμφυτικῶν*, alia, quam superius ex Aldino contextu retulimus, & quam magis probamus, ut potius legatur stupefacientia, quamuis utrunq̄ dici possit.

Quod etiam legitur, Adeo quod cessante inflammatione, Græce est *ὡς τε μετὶ τῶν πῶν τε δὲ τῶν ὀφθαλμίων*, idest, adeo ut cessante lippitudine, in aliquibus cōtextibus habetur, adeo ut cessante oculo. um inflammatione,

Quod

Quod etiam legitur, æger ipse expertum esse tota die idem remedium. hic deest particula, Sapius, nam Græce habetur *ὁ πος ὁ κέμωνω ἔφη πεπειράδαι πολλὰς ἡδὴ δι' ὄλης ἡ μῆρας τοῦ βοῦθῆματος*. idest, æger ipse se dixit expertū esse tota die sapius idem remediū.

QUARTO Galenus alium casum in alio adolescente describit, qui per multos dies in oculis inflammationem patiebatur, rura autem colebat, sed passione perseverante uenit ad urbem, oculos habebat squallidos, & uenas, quæ in oculis sunt, ualde tumidas ac sanguine plenas. Galenus hunc adolescentem lauari iussit, & uinum meracius bibere, & tradere se sopori. Somnus uehemēs inuasit ipsum, & mane sine dolore surrexit, propterea Galenus ex hoc signum accepit, quando uino in oculorum doloribus uti debeamus, quando scilicet sanguinis crassioris copia in oculorum uenis continetur, sine totius plenitudine. nam uinum in hoc casu sanguinem diffundit, & euacuat, & obstructions aperit.

Quod legitur, in toto corpore dispositione, uini potione, legi debet, uti uini potione, uel utendi uini potione: quoniam non esset conueniens sensus absq; particula uti, & in Græco contextu habetur *οὖν χυῖδαι πόσει*.

Deniq; Galenus infert, hæc esse in oculorū doloribus fortia remedia, tamen fomentum summe laudat tanquam securissimum, & quod omnino utilitatem aliquam affert, uel tanquam signum, ut in primo casu superius citato, uel tanquam causa, quia resoluat, & oculos sanet. nam si nihil aliud in oculum transmittatur, fomentum id superfluum resoluit, quod præsens est, & sanitatem restituit. At si adhuc aliquid influatur, tamen leuamen aliquod affert, quamuis paulopost dolor augeatur, & tunc signum est dignoscitiuum. Tunc enim corpus plenum esse comprehendentes, ipsum euacuamus, si sit sanguis, ipse qui superabundet, per uenam sectionem. At si sit humorum malitia quæ infestet, per purgationem, nec multum difficile est alteram ab altera distinguere.

Nota hic, quod à Leoniceno interpretatur, Ipso quidem sanguine redundante, Græce est *πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄντος*. Quod etiam Leonicenus uertit, sed malitia humorum infestante, Græce est *καὶ χυμὸς δει*.

APHORISMVS XXXII

B Albi ab alui profluuiio maxime capiuntur.

BRASAVOLVS

FACILE est (illum qui caput natura humidum habuerit, & adeo humidum ut operationes impediatur) humiditas illas materias ad uentriculum descendere, & à uentriculo per intestina proficiscentes alui profluuium inducere. Hoc balbis facile euenire potest, nam & ipsi caput humidum habent, & ualde humidum, propterea affectionē istam potissimum incidunt. non tamen hoc dicit, quin etiam alias non incidant, sed quia hæc facilius, nec etiam hoc dicit, quia absq; hoc morbo esse non possit.

Τραυλοῖ. idest, balbi. Homines multis de causis balbi fieri possunt, ut Galenus in commentatione docet. primo autem uidere oportet, quid sit esse balbum. Græci in hac re uocabula magis propria habent, quam Latini. nam illos qui dictiones, quæ per r. & r. incipiunt, recte proferre non possunt, Traulos uocant, & eos qui non possunt recte proferre p. & s. p. felizestas. Nos uero semper idem nomen habemus, & eodem utimur, siue sit unius literæ error, uel alterius. Qui ergo literas aliquas recte non proferunt, balbi uocantur, quæcunq; sint illæ literæ. propterea uocis uitium non est, sed dialecti, idest linguae. quando enim est uocis uitium, quia simul exhibetur, uel fiat aliquis strepitus, & literæ non mutantur, hi blesi dicuntur, quamuis & blesitas sit etiam dialecti uitium, non uocis, tamen nec Græci omnibus his differentijs nomina habent. nempe aliqui sunt qui d. proferre non possunt, aliqui q. & u. per f. proferunt, alij r. agre pronuntiant, præsertim si simpliciter proferatur. Alteri uero literæ si iungatur, egregie proferunt, alij qui aberrant in litera z. alij in alijs. Immo & uitia quædam gentibus quibusdam peculiariter inueniuntur, nam apud nos, Comaclienses loco huius literæ z. ponunt s. cū enim

NN proferre

proferre uolunt uenanzo, dicunt uenanfo, & braccio, brasso. Non desunt, qui dictionis principium bis terue ingeminent, & qui finem ac siccho resonent. Alij integram dictionem bis repetunt. alij tarde incipiunt, cum uero inceperint, subito perficiunt. alij e contrario, Quorum differentias si quis scire cupiat, per seipsum inueniat. nam & Græci de his non multa scriptis dedere. Aetius libro octiauo capite trigesimo sexto de Ancyloglosis agit, inquiring, Aliquos fieri ex natiuitate, alios ex aliqua affectione. Ex natiuitate fiunt, quum mēbranæ inferiores, quibus lingua innititur, duriores & mutilæ à natura sunt productæ. ex affectione autem ancylosis & incuruatio linguæ contingit, præcedente ulcere, & cicatrice dura sub lingua relicta. Qui hoc modo affecti sunt, difficulter loquuntur, Quare etiam Mogilali à Græcis sunt appellati. Qui uero ex natura ancyloglosi existunt, principio quidem tarde in sermonem prorumpunt: ubi uero loqui cœperint, citra obstaculum, & satis festinanter loquuntur. Impediuntur tamen in prolatione nominum aut uerborum, quorum aliàs diffidilis pronuntiatio existit, ueluti in quibus R. aut L. aut C. literæ frequenter occurrunt. Hæc Aetius. Apud Philotheum dialectus naturaliter fit, *πότε φθορῶν τῆς γλώττης πρὸς τὸς πικρὰς, καὶ σχετῶν δυνάμεις ὑπονοήσας ἕσπευ, ἄλλως τε δὲ ἀνακλωμῶν, ὡς αὐτὰ ἀνω. τῆ γὰρ εὐφρόν κινῶσι, τὴν ἐκφώνησιν ποιῶσα τὴν διάλεκτον ἀπτελῆ.* idest, Aliquando lingua ad incisorios dentes delata, & firmata, utpote interiore existente, aliasq; ad superiora refracta: etenim differente motu pronuntiationem faciens dialectum perficit. Ex his igitur quomodo naturalis dialectus fiat, docet Philotheus, at quomodo illa fiat, quæ præter naturam est, consequentibus uerbis ostendit, *ἴσκειν δὲ ὅτι δύο γίνονται πᾶσιν πῶς τὴν φωνὴν, τὸ κλαγγὴν, καὶ τὸ βραχνόμ, πῶς δὲ τὴν διάλεκτον δύο, τὸ ψεῖλον, καὶ τὸ τραυλόμ. ὁ τραυλισμὸς δὲ γίνεταί φησὶ βραχνόμ τὸ προσήκοντος γωνίας τῆς γλώττης, ὡς μὴ φθορῶν καλῶς σχετῶν πρὸς τὸς πικρὰς ὅπως ἀπάνου, φησὶ δὲ μαλακωτῶν, καὶ ὑπονοήσας ἕσπευ, ἢ κατ' αὐτῶν, ἢ εὐφρόν κινῶσα τὴν γλῶτταν. τὴ γὰρ πλῆθει βαρυσωμῶν ἢ δυνάμει ἀνακλαδῶσαι. κἂν τῶν τραυλισμὸς γίνεταί, πῶς ὁ καὶ ὁ λόγος τῶ ἰσχυράται.* idest, Sciendum uero quod duæ fiunt, circa uocem passionis, clangor & resonatio: circa dialectum, id est, literarum expressionem etiam duæ p̄selum & traulum, idest, balbuties. Traulismus autem fit, interdum lingua breuiore nata, quàm conueniat, utpote non bene perueniente ad priores & incisorios dentes, quibus hæreat ac firmetur, quod quidem rarum est. Interdum uero molliore & humidiore existēte, uel per seipsam, uel ob cerebrum: multitudinem (scilicet humiditatis) enim aggrauante reflectu non potest, & hinc fit Traulismus, de quo & Hippocrati sermo est. Multæ igitur sunt balbutiei causæ, linguæ breuitas, quod rarissimum est, ut Galenus in commentatione dicit, & Philotheus etiam refert: quandoq; est ex siccitate, non potest esse in uno tanta siccitas, ut ob eam balbuties naturalis seruetur. Tamen Aristoteles istos melancholicos facere uidetur nona Problematum particula, problemate trigesimo octauo, & consequenter siccos. nempe petit quam ob causam qui lingua hæsitant, melancholico habitu constant. Respondet, An quod proprie sequi imaginationem, non nisi esse melancholicum est, hæsitantes autem illi tales proculdubio sunt, impetus nanque dicendi præruit, anteceditq; facultatem eorum, utpote cum animus uisa sequatur. Balbis etiam idem accidit, hos etenim omnes membra uoci accommodata tardiora habere certum est. Indicium uero quod tales uinolenti redduntur, cum suas maxime imaginationes, non rationem sequuntur. Aristoteles ergo balbos potius siccos facere uidetur, quàm humidos: attamen rarissimum est, quod ex siccitate balbi homines fiant: etsi fiant, per se uere non possunt, ut Galenus in commentatione testatur. Et re uera si Aristotelis problema quotidianæ experientiae comparabimus, falsum esse deprehendemus. nempe in dies balbos uidemus, qui atra bile non abundant. Putamus igitur, de his solum balbis Aristotelem mentionem fecisse, qui ex imaginatione sunt tales, quoniam ea cito uerbis expedire tentant, quæ imaginantur, itaque impediuntur, & balbi sunt. Alia balbutiei causa est, naturalis capitis humiditas, quæ linguæ neruos implet. & hoc non solum pueris contingit, sed etiam adultis, immo aliqui quandoque balbutire incipiunt, qui prius non balbutiebant. Illustrissimus Dux noster cum puer esset, non impediēbatur in sermone, uir factus, ob capitis humiditatem impediēbatur, nunc ferè nihil impeditur. & hoc in dies obseruamus, si aeris constitutio sicca sit, nihil impeditur

impeditur. Si humida, parumper. At futurū speramus ut nihil deinceps impediatur. Id tamen impedimentum non est uera balbuties, sed potius difficultas quædam in prolacionis initio, prima uero dictio ne prolata, alias scilicet profequitur, ex capitis humiditate hoc fit, linguæ neruus impediens.

ὅτι δὲ βροχίας μάλιστα ἐλίσσονται μακρῆς. idest, Ab alui longo profluuiō maxime capiuntur. In Leonicensi interpretatione librarius hanc particulam longo, præterijt. humiditas illa quæ in capite est, ad uentriculum transmittitur, & à uentriculo ad intestina, itaque alui profluuium consequi necessarium est. At quia cerebrum frigidum, materiæ quæ ad ipsum deueniunt, non coquantur, sed absq; intermissione ad uentriculum transmittuntur, si hanc uiam cœperint; & quia istud in cerebro perseverat, transmissio etiam ad uentriculum perseverabit, & ex consequenti ad intestina. Scito tamen, profluuium potissimum fieri, si materia falginea sit, nam faldedo illa intestina ad expellendum excitat atque proritat, hocq; profluuium à recentibus capitale nuncupatur, quoniam à capite defluat. Eandem causam Philotheus assignauit inquitens, τὸ γὰρ ἐγκέφαλος τῷ πλὴν γλῶτταν ὑγραίνοντα, ὅθεν ὁ τραυλισμὸς γίνεται, ἐδουματίζοντα ἐς τὴν γαστέρα, ἢ χροία διάβροια ἐπιτα, καὶ πῆς γλῶττης διυροσφῆρας ἕως φύσει, καὶ πλὴν κοιλίῳ ἐνὸς τῆς ναὶ πιάστῳ ὡς ἐν θαλάσῳ τῶν χιτῶνων αὐτῆς, κινῶ πρὸς τὴν γλῶτταν ὑπέρχοντος, οὗς καὶ οἰκῶν πᾶσι ἢ πολυχρόνι διαβροια. idest, Cerebro enim linguam humectante, ex qua Traulismus, idest, balbuties fit, destillante in uentrem, longum sequitur profluuium, & cum lingua humida natura sit, uentriculum similem esse conuenit: quoniam altera tunicarum ipsius ad linguam communis est, quibus & propria passio longum profluuium. At usus est hac particula, Maxime, quoniam & alias affectiones patiuntur, sed hanc potissimum incidunt, quando ex nimia cerebri humiditate balbuties sequitur. Tamen cum nos infinitos ferè balbos uiderimus, qui non modo non sunt capti longo alui profluuiō, sed nunquam profluuium perpessi sunt, propterea nobis in mentem uenit, hunc esse Hippocratis sensum, non quidem balbos profluuiō alui maxime capi: sed si capiantur, longo profluuiō potissimum capiuntur: tamen capi necessarium non est, cum uero capiuntur, id profluuium maxime diutinum est.

GALENVS

SICVTI pfeizesthæ, idest, balbutire linguæ uitium est non uocis, sic & trauliszin, eiusdem uerbum significationis, in sermone Græcorum non potest lingua exquirite eas dearticulare uoces quæ per t. & r. proferuntur, qualis est hæc ipsa traulosis, & hæc alia similes, trechi, tribi, trachy, trocos, triperos, & quæcunq; alia tales. Hæc si quidem omnes exigunt linguam se ampliantem, ac prioribus dentibus innitentem. Quando igitur in quibusdam fuerit imbecillior, peius firmatur, & sonum t. & r. nequit dearticulare, sed ad t. & l. facile labitur. Hoc autem & ei potest accidere quoniam sit breuior, quàm ipsi conueniat, quod rarissimum existit. Sed & quia molliorem, atq; humidiorē habet temperaturam, quam ob causam & pueri, balbutiunt cum tale ipsis contingat, quale etiam in ambulatione; nam & hanc nonnulli eorum neque omnino habent, nonnulli uero non sufficienter, cum crura nequeant in eis propter mollitiem firmiter stabiliri. Quibusdam uero eorum etiam ætate integra, cum in loquendo laborauerint, balbutire contingit, sicuti & illis qui plurimum tibia cecinerint, & quibus uires ex morbo sunt debilitatæ, sicuti & quibusdam quibus lingua est uehementer exsiccata. Verum siccitas tanta nulli inesse potest qui habitum seruet naturalem, atque ideo solius humiditatis immodicæ est casus in his qui natura balbutiunt id linguæ detrimentum, cum eius musculi nequeant firmiter stabiliri, quod eis potest accidere, uel propter suam, uel propter neruorum imbecillitatē, quos uidelicet à cerebro suscipit. Quare & ebrii aliquando balbutiunt, tum quia multa humiditate perfunditur cerebrum, tum quia etiam ab ipsius multitudine pergrauatur. Continget igitur his qui sunt balbi natura alterum horum, aut cerebrum habere humidum, uel linguam, uel utrunque. Et cerebro quidem talem sortito temperaturam defluere ab eo multas par est humiditas superfluitates, atque inde fluentes in uentrem suscipi. Vnde & longis profluuijs homo capitur, Lingua uero admodum humida ex natura existente, & uentriculum talem esse par

NN 2 est, ut

est, ut qui alteram sui tunicam communem habeat ad linguam, imbecillis autem ex humiditate uentriculi propria passio est diuturnum profluuium.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet sicuti *ψελλιζέσθαι*, idest, balbutire, est dialecti, idest, linguæ uitium, & non uocis, ita & *πρωλιζειν* est dialecti uitium, & non uocis, quando quis dictiones illas proferre non potest, quæ incipiunt per t. & r. ut trachy, trechi, & similes alias. nam ad has proferendas linguam seipsam ampliare opus est, & gelafinis dentibus inniti. At si in aliquibus imbecillior sit, peius firmatur, & sonum qui fit à t. & r. dearticulare non potest, sed ita proferunt ac si t. & l. proferre uideantur. Sed audi & Aristotelem in secundo De partibus animalium, de hac re ita dicentem, *ἢ μὲν οὐὼ πρωλότῃς, τῶ γράμματος πινος μὴ κρατέει, καὶ τὸ π ὁ τυχόν. ἢ δὲ ψελλότης τῶ θ' ἀρεῖν τι, ἢ γράμμα, ἢ συλλαβῶν, ἢ δὲ ἰσχυροφώνια ἀπ' τοῦ μὴ δυνάσθαι τὰ χυ συνάψαι τῶν ἐτέρων συλλαβῶν πρὸς τῶν ἐτέρων.*

Quod legitur, & sonum t. & r. Græce est *φθόγγον*, quod quidem nomen sonum significat, sed talem qui dearticulationem habeat.

Quod etiam legitur, facile labitur, Græce est *μεταπίησι*.

SECUNDO docet, hoc etiam contingere posse, quia lingua suapte natura adeo breuis sit ut dentes attingere non possit, quod tamen rarissimum esse testatur.

TERTIO docet, Idem contingere posse, quando is qui patitur, molliorem & humidior temperaturam habuerit, unde & pueri balbutiūt, quia humidi & molles. Idem præterea ipsa in ambulatione contingit; nam ob mollitiem crura firmiter stare non possunt, propterea ferè uacillare uidentur, atq; balbutire.

QUARTO docet, Id non solum pueris cōtingere, sed etiam ætate prouectioribus, atque integris, ut quandoque dum laborauerint, balbutiant; sicuti illis usu uenisse compertum est, qui diu tibiam inflarunt, & illis quibus ob morbum uires imbecilles reditæ sunt.

QUINTO, Idem euenire docet nonnullis, quibus lingua uehementer exsiccata est, addit tamen in aliquo tantam siccitatem esse non posse, ut naturalem balbutiem seruet, idest, ut diu seruet.

SEXTO infert, hoc esse solius humiditatis symptoma, quoniam linguæ musculi firmiter stabiliri non possunt; idq; contingit uel ob ipsorum muscularum, uel ob neruorum imbecillitatem, quos neruos à cerebro suscipit. unde experientia uidemus, ebrios aliquando balbutire, quia cerebrum multa humiditate perfunditur, & etiam ab ipsius multitudine prægrauatur.

Quod legitur, Quod ei potest accidere, Græce est *τὸ π δὲ αὐτοῖς*, idest, Quod eis, nam si legamus ei, ad musculos referri non potest.

SEPTIMO iterum infert, horum trium alterum his contingere qui balbi sunt, nam uel cerebrum humidum habent, uel linguam, uel utrunq;.

Denique Aphorismi rationem concludit, quæ est, Si cerebrum talem temperaturam nactum sit, ab eo multas humiditas superfluitates desluere, quæ in uentrem suscipiuntur, & hinc homo diuturnis profluuijs capitur. Si uero lingua humida sit, uentriculū etiam humidum esse necesse est, quoniam & una eius tunica ad uentriculum communicatur. At cum uentriculus ex humiditate imbecillis fuerit, eius propria passio est diuturnum profluuium. unde uel sit ex cerebri, uel ex linguæ, uel ex utriusque humiditate, necesse est diuturna profluua consequi.

APHORISMVS XXXIII

Qui acidum eructant, non ualde morbo laterali corripiuntur.

BRASAVOLVS

LATERALEM morbum ex omni humorum genere fieri posse nihil impedit, tamen ex

meti ex calidis humoribus frequentius, ex frigidis rarissime fieri contingit. Qui acidum ructum eructant, raro laterali morbo corripuntur, quoniam hic ructus acidus ex frigida materia fit, ex qua lateralis morbus raro contingit. propterea simpliciter dicere conuenit, qui ructus acidus frequenter habuerint, laterali morbo non multum capi, Philotheo etiam dicente, ἢ ὀξυγεγμια γίνεται, ἢ ὁξυψύξιμ ὄσαν ποδὶ πλὴν γαστέρα, ἢ ὁξυφλεγματικὸν χυμὸν ἐν αὐτῷ πῶ κῦται τῆς γαστρὸς πλεονάζοντα, idest, Acida eructatio fit, uel ob frigiditatem circa uentrem existentem, uel ob pituitosum humorem, ipsam uentris cauitatem implentem. Postea sequitur non fieri lateralem morbum ex hoc humore, ex quo fit acidus ructus, quoniam ἢ πλεονεκτηὶ διάθεσις ὑπὸ ξανθῆν χολῆν γίνεται, πλεονεκτηὶ ὀξυφλεγματικὸν χυμὸν, καὶ ὁξυπύον ἐπιγῆν ὁ ἐπιποκράτης, ὁ πάνυτι, idest, affectio lateralis ex flaua bile fit, ueruntamen raro & ex pituitoso humore, & ob hoc dixit Hippocrates, non frequenter.

οἱ ὀξυγεγμιαῖοι, idest, Qui acidum eructant.] idest, Quibus ructus quos edunt, acidum saporem referunt, ac si acetum uideatur, & hoc non semel fit, sed frequenter, & ut plurimum. nempe si ructus acidus raro fieret, hic aphorismus uerus non esset, quoniam eo solum tempore in uentriculo humores acidos haberent, in reliquo autem tempore non haberent.

ὁ πάνυτι πλεονεκτηὶ γίνεται, idest, non ualde laterali morbo corripuntur.] sed raro, quia lateralis morbus ut plurimum ex bile fit, tamen quandoque contingit, sed raro, lateralem morbum ex pituita fieri, & hi tardius sanantur : & cum sani sunt, ex facili causa in eodem loco qui prius male affectus erat, dolorem sentiunt. Illustrissimum Alphonsum Ducem Ferrariæ tertium curauimus, qui laterali morbo ex pituita correptus, spatio triginta quatuor dierum in sanitatem restitutus est. Sed deinceps quoad superuixit, in eodem loco ex minima occasione dolorem sentiebat. Scitoq; hic intelligendum esse, eructationem acidam non esse, ob acidos cibos ingestos, sed potius ob uentri culi frigiditatem, uel ob acidam pituitam, quæ in illo contineatur.

GALENVS.

ACIDVM eructantes, hoc est acidum ructum habentes, raro inquit capi à morbo laterali. Nam quod dicitur, non ualde, idem ostendit quod raro, nō nullo modo, ut quidam libri expolitores scripserunt. Dictum autem à nobis est ubi de morbo laterali sermonem habuimus, quod hic quidem una cum flauis, ac ruffis fit sputis ex biliosis humoribus ortum habens. Hic uero cum spumeis ex pituitosis, sicuti qui cum nigris fit sputis, ex melancholicis, qui uero cum rubeis ex ipso sanguine. Est enim hic morbus, inflammatio membranæ, quæ subcingens nominatur, adueniens. Cum uero unaquæquæ inflammatio ex alicuius humoris fiat superabundantia, secundum eius naturam, et sputi species morbo laterali laborantibus aduenit, & spes salutis, ac mortis habetur. Non æque autē membranæ, ac pulmo sunt natura aptæ humores suscipere, densa siquidem est membranarum substantia, pulmo uero parte in omni rarus, ac laxus. Quare huic quidem promptum est omnes suscipere humores. Membranæ autem subcingenti plus biliosos. Ob hanc igitur causam quibus pituita natura superabundat, raro à morbo laterali corripuntur, præsertim si faldinem, atq; acritudinem aliquam sibi adiunxerit. Talis enim intestina mordens irrat ad deiectionem in qua contingit non solam pituitam, sed plures alias etiam superfluitates excerni. Dicebat uero ipse in libro de aere, & aqua, & locis, eos qui habent uentrem natura humidum minime morbo laterali, atque alijs morborum generibus corripri.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, ab Hippocrate dici, eos qui ructum acidum habent, raro à morbo laterali capi, quoniam particula illa, non ualde, idem significat, quod raro, & non, ut aliqui interpretes exponunt, qui legunt, nunquam.

SECUNDO docet, ex sputis, lateralis morbi species distinguere. cum enim sputa flaua sunt, atq; ruffa, hic morbus ex biliosis humoribus ortum habet; si spumea sint, ex pituitosis; si nigra, ex melancholico; si rubra, ex sanguine.

TERCIO dicit, lateralem morbum esse membranæ inflammationē, quæ costas subcingit; ex quo habetur, Galenū de periculossimo, & exquisito laterali morbo uerba facere.

QVARTO ea quæ dicta sunt, ad propositum applicat. nam cum omnis inflammatio ex alicuius humoris superabundantia fiat, secundum humoris naturam qui morbum facit, sputa erunt, & ex sputis spes salutis & mortis accipitur.

QVINTO docet, pulmonem & membranas in humoris susceptione differre. nam membranae substantiam densam habent, pulmo autem rarus est, & in omni parte laxus: propterea pulmo omnes humores suscipere aptus est. Membrana autem naturam habet ad humores biliosos suscipiendos solum aptam. nam hi humores calidi sunt, & acuti, & facile omnem partem permeantes.

SEXTO Galenus infert, eos qui abundant pituita, raro à morbo laterali corripitur, nempe in membranas facile penetrare non potest, & hoc præsertim si falsedinem, aut acredinem aliquam iunctam habuerit: & alium quendam modum docet quem hæc materia facit. nam ad intestina profecta deiectionem iritat, unde non solum pituita, sed & multa alia deiectiones exeunt, itaque ex his materiis, potius fiunt alui profluua, quam morbi laterales. Igitur secundum Galenum Aphorismus hoc modo ampliandus est, ut non solum qui acidum eructant raro lateralem morbum incidant, sed etiam qui acre eructant atque falsum, raro hunc morbum incidere possunt, ut in summa omne pituita genus homines ad morbum lateralem ineptiores reddat.

Denique ad prædictorum corroboracionem Hippocratem adducit in libro De aere, aquis, & locis, dicentem eos qui ventrem habent natura humidum, laterali morbo non capi, neque alij morborum generibus. At si tu hunc locum inuenire uoueris, in præcitate libro non inuenies, sed in libro De capitis uulneribus inuenitur. Ex quo facile deprehendi potest, illa quæ in libro De capitis uulneribus scripta sunt, ad librum De aere, aquis, & locis pertinere, fuisseque ab aliquo prauo scriptore transposita.

APHORISMVS XXXIIII

Quicunque calui sunt, his magna uarices non fiunt: quibus uero caluis uarices magna superueniunt, hi rursus capillati fiunt.

BRASAVOLVS

DE caluitio plura à nobis dicta sunt decimo octauo huius libri Aphorismo. Nunc illud addemus, hoc uocabulum Caluum non solum illum significare, cui desunt capilli, & uero caluitio præditus sit, immo & is ab antiquis caluus dicebatur, cui capilli profluuio, Hippocrates in hoc loco de uero caluitio uerba non facit, sed de capillorum profluuio, nam ipsi capilli non profluunt, qui semel calui effecti sunt. nempe ex priuatione in habitum non fit regressio. Philotheus eandem sententiam sequitur inquit, φαλακρός λέγεται νῦν, ὃ τὸς κρείας, ἀλλὰ τὸς ἑστὶ πάθος ἐκπῶσις τριχῶν ὑποάντας, οἷον τὸς δι' ἄλλω πικρίαν, ἢ ὀφίασιν, ὅπι δὲ ἔχουσιν τῶντα τὰ πάθη, εἴη μοχθηρῶν χυμῶν πῶσις πλεονάζοντων ἂν ὡς πῶσι τῶν κεφαλῶν, οἱ πῆ ποιότητι ἐκτίνουσι τὰς τρίχας, καὶ τῶντα ποίησιν. idest, Nunc caluos dicit, non eos qui proprie calui sunt, sed eos qui ob morbum, capillorum casum patiuntur, ut eos qui ob alopeciam, uel ophiāsim. Hi uero has passiones habent ob aialorum humorum abundantiam, superiores capitis partes implentem, qui qualitate sua capillos incidunt, & hæc faciunt. Sensus igitur Hippocratis hic est, Quibus capilli defluunt, ipsi non fiunt magna uarices, nam materia illa atrabilaria & acuta quæ uarices aciebat, in capite uertitur, & capillorum radices incidit, atque exurit, & deinceps ad crura non proficiscitur. At si contigerit hominem cui defluunt capilli, magnas uarices incidere, hic iterum capillatus fit, quoniam illæ materiæ, quæ capillorum radices corrodiebant, ad crura descendunt, & caput liberum dimittunt, unde capilli non impediti, iterum sua sponte nascuntur.

ὅποσοι φαλακροί, idest, Quicunque calui sunt.] non quidem uero caluitio, sed quicunque capillorum profluuium, & magnum quidem illud habent, ut calui nominari possint, immo uere calui efficiantur, nisi quandoque uarices superuenierint.

Τῶν τοιοῦτων κρείοι μεγάλοι ὃ γίνονται, idest, his magna uarices non fiunt.] idest, crurum uenæ

uenæ uehementer non intumescunt, tamen mediocres fieri possunt, si materia pro parte in illis crurum uenis sit, & pro parte in capite. Opusq; est intelligere, quod hic medicum atrabiliarium materierum copiam in corpore habeat, nam si magnam copiam haberet, nihil impediret, notabilem capiti partem dari, & magnam copiam cruribus etiam relinqui.

ὁ ὅτι οὐδὲ αὐτὴ φλεγκρῶσι κερσὶ ἀνηγόντα, idest, Quibus uero caluis uarices superuenierint.] Leoniceus in suo contextu habebat, magnæ, quod in grecis codicibus, quos habeo, non inueni, tamen subintelligere oportet, si qui sint, quibus capilli defluant, & uarices magnæ superueniant, quæ uel prius defecerant, uel non aderant, nuncq; de nouo fiant.

παλιν ὅτι γίνονται δασέες, idest, Ii rursus capillati fiunt.] Quoniam materia illa corro sua, quæ hoc profluuium faciebat, diuertitur. Philotheo etiam dicente, πάλιν τριχοποιεῖται τὸ ἀπαλαγνῶσε φλεγκρῶσι τὰ πόδι τῶν κεφαλῶν, καὶ μεταστῶσι τῶν ὕλων κέτω. idest, Rursus capillati fiunt, quoniam ab humorum malitia, quæ circa caput est, liberi fiunt, & materia deorsum transmutatur.

GALENVS

QVANDO in uiri sapientis libro sermo inuenitur aliquis manifestum habens mendacium, non sine ratione legentes cōtingit dubitare, & primum quidem sibi ipsis diffidere, quasi neq; illa quæ sint manifesta noscētibus, deinde suspicari ne quod falsum fuerit interiectum. Quis enim nesciat caluicium esse passionem insanabilem? Sed neq; uerum quòd magnæ uarices caluis nunquam adueniant, sicuti neq; quòd uaricibus aduenientibus caluicis cesset, nisi forte, ut nonnulli inquit, uocatum à medicis capillorum defluuium caluicium nominet. Illud enim cum à uitiosis humoribus, sicuti quæ Ophiasis, & alopecia, passionibus capillorum nominantur à græcis, generetur, cum iisdem humoribus ad crura decumbunt, possunt uarices facere, & capillos restituere. Si enim prius à uitiosis humoribus corruptis eorum radicibus corrupti contigerat, nunc fit uerisimile, ut eisdem humoribus alio transpositis ad primam naturam capilli redeant.

BRASAVOLVS.

EX VERBIS, quæ hic à Galeno scripta sunt, colligi facile potest, Galenum non solum fuisse probum philosophum, & medicum: sed etiam in moribus fuisse probatum. nempe in hac commentatione morale quoddam documentum lectoribus præstat, quando scilicet in alicuius sapientis uiri libro mendacium inuenimus, quod palam uideatur, non debemus temere talem uirum reprehendere, sed primo dubitare, an recte intelligamus: deinde suspicari, ne id falsum interiectum fuerit, & ab auctore non scriptum.

SECUNDO docet, nullum dubitare caluitium esse passionem insanabilem, & præterea hoc falsum esse, quod magnæ uarices nunquam superueniant caluis, idq; falsum esse, quod uaricibus aduenientibus caluitium cesset.

TERTIO Galenus Aphorismum in rectum sensum ducit, inquit, nisi quis intelligat per caluitium id quod nonnulli faciunt, scilicet capillorum profluuium. nempe hoc profluuium à uitiosis humoribus fit, sicuti etiam ophiasis, & alopecia: qui humores si ad crura decumbant, uarices facere possunt, & capilli restituentur. nam si prius capilli proflebant, ob humores quosdam corruptos, eorum radices corrodentes, conueniens est humoribus ad crura transpositis, capillos in pristinam materiam transire.

Quod legitur, capillorum defluuium caluitium nominet, græce est, μαδάρωσι ὀνομάζουσα, φλεγκρῶσι. utrunq; nomen caluitium significare uidetur, tamen opus est μαδάρωσι pro capillorum casu intelligere, & non pro uero caluitio.

APHORISMVS XXXV

Aqua inter cutem laborantibus, tussis superueniens malum.

NN 4 Brasauolus

DIFFICILLIMA est, & fere curatu impossibilis aqua intercus. Superueniente tulle quæ ratione aquæ intercutis excitetur, significat aqua deo creuisse, ut penè patientem suffocet. propterea & malum & letale est. è contrario si ob destillationem à capite superueniat tullis, quoniam is per solem, uel per pluuiam ambulauerit, malum non significatur, nisi ea ratione qua tulle pati malum est; uerum cum aqua adeo crefcit, ut septum trāsuerfum comprimere incipiat, & (Galeno dicente) asperam arteriam, hic iam suffocatur. Nosq; frequentissime uidimus, aquam intercutem patientes, cum ad tullem peruenire, breui obijisse.

Τοις υδροπικίοις. idest, Aqua intercute laborātibz.] De omni specie intelligi posset, tamen potissimum uerus est in ascite.

Βηξ ανγνωρλήη κενόυ. idest, Tullis superueniens malum.] Quæ, scilicet ex ui morbi facta sit. nam cum Hippocrates dicit passionem passioni superuenire, intelligit passionem secundam ratione primæ superuenire.

Antiqua translatio particulam quandam habet, quæ in græcis codicibus communiter non inuenitur, nec Galenus in suo contextu illam habebat. est autem hæc, præexistens uero sine malo. Græcus uero Hagonensis contextus hanc particulam habet, tamen non dicit, sine malo, immo dicit bonum, inquit *δὲ δὲ πωργογονία, ἀγαθόν*. idest, Tullis uero prius facta, bonum: quod absurdum uidetur. nam tulle habere bonum non est, uel prius sit, uel posterius aqua intercute. tamen minus malum est, si ab alia causa superuenierit, quàm ab ipsa aqua intercute. propterea hanc particulam delendam esse putamus, & obelo confodiendam. Quamuis & Philotheus in suo contextu illam habuerit, atq; interpretetur, dicit enim, *καταρχαίς μὲν τῆς υδροπικίας, ἢ βηξ γρημολίη, ἔσθι φαύλου ποιῆ, ἐπειδὴ ὀλίγη εἶναι ἢ διάθεσις. ὑσέρου δὲ ἀνγνωρλήη, καὶ μέγα φαύλου, διότι δὴλοῖ εἰς ποσῶν αἰθρῶν πλῆθος ὑγρότητος, ὡς ἡδὲ καὶ τῶν τραχείων ἀρτηρίων καταλαμβάνειν, διό βηξ καὶ κινδυνὸς πνιγῶναι τὸν ἀνδρωπὸν, ἢ πνιγνύμετων ποσῶν ὑδροπικίας, εἴς ἂν εἴναι ἀπνιγνύμετων διελκομένων ἢ βηξ γίνεται*. idest, Ab initio quidem aquam intercutem patientibus tulle accedens nihil mali facit, quoniam est parua affectio. posterius uero superueniens, magnum malum est. nempe ostendit humiditatis multitudinem in tantum creuisse ut iam & asperam arteriam inuadat, uel apprehendat, unde tulle, & periculum ne homo suffocetur: uel multorum spirituum abundantiam significat, ex quibus spiritualibus partibus compressis tulle fit. Putamus nos particulam illam, tanquam glossema additam esse, & ab Hippocrate non positam, quoniam & Celsus capite octauo secundi libri de aqua intercute differens inquit: æque in ea quoq; tulle spem tollit.

GALENVS

SUPERVENIRE passionibus alias passiones, & casus, prisci medici dicere consueuerunt quæcunq; ipsius passionis adaucteratione contingere consueuerunt. Talis enim est Praxagoræ liber de superuenientibus inscriptus. Sic autem & nunc de tulle dictum est. Neq; enim cum ex alia fit occasione in homine aquam intercutem patiente tulle signum est exitiale, sed quando ipsius morbi ratione. Cum enim in passione tali aquosa humiditas tantum adaucta fuerit, ut iam asperas occupet arterias, deinde superuenit tulle, periculum imminet ne homo haud ita multo post stranguletur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Antiquorum morem esse, cum dicunt passiones passionibus superuenire, de passionibus illud intelligere, quæ ratione illarum aucturam superueniunt; unde & Praxagoras librum fecit, quem de superuenientibus inscripsit.

SECUNDO docet hic, Idem intelligendum esse de tulle, quæ aqua intercutem patienti, ratione aquæ intercutis superueniat, nam tunc signum exitiale est. etenim si ratione aquæ intercutis non superueniret, exitiale signum non esset.

TERTIO cur exitiale signum sit, quando ex ascite prouenit, causam assignat. quoniam inquit significatur tantam humiditatem auctam esse, ut asperas arterias iam occupet, ex quo fit tulle; & periculum est, ne homo breui stranguletur.

Apho

Difficultatem urinæ uena secta iuuat, secare uero interiores.

BRASAVOLVS

NON PAUCA sunt præsidia urinæ difficultatem iuuantia, & ipsa urinæ difficultas à multis fit causis, propterea non omnem urinæ difficultatem uena secta iuuat, sed illam solum, quæ ex inflammatione in urinaria fistula, aut in propinquis partibus fit. Tuq; eo casu interiores uenas secare debes non exteriores, quoniam operatio magis directe procedit.

Δυσουρίω, idest, Urinæ difficultatem.] De qua in tertio libro ubertim egimus, & eius causas assignauimus. In præsentiarum uero illam urinæ difficultatē intelligere oportet, quæ ex multitudine fit inflammationem faciente, ut Galenus in septimo libro docebit aphorismo quadragesimo nono, qui aphorismus magis amplius est, quàm iste. nam dicit, urinæ stillicidium & mingendi difficultatem uini potio, & uenæ sectio soluit, incidere autem interiores.

Φλεβοτομίη λύει, idest, Venæ sectio soluit.] Quoniam illa materia illa eua cuatur quæ in inflammationem currit, & quæ ipsam facit. Tamen sunt alia plura præsidia, sed & hoc unum est; unde Galenus iubet addendam esse coniunctionem, &, ut legatur, & uenæ sectio soluit, ac si etiam alia sint, quæ præter uenæ sectionem soluere apta sint. Sed hanc difficultatem ex inflammatione factam, potissimum soluit uenæ sectio, Philotheo etiam dicente, uenæ sectio *Δυσουρίω λύει τὴν ἐξ φλεγμονῶν, καὶ τὸν ἐκ ἀπαλαθῆος καὶ φλεγμονῆς ἀπαλαθῆος καὶ Δυσουρίας. τὰς δὲ ἐξ ἀδύνας φλύκταινας, ἢ σασμῶδους ἰσχυροῦς τὸ πῶς ἐπιγονῆς μύος, ἢ ἐξ ἐμφραξίω λίθου ἰσχυροῦς λύει*, idest, urinæ difficultatem per inflammationē factam soluit, & hinc ab inflammatione liberatus, liberatur & ab urinæ difficultate. Illas autem per uesicæ imbecillitatem, uel per dispositionem conuulsiuam circumstringentis musculi, uel ob lapidis obstructionem, nequaquam soluit.

Τίμνην δὲ τὰς εἴσω, idest, Secare uero interiores.] Scilicet uenas interiores genu, uel tali, nam (ut Galenus etiam in commentatione dicit) quando affectiones supra iecur fuerint, Hippocrates sanguinem ex brachio mittere consueuit; cum uero sub iecore fuerint, uenas inferiores secat, idest, illas quæ in genu, uel in talo sunt. Inter has autem inferiores aliquæ intrinsecæ sunt, alię extrinsecæ. ueruntamē utraq; ab una nascuntur, quæ una in multas partes disseccatur. nempe in poplite quandoq; est bifurcatio in duas uenas, quandoq; in tres satis amplas. Galeno uidetur nihil referre si dicamus interiores; tamen nobis uidetur aliquid, quoniam interiores uenæ sunt magis directæ ad locum patientem, quàm exteriores. Antiquus contextus non legit, secare uero interiores, sed hoc modo, secare autem uenam quæ intus in talo est, quod in nullo græco contextu inuenire licuit, ut scilicet talum specificet. Hagonensis tamen contextus ita habet, *τίμνην δὲ τὴν εἴσω φλέβα*, idest secare uero uenam quæ interior est. Immo & Philotheus eodem modo legit, & intelligit sectionem in talo. inquit enim *φλεβοτομίαν ἐν τῷ ὀστέῳ κατὰ χυσιῶδες τὴν σφυροτομίαν*. idest, sectionem uenæ hic abusiue tali sectionem significat. Nos uero intelligere nescimus quomodo talus incidendus sit nisi uenam intellexerimus, quæ in talo est. Cur autem Hippocrates addiderit interiores, idem Philotheus rationē assignat inquit, *εἴσω δὲ φλέβα τὴν εἴσω καὶ δύβινωσαν τὴν νεφροῦ*, idest, Internam autem uenam, illam intelligit, quæ est per recititudinem renum.

GALENVS

Hic sermo uerus nō est nisi, &, coniunctionem assumpserit, ita ut aphorismus talis fiat: Difficultatem uring, & uenæ sectio soluit. Re uera enim & uenæ sectio soluit difficultatem uring, illam uidelicet, quæ propter inflammationem, & multitudinem fit. Quod autem dicitur: secare uero interiores: si de uenis manuum dicitur, caret ueritate, neq; confessum Hippocrati. Videtur si quidem in omnibus libris suis in partibus quæ supra hepar sunt ex manibus sanguinem mittere. In inferioribus uero eas quæ in

que in genu, uel talo sunt, secari iubet. Si uero de his ipsis ipsum dixisse arbitretur. Secare autem interiores, hoc dictum paruam uim habet. Ab una enim ambæ nascuntur, cum ea quæ in genu est trifariam diuidatur, quoniam & una uena ad hoc peruenit membrum, non sicuti ad manum duæ. Melius itaq; sit & hunc aphorismum unum ex adiectis opinari.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, huic aphorismo addendâ esse coniunctionem, &, ut dicamus, & uena secta iuuat. aliter hic aphorismus absurdus esset, nam & multa alia urinæ difficultatem soluunt. At re uera, uenæ sectio illam urinæ difficultatē soluit, quæ ob inflammationē, & ob multitudinē fit. Huius cōmentationis principiū in nostro antiquo contextu ita ad uerbum legitur, ut à Leoniceno interpretatū est, scilicet ἡ τοῦ οὐροῦ ὁ λόγος ἐκ τῆς γίνης ἐστίν. in Aldino autem contextu habetur ὁ δὲ τοῦ οὐροῦ ὁ λόγος ἐκ τῆς γίνης ἐστίν. idest, Neq; hic sermo sanus est. nosq; hanc lectionem magis probamus. nam cum in aphorismo trigesimo quarto dixisset, illum aphorismum nō esse uerum, hic quoq; dicit, neq; hic sermo est uerus, ac si cum illo continuationem fecerit.

SECUNDO illos reprehendit, qui per secare interiores, uenarum manus sectionem intelligunt, nam Hippocrates in omnibus suis libris, in partibus quæ sunt supra iecur, ex manibus sanguinem mittit: in partibus uero quæ sunt sub iecore, iubet sectionem fieri in uena genu, uel tali.

Quod legitur, Neq; confessum Hippocrati est, græce est οὐδὲ μολογόμενον ἰπποκράτη. idest, Neq; consentiens Hippocrati, uel consentaneum.

Quod etiam legitur, Quæ in genu, uel talo sunt, græce est ἡτὶ γένω ἢ σφυροῦ, idest sub genu, uel talo.

TERTIO docet, etiam si intellexerimus per inferiores uenas, genu, uel tali uenas, hoc erit dictum, quod uim paruam habebit. quoniam ambæ uenæ ab una nascuntur. ea etenim quæ in genu est, in tres partes diuiditur, tamen quandoq; solum in duas diffecatur: quoniam & una uena ad hoc membrum peruenit, & non duæ, sicuti duæ ad manum ueniunt. propter hoc Galenus suadet, & hunc aphorismum ex his esse, qui non sunt ab Hippocrate conscripti, sed adiectum esse.

Quod legitur, Si uero de his ipsis ipsum dixisse arbitretur. hic deest particula quis, nam græcus contextus habet, εἰ δὲ πῶς τὸ τῶν αὐτῶν ἀρῆσθαι πρὸς ἑσπέρην. idest, Si uero de his ipsis ipsum quis dixisse suspicetur.

APHORISMVS XXXVII

AB angina habito, si tumor fiat in collo, bonum.

BRASAVOLVS.

HOC EST uniuersale theorema, quod lectorem, si attente experiatur, nunquam fallere potest, affectionem de nobili parte ad ignobilem conuerti, de intrinseca ad extrinsecam conuerti, semper bonum est. Cum Angina affectio sit, quæ intrinsecas fauces occupat, periculosa est, nempe intus latet. At si in collo tumor extra apparuerit, diffidere non debemus, quia quod erat in periculoso loco ad tutiorem conuertitur.

Ἐπὶ κωάγχης ἐχρημίνω. idest, ab angina habito] Et est anginæ species periculosissima illa, quæ à græcis κωάγχη à canum uoce nuncupatur. & cum utitur uerbo habito, idest, occupato, passionis intensionē significat. In hac enim passione longitudinem intelligere non possumus.

οἰδημα γρῆσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, ἀγαθόν. idest, Tumorem in collo fieri bonum.] Idest, in parte exteriori colli, quia materia à parte intrinseca ad extrinsecam mouetur, à parte periculosa ad tutam, & ad eam in qua nihil est periculi, propterea bonum est. hic utitur uocabulo οἰδημα pro tumore, ut sapius superius consueuit.

Hic est integer aphorismus, ut Leonicenus in suo cōtextu habuit, & Aldinus habet, sed in nostro antiquo aliam quadam particulam inuenimus, illam scilicet ἐφω γὼ πρὸς περὶ τὰ τὸ νόσημα, idest, extra enim uertitur morbus, ratio est cur bonū sit, quā particulā etiā in hago.

in Hagonensi contextu inuenies, & in Philothei cōtextu serietamen uel adfit, uel absit, sententia perfecta est. At si Galenum considerabimus libro septimo aphorismo quinquagesimo, uidebimus ipsum in hoc loco non habuisse hanc particulā. nam ibi ponitur hic idem Aphorismus & Galenus dicit, aliquem in eo loco hunc aphorismum posuisse, ut adderet illam particulam, Extra enim uertitur morbus: quod indicium est, hic in suo contextu non fuisse.

GALENVS

SERMO uerus est, & causa in promptu, si quidem ex intimioribus, & principalioribus partibus, passionēs confert ad cutem transferri.

BRASAVOLVS

GALENVS hic docet, Hippocratis sermonem uerum esse, & causam in promptu existere, quoniam bonum est passionēs ex intimioribus partibus & principalioribus ad cutaneas & minus principales transferri. ita etiam breuibus expositionē transigit Philotheus inquit, *αὐτίκα πρόδηλον. διότι ἀπὸ κρυφίων μορίων ὑπὲρ τὰ ἀκρὰ μετέσθι ἢ ὑπὲρ*, idest, causa perpicua est, quoniam à principalibus partibus ad minus principales materia transmutata est.

APHORISMVS XXXVIII

CANCROS occultos omnes melius est non curare. Curati enim cito pereunt, non curati uero longius tempus perdurant.

BRASAVOLVS

DE cancribus à nobis tertio libro abunde disputatum est, quos graeci & κερκίνος & κέρκινωματι uocant, ostendimusq; ab atra bile potissimum fieri: simulq; Celsum adduximus inter cancrum & carcinoma talem differentiam facientē: quod cancer ab his quae extrinsecus adueniunt, oriatur: carcinoma uero fiat aliqua interius parte corrupta. cancrumq; in uarias partes distinguit, quae sunt ueluti suae species, scilicet in erysipelas, gangrenā, & ulcus nigrū. hic uero solū addemus aliquos esse superficiales cancros, & non profundos, de quibus hic non agit Hippocrates, quia & curari debent, & curam admittunt. Alij uero sunt cancri occulti & profundi, qui in cute, & in superficie parum quid habent, intus uero corrosio magna later, & panduntur uasē latebra. Hippocrates nunc iubet hos occultos cancros & profundos non esse curandos. nam si curentur, hi qui patiuntur citius pereunt, quā si nō curentur. eos enim curare, est irritare crabrones. nam opus est res uim corrosiuam habētibus uti, & quae uim habeāt incedendū ad profunda, haec autē res materias magis mouent, & magis acuiunt, propterea uehementius corroddunt, & intejnas partes petentes citius necant. Idem sentit Philotheus, inquit, sed horum cancrorū οἱ μὲν φαλακροὶ εἰσιν, τοῖς τεσι μὲν πολὺς. οἱ ἢ κρυφῆσι δὲ βάρους. ἔς τῆσαν εἰ μὴ θεράπειαν, εἰ μὲν γὰρ θεράπειας φιλὰ κερκίνος τυχώσιν, ταχέως ἀπόλλωται. διότι αὐτῆν θεράπειαν οὐκ ἔστιν ἔμψυξιν, ἢ κέρκινος, τῆ μὲν γὰρ βάρους ἔστιν ἰσχυρῶν, πολλὰ ἔστιν ἐπιπλοκῆσαι συμπτώματα, καὶ ἡ δυνάμις ἐκ ἀζαρκεί. εἰ μὲν περὶ ἀθρόαν τοὶ μείνωσιν, καὶ ἔστιν ὀλιγοθεράπειαν, μόνα γὰρ τὰ πρῶτα λευκὰ δεχόμενοι πρὸς τὴν ἀθρόαν πολὺ χρόνον ἴσμεν ἔσθαι, ὅθεν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν θηλειᾶν ὀλιγωρῶν. idest hi quidē calui sunt, idest, in superficie. illi uero occulti in profundo, quos admonet non curare. etenim si diligentē curam assequantur, cito necantur: quoniam ipsis incisione, uel ulsione usq; in neruorum profundum curatis, multa alia symptomata consequuntur, & uis non sufficit. Si uero non curati manent, hoc autē est parum curati, sola enim apta sanandis uulneribus à medico accipientes, multū tempus perdurant, ex eo quod ferinam bilem mitigant, scilicet remedia illa uulneraria.

ὁμοιοὶ κρυφῆσι κερκίνοι γίνονται. i. Quibuscūq; occulti cācri fiūt.] Idest profundi, & nō in superficie. occulti uero intelligunt, uel q; occultas occupāt partes, ut iecur, uētriculū, uterū: uel qui in corpore profundas radices iecere, quibus in summa cute incipere uideāt. utroq; modo Hippoc. intelligēdus est. Paulus lib. tertio ca. sexagesimo septimo de uterū cācro agēs, inquit, hic fanē morb. immedicabilis est, ceu alibi ipse quoq; asserit Hippoc. Placandus

Placandus tamen ipsorum dolor est. Aetius libro decimo sexto capite quadragesimo quarto docet qui nam cancer is sit, qui occultus nuncupari debeat, inquit, duæ autem cancerorum supremæ differentiæ sunt, nam quidam eorum ulcere carent, quidam exulcerantur. qui ulcere carent, ab omnibus ferè antiquis occulti appellantur. Philoxenus tamen eum priuatim cancerum occultum nominauit, qui in utero, aut intestinis contingeret. Idemq; Aetius capite quadragesimo quinto eiusdẽ libri canceros sanatu nõ faciles edocet, inquit, omnino uero canceros pectori innatos deplorare oportet, quemadmodum qui in capite, collo, humeris, axillis, & inguinibus eueniunt, sunt enim & isti insanabiles. nam præterquã quod perfecte abscindi nequeunt, uerendum est, ne ob nimiam sanguinis eruptionem inter ipsas manus æger occumbat. Qui uero papillæ summum tatem inuadunt, affectæ partis amputatione, facile sanabuntur. Philotheus de cancro hæc dicit, *καρκίνος ὄντιν σκληρὸς ὄντιν ὄγκος, ὃς κρείως μὲν τοῖς καὶ εἰρηταῖς ἀπὸ μεταφορᾶς τῷ καρκίνῳ ζῶσι, ἢ ὅσα τὸ θηριώδεις εἶναι τὸ πᾶσι. γίνεται δὲ ἀπὸ μελαίνης χολῆς διωσθεδύσης ἢ λιπῶν ἐλαίου, ἢ ὑποφωθῆς χολῆς παρορροῦμένης.* idest, Cancer est tumor prædurus, qui proprie quidem à similitudine cancri animalis dicitur, uel quia efferata est hæc passio. fit autem à nigra bile in aliqua parte dominãte, uel à flaua bile superassata. Sunt uero alij autores qui uolunt, cancerum dici non quidem ob similitudinem cum fluuiali cancro in figura, sed ob solam apprehendendi similitudinem. Ideo Paulus capite uigesimo sexto quarti libri dicit cancri aquatici animalis pedibus speciem non ab similem præferens morbus, unde facta etiam huic malo nomenclatura est. Alij autem dicunt, ita dici quod ægerrime euellatur ab his quas occupauerit, partibus. ueluti cancer animal pertinacius retinet, quæ semel corripuerit. Aetius etiam libro decimo sexto capite quadragesimo quarto dicit, Antiqui uero cancerosum ulcus maleficum & ferum uocabant, cancerosum quidem appellatiõem à cancro animalis transumpta, ea enim animalia aspera sunt, & pertinaciter dura, & si quidpiam chelis ceperint, haud facile auelluntur. his cancerosus humor affimilatur. nam prominet, & tactui resistit, & difficulter tractatur, qua ratione insanabilis redditur. maleficũ uero & ferum ulcus nominatur à feris, maleficisq; animalibus. est enim id morbi genus proteruum, quod curatione efferatur, & manuum tactu exacuitur. Nisi uocabuli deflexio prohiberet, ego à canibus cancerum nuncupatum suaderem, nempe qui hoc morbi genus habent, fatentur se ueluti canes sentire, qui partes illas exedant, Nunc nunc mulier hinc discedit, quæ in sinistra mamma cancerum habet, fateturq; partem illam ita exedi ac si à canibus dilaceretur.

μη θραπύειν, βέλπου. idest, Non curare, melius.] Scilicet perfecta cura, & illa quæ ad cancerum existitur. Duo enim soli modi perfecte curandi cancerum extant, usio, & incisio, quæ sunt operationes periculosissimæ, tamen non negaret Hippocrates, nos uti posse cura illa, quam blandientem recentes uocant, mitia quædam applicantes, quæ solum dolorem lenirent, & corruptionem ac exesionem, quoad fieri posset, sedarent, atq; prohiberent. ut cancerum demulceamus, non sanemus. Quæ uero illa sint, quæ hoc face re possint, Paulum & Aetium præcitatis locis legere nihil impedit, qui ad demulcendos canceros multa præsidia in scriptis reliquere.

Θραπύνομενοι γάρ. idest, Curati enim.] Scilicet cura perfecta, quæ incisione, aut usione, aut simul utriq; fit.

Ταχέον ἀπόλωται. idest, Citius pereunt.] Nam crabrones iritant, & materiam uehementius corrodere faciunt, & partes illæ in profundum nimis læsæ sunt, adeo ut non sit tutum illuc peruenire, nisi in mortis discrimen hi qui patiuntur, incidant.

μη θραπύνομενοι δέ. idest, Non curati autem.] Nisi cura blandiente, & quæ solum dolorem sedet, tamen perfecte non sanet.

πολύ χρόνον διατελῶσι. idest, Longius tempus perdurant.] Idest, hi diutius superuiuent, quibus cancri non curantur sua propria cura, sed solum cancro blandimur, & dolorem sedare conamur.

GALENVS

OCCULTOS Cancros dixit, uel eos qui sunt sine ulceratione, uel absconditos, hoc est non apparentes, quod rursus idem significat, ac si diceretur, qui in profundo corporis sunt. Sed & curare duplex est, Vnum quidem omnia agere, ut particula patiens

patiens ad sanitatem perducatur, alterum autem eam adhibere prouidentia quæ passio-
ni congruat, hoc est ipsam mollire, ac mitiorem facere, & tum præcipue, cum adest exul-
ceratio. Tunc enim est necessariū, ut si non aliud agamus, saltem saniem abluamus, hu-
mido aliquo utentes, non quocunq; sed uel per experientiam, uel per indicationem in-
uento, quod neq; putrefacere, neq; irritare partem patientem sit natura aptum. Ab hac
igitur curatione, neq; abstinere conuenit, neq; illi qui sunt sine ulceratione Cancris indi-
gent ea. Aliam uero quæ fit per sectionem, uel uisionem, quæ sola sunt remedia Cancro-
rum, consulit ut in Cancris occultis non adhibeamus. quod igitur illi qui sunt in parti-
bus penitioribus talia remedia non desiderant, etiam experientia docet. Equidem scio
omnes qui huiusmodi Cancros curare tentarunt, magis illos irritasse, & breui homines
interemisse. Nam & qui Cancrum in palato constitutum, & in sede, & in sinu muliebri,
uel uulnerunt, uel secuerunt, non potuerunt ulcera ad cicatricem perducere, & homines in
cura afflictos, ac maceratos, usq; ad mortem pertulerunt, quo si nullam curationem ad-
hibuissent longiori tempore uitam cum minori molestia transegissent. Tales igitur Can-
cros nullo modo curare tentemus. Ex eis uero qui in summa parte corporis hærent,
illos tantummodo, quos possumus una cum radicibus ipsis, ut quispiam dixerit refeca-
re. Neq; enim malum est, ueluti radices quasdam Cancris, nominare eas quæ plenæ
sunt sanguine melancholico uenas, & usq; ad loca circumstantia distenduntur. Mul-
ti enim magnæ autoritatis medici, neque hos manus opera curari permittunt. Sed
illos tantum qui exulcerati, simulque laborantes molestant, adeo ut ipsi ultro manu
curari desiderent, & simul sunt in talibus partibus siti, quas possumus una cum ra-
dicibus refecare, & exurere. Quidam uero neq; hos amoliri permittunt, sed omnino
abstinentium consulunt à remedijs potentibus in omni natura Cancris. Quod uero Hip-
pocrates nunquam consulisset curare potenter Cancros in partibus corporis penitio-
ribus conditos, ex ipsa passionis natura licet coniectari. Si uero & eos qui in summa par-
te corporis hærent absq; ulcere, incertum est, quantum ex uerbis aphorismi conijci po-
test. Ipsum uero scripserūt Artemidori, & Dioscoridis sectatores, usq; ad ea uerba, Non
curare melius est.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quid per occultos Cancers intelligere oportet, eos inquam
qui sine ulcere sunt, ut dicebat Aetius fuisse antiquorum sententiā, uel absconditos, hoc
est qui non uidentur. At hoc idem est ac si dicatur eos qui sunt in profundo corporis.

SECUNDO docet, Curare cancrum dupliciter intelligi posse, uno modo curare
est omnibus modis procurare, ut pars quæ cancrum patitur, in sanitatem restituitur,
Alio modo curare, est ea facere, quæ solum conueniunt, hoc est ipsam mollire, & miti-
gare, sed hoc potissimum fit, quando exulceratio adfuerit. Tunc enim & si aliud agere
noluerimus, saltem opus est saniem abstergere, & abluere, aliquo humido utentes, quod
per experientiam uel indicationem putrefaciendi, uel irritandi uim non habeat. Hippo-
crates hanc curationem non negat, sed primam damnat Hippocrates, quæ est uera can-
crorum curatio per sectionem uel uisionem factam.

Quod legitur, Hoc est ipsam mollire & mitiorem facere, græce est ὀνόματι τῆς ὑγρότητος
καὶ τῆς ἀραιότητος. id est quod quidem est ipsum mollire, & mitiorem facere.

Quod etiam legitur, saltem saniem abluamus, ibi Galenus utitur uocabulo ἰχθῆρος.
id est aquosam sanie, quæ uirulentia à recētibus dicitur, & illa proprie in cācris uidetur.

Quod etiam legitur, sed uel per experientiam, lege sed aliquo uel per experientiam.

TERTIO docet, experientiam etiam edocere, cancrum existentes in partibus peni-
tioribus corporis non esse ita curandos, nam omnes illi medici, qui ita curare tentarunt,
cancros irritarunt, & breui homines interemerunt. statimq; casus quosdam refert, ut si
quis in palato cancrum habuerit, uel in sede, uel in sinu muliebri, quem curare uelit, &
urat, uel fecet, ulcera ad cicatricem perducere non poterit, & eosdem afflictos in cura
atq; maceratos ad mortem usq; perducet. At si curam non adhibueris, longiori tempo-
re uiuet, & cum minori molestia. & illi qui Galeni tempore ita curarunt, suos ægros in
hæc inducere, in quæ & nostro tempore inducuntur, si ab aliquibus circumforaneis can-
cro in prædictis partibus affectis, ita curentur. nullus enim nunc uere medicus can-

cri occulti ueram curam aggreditur.

Quod legitur, Aliam uero quæ fit per sectionem, uel uisione, quæ sola sunt remedia cancerorum, in nostro antiquo contextu dupliciter legitur, una lectio est, *ἢ δὲ ἐκ τῶν τέμναι τε καὶ καίαι γινώσκουσιν, ἢ μόνον καίαιων ἰαματά.* Alia lectio est, *ἢ δὲ ἐκ τῶν τέμναι καὶ καίαι, ἢ μόνον καίαιων γινώσκουσιν ἰαματά.* & hoc etiam modo legit Aldinus cōtextus, Est autē sensus, Aliam uero quæ fit per sectionē & uisionem, quæ iolo cancro factio sunt remedia. Ex hisq; cognoscere potes, in his contextibus esse aliquam differentiam, primum contextum habuit Leoniceus.

Vbi etiam legitur, & in sinu muliebri, in nostro antiquo contextu, duæ sunt lectio- nes, una est, *καὶ τῶν ἐν τῷ γυναικείῳ ὄλπῳ.* idest, & in sinu muliebri, & hanc lectionem ha- buit Leoniceus. Alia lectio est, quam etiam in contextu Aldino inuenies, *ἐν τῷ κεντρῷ τῷ γυναικείῳ.* idest, in occulto muliebri: per quod nos uterum intelligimus. utraq; lectio conuenit.

Quod etiam legitur, usq; ad mortem pertulerunt, hæc particula, pertulerunt, græce est *σώτησαν.* idest, colliquerunt.

QUARTO Galenus infert, tales cancos non esse curandos, sed illos qui sunt in summa corporis parte: non debemus etiam curare, nisi totam illam partem affectam, si- ne mortis periculo, adimere possimus, adeo ut omnes cancri radices euellantur: nam uenas in cancro melancholico sanguine plenas, radices nuncupare possumus.

QUINTO Galenus docet, multos magnæ autoritatis medicos, etiam non per- mittere cancos illos curare, quando tota læsa pars incidi potest: Sed illi solum sunt cu- randi, qui exulcerati sunt, & qui ultro ostendunt, quod curari debeant, & in talibus sunt partibus, quod simul cum radicibus auelli possunt.

SEXTO docet, alios egregios medicos simpliciter in omni cancri natura potentia remedia prohibuisse.

SEPTIMO ad Hippocratem reuertitur, inueniens, ipsum nunquam cōsuluisse cura- re potenter cancos in partibus corporibus penitioribus conditis, & hoc est ex ipsius passionis natura: At de cancri qui in summa corporis parte sunt, absq; ulcere, quid ue- lit, incertum est, præsertim quantum ex aphorismi uerbis conijci potest.

Vbi legitur, potenter, in nostro antiquo contextu duæ lectiones habentur, una est *ἀνα- σκευαστικῶς.* idest, per repulsionem, alia *ἀγωνιστικῶς.* idest, per concertationem, quam in Aldino contextu inuenies, & Leoniceus in suo habuit.

Deniq; addit, Artemidori, & Dioscoridis sectatores, hūc aphorismum integrum non scripsisse, sed solum usq; ad illam partem, non curare melius est.

Quod legitur Dioscoridis, in Aldino contextu eodem modo habetur, sed in nostro antiquo legitur *διοσκουρίδῳ.* idest, Dioscuridis, quod magis probo.

Quod etiam legitur, usq; ad ea uerba, græce est *ἕως τῶν.*

APHORISMVS XXXIX

Conuulsio fit, uel ex repletione, uel inanitione, ita uero & singultus.

BRASAVOLVS

DE CONVULSIONE uarijs in locis ab Hippocrate in hoc aphorismorum libro mentio facta est, & potissimum in principio quinti libri, tamen nullus est locus, in quo eius generales species exquisite explicauerit, præter hunc, in quo dicit, conuulsionem ex repletione quãdoq; fieri, quãdoq; ex inanitione, & eodem modo singultus, qui spe- cies quãdã conuulsionis est, quãdoq; ex repletione fit, quãdoq; ex inanitione. Galenus in undecimo libro De simplicium medicamentorum facultatibus, tibi de Castoreo a- git, antiquos iure reprehendit, qui omne cōuulsionis genus Castoreo sanare uolebant, cum tamen conuulsioni ex repletione utile solum sit. uerba eius hæc sunt, Caterum sal- luntur medicorum pleriq; in usu castorei, cum id modo considerant, partem quampiam aut tremere aut conuelli, aut sensu, motuue priuatam, aut ægre sentire, haud scientes id genus

genus symptoma ad dissimiles sequi corporis affectus . At tu ab Hippocrate doctus ex plenitudine pariter & inanitione conuulsionem consequi , ubi quidem quæ in nervis continetur præter naturam euacuare consilium est, ibi & bibendum exhibe, & foris cuti castoreum impone. ubi uero ex siccitate nimia obtulerit conuulsio, scito hoc medicamen illic esse aduersissimum . Cætera Galenus . Qui in secundo De locis affectis libro capite secundo, ubi in dolorum distentionibus Archigenem reprehendit, tamen non multum ipsum reprehendit in neruorum doloribus, quos uocat dolores dure distendentes. Vultq; Galenus superfluo additam esse particulam, dure, nam utriusq; nerui distenduntur, non secus quàm chordæ in cithara. Post hæc Galenus hoc modo profertur, Quapropter citharistæ, cum instrumenta sua post usum reponere uoluerint, chordas relaxant . nam planè constat eas à contrarijs tum causis, tum dispositionibus intendi, siue humidus fuerit ambiens aer, ut rigare ipsas & implere possit, siue uehementer aridus . ab utraq; enim ambientis aeris temperatura ad ultimam tensionem perueniunt. Proinde rectè dixit Hippocrates, neruorum conuulsiones, & à plenitudine, & ab inanitione euenire, utpote per quas nerui immodice, scilicet tenduntur. Tuq; eundem Galenum lege tertio De locis affectis libro, capite quinto, ubi illos reprehendit, qui de rebus manifeste apparentibus certant; & eo loco conqueritur, quod in reprobatis, & exponendis antiquis, tempus amittere cogatur, & ipsi etiam respondendo, qui recta medicorum decreta euertunt, quæ inuenienda potius essent ea, quæ illi silentio præterierunt, & uel haudquaquam res ipsas definierunt, aut ea sine demonstratione, aut sine idonea definitione, aut non satis abunde explicauerunt. Quemadmodum Hippocrates ubi neruorum conuulsionem, uel ob plenitudinem, uel ob uacuitatem fieri dicit. Etenim uerus est sermo eius. Quibus uero rationibus fulciatur, ut fides ei adhibenda sit, non popularibus, sed doctis duntaxat uiris, & qui diligenter primæ medicinæ rudimenta didicerunt, notum est. Hæc igitur cum didicissem, facile mihi persuali conuulsionem fieri ob eas causas, quæ ab Hippocrate dictæ sunt, & eodem loco egregie docet quomodo conuulsio fiat, & quod motus sit contra uoluntatem. Ibi Galenum lege, qui de hac re pulcherrima differit, nobis uero ob breuitatē omnia afferre uisum non est. & in sexto etiam De locis affectis capite quinto hunc eundem aphorismum adducit, & suum in hoc loco commentarium, ubi dicit: etenim offendimus in enarratione eius aphorismi, quo inquit, Conuulsionem & à plenitudine fieri, & euacuatione, quod plenitudo repletorum corpora, & in latum, & in profundum extendit, sed longitudinem abbreviat. Ergo quo efficiuntur breuiora, eo magis ad originem trahuntur. At nunc ad exponenda aphorismi uerba reuertamur.

σπασμός γίνεται. idest, Conuulsio fit.] Scilicet tanquam ex materiali causa.

ἢ ἀπὸ πληρώσεως. idest, Ex repletione.] Quoniam nerui implentur, & ad sua principia contrahuntur.

ἢ ἀπὸ κενώσεως. idest, Vel ex inanitione.] Ob scilicet nimiam siccitatem, quæ & ipsa neruos exiccans eos ad sua principia contrahere facit, sed contrario modo, sicuti contrariæ sunt causæ, de quibus modis superius ex tertio De locis affectis libro capite quinto per exempla chordarum citharæ scriptum habes. Philotheus & ipse quo modo fiat, edocet inquit, ἀπὸ μὲν πληρώσεως ὅτω γίνεται σπασμός, πληρῶται τὸ νεῦρον δὲ ἵψου καὶ γὰρ παχέων καὶ γλίχρων χυμῶν, καὶ πληρῶν τεταται, καὶ τῆ τάσει σπᾶται, καὶ δὲ πρὸς αἰχμηδαί, ἀπὸ κενώσεως δὲ ἐξ ἕξηραίνεσθαι, καὶ σπασθῆναι πρὸς αὐτῷ, ὡς οἱ ἐν πυρὶ ἐξ ἄρμαυδὸν τὸν ἐμῶσιν. idest, A plenitudine quidem ita fit conuulsio, Nerueum genus crassis & glutinosi materiæbus impletur & repletū intenditur, & extensione trahitur, ut chordæ ab inanitione uero exiccatur, & ad se ipsum conuellitur, ut qui in febre calefacti euomunt.

ὅτω δὲ καὶ λυγμός. idest, Ita uero & singultus.] Scilicet ex inanitione, & repletione fit, nam species quædam est conuulsionis, & in parte neruosa contingit, & ut Philotheus dicit, εἰ μὴ σπασμῶδης διὰ δεξις ἐν σομάχῳ σπῆσται. idest, nisi dispositio conuulsiva in ore uentriculi consistat, ac si uelit singultum ex inanitione, & repletione eodem modo fieri, nisi sit affectio quædam conuulsiva in ore uentriculi. Galenus octauo libro De compositione medicamentorum secundum loca, ubi ponit ad Ilios stomachi subuersiones pastillum Amazonum, Illius medicamenti titulum reprehendit qui est

Benefacere inflationi stomachi, ardori, & cibum uomentibus. Tunc habet hæc uerba: Hippocrates igitur conuulsionem fieri dixit à repletione & inanitione, adiectumq; est aphorismo in omnibus exemplaribus, sic & singultus. Ego in conuulsione tertiam causam præter euacuationem & repletionem, nullam oppositam offendi. Singultum uideo etiam præter hæc oboriri, nonnunquam acribus humoribus, aut sanie medicamentosa stomachum erodente, quas si euomuerint, statim singultus cessabit. Iam multi medicamento ex triplici pipere epoto, si statim uinum superbiberint, omnino singultuant, quorum unus sum & ego ipse. Præterea etiam cibo in mordacem qualitatem corrupto, nonnulli singultuant, ac quod per uomitum statim desinunt, omnibus cognitum est. Non desunt qui rigorem in ore uentriculi experti singultuant. Maxime autem pueris accidit, ut continue singultiant, tum ex cibi in uentriculo corruptione, tum paritis perfrictione. Quod si etiam ex nimia inanitione obortus fuerit singultus, quem admodum & conuulsio, dignum inspectione est: uerum si in præsentia hoc considerare omittentes, eos qui ex perfrictione, aut ciborum copia grauantur, aut acrimonia mordente, inspiciamus, uomitum sanè inueniemus abunde his mederi, qui ex copia aliqua, aut rosione singultiant, caliditatem uero ijs qui ex perfrictione. Vbi uides Galenum hoc loco sentire, non fieri eodem modo ex inanitione & repletionem singultum, sicuti & conuulsio. Aliquis autem ambigere posset inueniri tertium conuulsionis genus, scilicet ex nerui punctura factum, de quo in decimo Medendi libro agit, & illi nomen non ponit. Cum igitur alijs contra distinguatur, & diuersam etiam habeat curam, erit tertium genus, itaq; conuulsio non solum fiet ex inanitione & repletionem, immo etiam & ex nerui punctura. Nos autem huic ambiguitati facile respondebimus, conuulsionem ex nerui punctura factam, uel quæ nerui puncturam sequitur, ad conuulsionem derepletionem deduci. nam ad nerui puncturam graues dolores & acuti sequuntur, hiq; in loco læso fiunt, ad quem sanguinè & spiritus natura transmittit, ut dolori succurrat. at aliud quid faciunt: nam nervos implent, & ad sua principia retrahunt, itaq; fit conuulsio, quam ad illam derepletionem ducere oportet. unde & capite nonagesimo secundo libri Artis medicinalis, in punctura nerui dicit tum potissimum conuulsionem excitari, cum nihil extrorsum expirat obcæcato cutis uulnere, quia nec materiæ, nec spiritus exire possunt, sed potius nervos extendunt.

GALENVS

CONVVLVSIO, ut & ipsum indicat nomen, conuulsis fit ad propria capita musculis, ut autem clarius diceretur reuulsis, sicuti etiam est motus eorum secundum naturam, uerum hic haud quaquam fit sine animalis appetitu. Conuulsio autem passio est inuoluntaria ad similem uenientibus neruosis partibus in eis dispositionem, quam etiam in mollibus factis secundum appetitum assumpserunt. Nam ex repletionem fit, sicuti etiam in excedentibus secundum humiditatem aeris ambientis constitutionibus accidit chordis. Nam & propter hanc causam saepe rumpuntur. Sic autem & in sicciore constitutionibus afficiuntur, nam in se ipsas colliguntur, ac conuelluntur omnia neruosa corpora uiolentius exiccata, sicuti quæ ad ignem longo tempore loca calescunt, simile quid patiuntur, & quæ sol aestiuus exiccavit. Conuulsio igitur non absq; ratione à contrarijs fit causis, singultus uero concedatur conuulsio stomachi nominari, quando aliud fuerit sermonis propositum. Quando uero hoc solum studuerimus, ut passionis substantiam cognoscamus, melius fortassis fuerit non conuulsionem nominare, sed quendam motum eiusdem cum uomitibus generis, intentum autem & illo uehementiore. Nam stomachus appetens eorū aliquid quæ in ipso continentur expellere, ad duos mouetur casus: uehementiorem quidem in singultibus, mediocrem illo in uomitibus: si quidem in uomitibus appetit ea tantum, quæ in uentriculi spacio latiori continentur expellere. In singultibus autem, & ea quæ sunt in ipsius ore penitiora. Per stomachum nunc à me intellexeris, non solum cum qui ita proprie nominatur, sed & uentriculi os. Quæ enim in hoc continentur ipso appetente uentriculo expellere, singultus fit. Quod uero eorum quæ difficulter excernitur, & quæ ueluti absorpserit uentriculi os, fiat per singultus excretio, discere licet, ex his quæ quotidie eueniunt, omnibus ferè, uel magis, uel minus. Si enim solum quid acutum, ueluti Piper deglutierint

trint, siue cum melle, siue aliquo alio, postea uinum biberint aqua calida temperatum, statim singultiunt, calore quidem potus piper ad interiora deuehente, eius uero acutie uentriculum molestante. Vnde conatur motu uiolentiore rem infestantem expellere. Ostensum est in libro de causis casuum, quòd & tussis, & sternutatio, & rigor ex talibus motibus sint.

BRASAVOLVS.

PRIMO Galenus docet, *ασσμού* idest, conuulsionem ut nomen ipsum indicat, fieri *ασσμού*, idest conuulsis ad propria principia musculis. Quod si clarius dicere uelimus, dicere oportet *ἀνασσωμένων*, idest euulsis uel reuulsis. unde sicuti musculi motum habent secundum naturam, qui sine animalis appetitu fieri non potest, ideo uoluntarius est: ita conuulsio per oppositum passio est inuoluntaria, in qua neruosa partes ad similem dispositionem ueniunt, quam in motibus factis secundum appetitum, idest uoluntarijs, apprehenderunt.

In eo quod legitur, Sicuti etiam motus eorum secundum naturam, noster antiquus contextus duas lectiones habet: prima est illa, quam Leonicensus in suo cōtextu habuit, scilicet *ἀσπρ καὶ ἔσθ ἡτὶ φύσιν ἐσιν αὐτοῖς κίνησις*. Secunda lectio illa est, quam habet contextus Aldinus, & est hæc, *ἀσπρ καὶ ἔσθ ἡτὶ φύσιν ἐσιν αὐτοῖς κίνησις*.

Quod etiam legitur, Quam etiam in mollibus factis, error est librarij manifestus, legi etenim debet, quam etiam in motibus factis. græce enim legitur, *ἢν πρὸ καὶ τοῖς κελῶ ἔρμυ κινήσει ἐλαμβανου*, idest, quam etiam in motibus factis secundum appetitum assumpserunt.

SECUNDO docet, conuulsionem ex repletione eodem modo fieri, sicuti contingit in tempestate humida chordis; nam ob hanc causam sæpe rumpuntur. In siccoribus autem constitutionibus in seipsas colliguntur chordæ, & ita faciunt omnia neruosa corpora. Idemq; patiuntur nerui quod lora longo tempore igne calefacta, & quæ sole aestiuo exiccata sunt.

Vbi legitur, Sicuti etiam in excedentibus &c. Illa particula etiam in græco contextu abest, nam dicit, *καθὰ πρὸ ἐν τοῖς ὑπερβαλλόντων*, & reliqua.

TERTIO infert, conuulsionem fieri nō absq; ratione à cōtrarijs causis, sed de singultu concedi potest quod stomachi conuulsio appelletur, quando non est proprius de singultu sermo, at cum determinate de singultu uerba facere uouerimus, ut singultus substantiam cognoscamus: forte melius erit singultum non uocare conuulsionem, sed potius ipsum ponere in genere uomituum, at sit magis intensus quàm uomitus. Et quod hoc uerum sit apparet, quia uentriculus aliquid eorum quæ in ipso continentur, expellere appetens, ad duos mouetur casus, quorum uehementior est in singultu, minus uehemens in uomitu. nam in uomitu aliquid expellere tentamus, quod est in ipsa uentriculi cauitate, in singultu id expelli tentatur quod in uentriculi parietibus continetur.

Vbi legitur, Sed quendam motum eiusdem cum uomitibus generis, deest hæc particula quidem. nam græce habetur, *ἀλλὰ λιναι κίνησι, ἐν μὲν ἔσθ αὐτῶ ἡγύει ἔσθ ἡτὶ αὐτῶ ἐμῆτος*. idest, Sed quendam motum eiusdem quidem cum uomitibus generis.

Vbi etiam legitur, uehementiore quidem in singultibus, mediocrem illo in uomitibus. illa particula illo, legi debet uero. nam græcus contextus ita habet *σφοδρῶτερον μὲν ἐν τοῖς λυγμοῖς, μετρίωτερον δὲ ἐν τοῖς ἐμῆτοις*.

Vbi etiam legitur, & ea quæ sunt in ipsius ore penitiora, græce habetur, *καὶ τὰ ἐπὶ βῆδος ἐν αὐτῶ*. idest, & ea quæ sunt in ipso in profundo.

QUARTO docet, Hic per hoc uocabulum *στόμαχον*, non solum intelligendam esse cauitatem illam, quæ stomachus proprie nuncupatur, sed & ipsius uentriculi os, stomachus dicitur. omnia enim quæ in ipso ore uentriculi continentur, quando uentriculus ipse illa expellere appetit, id per singultum facit. Et si quis in hoc dubitaret, an per singultum illa expellantur quæ difficulter excerni possunt, & quæ ueluti sint in ore uentriculi absorpta, dicit, hoc experientia probari posse ex his quæ quotidie in aliquibus magis, in aliquibus minus uidemus. Nam si quis aliquid acutum, ueluti piper degluerit, siue cum melle, siue alia re, postea uinum biberit aqua calida temperatum, statim singul-

tit. nam potus calor, piper ad interiora uehit, quo sua acutie uehtriculū molestante, uehtriculus rem hanc infestantem uehementiore motu expellere conatur. Galenus uero in libro De symptomatum causis ostendit, tussim, sternutationem, & rigorem ex talibus motibus fieri.

Quod legitur, Ostensum est in libro, legi debet ostensum autem est in libro. nam græce habetur *ὁ δὲ χυμὸς δὲ*.

APHORISMVS XL

Quibus dolor circa ilium fit absq̃ inflammatione, his febris superueniēs morbum soluit.

BRASAVOLVS

QUOTIES præcordia dolore afficiuntur, tamen ob inflammationem non sit, necesse est ipsum esse, uel ob obstructionem, uel ob flatum, uel ob aliquā intemperiem: sed ut plurimum est ob flatum, plerunq̃ etiam ob obstructionem, si febris superueniat, dolorē soluit. nam si flatus sit, resoluitur: si sit obstructio, febris calore aperitur: si sit intemperies potissimū frigida, ad temperiē deducitur, propterea dolor soluitur. Sed hoc precipue in flatu uerum est. Philotheus modos omnes enumerat, quibus dolor in præcordiis contingere potest, inquit, *γίνεται δὲ ἐν αὐτοῖς ἢ ὀδύνη, ἢ δὲ φλεγμονὴ, ἢ δὲ ἐρυσίπελαι, ἢ δὲ πᾶσι χυμῶ, ἢ πνθιμάτων παχέων πόδασιαι. ἔαν ἔν ἀπὸ φλεγμονῆς καὶ τῆν ὁμοίον, ὁ πόνος γίνηται πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, ἀλλὰ τυχόν καὶ πνθιμάτα, καὶ πᾶσι χυμῶ ὕλης καὶ ἄλλων δυσκρασιαν, ὁ πυρετὸς ἀπὸ γαστρῶν λυεῖ τὴν ὀδύνην, ἢ δὲ ἐπιλύει τὸν παχυν χυμὸν, ἢ δὲ σβεννύει τὴν δυσκρασίαν, ἢ δὲ διαφορεῖν τὰ φυσώδη πνθιμάτα.* idest, fit autē in ipsis dolor, uel ob inflammationem, uel ob Erysipelam, uel ob humoris crassitiem, uel ob crassorum spirituum abundantiam. Si igitur sine inflammatione, & alijs similibus dolor circa præcordia fiat, sed forte & flatum, & materie crassitiem, & frigidam intemperiem, febris superueniens dolorem soluit, ex eo quod dissoluit crassum humorem, quod intemperiem extinguit, quod spiritus flatuosos discutit. Si ergo tibi aliquis occurrat, qui ex prædictis causis, præcordiorum dolorem habeat, calidis uti poteris, si febre correptus non sit: Celso præsertim capite decimo tertij libri ita dicite, Ergo si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est. hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neq̃ inflammatio, neq̃ febris, sed tantum præcordiorum dolor est, protinus calidis & siccis fomentis uti licet, quibus utimur ac si febris fuerit.

ὁπόσοι πρὸς τὸ ὑποχόνδριον πόνος γίνεται. idest, Quibus labor circa præcordia fit. Non autem circa Illia, ut Leonicens uertit. nam ut superius dictum est, illa quæ à græcis dicuntur ὑποχόνδρια, à Celso uertuntur præcordia. Aliqui contextus non habent ὑποχόνδρια, sed legunt *ὁπόσοι πρὸς τὸ ἀπὸ γαστρῶν*, itaq̃ legebat in suo cōtextu Philotheus, nam hoc modo exponit, *πόνος καὶ τὴν ὀδύνην, ὑπογαστρῶν δὲ καθόλα πάντα τὰ ὑποχόνδρια.* idest, laborem uocat dolorem, hypogastrium uero in uniuersum omnia præcordia, ut hic duo habeantur. Vnum est uocabulum græcum, labor, quod tamen pro dolore intelligi debet, unde Celsus interpretatus est dolor. Aliud est, quod & si legamus hypogastrium, opus est nos intelligere præcordia. Sint uero hi dolores

ἄπὸ φλεγμονῆς. idest, Sine inflammatione. Adde tu, & sine Erysipellate, & sine mor dicatione, sed uel ab obstructione, uel intemperie frigida, uel flatu.

Τόσοι πυρετὸς ἀπὸ γαστρῶν λυεῖ τὸν πόνον. idest, His febris superueniens morbum soluit. Quoniam si calor obstructionem aperit (quamuis febrilis calor non multum aperiat) si intemperies frigida calore in temperatā deducitur. Si à calore flatus discutitur, necesse est febrem quæ calor est, hæc quæ prædicta sunt, agere, & ita remouendo causam affectum curare. Nos uero aphorismum potissimum intelligimus in flatu.

GALENVS

SEQVITVR quidē & ad morsus dolor, sed cōsueti sunt morsus nomine, nō doloris stales casus appellare. Fit autē dolor ppter quandā similitē inflāmationi dispositionē.

Sic au

Sic aut̄ nominata est, quoniam & Erysipelata dolor cōsequitur. Quando igitur nō ob talem dispositionē dolor ilium occupauerit, & morsus sensus abfuerit, relinquatur ut dolor fiat, uel propter obstructionem, uel propter spiritum flatuosum, uel aliquam intemperiem inæqualem: quæ febrilis calor aptus est natura sanare, hæc quidem incidens, extenuans, atq; dissoluens, hæc uero ad temperaturæ æqualitatem perducens.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus dubium remouet, quo quispiam ambigere posset, inquiens, dolores sequi ad morsus, tamen supraueniente febre supra dolorē ex morsu non soluitur dolor. Respondet Galenus, Antiquos cōsuetos esse nominare dolores ex morsu, morsus, & non dolores, propterea hic dicens dolores, illos exclusit qui sunt ex morsu.

SECUNDO docet, fieri etiam dolorem ob quādam dispositionem inflammationi similem, quæ ita nominata est, quoniam & Erysipelata dolor consequitur.

TERTIO docet, quando dolor ob talem dispositionem non fuerit, nec aderit sensus morsus, opus erit fieri dolorem, uel ob obstructionē, uel ob spiritum flatuosum, uel ob aliquā intemperie: & hæc omnia febrilis calor aptus est natura sanare, hæc quæ sunt obstructa, & spiritum flatuosum incidens, extenuans, atq; dissoluens: hæc uero, id est intemperiem, quæ scilicet frigida sit, ad temperaturæ æqualitatem perducens.

APHORISMVS XLI

Q Vibuscunq; suppuratio in corpore existens non innotescit, his ob crassitudinem puris, aut loci, non innotescit.

BRASAVOLVS

NECESSARIUM est, hunc aphorismum de suppuratione illa intelligere, quæ in omni corporis parte fieri potest, non aut̄ de illa qua homines suppurati dicuntur, quibus in pectore puris copia collecta est: quamuis Celsus capite septimo secundi libri de illis suppuratis his uerbis loquatur, Omnis etiam suppuratio, quæ nondum oculis patet, sic deprehendi potest. & signa quædam ponit, quibus manifeste deprehenditur, Celsum de suppuratis intelligere, qui in pectore pus contentum habent. At in hoc loco Hippocratis sententiā est, Qui in aliqua corporis parte pus habet, tamen non percipiatur, id fit uel ob loci crassitudinem, sub quo pus est, uel ob ipsius puris crassitudinē: cum enim in profunda aliqua corporis parte pus genitum est, plerunq; an factū sit pus dubitatur. Indicia uero quod factū sit, sunt febris remissio, & doloris, uel ablatio, & si digitis supra locū prematur, inundatio quædam persentitur, & loci mollities, & albedo quædam lucida cutis. Posset etiam pus in aliqua prominente parte esse, tamen non esset notū, si adeo crassum sit, ut illa pars ad exiturā non ueniat, sed ferē immobiliter maneat: & tūc pus est, pure pituitosum. Philotheus hic dicit *ἡδὲ ἀρσσημάτων νῦν ὁ λόγος*. id est, de abscessibus nunc sermo. Intelligitq; per locum, pellem extrinsecam, carnem tegentem, quæ sit adeo crassa ut innotescere non possit. hæc sunt eius uerba, *εἰάν ἀρσσηματα μὴ ἀρσσημαίνει, τὸ τίσι μὴ ἀπορρηφῶται, ὅμοιο ἢ παχύτητα τῷ πύρι, ἢ δόρυματος. τὸ γὰρ πάχος ὡς ἐν βάθει κείμενον, εἰδ' ἔποτε ἀπορρηφῶται. τὸ δόρυμα εἰ τύχοι πάχος ἔχειν καὶ εἶναι στεγανόν, ὡς τὸ ἐν πύρην, καὶ ἐν ἀκροφύρῳ, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπορρηφῶσθαι, εἰάν οὐκ ἀπὸ πύου ὄσιν ἐν τῷ σώματι ἢ τοὶ ἀπόστημα, καὶ ἐκ ἀπορρηφῶται, εἰς τὰς αὐτὰς ἀτίας ἐκ ἀπορρηφῶται. γνώσι δὲ αὐτὸ ἠνίκα πνοποιεῖται, ἐκτε ἀνωμαλίας ῥίγος, καὶ ἀτάκτου πυρετοῦ, χειρουργοῖσι οὐκ ὁ λόγος ἀρσσηματος, ἵνα τῶν χειρουργῶν τῶν γινώσκοντες ἢ τὸν λόγον ἀποτελῶσι.* id est, Si abscessus non innotescat, hoc est non intumescit, uel puris, uel pellis crassitudinem ostendit. crassities enim ut in profundo manēs, nunquam intumescet: si contigerit pellem habere crassitudinem, & esse duram & impenetrabilem, ut illa quæ est in calcaneo, & in extremo talo, ipsum intumescere non sinit. Si igitur pus in corpore sit, id est abscessus, & non intumescit, ob has causas non intumescit: ipsum uero cognoscēs quādo suppurat ex inæqualitate rigoris, & ex febre ordinem non seruante. Chirurgis igitur sermo congruus, ut horum chirurgiam cognoscentes per rationem perficiant.

ὁμοίωσι διακρίνεται ἐν ᾧ τῷ σώματι μὴ ἀρσιμαίνει, idest, Quibuscunque suppuratio in corpore existens non innotescit.] idest, Qui habet abscessum, & in aliqua corporis parte pus, tamen non appareat, nec tumorem fecerit, sed æqualitas sit in illa parte, & color à suo naturali uariis non fit.

Τοῖσι δὲ παχύνεται τὸ πύον, ἢ τὸ πύον, δὲ ἀρσιμαίνει, idest, ijs ob crassitudinem puris, aut loci, non innotescit,] idest, duæ solæ sunt causæ, cur non innotescat & appareat, una est, puris crassities, quæ ita intensa sit, ut ad circumferentiam non moueatur, & sub digitis in undè modum non palpitet. alia est, loci crassities, quæ pus ad circumferentiam moueri non sinit, & etiam nullam facit eleuationem. Si uero utrunque aduerit, tantominus innotescet.

GALENVS

DVPLEX est huius loci scriptura, & duplex expositio, & utraq; non caret ratione. Nam & propter puris crassitudinem, & propter loci, sæpius occultatur puris in aliquo loco comprehensi notitia. Recte ergo nonnulli scripserunt. His propter loci crassitudinem, nonnulli uero. His propter puris crassitudinem non innotescit.

BRASAVOLVS

SCITO Galeni contextus eodem modo non legitur ut nostri faciunt, nempe unum habuit Galenus, qui ita legebat, Quibuscunq; suppuratio in corpore existens non innotescit, ijs ob crassitudinem puris non innotescit. Alium habuit hoc modo legentem. Quibuscunq; suppuratio in corpore existens non innotescit, ijs ob crassitudinem loci non innotescit. unde duas illas causas, quas in eodè contextu nos habemus, ipse in uarijs contextibus habuit. & ideo Galenus dicit, huius loci duplicem esse scripturam, & quod utraq; ratione non caret, quoniam & propter puris crassitudinem, & propter loci crassitudinem, sæpe non cognoscitur, an pus sit in aliquo loco, in quo tamen est. & ideo non immerito aliqui dixere ob puris crassitudinem non innotescere, alij ob loci crassitudinem.

APHORISMVS XLII

Morbo regio laborantibus, si fiat hepar durum, malum.

BRASAVOLVS

DE morbo regio, atque eius speciebus in quarto libro à nobis non pauca explanata sunt, quæ non solum fieri ex bile flaua, sed etiam ex nigra docuimus. hic putamus Hippocratem de morbo regio ex flaua bile factio intellexisse, quamuis & ad nigram bilem ampliari possit. Nóbque Hippocratem ita intelligimus, Si quis regio morbo iam laboret, & iecur prius durum non habuerit, idest, quia materia à iecore ad circumferentiam, uel à uenis ad circumferentiam transmittitur. At si deinde iecur durum fiat, tantam adesse materiæ copiam significatur, ut inflammationem inducere apta sit, uel duritiem, propterea malum est: quia ut Aetius libro decimo capite sexto docet, Si scirrhus incipiat, sæpe curatur, at inueteratum nunquam curauit, neque alium quempiam qui curare eum possit, uidit: sed putat semper præcessisse inflammationem ante scirrhum Aetius: differtq; scirrhî durities, ab inflammationis duritie, quia in scirrho est multo durior, & ad hunc tumorem sequitur aqua intercus: & quanto magis crescit scirrhus, non potest sentiri ob aquæ copiam quæ in corpore generatur. Idem Aetius eodè libro capite decimo septimo quomodo fiat regius morbus, ostendit, & de iecoris duritie agit. Idem facit Paulus libro tertio, capite quinquagesimo, qui etiã capite quadragesimo sexto eiusdè libri de iecoris duritie aquã intercutem gignente egerat. Hippocrates in libro De morborum decretorio, hepar durũ, bonũ facit, sed hoc est in febre intensa, & in diebus iudicatorijs. uerba eius hæc sunt, Quibus in febre non ferēda, & uehemēti septimo, uel nono, uel decimo quarto morbus regius sit probũ nō est, nisi præcordia dextera durescāt, qđ nō multũ præbamus, quibus possit aliqua ratione muniri. Nã & Celsus libro secundo capite octauo inquit, At in morbo arquato durũ fieri iecur perniciosissimũ est. Cur uero malum sit, ita Philothicus edocet: φλεγμονῆς ὄσης ἐν τῷ ἥπατι δυσκρασία γίνεται ποδι αὐτοῦ. ἢ ἡς χολῆ γυνῆς, ἢ ἢ ἀναφορομένης τῷ ὅλῳ τῷ σώματι ἐν ἰκτεροῦ ἀπὲλθῶ. εἴτε τῷ ἰκτεροῦ διαμείνοντος, καὶ συμμ. βῆ τῷ

Βι τὸ χόλον στυγερῶς παχῶ χυμῶν, κακῶς σκληρὸν γινέσθαι τὸ ἥπαρ, καὶ ἄν. ὅτι τὸ ἐξ ἀνάγκης καχεξίαν ἢ ὕδρωπα ὑδρῶνεται, καὶ παραγίει καὶ μὴ δζαματῶν τὰς προφάς. idest, Cum in iecore inflammatio fit, circa ipsum (scilicet iecur) fit mala habitudo, ex qua bilis generatur, quæ per totum corpus delata, morbum regium perficit: postea morbo regio perseverante, si tempore contigerit crassum humorem congregari, & ex hoc iecur durum fieri, malum, quoniam ex necessitate malus habitus, & aqua intercus superuenit, malum affectum inducit, & in sanguinem nutrimenta non uertit.

ἢ ποίσην ἰκτὸρικοῖσι, idest, Morbo regio laborantibus.] qui iecoris inflammationem consequatur.

τὸ ἥπαρ σκληρὸν γινέσθαι, πονηρὸν, idest, Iecur fieri durum, malum, quoniam inflammatio in scirrhum transiit, ex quo deinde fiet aqua intercus.

GALENVS

MORBVM regium hoc loco dicit, qui fit ex hepatis inflammatione: tunc enim durities offendit σκίρρωσις, idest tumorem prædurum, uel inflammationem in hepate existentē; quemadmodum & sine hac contingit quidem aliquando, propter eius obstructionem morbum regium aduenire, contingit & ipsa natura quandoq; per modum criseos ipsum humorem exuperantem in uenis contentum, ad cutem expellente.

BRASAVOLVS

CVMBUS morbus regius ex multis causis fieri possit, nunc primo Galenus de eo sermo nem fieri docet, qui ex iecoris inflammatione fit. nam ex duritie tumorem prædurū cognoscimus, uel inflammationem quæ in iecore est.

Quod legitur, tunc enim durities offendit σκίρρωσις, idest, tumorem prædurum uel inflammationem in iecore existentem: in Aldino contextu hæc uerba sunt initium commentationis Galeni, nam in ipso hoc totum deest ἰκτὸρον ἢ τὰ ἄλλα τῶν ἐξ ἡπατος φλεγμονῶν τὸ ἥπαρ λέγει. Quæ etiam Leonicensis in suo contextu habebat, & in nostro antiquo sunt, scilicet, morbum regium hoc loco dicit, eum qui fit ex iecoris inflammatione. uerbaq; præadducta Græce ita leguntur, ἢ σκίρρωσις γάρ ἢ σκληρότης τῶν ἡπατος φλεγμονῶν ἢ σκίρρωσις εἶναι τὸ σκίρρωσις. idest, Tunc enim durities offendit, inflammationem, uel scirrhum, idest tumorem prædurum, in iecore esse, noster tamen antiquus contextus non σκίρρωσις, sed σκίρρωσις dicit.

SECUNDO docet, etiam sine hac inflammatione, morbum regium quandoque fieri. nam & obstructio morbum regium facit, & quandoq; natura per modum crisis humorem superabundantem in uenis contentum ad cutem expellens morbum regium facit.

APHORISMVS XLIII

QUICUNQUE lienosis à difficultate intestinorum capiuntur, his superueniente longa difficultate intestinorum, aqua intercutem, aut leuitas intestinorum aduenit, & moriuntur.

BRASAVOLVS

QUI diuinam lienis duritiem passi sunt, lienem obstructum habent, quia durities ex conculcatis humoribus, & crasis in lienis uenis consistit, unde eius attractiua uis, & concoctrix, aut amissæ sunt, aut adeo imbecilles redditæ, ut eorū officio fungi non possint. unde opus est lien multo tempore non expurgasse iecur ab humore atrabilario, qui in ipso in singulis coctionibus generatur, propterea iecur paulatim imbecille effectum est: sed materiæ illæ, quæ à liene non attrahuntur, intestinorum difficultatem pariunt, à natura per intestina transmissæ, quæ intestinorum difficultas si diu perdurabit, necesse est continuo iecur magis imbecille fieri, adeo ut amplius sanguinem non gignat, sed aquam: quæ partem illam occupat & implet, quæ inter intestina adiacet, & abdomen, unde aqua intercus fit, & denique moriuntur, uel ex iecoris imbecillitate, uentriculi uis imbecilla redditur, itaq; sibi parum uel nihil immutati transmittuntur, & etiam mori necessarium.

necessarium est. Hæc ample ab Actio & Paulo curari edocentur, & eorum generatio-
nes explicantur.

ὅσοι ἀλλωδεις, idest, Quicumq; lienosi.] hi uero lienosi dicuntur, qui lienis duri-
tiam habent, non quæ nunc coeperit, sed diutinam, & quam diu passus sit. Hippocrates
in libro De morbis qui extra, lienosorum hominum indicia describit, inquit, Qui ma-
gnum lienem habet, si biliosi sunt, mali coloris sunt, malaq; ulcera cōtrahunt, maleq; os
olet, emaciantur, lien durefcit, semperq; eiusdem magnitudinis est, cibariq; non demit-
tūt: si uero pituitosi sint, minus hoc patiūtur, lienq; modo crescit, modo decrefcit. Apud
Græcos reperitur ἀλλωδεις ἀσπίου, idest, lien prædurus, & illos ἀλλωδεις uocant,
qui ex atra bile lienē obstructum habent. Latini eos eisdē lienosos uocant, unde & hic
Philotheus dicit ἀλλωδεις αἰσίου οἱ ἔχοντες τὸν ὄγκον ἐκ μελαγχολικῆς χυμῶ, πρὸ τοῦ ἀλλω-
δεια, idest, Lienosi sunt ex melancholico humore tumorem in splene habentes.

τὰ δυσεντερίας ἀλίσκονται, idest, Ab intestinorum difficultate capiūtur.] quæ dum
breuis est, nihil habet periculi: sed cum diutina efficitur, periculosa est, propterea & à
Philotheo dicitur, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν φησικῶς τὸ ἀτίσι ἀλῶσι δυσεντερία τῆ ζῶσι τὸ χυ-
μῶ, σὺ τὸ μὲν κελόν, μακρὰ δὲ ἐκ ἀγαθόν, ὕδρωψ γὰρ ἀπὸ γίνετα αὐτοῖς, ἢ λευκοπρία, καὶ
ἀπόλωται, idest, Hi igitur si causa naturaliter euacuata, ob feruorem humoris, intesti-
norum difficultate capiuntur, breui quidem bonum, longa autem non bonum. Etenim
aqua intercus ipsis superuenit, uel henteria, & moriuntur.

τὸ τίσι μὲν ἐπιγινόμενης μακρῆς τῆς δυσεντερίας, idest, ijs superueniente diutina intesti-
norum difficultate.] post scilicet illam breuem, uel incipiat hæc longa, & continuo per-
seueret. nam sensus Hippocratis hic est, perseuerante intestinorum difficultate.

ὕδρωψ ἐπιγίνετα, idest, Aqua intercus superuenit.] Iecore adeo imbecilli facto, ut
non sanguificet, sed aquam pariat, & ideo à Philotheo dicitur, ὕδρωψ μὲν εἶναι τὸ ἀκαθάρ-
τον τὸ ἢ πρὸ τῆ πολλῆ κρῶσει, συγκρῶσθαι τὸ ἐμφύτου θερμῶ, idest, Aqua intercus quidem
fit, ob id quod iecur multa euacuatione debilitatur. Simul etenim naturalis calor eua-
cuatur.

ἢ λευκοπρία, καὶ ἀπόλωται, idest, uel intestinorum leuitas, & moriuntur.] quæ fit de-
bilitato uentriculo, Philotheo dicente, πολλὰκις δὲ καὶ ἡ γαστήρ ἀδυνατεῖ τῷ αὐτῷ λόγῳ, καὶ
λευκοπρία γίνετα, idest, Sæpe autem & uenter eadem ratione debilitatur, & fit leuitas
intestinorum.

GALENVS

OPORTUIT hunc aphorismum illi præordinari in quo dicit, Lienosis difficultas
intestinorum superueniens bonum. Sed hic quidem inter sequētes scribitur post
quatuor alios intermedios. Nobis autem necessarium iam ipsius meminisse. Quicumq;
enim lienosi sunt, hoc est qui durum habent lienem, his superueniens difficultas intesti-
norum soluit dispositionem, quando scilicet ratione transpositionis, atq; euacuationis
humorum crassorum, ac melancholicorum lieni insertorum euenerit. Sed quoniam sæ-
pius huiusmodi euacuationes ultra modum extenduntur, & noxiæ sunt laborantibus,
conuenienter Hippocrates, quem finem habeat immoderata difficultas intestinorum,
ostendit, quæ talibus aduenit dispositionibus. læsis liquidem intestinis à transitu uitio-
sorum humorum, & uis eorum laborat, & temperies natiui caloris aboletur: ob hæc igitur
causam, & aqua intercutem, & leuitas intestinorum, superueniunt. Leuitas quidem
intestinorum, ex sola intestinorum læsione. Aqua uero intercutem, propter hepatis cō-
pulsionem, atq; lienis, & omnis uenosi generis.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet Aphorismum quadragesimumoctauum huius libri huic
præordinandum esse, qui est: lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum. est
autem aphorismus post quatuor sequentes positus, sed nobis fuit necessarium, ipsius
meminisse.

Quod legitur, oportuit illum aphorismum huic præordinari, in Aldino contextu ita
habetur, ἐξὼ τὸτὸ προεπιτάχθαι τὸν ἀφορισμὸν ἐκείνον, idest, oportuit huic aphorismum
illum

illum præordinari: ut sensus sit, quod ille debeat huic præordinari, non quod hic illi, ut Leonici interpretatio dicit. Noster tamen antiquus contextus duas lectiones habet; prima est illa, quam Leonicenus uertit, scilicet ἐχλω τὸν προστάχθαι τὸν ἀφορισμὸν ἐκείνον. altera lectio est illa, quam habet contextus Aldinus. Nos Aldini lectionem magis probamus, quam illam Leoniceni. nam hoc uerum est, quod quadragesimusoctauus aphorismus huic præponi debeat, non hic illi.

SECUNDO docet, Lienosos, idest, eos qui diu lienē durum habent, si difficultatem intestinorū incidat, lienis durities soluitur, quādo scilicet hæc difficultas est per trāspositionē crassorū humorū atrabiliosorū lienī infertorū, qui ad intestina trāsmutat̄. sed quia hæc euacuationes frequēter diu perdurāt, & laborātibus sunt noxiæ, propterea Hippoc. finē docet, quē habet immoderata intestinorū difficultas, q̄ illis dispositiōibus cōtingit.

Quod legitur, Qui durum habent lienem, addi debet, diu, ut dicatur, qui diu durum habent lienem. Græce enim est ὅσοι πολλὴν ἀχρονίως ἐχρῶσι σκληρόμενον, idest, Quicumq; lienem diu, uel longo tempore durum habent.

TERTIO docet, quod intestinis à transitu uitiosorum humorū læsis, eorum uis laboret, & temperies calidi naturalis aboletur, unde fit intestinorum leuitas, & aqua intercus. leuitas quidem intestinorum ex sola ipsorum læsione, & etiam uentriculi. Aqua intercus, ob hepatis atq; lienis compassionem, & totius uenosi generis.

Quibus ex stillicidio urinæ ileos superuenerit, in septem diebus pereunt, nisi febre superueniente, satis urina fluxerit.

GALENVS hunc aphorismum additum esse, & ipsius cognitionē Hippocratē nunquam habuisse putat. Quid uero dicere uelit, se ignorare fatetur. At Hippocratis sensus est, Qui ileum ex urinæ stillicidio patiuntur, sæua habent symptomata, propterea in septem diebus pereunt, quia primū diem iudicatorium trāsire non possunt, tamen citius mori possent. At si febris superueniat, quæ crassas materias attenuet, ut urinæ uias aperiat, urinæq; multa fluat, non moriuntur, sed in pristinā sanitatem restituntur. Auicena libro tertio sen decimasexta tractatus quinti capite uigesimonono, hic Galenū reprehendit, cum ipse potius reprehendendus sit, qui Hippocratē male adducit, nempe dicit, inquit Hippocrates cum accidit ex distillatione urinæ ileos, moritur ille cuius est in septimo, nisi accidat febris, & currat cum ea sudor plurimus, sed Galenus ignorauit causam in hoc. Hæc Auicena. Tu uidere potes q̄ inapte & false Hippocratē adducat, qui nullam de sudore mentionem fecit, sed de sola urinæ multitudine. sudor enim ad illū aut parum, aut nihil facit. & q̄ uis ipse dicat Galenum huius rei causam nesciuisse, tamē nec ipse causam ullam assignauit, quā subnectere debuisset, si tam celebrē uirum, qualis est Galenus, reprehendere uoluisset. In nostro antiquo contextu ante hunc aphorismū talis inscriptio præfixa est, πῶς εἰλεῶ, idest, de ileo, qui est in gracilibus intestinis dolor, de quo superius in tertio libro disseruimus. Philotheus intellectum quorundam adducit, inquiens πνέες ὑπὸ εἰλεῶ λέγεται γίνεσθαι πλὴν σπαραγγεῖαν ὄντας. ἐμφράσσονται τὰ παχέα ἢ τὰ λεπτά παχέων ἢ γλίχρων χυμῶν, καὶ ἐμφρατῆσι μὲν αὐτῶν ἔγινεται ἀνάσθις πρὸς τὸ ἦπῶρ, ἀνάσθις δὲ μὴ γινομένης, ὅτε γίνεσθαι γίνεται τῶν χυμῶν, λοιπὸν ὅτε διάκρσις ἔσται, ἦν τὸ ὑδρὸν ὀλίγη φέρεται σπαραγγεῖαν, ὅπῃ ὕδρι σπαραγγεῖαν, ὃ καὶ χαλεπὸν. ἦν ἐπὶ γὰρ ἡμῶν ἀρλεῖται ὃ κίμων, ἐάν μὴ πυρετὸς ὑπὸ γίνεται. ἐάν γὰρ ὑπὸ γίνεται, χύσις ποιεῖται πῆς ὑλης, καὶ λεπταῖα αὐτῶν, καὶ τίμνει, καὶ ἐμφράσσει τὰ ἐμφραγγεῖα μόρια, ἢ τὰ ἔρα αὐτῶν ἐκκείνη, ὅπῃ ἀγασθῶν. ὅπως μὲν ἐφθασαν πνέες, idest, Quidā in ileo dicunt urinæ stillicidium sic fieri. Intestina crassa à crasis & glutinosi humoribus obstruuntur, & his obstructis ad icur distributionē nō fit. cum uero distributio non fiat, nec humorū generatio fit, deinde neq; urinæ secretio. hinc pauca guttatim emanat, quod est urinæ stillicidiū. Idēq; molestū, in septē em diebus patiens moritur, nisi febris superuenerit. Si em superuenerit, materie effusionē facit, & ipsam attenuat atq; incidit, & obstructas partes referat, & urinā sufficēter excernit, quod

nit, quod sane bonum est. Nonnulli quidem ita dixerunt. hi uero ex urinae stillicidium ileum non faciunt, sed ex ileo potius urine stillicidium, & ideo non ab re Philotheus profequitur: *ὁ δὲ ἐπιπικράτης ὕδρι στραγγεῖα τοῦ εἰλεῖου ὑδριτίθεται, καὶ καλῶς, καὶ γὰρ πρῶτον,* (scilicet *ἡμῶν*) *ὅκ' εἶδη ποιεῖται τῷ εἰλεῖ. γινώσκειται γὰρ μὲχρι τοσάδεων καὶ πρὸν τῶν ἡμῶν ὅν ποῖς ὄντο, τοῖς εἶναι τῶν ἡμῶν, καὶ μὴ εἶναι ὄντων τοῦ εἰλεῖου, ἢ δὲ στραγγεῖα ἀπὸ πρῶτης ἡμῶν ὄντα φαίνεται,* idest, Hippocrates uero in stranguria ileum superaddit, & recte. etenim prima (scilicet die) ilei species non fit: contingit enim usque ad quatuor, uel quinque dies in intestinis obstructionem esse, & non esse ileum apparens. Urinae uero stillicidium à primis diebus appareat. ut Philotheus id sentire uideatur, ileum quidem tunc etiam fuisse, quando urinae stillicidium apparebat, at apparere non uidebatur, quia non multum offendebat, propterea stillicidium uisum est fuisse prius, cum tamen prius non esset. Tamen uidetur satis obscurus, & aliquid in eo desiderari.

ὀνύβισμ' ἐκ στραγγεῖας, idest, Quibuscumque ex stillicidio urinae.] hoc uidetur significare ac si urinae stillicidium illi causa sit, & ideo Galenus imaginari nescit, quomodo id fieri possit, nisi dixerimus, materiam crassam, urinam ne exeat, impedire, & etiam graciliora intestina obstruendo, ileum facere. unde in hoc sensu intelligere oportet, uel fieri ex, idest, post urinae stillicidium ileum; uel ex, idest, postquam urinae stillicidium coepit, etiam fiat ileos. & tunc re uera maior est dolor, quia urine impedimentum adest, & etià ilei dolor.

εἰλεὸς ὑπεργίνεται, idest, Ileos superuenit.] non tamē ratione stillicidij, sed ratione sui ex materia aliqua crassa obstruente, quae forte etiam urinae stillicidium facit.

ὅν ἐπὶ ἡμῶν ἡμέρας ἀπὸ πλῶτον. idest, In septem diebus preuent.] ob morbi intensiorem, qui duas partes occupat.

ἢ μὴ πρὸς τῷ ὑδρινομῶν ἄλλ' ὁ ὄρον ἔσθ'. idest, nisi febre superueniente satis urinae fluxerit.] ut febris crassos illos humores obstruentes dissoluat, & attenuet, & per urinae uiam transmittat, tamen per crassiora intestina ad anum recta eunt.

GALENVS

IN ILEO nihil exit inferius, neque si quis acerrimo utatur dyltere. Vomitus autē stercoreis aduenit his qui exitaliter se habent. Quod igitur interclusa uia exitus hæc passio fiat, & quod in tenuibus intestinis, non autē crassis, omnes fere fatentur, & quidem quod propter inflammationem, & propter obstructionem stercoreis ficci, uel humorum crassorum, atque tenacium, dictum est à pluribus. Mihi uero uidetur inflammationem, uel durum tumorem, uel abscessum, tantam facere posse loci angustationem, ut nihil possit ad inferiora transmitti. Quod autem humores crassi, atque tenaces in causa sint, non admodum mihi uidetur probabile. Verum & hoc si libeat ponito, & si quid aliud dicatur præter hoc. Verum quod uidetur omnibus qui aphorismos exposuerunt, admodum mihi uidetur difficile creditu. Aiunt enim quod uesica inflammata, angustia loci facta, ex compressione in intestinis passionem affert, quae ileos nominatur. Ego uero multos me puto in tota uiddisse uita, nonnullos tantum periclitantes, non paucos uero etiam mortuos, non potentes mingere, quibus tunc manifeste omnibus secundum propriam circumscriptionem plena uesica apparebat, adeo quod supra modum erat extenta, & dolor, ut par est, inde accrescebat, quorum tamē nullus factus est ileosus. Quomodo igitur quispiam unquam persuaderetur, ob uesicæ inflammationem angustiore facto intestino, ileon prouenire? Non magis sane quam ex tumore uteri in muliere grauida. Atqui usque ad ista eius tumor extenditur, & magis premere potest, atque angustare intestina tenuia, uesica uero si in tumorem attollatur, solum potest rectum premere intestinum. Quidam uero etiam dicunt absurdus quod febris superueniens conferat ileo. Nam febris quidem in inflammatione uesicæ non absque ratione fieret, quin quanto illa maior, ac grauior, tantum augeri febrem contingeret cum casus sit inflammationis. Ileos uero ut ipsi aiunt ex inflammatione ortum habuit, & unam tantum spem habet solutionis, inflammationis cessationem, cum qua etiam febrem sedari est necessarium. Bonum igitur signum solutionis earum quæ sunt in ileo passionum, est febris, uel remissa, uel soluta. Neque uero signum, neque causa bona, ipsa, uel superueniens, uel aucta. Nouimus enim solū illis morbis conferre febrem, qui ex frigidityte fiunt, aliquando sola, aliquando cum humoribus crudis, pituitosis, et flatuosis spiritibus. Melius itaque si fateamur nos ignorare quæ in hoc aphorismo Hippocrates

poerates dixerit. Neq; enim ratio eorum indicat ueritatem, neq; experientia docet. Ter-
tium autem nihil habemus ad fidem, si unquã talis ægrotus sit uisus, aut ab Hippocra-
te, aut ab aliquo alio: neq; enim, neq; si legitimus sit hic aphorismus, habeo dicere. Mul-
titudinem igitur humorum crudorum unã cum multa frigiditate, melius est talium in
ileo casuum, qui dicti sunt, causam arbitrari. Sic enim tantum modo febris esset medici-
na dispositionis, & retentorum urinarum euacuatio. Sic enim consueuere crassæ & plu-
rimæ, atq; omnes simul ipsis concoctis euacuari.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in ileo nihil excerni, etiam si quis acerrimis clysterijs utatur.
Adde, si qui exitibus se habeant, stercoris uomitum habere: nam interclusa exitus
uia per inferiora fit hæc passio: quod omnes fatentur. Addentesq; simul hanc passionem
in gracilioribus intestinis fieri, & non in crassis. Sapiusq; Galenus edocuit, uel ob in-
flammationem, uel ob obstructionem, quæ uel à stercore sicco facta sit, uel à crassis hu-
moribus, uel tenacibus ileon fieri.

Vbi legitur, Quod igitur interclusa uia exitus: legi debet, Via inferiori exitus. Nam
superior uia est aperta, & Græcus contextus dicit, *ὅτι μὴ ἐν ἀρχικκλασμοῦν ἐπὶ κἄτω διδύοι
δύο*, idest, quod igitur interclusa inferiori uia exitus.

Vbi legitur, Et propter obstructionem stercoris sicci: in nostro antiquo cōtextu sunt
duæ lectiones. Una, *καὶ δὲ ἐμφραξίη ἢ τοι κώπου ξηρᾶς*, quam lectionem & Leoniceus ha-
buit. Altera lectio est, *ἢ δὲ ἐμφραξίη ἢ τοι κώπου σκληρᾶς*, idest, uel propter obstructionem
stercoris duri. Aldinus contextus eodem modo habet; hoc dempto, quod copulatiue le-
git, Et propter obstructionem.

Quod etiam legitur, Vel humorum crassorum atq; tenacium: Græce est, *ἢ γλίχρω
ἢ χροῦ ἢ παχέων γίνεσθαι*, idest, uel tenacium humorum, uel crassorum, nam ex omnibus
his causis ilei fieri consueuerunt.

SECUNDO docet, sibi uideri in illis intestinis, inflammationem, uel durum tumo-
rem, uel abscessum, tantam loci angustationem facere posse, ut nihil possit ad inferiora
transmitti.

Quod legitur, Ut nihil possit ad inferius transmitti, in nostro antiquo contextu duæ
lectiones sunt, una est, *ὡς τε μηδὲν κἄτω ἐπαρχεῖσθαι*: Aldinus contextus loco huius parti-
culæ *ἐπαρχεῖσθαι*, legit *διδύοισθαι*, & addit hanc particulam, *δωιάσθαι*, quæ re uera ad-
denda erat, hæc est lectio, quam secutus est Leoniceus. Altera lectio est, *ὡς μηδὲν κἄτω
διδύοισθαι δωιάσθαι ποτὲ*, idest ut nihil quandoq; possit ad inferiora transmitti.

TERTIO Galeno probabile non uidetur, quod crassi humores illa faciant quæ ab
Hippocrate in aphorismo dicuntur, tamen non pluris facit si hoc dicatur, & etiam aliud
quid præter hoc.

Quod legitur, Non admodum mihi uidetur probabile, in nostro antiquo contextu
dupliciter legitur, uno modo, *πιθανὸν εἶναι οὐ πᾶν μοι φάνεσθαι*: alio modo, *οὐ πᾶν τι δὲ
κἄ πιδανὸν εἶναι*, idest, Non adeo uidetur quid persuasibile esse.

QUARTO Galeno id creditu difficile uidetur, quod omnibus Aphorismorum in-
terpretibus uerum esse uidetur. Volunt enim, quod inflammata uesica ex cōpressionem,
angustia loci facta, in quibusdam intestinis passio fiat, quæ ileos uocatur: sed ipse fatetur
se multos in sua uita uidisse, nonnullos periclitantes solum, multos mortuos non poten-
tes mingere, qui habebant plenam uesicam, ut oculis uidebatur, & dolor eos multum in-
festabat, tamen non sunt effecti ileosi. unde credere non potest ob uesicæ inflammatio-
nem intestino angustiore facto ileon posse fieri, sicuti etiam ex tumore uteri in utero ge-
rente nunquã fit ileos: tamen uterus extētus usq; ad tenuiora intestina, & ad hypochon-
dria pertingere potest, sed uesica supra intestinum rectum solum comprimere potest.

Quod legitur, Verum quod uidetur omnibus, legi debet, uerum quod uidetur ferè
omnibus. Græce etenim est, *ἀλλ' ἐκάθεο γε τὸ σχεδὸν ἀπανσι διδύοι*.

Quod etiam legitur, Angustia loci facta ex compressionem, legi debet, in
quibusdam intestinis. Græce enim est, *ἐν τοι τῷ ἐντέρω*, idest, In nonnullis intestinis.

Quod etiam legitur, Atqui usq; ad ilia. Græce est, *ἐπαρόνδεια*, at sapius dictum est
à nobis, hypochondria interpretanda esse præcordia, & non ilia.

QVINTO alios reprehendit, qui absurdius adhuc loquuntur; nam dicunt febrē su peruenientem ileo conferre; & re uera ex inflammatione uesicæ fit febris, quæ tanto intensior est, quanto maior erit inflammatio. febris etenim in hoc casu est inflammationis symptoma, unde ut hi dicunt ileos est ex inflammatione, & spes sanitatis est ut inflammatio cesset, sed inflammatione cessante febris etiam cessat. Et ideo bonum indicium passivum, quæ in ileo sunt, est febris uel remissa uel soluta: propterea supueniens febris non est bonum signum, nec bona causa, etiam si noua non supraueniat, sed augeatur. Nam febris solum illis confert morbis, qui fiunt ex frigiditate, quandoq; sola, quandoq; cum humoribus frigidis pituitosis, & spiritibus flatuosis. Vnde dicit, melius esse dicere, nos ignorare ea quæ ab Hippocrate in hoc aphorismo dicuntur: quoniam neq; possunt ratione probari, neq; experiētia uideri. Ex hoc tertium addamus, nihil esse certū, si etiam Hippocrates, uel aliquis alter similem ægrotū uiderit. Imò Galenus nescit de hoc aphorismo quid dicere debeat, an sit Hippocratis legitimus.

SEXTO ipse expositionem quandam assignat, quæ uera est, si quæ altera uera sit: Melius est, inquit, arbitrari horum causam esse multitudinē humorum crudorum unā cum multa frigiditate. In hoc enim solo casu febris est dispositionis præsidium, & etiam prædictarum urinarum euacuatio: hoc enim modo urinæ crassæ, & etiam materię ipsius concoctis simul euacuari consueuerunt.

Quod legitur, Et retenturum urinarum. in Aldino codice, & in nostro antiquo legitur, *εργαζόμενον ὕρωι*. sed in alio legitur *εργαζόμενον*, idest dictarum.

APHORISMVS XLV

VLcera quæcunque annua sunt, aut etiam diuturniora, os abscedere est necessarium, & cicatrices cauas fieri.

BRASAVOLVS

OSSA in humano corpore sunt basis atq; fundamentum totius machinæ, imò nihil aliud esse uidetur humanū corpus sine anima, quàm ossa ordine quodam colligata, & carne induta: & ideo supra omnia ossa adest caro, in qua hulcera fiunt, quæ si per annū, idest diu perdurauerint, imò plerumq; annum non expectant, necessarium est os carni subiectum corrumpi, & eius squamas exire; deinde materia expurgata, & cicatrice induta, fieri non potest, quin sit caua cicatrix, quia ossis portio sub illa carne deest.

ἔλκεα ὀστέα γινώσκονται εὐνοῦται. idest, Hulcera quæcunq; annua fiunt.] idest, hulcera illa quæ per annum durant.

ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχυσι. idest, Vel quæ longius tempus habent.] Vt uno uerbo intelligamus hulcera diuturna, & quæ diu perdurauerint, & ad cicatricē induci non potuerit, de quibus à Philotheo dicitur, *ἴσχυον ἢ, ὅτι χρόνια ἔλκεα εἰσὶν τὰ φαγαδαινικὰ, τὰ τηλεφία, τὰ χιρόνια. καὶ φαγαδαινικὰ ἢ εἰρηγί, ὅσα τὸ ὄσσε βιβρώσκει. τηλεφία ἢ ἀπὸ τῆ πεπονθότος. χιρόνια ἢ, ἀπὸ τῆ θόρα πένοντος*. i. sciēdum uero q; hulcera antiqua sunt phagædenica, telephía, & chironia. & phagædenica quidem dicuntur, quia exedunt. Telephía autem ab eo qui passus est, scilicet Telepho. Chironia uero ab eo qui sanauit. At Galenus hæc nomina despexit, quoniam hæc omnia apud antiquos in genere phagædenica, idest exedentia, uno nomine nuncupantur. Sed fuere posteriores, qui in has species distinctionē fecerunt. Vnum est, hulcera ista, quæ annua sunt, uel etiam diuturniora, esse maligna; sed tamen non esse reponenda, uel inter anthraces, uel inter phagædænas, uel inter herpetes, ad quas species omnes alias reducit; sed esse talia hulcera, qualia singulis diebus in experiētia uidemus, potissimum in cruribus, quæ sunt mali habitus, & consolidari non possunt. Cur uero in hulcere diu consolidatio retardetur, multæ possunt esse causæ: quādoq; est multa materia, quæ ad hulcus defluit, & praua est: & hoc esse potest, quia corpus erit ualde plenum, ut in his qui aquam intercutem patiuntur: quādoq; est, quia hulcus est in parte glandulosa, ad quam continuo humidæ materiæ fluunt: quādoq; est ob malam membri temperiem; cum enim membrum sit male temperatum, uis quæ cicatricem inducere debet carnem

carne[m] excrefcere faciens, non bene operatur: quandoq; fit ob regimē uicūs prauum & sine ordine, quo is utitur qui uulneratus est: quādoq; ob quædam extrinseca quæ occurrunt, consolidatio fieri non potest, ut cum aliquis ulcus habēs in tibia, lapides sæpe offendit: quādoq; fit, q̄a prius fuerit os detectū, postea creuerit caro, at os prius putruerit, tunc sanari non potest, nisi os abscedat, imò si quādoq; sanari uideatur, non est uera sanitas, ut in multis uidere licet: quādoq; contingit, quia ulcus fistulosum effectum est. Tamen in genere, quando ulcus ita diu perdurat, ut plurimū error est in osse, quod tanquam basis & fundamentum carnis, ipsam crefcere non sinit, neq; os obtegere. Philotheus ex præcitatīs causis nonnullas refert, inquiring, non consolidari ulcera, ἢ ὁσὶ ὕλην ὑγραὴν ἢ αὐτῶν συρρῆσθαι, ἢ διουκρασίαν, ἢ ὁσπνομὴν τινα καὶ σῆψιν ἐν αὐτῶν γυρονήσῃ, ἢ τὸ μόνον ἁερῶν ἀπῆται, ἢ δὲ ἀ δυνει καὶ μέγχι αὐτῶν τῶ ὁσῶν. idest, Vel ob humidam materiam in ipsum confluentem, uel ob intemperiem, uel ob exesionem uel depastionem quandam & putrefactionem in ipso factam, quæ non solum carnes tentat, sed & penetrat usq; ad ipsam ossa. De hisq; ulceribus Celsus ubertim tractat libro quinto capite uigesimosexto, & Paulus libro quarto, capitibus quadagesimoquarto & quadagesimoquinto.

ἀναγλυτῶν ὁσῶν ἀπίστωται. idest, Os abscedere est necessarium.] Quia & si caro supra os plerunq; inducta uideatur, & cicatricem esse factam, tamen uel illuc currente materia, uel osse iam male affecto, & carnem male afficiente, iterum ulcus nascitur, itaq; sæpe ac sæpius fit, quo usq; illa ossis squama, aut portio abscedat, & caro crefcatur. quod ita fit, nam paulatim inter illam ossis partem, quæ abscedit, & os ipsum carnē inducit, quæ paulatim crescens os, uel eius squamam ad circumferētiā transmittit, & hoc continuo facit, quoad ipsa ossis portio exierit: quod in dies experētia fieri compertum est, sed potissimum in cruribus, brachijs, & capite, imò cum chirurgici uident ulcus alicuius ad cicatricem peruenire non posse, prædicunt os abscessurum esse, & hoc ut citius fiat, à medico procurari potest, multaq; à Paulo, Aetio, & Celso ad hoc propositum scripta sunt: sed extremum præsidium, & id quod ceteris præstantius est, est actualis ignis, qui cito os, quando detectum fuerit, abscedere facit. Philotheus dicit, necessarium esse os abscedere, & quia aliquis totum os intelligere posset, propterea ipse statim dicit, ἢτοι λεπίσθας ὁσῶν, idest uel ossium squamas.

καὶ τῆς ἀλῆς κοίλας γυρόδω. idest, Et cicatrices cauas fieri.] Nam osse deficiente, & parte illa imbecillā reddita, in qua fiat cicatrix: nec ossis loco callus crefcit, nec caro in tantum tumorem crefcit, ut aliam carnem æquet, propterea cicatrices cauae fiunt: ut etiam dicit Philotheus, ὁσὶ τὸ ἀρσασαδὸν ἁερῶν ὀμῶν καὶ ἀρσολόμων. idest, Quoniam pars auulsa, carne repleta est, & ad cicatricem peruenit: unde ad æqualitatem peruenire non potest cum partibus illis quæ propinquæ sunt. Scito tamen cicatrices concauas ad æqualitatem arte reduci posse, ut Paulus libro quarto docet, capite quadagesimo octauo: sed hoc fieri nō potest sine dolore. unde Celsus in fine capitū uigesimifexti quinti libri, inquit, At si uel excreuit cicatrix, uel concaua est, stultum est decoris causa rursus & dolorem & medicinā sustinere: alioqui res utrisq; succurri patitur, siquidem utraq; cicatrix exulcerari scalpello potest, si medicamentum aliquis mauult. Idem efficiunt cōpositiones hæ quæ corpus exedunt cute exulcerata: supra eminētem carnem, exedentia medicamenta conijciēda sunt, super concauā implentia, donec utrūq; ulcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur. ut hinc uideas caua hulcera ad æqualitatē deduci posse: imò plerunq; contingit, præsertim in adulescentibus & pueris, etiam ablato osse cauam cicatricem non induci, ut nos non semel uisimus: imò unum nunc curamus, à quo & ossis portio exiuit, & non solum cauam cicatricem non fecit, sed caro magis excreuit quam opus esset.

GALENVS

QVÆCVNQVE ulcera longo tempore manent, uel cicatrice nullo modo adueniente, uel si facta sit rursus resoluta, nihil uidelicet medicis in curatione delinquentibus, necesse est, uel propter influxum uitiosorum humorū, uel propter dispositionem in membro contractam tempore ex humoris influentibus, uel ob aliquam passionem ossis in eo loco corrupti, difficulter sanari. Alia itaq; ulcera semper maiora, & deteriora fiunt, atq; hæc omnia Phagedenas, idest exedentes antiqui nominabant. Quidam uero

posteriores ea distinguere cogitarunt propriam singulis dantes appellationem, & quædam chironia nominantes, quædam telephia, quædam phagædanas, & alias adhuc curiosas magis afferentes appellationes. Nobis uero sufficet ex his quæ aliquid loci occupant circūstantis, nonnulla quidem herpetas, idest repentes nominare, quando summas tantū partes cutis occupauerint, alia uero phagædanas, quæ carnē subiectam corrumpunt. Quod enim putridum, atq; depascens à nonnullis ulcus uocatur, non est propria ulceris differētia, sed passio implicita, ex ulcere, atq; putredine. Scimus autem, quod & absq; ulcere putredo ipsa per se ipsam in multis corporis partibus cōstituitur. Vocatur autē & anthrax, idest carbo, ulcus escharosum, cui iungitur multus corporum circūstantium feruor. Hæc igitur propriam habuere appellationem, anthrax, phagædana, & herpes. Quæcunq; uero ulcera fiunt sine dictis casibus, hæc ipsa per se ipsa solent antiqui ulcera tantum nominare, de quibus nunc Hippocrates loquitur, de his peculiariter edocens, quod quæcunq; talia sunt ulcera, in longum incidunt tempus. Videtur autem experientia rationi adstipulari, & multa sæpius ex hoc genere ulcerū, cum post multum tempus fuerint ad cicatricem perducta rursus inflāmantur, ac disrumpuntur, ipsarum cicatrice soluta. Fit autē hoc talem aliquam ob causam. Quando ex adhibitis medicamētis, caro quæ ossi superiacet patienti, exiccata contraxerit cicatricē, statim quiddē integra sanitas restituta uidet. Rursus uero paulatim aliqua influēte sanie ex ossis corrupto, in parte penitiorē iterum aduenit inflammatio, & puris generatio consequitur, à quo cicatrix eroditur, caro uero exulceratur. Quæ nam igitur est taliū sanatio ulcerum? Non profectio alia, quàm ab ipso scripta in libro De ulceribus, & à nobis in tertio De arte curatiua fuit demonstrata. Nam ulcera omnia exiccari oportet, præcipue uero in quibus patitur os. Terminus autem est siccitatis ut abscedat pars eius quæ est uitata. Quare non absq; ratione, tantum fieri cauas cicatrices contingit, quantam habuerit abscessus crassitudinem,

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus tarditatem reducendi cicatricem in ulceribus ad tres causas deducit, modo medici non delinquant. Vna est uitiosorum humorum influxus. Alia est, dispositio in membro ex humoribus influentibus tempore cōtracta. Tertia aliqua passio ossis in illa parte corrupti.

SECUNDO docet, omnia alia ulcera fieri maiora & deteriora, & ab antiquis uno uocabulo nuncupari phagædanas, idest exedentes: sed recentes curiosa nomina inuenere, distinguentes in species, scilicet in chironia, telephia, & phagædanas.

TERTIO ipse docet, satis esse, ex circūstantijs loci quæ occupant, nominare, ut aliqua ulcera dicantur herpetes. i. repentes, quādo in cutis superficie sint: alia phagædanas dici, quæ carnem subiectam corrumpunt: nam ulcus id quod putridum est, & depascens, non est propria ulceris differentia, sed est implicita passio ex ulcere atq; putredine: nam & ipsa putredo absq; ulcere, per seipsam in multis corporis partibus ponit, ulcus enim est cum solutione continui, uel perfecta, uel imperfecta: putredo uero plerunq; est in aliqua parte sine solutione aliqua cōtinui: ideo putredo passio est circa ulcus, non autē uera ulceris differentia, quamuis ulcera per putrida, & non putrida, quandoq; distinguantur.

Quod legitur, Quando summas tantum partes cutis occupauerit. Græce est, *ὅταν γὰρ ὑψηλοῦς ἢ καὶ κατὰ τὸ μόνον τὸ δέγμα*. idest, Quandoquidem superficialia fuerint, & in ipsa sola cute.

QUARTO ad id affirmandum quod dixerat, scilicet quod putredo non sit ulceris differētia, sed passio quædam circa ulcus, dicit etiam anthrax. i. carbo ulcus escharosum esse, cui multus feruor circūstantiū partiū iungitur, sicuti putredo iungitur depascētibus.

Quod legitur, Vocatur autem & anthrax: Græce est *καλάρου δὲ τὴν καὶ ἀνδραξ*, idest uocatur autem quid & anthrax, ac si dicat anthrax habet quid adiunctum.

QUINTO infert, hæc propriam appellationem habere, anthrax, phagædana, herpes: sed cætera ulcera præter hæc, sunt illa, de quibus nunc sermo est ab Hippocrate, quæ ab antiquis simpliciter & sine aliquo addito ulcera nuncupantur. & hæc illa sunt quæ diu perdurant. Nec istud solum ratione habetur, sed & experientia comprobari potest, cum multa ex his ulceribus ad cicatricem ueniunt, iterum inflāmantur & disrumpuntur soluta

soluta cicatrice: idem contingit, si in osse fuerit corruptio, & ex medicamentis exiccantibus inducta sit cicatrix, uidetur sanitas restituta. At ex osse corrupto quædã sanies in carnem transmittitur, quæ iterum inflammationem facit, & puris generatio fit, à qua cicatrix eroditur, & caro exulceratur.

Quod legitur, Post multum tempus fuerint ad cicatricem producta, lege perducta.

Quod etiam legitur, Aliqua influente sanie ex osse corrupto, illa particula, sanie, Græce est *ἰχώρ*, aliàs uero dictum est *ἰχώρ* esse pus aquosum & imperfectum.

Quod etiam legitur, A quo cicatrix eroditur, caro uero exulceratur, Græce est, *Ἰσραβρωσικόντος μὲν τὴν ὀλὴν ἐπιφάνειαν, ἰσάκνοντο δὲ τὴν σάρκα.* idest, Comedentis quidem totam superficiem, & carnem mordentis. tamen in nostro antiquo contextu sunt duæ lectiones. Prima illa est, quam habuit Leonicensus, quæ ita dicit, *Ἰσραβρωσικόντος μὲν τὴν ὀλὴν, ἐλάκνοντο δὲ τὴν σάρκα.* Secunda lectio est illa, quam superius citauimus, exedente quidem cicatricem, exulcerante autem carnem.

Deniq; interrogat, quæ nam sit horum hulcerum sanatio. Respondet illam esse, quæ posita est ab Hippocrate in libro De ulceribus, & quam ipse in tertio De arte curandi libro ostendit. Nam omnia ulcera exiccari debent, & illa potissimum, in quibus os patitur, & terminus siccitatis sit, ut uitiata pars abscedat: & ideo non sine ratione, tantum fieri caua cicatrices contingit, quantum ossis abscessus crassitudinem habuerit.

APHORISMVS XLVI

Qui gibbi ex asthma, aut tussi fiunt, ante pubertatem moriuntur.

BRASAVOLVS

VIDIMVS nos, non semel, pueros ex destillatione ad pectus permeante, quæ & tussim faciebat, & anhelitus difficultatem, gibbos effectos esse, tamen diu superuixere, qui tam in anteriori parte, quàm in posteriori gibbum habebant. nam peioris cauitas, ex ui materiæ, & forte motus, magis dilatata est, quàm conueniret, adeo ut in anteriori & posteriori parte eleuationes faceret, & ueluti tumores, in longitudine uero abbrevia retur. hic tamẽ ab Hipp. dicitur eos qui ex asthma, aut tussi gibbi fiunt, ante pubertatem mori, quia in his anhelitus fit ualde difficilis, nec pectus prauæ affectum crescere potest, sed pulmo & cor crescunt, propterea diu perdurare non possunt, citoq; moriuntur.

ὄψοσι ὕβοι. idest, Qui gibbi. Tres sunt apud antiquos gibborum differentia *ὑβοί, λόρδοι, & σκολιῶμοι*, primi, quos *ὑβούς* Græci uocant, & *κυφούς*, ac *κυρπύς* etiam nominare solent, à Latinis gibbi dicuntur, quando spina extrorsum flectitur, ut tumor supra dorsum uideatur, unde *ὑβός* est supra camelii dorsum tumor. *λόρδοι* uero Græci uocant illos, qui oppositam dispositionem habuerint, quãdo spina introrsum flectitur, ut cauitas in spina fiat, & in peiore tumor, à Latinis regibbi dicuntur. Illos autem Græci *σκολιῶμοι* nominant, qui in unum latus, uel dexterum sit, uel sinistrum, flectuntur, quos Latini obliquos appellat. Adest & quartum genus compositum, quod in dies uidemus quando spina extrorsum flectitur, & etiam pectus, nos uulgo hos uocamus ante, & retro gibbos, Latine dici possunt unã gibbi & regibbi. In præsentiarum, & si Hippocrates de gibbis solum loqui uideatur, tamen ad regibbos, obliquos, & utrinq; gibbos ampliari debet aphorismus. Nam sub hoc communi nomine *ὑβοί*, & gibbi plerumq; omnes hæ differentia intelliguntur; tamen tres solæ ab antiquis numerantur, quas hoc modo hic refert Philotheus, *ἢ ῥάχιδι ἐξίσταται ὑπὲρ τὰ ὀπίσσω, καὶ καλεῖται λυφωσις, ἢ ὑπὲρ τὰ ἐμπροσθεν, καὶ ὀνομάζεται λόρδοσις, ἢ ὑπὲρ τὰ πλαγίᾳ, καὶ καλεῖται σκολιῶσι.* idest, spina ad posteriora flectitur, & uocatur curuitas; uel ad anteriora, & nominat sinuatio uel cernuitas; uel ad latera, & uocatur obliquitas. Gibbi uero ab extrinsecis causis quandoq; fiunt, & quãdoq; ab intrinsecis: ab extrinsecis quidem, ut ab ictu, casu, graui pondere, & similibus. ab intrinsecis uero (ut Galenus inquit) ob parua tubercula, quæ ex materia faciẽte asthma uel tussi fiunt. hæc tubercula aliquam partem occupat, ad quam & uertebrastrahunt, unde gibbositate faciunt. Idem Philotheus sentit, omnia fere à Galeno accipiens: nam dicit, *ἀλλ' αὐτὴ ἢ ἐκασίς, ἢ ὑπὲρ πνευματικῆ ἀετία, ἢ ὑπὲρ πνευμαθῆς γίνεται.* PP 3 πνε

σφικτα παρακτινή μεν, ὡσπερ ἐὰν ἴσῳ πλῆγῃς λίθου, ἢ φύλου ἢ ἐκστάσεως γήνηται. ἢ διὰ πλεθρομελίῃ δὲ ὅταν
 ἐν ποσὶ σπυδρίσμοις τῶν σπονδυλῶν φύμα ἀπεπῆσθαι γήνηται, ἢ φλεγμονή, τότε γὰρ εἰς πλάτῃ, ἢ διὰ
 νομίῳ τῶν ἰσχυρῶν, ἐλεγχεται ὡς ἀπὸ τῶν ἴσῳ οἱ σπονδυλοὶ, ἢ ἢ διὰ τῶν ἐξω τῆ σφοχρασίῃ. Ἐσπεκείδω οὖν
 φύμα ποδὶ ὅν σπυδρίσμοις τῶν σπονδυλῶν ἐκ τῶν ἐλεγχεται ὡς ἀπὸ τῶν ἴσῳ οἱ σπονδυλοὶ, ὅθεν σφο
 χωρεῖται ὁ θώραξ, καὶ δύνανται ἐπακροθῆναι, ἢ τις ἀδμα λέγεται. γίνεται οὖν τὸ ἀδμα ἀπὸ τῆ με
 πασίσει τῶν σπονδυλῶν, πλῆν ἐὰν παχέα ὄσιν ἢ ὕλη τῷ φύματῃ. εἰ μὲν τοι λεπτόν ἢ, ὡς ἰσχυρῶν
 μὲν ἢ αὐτῷ ποδὶ τῶν θώρακα, βίη γίνεται, ἐκκρινόμενῃ δὲ τὰς τραχείας ἀφθρείας. idest, sed hic
 excessus, idest hæc naturæ exorbitatio, uidelicet gibbositas, uel à causâ extrinseca fit, uel
 ab intrinseca. & ab extrinseca quidem, ut si ab icu lapidis uel ligni excessus fiat; ab in
 trinseca uero, quando in spondylorū coniunctionibus tuberculum crudum factum fue
 rit, uel inflammatio. Tunc enim in latitudinem quomodocumq; factis, spondyli ad inte
 riores partes contrahuntur angustia, uel ad exteriores. Supponatur igitur circa spondy
 lorum coniunctiones tuberculum, ex hoc ad intra spondyli contrahuntur, unde thorax
 coarctatur, & anhelitus difficultas cōsequitur: quæ asthma, idest suspirium uocatur. Fit
 igitur in interstitio spondylorum asthma; uerum tamen si crassa fit tuberculi materia. Si
 quidem tenuis pars materiæ, scilicet ex ipso circa thoracem adducta fuerit, per asperas
 arterias secreta, idest defluens, tussim facit. Tu uero bene considera hunc authorē, quia
 satis difficilis in hac parte uidetur.

ἢ ἀδματῃ. idest, ex asthmate.] Non quidem perseuerans asthma, quia illi cito mo
 riuntur: sed materia quæ asthma faciebat, ad spondylos permutata est.

ἢ βηχὸς γίνονται. idest, uel ex tussi fiunt.] Ut etiam materia quæ tussim facit, ad spondy
 los & dorsum transmutetur: non autem quod hæc simul habeant, tamē omnes gibbos
 quos uidimus, tales semper habebant & habent anhelitus difficultatem.

πρὸ τῆς ἡβῆς ἀπόλλυται. idest, ante pubertatem moriuntur.] Hic enim supponitur hos
 esse ante pubertatem. Huius partis sensus duplex esse potest: unus quod hi ante puber
 tatem moriantur, qui sensus uerus non est: nam aliquos uidimus iuuenilem ætate etiam
 pertingere. Alter sensus est, quem illi Galenus tribuit, applicātes illam particulam An
 te pubertatem, superioribus: & non illi parti, Moriuntur. ut sensum faciat, Qui ex asth
 mate uel tussi fiunt ante pubertatem gibbi, moriuntur. forte Hippocratem deridere po
 tes: quoniam & recti ipsi moriuntur. Propterea Galenus exponit, cito mori. nam qui
 gibbi fiunt ante pubertatem adhuc crescūt, & omnia illorum membra simul crescunt,
 dempto thorace, qui amplius non crescit: tamē membra quæ in ipso sunt, cor scilicet &
 pulmo crescunt: cum uero thorax ipse non crescat, maior respirandi necessitas fit, hinc
 cito moriuntur. Vnde Hippocrates quando moriūtur non determinat, sed cito mori di
 cit: tamen Auicenna libro tertio, fen uigesimasecunda, ad hoc se determinare uidetur,
 quod antequam expuant, moriātur. Galenus uero solum intelligit, quod hoc cito fiat.
 Et Philotheus eandem causam refert, cur cito moriātur: quia sine augmento manet tho
 rax: partes uero quæ in eo sunt, augentur: καὶ ἂν ἐστὶν ἐμφύτῃ θάραμῳ ποθεινῆς τῶν ποσὶ. idest,
 Et his non prodest naturalis caloris abundantia. Philothei contextus in fine non dicit
 ἀπόλλυται, sed τελευτῶσι.

GALENVS

GIBBOS solet Hippocrates nominare, quos nunc omnes homines conuexos ap
 pellat. Nam & uere eis est spina in parte posteriore conuexa. Conuexo igitur op
 posite dicitur cauum, gibbo, regibbum. Sed hæc quidem de sola spina Græci dicūt: illa
 uero de omnibus. Quomodo uero gibbositas fiat, ipse narrauit in libro De articulis, si
 cuti & de regibbositate & obliquitate atq; concussu. Hæc enim sunt propriæ atq; præci
 puæ spinæ passiones: atq; oportet illum qui uult istarum passionū habere notitiam, his
 quæ in eo libro scribuntur plenius incumbere. Nunc uero à nobis dicentur ea quæ ad
 propositum aphorismum uidentur utilia. Gibba fit spina, aliquando propter icum, aut
 casum, gibba etiā fit propter quædam tubercula dura, quæ in parte anteriore cōsistunt,
 à quibus si quando una uertebra trahitur ad anteriora recurta fit eo loco spina: ita & si
 plures fuerint se ordine consequentes. quando uero non fuerint continuæ hæc quæ ten
 dentur uertebra, gibbositas fit tantum partibus retro tendentibus quantū uertebra ex
 tentæ sunt ad anteriora reflexæ: nam hoc fieri uidetur in omnibus duris mediocriter ten
 tis

tis, ueluti calamis, uiminibus, uirgis, & omnibus alijs huiuscemodi: & dictū est de his plenius in expositionibus libri De articulis. Nunc uero eos qui gibbi facti sunt ex asthma & tussi ante pubertatē cito inquit interire. Neq; enim uult in his thorax, ut ipse dixit, unā cum alijs auerit: atq; ideo magna angustia premūtur ea, quæ respiratiōi obseruiunt instrumenta. Omnibus quidem cōmune, qui spōte gibbi facti sunt, hoc est quibus sine ictu uel casu spina passa est, propter dura tubercula, & cōcoqui difficilia, tales fieri. Sed cum multa sit in tuberculis secundū tumorē atq; duriciē & locū in quo consistunt differentia, quæ quidem simul dura ac magna sunt cōstituta, statim difficilem faciūt hominibus respiratiōnē. Quæ uero ex suo humore aliquid ad asperam mittunt arteriā, red dunt tussiculosos. Verū quæ talia sunt, ut mittant ex suo humore aliquid, non sunt dura exquisita, atq; ideo necessariū est eis aliquādo suppurari, & hominē occidere. Quæ uero nihil mittūt, ex crassis humoribus ortum habent, atq; ob id dura sunt & incocta, & longo permanent tempore anteq; suppurētur, atq; ideo non perimūt hominem. Quæ uero unā cum tussi ortum habuere, properant ad suppurationē, atq; ideo sunt exitialia. Sic & quæcūq; cum difficili anhelitu fiunt, sunt his qui adhuc augentur pernicioſa, uel enim hæc magna sunt, uel in loco thoracis ad uitā oportuno. Quādo igitur pulmo, unā cum corde in talibus augeatur, locus autē continens minor efficiatur, neq; costæ augeātur, & inter flectendum, propter gibbositatē thoracem faciunt angustioſiorem, necessariū est tantam in breui tempore fieri anhelitus difficultatē, quod homo corrūpitur. Nam si nondū gibbositate superueniēte propter solos tumores extra naturā difficilem habebant anhelitum, quid debemus expectare, cum tubercula sint tempore adacta: thorax autē sit factus angustior: Quod igitur cum multæ sint spirandi difficultates, solam illam Hippocrates asthma cōſueuerit nominare, in quo cōtingit satis crebrum anhelitū fieri, clarum admodum existit. Vocāt autem & nunc homines ὀσμαινεμ, idest anhelare id quod sit in cursibus & uehemētioribus exercitijs. Hippocrate autem posteriores, & passionem aliquam diuturnā, nonnulli simpliciter asthma nominant, nonnulli orthopniam, quando absq; febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, qui nam gibbi ab Hippocrate dicantur. At pro exquisitiōni huius partis intellectione, melius esset Græcis uocabulis uti, quā Latinis. Dictū est, hæc tria uocabula ὕβοι, λυφοί, & λυρτοί idē significare, scilicet gibbum: propterea hic Galenus dicit Hippocratem nominare consueuisse ὕβος, & λυφος illos, quos nunc omnes homines λυρτός uocant. Quoniam uere in eorum posteriori parte spina fit λυρτοί. λυρτός quidem opponitur κωλον idest cauum, ὕβω autem uel λυφώ, idest gibbo, ὃ λυρτοί, idest regibbum, deinde Galenus docet, ὕβον & λυρτόν de sola dici spina, idest esse solas gibbositates, quæ in spina fiunt: sed λυρτόν non solum esse gibbositatem in spina, imō & in omni altera re, quando curuum significare uolumus λυρτόν dicimus. At in spina solum, λυφόν & ὕβον diceremus. κωλον præterea, idest cauū de omni re dicitur, & non de sola spina, sed λυρτόν de sola spina dicitur.

SECUNDO docet, Hippocratem in libro De articulis edocuisse quoniam modo fiāt gibbositas, regibbositas, & obliquitas. nam hæc sunt precipue spinæ passiones. opus est eum qui harum passionum notitiam habere percipit, librum illum perfecte legere. nos aut in præsentiarum illa edocēbimus, quæ ad propositū aphorismū utilia uidentur.

Quod legitur, Atq; concussu, in Aldino contextu legitur, καὶ σείσεως, in nostro antiquo καὶ σιμώσεως. In alio codice abest hæc particula, quod magis laudamus.

TERTIO docet, πῶς ὕβουτου βάλχης, idest quomodo gibba fit spina. aliquādo fit à causa extrinseca, ut ab ictu, uel casu: aliquando ab intrinseca ob quædam tubercula dura, quæ in parte anteriore consistunt, à quibus si una uertebra ad anteriora traatur, spina in eo loco regibba fit: eodem modo si fuerint plures, fit gibbositas, tantum partibus retro tendentibus, quantum uertebrae extētæ sunt ad interiora reflexæ: hocq; experientia uidetur in omnibus mediocriter duris, ut sunt calamī, & uirgæ, & similia. De hisq; omnibus abunde in libro De articulis diximus. Vbi legitur, A quibus si quādo una uertebra trahit ad anteriora, recurua fit, hæc particula, recurua fit: Græce est λυρτότου: nos potius interpretaremur regibba fit, quia λυρτοί Latine regibbi dicuntur.

Hæc particula, Quando uero non fuerint continuæ hæc quæ tenduntur uertebrae; in nonnullis codicibus hæc particula abest: tamen in Aldino, & in nostro antiquo inuenitur: quippe legunt, *ὅταν δὲ μὴ σιωχεῖς ὡσιν ἀλλήλων οἱ τενομένοι κωνόδοιοι.*

Vbi legitur, Nam hoc fieri uidetur in omnibus duris mediocriter tentis: in nostro antiquo codice duæ sunt lectiones: una, *ὁράται γὰρ ὑπὸ πάντων ἴσθρ τὸ σκληρὸν μετεῖως τενόμενον.* secunda lectio habetur etiã in Aldino codice, & illam magis probò, quæ est hæc, *ὁράται γὰρ ὑπὸ πάντων ἴσθρ τῶν σκληρῶν μετεῖως γινόμενον.* in qua lectione abest hæc particula, tentis. Videtur igitur in omnibus duris hoc mediocriter factum.

QUARTO aphorismi rationem reddit: hi cito moriuntur, quoniam thorax unã cum alijs partibus non augetur, ideo premuntur magna angustia instrumenta, quæ respirationi feruiunt. Hoc igitur commune est omnibus gibbis, qui ab intrinseca causa facti sunt, ob dura tubercula, & cõcoctu difficilia tales fiunt. uerum quia tubercula in tumore & duritie multum differunt, & in loco in quo consistunt: ideo magna & dura difficiliorem faciunt respirationẽ. quæ uero aliquid ex suo humore ad asperam arteriam mittunt, tussiculosos homines faciunt. At quæ aliquid ex suo humore mittunt, non sunt exquisitè dura. Ideo opus est suppurari, & aliquando hominem interficere. Quæ autem nihil mittunt, sunt ex crassis humoribus, & sunt dura & incocta, & longo permanente tempore, antequàm suppurentur: propterea hominem non necant, sed quæ cum tussi simul nascuntur, & suppurationẽ properat, & ideo sunt exitialia: eodem modo & omnia quæ cum difficili anhelitu fiunt, sunt perniciofa: quia uel magna sunt, uel in loco thoracis ad uitam opportuno.

Quod legitur, Neq; enim uult: Græce est, *ὃ γὰρ ἰδίεται.*

Quod etiam legitur, Vnã cum alijs augeri: Græce est, *ἐφθῆς ξυνώξεισθαι.*

Quod statim sequitur, Difficilem faciunt hominibus respirationem: Græce est, *difficilem, δύσπνευστος ἀντίκει εἰς ἀνθρώπου ἐργασίαν.*

Vbi etiam legitur, Atq; ideo necessariũ est eis aliquando suppurari, & hominem occidere. illa particula Aliquando, poni debet ante particulam Hominẽ: ut legatur, Et ali quando hominem occidere, nam Græce ita legitur, *καὶ εἰς ἴσθρ ἀναγκάσιον αὐτοῖς ἐκπνεύσαι, ποτὲ δὲ καὶ διαφθεῖραι τὸν ἀνδραπομ.*

Quod etiam legitur, Quæ uero unã cum tussi ortum habuere. legi debet, Quæ uero (ut dixi) unã cum tussi ortum habuere. nam Græce habetur, *ὅσα δὲ ὡς ἐφλω ἀμα βηγι τῶν γήσων ἐρχν.*

QUINTO Galenus infert, quum in his pulmo & cor augeantur, & thorax potius decreseat: quia quum flectitur ob gibbositatem angustior fit, neq; costæ crescunt, necesse est breui tempore tantam fieri anhelitus difficultatẽ, quod is qui gibbus effectus est, necessario perit: & hoc cito, quia si ex solis tumoribus præter naturam, difficilem habebat anhelitum, quid expectare debemus cum tubercula sunt tempore adaucta: thorax uero fit factus angustior?

SEXTO Galenus docet, quid apud Hippocratem sit asthma, de quo in tertio libro abunde egimus. Est uero talis anhelitus difficultas, in qua satis creber anhelitus sit: imò & illa anhelitus difficultas, quæ in cursibus & exercitijs uehementioribus fit, uocatur *τὸ ἀσμάινειν*, idest anhelare. Sed qui post Hippocratem scripsere dicunt etiam esse passionem diurnam. Alij sunt qui simpliciter uocant asthma, alij orthopnoean, quãdã ægroti absq; febre iugiter anhelitum difficilem habent.

Quod legitur, *τὸ ἀσμάινειν* per s, legi debet *ἀσμάινειν* per d.

Et quod dicit, Orthopnoia: Græce est, *ὀρθόπνοια*, orthopnoea.

APHORISMVS XLVII

Quibuscunque uenæ sectio, uel purgatio cum medicamento conuenit, hos Quere purgare, uel uenam incidere oportet.

BRASAVOLVS

QUI ægritudine aliqua laborant, quæ uel per uenæ sectionem, uel per medicamentum

tum epotum sanari possit, hi statim medicandi, & secunda uena: nec expectandum uer, quia occasio præceps est: sed tunc statim agendum, quãdo indigent. Cum uero ab Hippocrate hic uer expectetur, cum Galeno inferre oportet, de his nõ fecisse uerba Hippocratem, qui ægri sunt, sed de his qui in ætate solent ægrotare aliqua ægritudine: inter hos uero aliqui sunt, qui per uenæ sectionem; aliqui per medicamentum epotum sanantur, per quodcumq; sanentur, id uere exerceto: ut simul præmoneamur, in uere homines purgandos esse, uel sanguinem auferendum, si opus sit. Galenus uero quando opus sit, & quomodo cognoscat, in libro Quos oporteat purgare, inscripto, edocet: nam si hæc agant, sæpe à sæuis morbis præseruatur. Vnde & Philotheus dicit, *πεφυλακτικὸς λόγος καὶ ἄθι τῶν ὑπερφαλῶς ὑγιαίνοντων ἐργαζ.* ἀλλ' ὅτι οἱ ὑπερφαλῶς ὑγιαίνοντες, ἢ ποσότητι χυμῶν ἔσονται πύρρον, οἷς φλεβοτομῆσιν συμφέρεται εἰς τὸ μὴ πληρωοῦσθαι λευκῶναι νόσους, ἢ πύρροτητα, οἷς Ἐκαστὰ εἰδῶν χυμῶν εἰς τὸ μὴ εἰσφέρειν πύρρον αὐτῶν παρῶν. i. præseruatiuus sermo, & in his qui dubie, & cum periculo sani sunt, dicitur. Sed hi qui dubie sani sunt, uel humorum quantitate hoc patiuntur, quibus uenâ secare confert, ob id ne morbis repletionis capiatur: uel qualitate, quos & medicari oportet, ob id ne in differentes ac multiplices morbos incidant.

ὁμοίῃ φλεβοτομίῃ. idest, Quibuscumq; uenæ sectio conuenit.] Quia uasorum plenitudinem habeant, ἢ φαρμακίῃ συμφέρεται. idest, Vel medicamentum conuenit.] Quia humores corruptos habebit, & mala qualitate affectos.

τῶν τῶν ἡρώ φαρμακῶν ἢ φλεβοτομῶν χυμῶν. idest, Hos uere purgare, uel uenam incidere oportet.] Ut scilicet à morbis præseruentur, in quos incidere possent. nam ut Philotheus dicit, hoc fieri debet, *ἐπειδὴ τότε ὁ θέρμασι δὲν, ἢ διαλυσιμῶν τῶν σωμάτων ἐργαζομένη, ἢ ψύξις τῶν δυνάμειν ὑπερέρσεται τῶν χυμῶν, ἐκ ἀνομαλίας τερρῶν τῶν δυνάμειν, ἀλλ' ἢ μάλλον ὑπερέρσεται.* idest, quoniam tunc non est caliditas, quæ corporum dissolutionem facit, neq; frigiditas morsum humorū inferens, non inæqualitas perturbans uires: sed magis medium temperamentum. Vnde uere purgare potius conuenit, & uenam secare, q̄ alijs temporibus. Galenus in principio illius libri, cui inscriptionem fecit Quos purgare conueniat, quibus medicamētis & quo tempore, iubet primo sanos non esse purgandos, quia ægre purgatio succederet: & cum medicamētum non inueniat humorem sibi obnoxium, sanguinem & carnes colliquat. Postea addit, At sani quidem adhuc, sed nisi euacuat fuerint, ægrotaturi, præueniendū sunt, & ineunte uere inanendi, uel missio sanguine, si multitudinem: uel data portione, si humorum corruptela morbi capi soleant. Nos etenim podagram & articulorum dolores, inter initia tamen qui neq; adhuc circum articulos nodum fecerant, eiusmodi euacuatione complures annos inhibuimus: non paucos insuper comitiales, attonitos, melancholicos, & huius generis alios diutinos affectus, quos diximus modo, euacuando seruauimus. multis itaq; pituitam, alijs amarā bilem, quibusdam nigram, non paucis aquosa excrementa, ad impendentis morbi qualitatem expurgare conducit: multaq; uirorum & mulierum exempla Galenus ponit, quos à morbis præseruauit; de quibus etiam in Commētatione mentionem facit: imò docet, quibus medicamētis uti oporteat, & quomodo incedendum: diuersosq; affert casus, in quibus uenæ sectione indigemus, & in quibus medicamento, & de hellebori præparatione atq; sumptione perpulchra describit: & quomodo is qui sumpturus est, accingere se debeat. Scito præterea in uere esse multos humores hyeme collectos, quia homines plenius edunt hyeme, quàm alijs temporibus. Idem quoq; homines uere magis robusti sunt, quàm alijs temporibus: nec adest frigiditas, quæ adstringat, & euacuationes prohibeat: neq; caliditas, quæ nimis relaxet. propterea ad generales euacuationes præseruatiuas, uernum tempus cæteris commodius est: & quamuis in alijs temporibus forte aliqua sint intentiones ad euacuationem: non sunt tamen ita generales, sicuti est in uere. At particulariter ob aliquas imminentes dispositiones prauas in omni tempore fieri possunt.

GALENVS

LIQUET quod in eis qui adhuc sani, sed ægri futuri sunt, nisi euacuetur, nunc sermo habetur Hippocrati. Hos enim oportet, ut anticipemus euacuare, uere adueniente

niente, uel per uenæ sectionem, si plenitudinis passionibus subiiciuntur, uel per purgationem, si eis quæ ex corruptione proueniunt. Nos itaq; plurimos ita seruauimus sanos, qui longo ante tempore singulis annis morbis capiebantur. Sed & podagram & morbum articulare adhuc incipientem, & nondum poros circa articulos facientē, ex tali euacuatione, multis iam annis fieri prohibuimus. Eodem modo & sanguinis spuitio, nem, morbum comitiale, apoplexiam, melancholiā, & alias huiuscemodi diuturnas passiones in multis hominibus per diſtam euacuationē subſtulimus. Venæ itaq; ſectio commune auxilium eſt earum quæ ex plenitudine fiunt diſpoſitionum: purgatio uero ſic, ſi quidem ſecundum genus inaudias, unum quoddam auxilium exiſtit, non tamen ſecundum ſpeciem. Nonnullis ſi quidem confert humores pituitoſos euacuare, nonnullis uero amarā bilem, nonnullis atram, nonnullis ſeroſam ſuperfluitatē, ſecundum naturam earum quæ conſueuerunt ſuperuenire paſſionum. Exempli gratia: aliquis ſingulis annis incidit in melancholiā, niſi purgetur, & res mira uiſu, quomodo morbo iam incohante, ſtatim homo perſentit primam eius generationem, & ego aduocatus purgo humores atros & ceſſat protinus melancholia: & huic homini ex purgatione ambo hæc optima eueniunt, quod ſcilicet & ſuperfluitates expelluntur, & quod ex acritudine eorum quæ excernuntur, paulatim aperitur os uenæ, quam uocant hæmorrhoida, & per eam etiā excernitur pars aliqua ſanguinis uitioſi, conſueti euacuari, quo reſtēto ſuperuenit melancholia. Purgo igitur ipſum, non uere tantum, ſed etiā autumno: & ſicuti dixi, ſi ex contemptu aliquando purgationem omiſerit, & morbum non anticipauerit, caſus perſentit paſſionis. Sic & mulierem quandam ſingulis annis, uere incohante, ſimiliter euacuans cum aliquando tumorem cancroſum in māmilla pateretur, forti, atq; frequenti cum medicamento purgante atram bilem, adhibita euacuatione, ad ſanitatem perduxit. Et ſi quando purgatio omitteretur, dolorē profundum ſentiebatur, & me aduocato, ſtatim uolebat euacuari. In altero elephantē incohantem, primum per uenæ ſectionem, & purgationem ſanauit, & ſingulis annis ruruſ huic ſufficit una purgatio, & ea omiſſa, ſtatim paſſio innotefcit. Morbi itaq; huiuscemodi, atri humoris exigunt purgationem. Comitialis autē & apoplexia & anhelatio, pituitoſi. Et articulares, ſi cum multa fuerint caliditate, amarā bilem uolunt euacuari, ſi uero cum frigidis tumoribus, pituitam. Quiddam alius tempore eſtiuo ſemper febris tertianis corripiebatur. Sed multis iam annis non febricitauit, quoniā à nobis purgari circa finē ueris anticipauit. Sic enim melius eſt tales euacuare, ſicuti illos qui morbo comitali, apoplexia, melancholia, & articulari, & alijs paſſionibus, quæ ex craſſis humoribus generantur, præſtat circa ueris initia euacuare, de quibus omnibus ſeorſum à nobis ſcriptū eſt in illo tractatu, qui inſcribitur, de his qui uerno tempore egent euacuatione, eſt autē iſte tractatus pars totius ſalubris tractationis.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet hunc Aphoriſmum intelligi oportere in ſanis, qui tamen ſunt futuri ægri, niſi euacuentur: opus enim eſt hos uere euacuare, uel per uenæ ſectionem, ſi adſuerit plenitudo: uel per purgationem, ſi corruptio in humoribus. Additq; ſe multos ſeruafſe ſanos, qui prius ſingulis annis ægritudinibus capiebantur, & podagram incipientem enumerat, & morbum articulare, & multos alios morbos, quos tu lege re poteris, à quibus nonnullos præſeruabat.

Quod legitur, Vere adueniente: Græce eſt, $\eta\rho\theta\ \epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\lambda\omicron\nu\tau\theta$. ideſt, uere inuadente, ingrediente.

Quod etiam legitur, Si plenitudinis paſſionibus ſubiiciuntur: Græce eſt, $\epsilon\ \mu\lambda\delta\omega\epsilon\iota\ \nu\omicron\iota\varsigma\ \alpha\lambda\iota\sigma\kappa\omicron\nu\tau\omicron\iota\ \nu\omicron\sigma\iota\mu\alpha\sigma\iota\mu$. ideſt, ſi plenitudinis morbis capiuntur.

SECUNDO Galenus docet, uenæ ſectionem eſſe commune auxilium diſpoſitionum, quæ ex plenitudine fiunt. Purgationē uero (ſi de purgatione in genere loquaris) eſſe quidem unum auxilium, non tamen ſecundum ſpeciem, niſi dicat, purgatio in genere eſt purgatio: tamē in ſpecie ſunt multæ, ſicuti ſunt multi humores, qui purgari poſſunt: nam humor pituitoſo altera purgatio conuenit, altera biliſo, atq; atrabilario, & ſeroſus humor ſuam habet, ideo ſecundum humoris naturam purgare oportet.

TERTIO Galenus plura exempla deſcribit diuerſorum hominum, quos præſeruabat, partim uenæ ſectione, partim euacuatione per medicamentum,

Primum

Primum exemplum est de quodam, qui singulis annis inciderat melancholiam nisi purgaretur, & quod Galeno mirum uidetur, est quod hic homo statim primam morbi generationem persentiebat, & Galenum uocabat, qui illum ex purgatione atrorum humorum praeferuabat; duoq; huic contingebant bona, primo euacuabantur superfluitates, secundo ex humoris acredine, uenae haemorrhoides aperiuntur, ex quibus portio aliqua uitiosi sanguinis euacuatur, quo retento, melancholia superueniebat. At Galenus illum bis purgabat, uere, & autumno, & si aliquando purgationem omisisset, symptomata passionis incidebat. Hunc casum, & sequentes, idem Galenus in libro Quos oportet purgare, inscripto, ad uerbum fere ponit. Hic est praecipuus locus, in quo Ioannes Manardus fundamenta iecit, quod aloë uenarum ora non aperiat, sed sint acres humores, qui ab aloë mouentur. Nos uero de hac re in nostro simplicium examine egimus, concedentes & acres humores, & aloë, & multa alia id efficere.

Secundum exemplum est de muliere quadam, quae aliquando tumorem cancrosum in mammilla patiebatur, hanc uere purgabat, forti medicamento atram bilem euacuante, posteaquam ipsam in sanitatem restituerat: & si euacuationem quandoq; omisisset, profundos dolores sentiebat.

Vbi legitur, Forti atq; frequenti cum medicamento purgante atram bilem adhibita euacuatione ad sanitatem per duxi; in nostro antiquo contextu duae sunt lectiones, una est, *ἢ ἰαστέμῳ ἰχυρῶς λεγώσας πολλῶν φαρμάκων καθάρωντι μέλαινα*. idest, Quam sanauimus saepe fortiter euacuantes, medicamento atram bilem purgante. Altera lectio, quam habet etiam Aldinus codex est, *ἢ ἰαστέμῳ ἰχυρῶς λεγώσας πολλῶν φαρμάκων καθάρωντι μέλαινα*.

Tertium exemplum est de homine qui elephantem inchoantem habebat, & qui primo per uenae sectionem, & purgationem sanatus est, cui singulis annis sufficiebat una purgatio, qua omissa, statim passio innotescebat.

QUARTO Galenus docet, morbos in praedictis casibus enumeratos, scilicet in melancholia, tumore cancroso, & elephante, atrae bilis purgatione indigere. At morbus comitialis, apoplexia, & anhelatio, pituitae purgatione indigent. Cum igitur nonnullis curabis, qui has passiones inciderint, uel ad ipsas saltem proni fuerint, quando eris in uere, in his pituitam purga, & si expedierit, idem facies in autumno. At morbi comitiales: si cum caliditate sint, indigent purgatione bilis, si cum tumoribus, purgatione pituitae, hosq; humores uere purgato per articulares uero omnium articulorum morbos intellige, & etiam podagricos. nam & ipsi articulares sunt.

QUINTO Galenus aliu casum refert, de quodam qui singulis aestatibus febre tertiana corripiebatur: multi autem sunt anni, quod non febricitauit, quoniam circa finem ueris purgabatur. Et hoc ideo faciebat Galenus, quia bilis est in illo tempore generata, nam finis ueris quodammodo aestatis naturam sapit.

SEXTO docet, eos qui habent tertianam febrem esse euacuandos in fine ueris: qui uero habent morbum comitalem, apoplexiam, melancholiam, articulare morbum, & passiones alias, quae a crasis humoribus fiunt, debent in ueris principio euacuari, quoniam illi humores sunt geniti in hyeme: unde non est opus expectare, quod moueantur, & suas passiones faciant: propterea in ueris principio istos purga. Dicit autem quod de his egit in libello De his qui uerno tempore egent euacuatione, qui libellus est pars totius salubris tractationis. Is uero est superius adductus per hunc titulum, Quos oportet purgare, quibus medicamentis, & quo tempore. nam hic liber, si consideretur, est huius aphorismi commentatio. nam non solum docet quod uere purgandū, & qui sint illi quos purgare oporteat, sed etiam quibus medicamentis, & nonnulla medicamenta refert, praesertim helleborum, & eius praeparationem.

Hic Galenus, & in praecitato libro solū quatuor casus refert, nos possemus centum enumerare, de his qui singulis annis a uarijs affectibus purgati praeseruantur: & si non purgentur, affectus illos aestiuo tempore incidunt.

Lenosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.

BRASAVOLVS

HUNC aphorismum superius interpretatum habes, nempe est huius libri quadragesimum tertius, ubi & Galenus dicit, hunc illi præcedere: intestinorum etenim difficultas, talis inquam, quæ materiam illam euacuet, quæ prædurum lienem facit, est bonum indicium, quia materia de liene ad exitum per intestina transmutatur: sed opus est hoc intelligere, quãdo non perseverabit diu, si enim diu perseveret quadragesimertij aphorismi sententiam incidit, scilicet uel hydrops, uel intestinorum leuitas superuenient, & morientur.

Τοῖσιν ἀλλωδύδασιν. idest, Lienosis.] In præcitato aphorismo illos lienosos diximus, qui lienem prædurum habent, unde & hic Philotheus dicit, ἀλλωδύδεις λέγει εὖσιν ἀλλήνα ἀντιρροϊκῶν ἐχόντας. idest, Lienosos dicit prædurum lienem habentes.

Δυσσυντεῖς ὑπὲρ ῥοδῆν, ἀγαθόν. idest, Difficultas intestinorum superueniens bonum.] Modo longa non sit, sed tanta quæ materiam in liene contentam expurget. Bonum uero est, ut Philotheus dicit, ἡ δὲ λόγῳ τῆς μεταστάσεως τὸν ἐμπεπλάσμενον ἡσὶν ἀλλωδύδεις ἐκείνοντα μεταχολικὸν χυμόν. idest, Ratione transmutationis, melancholicum humorem infusum spleni effluentem.

GALENVS

PAVLO ANTEA hunc aphorismum exposui, cum sermo habebatur de aphorismo in hunc modum scripto: Quicumq; lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, his longa facta intestinorum difficultate, aqua intercutem superuenit, uel leuitas intestinorum & moriuntur. Quare isti impræsentiarum proposito nulla est alia expositio necessaria.

BRASAVOLVS

GALENVS hunc aphorismum absq; interpretatione dimittit, ad Aphorismum quadragesimum tertium nos remittens, in quo expositio huius habetur. In illo enim dicebatur, Quicumq; lienosi ab intestinorum difficultate capiuntur, his longa facta intestinorum difficultate, aqua intercutem superuenit, aut leuitas intestinorum, & moriuntur. propterea hic dicebat hunc aphorismum illum præcedere, quia prius quam sit facta longa intestinorum difficultas, opus est difficultatem intestinorum esse factam, & in principio est bonum: quum incipit prolongari, efficitur malum.

APHORISMVS XLIX

Quicumque morbi podagrici fiunt, hi sedata in quadraginta diebus inflammatione finiunt.

BRASAVOLVS

NON EST OPVS nos putare Hippocratem simpliciter uoluisse podagricorum inflammationem in quadraginta diebus sanari. Nam experientia docet, & ante decimum quartum diem plerumq; sanari, & etiam post octuagesimum. Propterea Hippocratem intellige de podagrico morbo, qui non sit confirmatus. Nam hi qui confirmati sunt, materias crassas, glutinosas & gypseas habere solent, quæ diu perseverant. Neq; etiam de his loquitur, qui incipiunt, quoniam ante quadraginta dies sanantur: sed eius sermo de his est qui in medio sunt, ut qui nec sunt confirmati, nec nunc incipiunt. Sed iam per multas uices inflammatio facta sit. Hi igitur podagrici morbi in quadraginta diebus inflammationem suam sedatam habent, & finiunt. Celsus capite uigesimo quarto libri quarti de articulorum doloribus in manibus pedibusq; agens hæc uerba habet, ubi dolor & inflammatio se remiserunt, quod intra dies quadraginta fit, nisi uitium hominis accessit, modicis exercitationibus, abstinentia, unctionibus leuibus utendum est. In quibus uerbis habes non intelligere in quadraginta diebus, sed intra hoc spatium. Hippocrates etiam in libro De morborum decretorio, inquit, Si qui morbi podagrici fiant, quadraginta diebus plerumq; eorum inflammationes, pituitaq; sistuntur, tamen si longo tardo uel decretorio, tamen in melius plerumque tendente. ut ex his manifeste ostendat hoc

hoc non esse perpetuum. Aetius idem putauit, morbum intra spatium quadraginta die rum finire: no autem præcise, quadagesimo die: nam libro undecimo, capite nono, ubi docet, quare multo tempore aut pauco morbus duret, causam reddit ex humorum di uersitate. Postea addit, in podagricis autē & arthriticis appellatis usq; in iuncturas per altum repletio ex fluxione contingit: unā cum hoc quod nerui permalescunt, & disten duntur: itemq; ligamenta & pelliculæ, omniāq; circumcirca sita: atq; ob id sæpe usq; ad quadagesimū diem morbus extenditur. etenim cum etiam cessauerit fluxus, neq; am plius ex superius feratur, repletæ adhuc multo humore existentes iuncturæ, eum ad cir cumfita membra delegant. At uero si tenuior sit fluxus, celerrime ægri sanātur, nisi ma le omnino curentur. Quod si uero quis ex medicis ueram methodum ignorātibis per resoluētia semper omnes inflammationes curet, non in quadraginta tantum dies, sed & in quadringentos, & in omnem reliquam ægri uitam inflammationes extendet. Hæc Aetius. Vnde & à Galeno etiam in Commētatione dicitur in quadraginta diebus fini re, si nec medicus erret, nec æger. Propterea & hic Philotheus dicit, *ποδι ποδαγραϊκῆς νόσου διαίσεως διαλέγεται, καὶ οὕτως τῶν ἐλαττοῦ κενῶν λέγων, ὅτι ἐν ποδαγραϊκῶν τῶν ἡμέρῳ παύεται ἢ φλεγμονῆ, καὶ ἀρκαδίστεται. καὶ γὰρ εἰ λεπτοῦ εἶναι τὸ εὐρὴν καὶ ταχύτροπον ἀρκαφλεγμῶν σπ. εἰ δὲ παχὺ καὶ γλίχρον, ἐν πλείονι χρόνῳ, πλείω οὐ πρόρω τῶν ποδαγραϊκῶν τῶν ἡμέρῳ ἀρκαφλεγμῶν νοσητὸν τὸ μικρὸν, καὶ ἢ αὐτῆ, διότι τὰ ἐν ταῖς διαρρώσεσι ὑγρὰ τῶν ποδῶν χόντων αὐτὰ σπυδίσμων ἀπμοσδῶς ἐκκενωθῆναι χρῆν, καὶ τὰ τοῖς σπυδίσμοις ἐμπέσοντα. ὁμ γὰρ τροπὸν μῶλις εἰς ἐαυτὰ παρῆρ χεπὸ τῆς ἐξωδῶν ὑγρότητι τῆς πυκνότητι, τὸ αὐτὸν τροπὸν καὶ μῶλις μεδίσανται.* idest, de dis positionibus podagricis nunc differit, & extremum ipsarum tempus definit, inquires, quod in quadraginta diebus inflammatio cessat, & abscedit. Etenim si quod fluit, tenue extiterit, citius inflammatio sedatur. Si uero crassum & glutinosum, in pluri tempore, uerumtamen quæ longissima est, non longe à quadraginta diebus inflammationem se dat. Et causa est, quoniam humiditates ipsas in dearticulationibus circumdantium liga mentorum per euaporationem euacuare oportet, & ea quæ in ligamentis incidere, qua enim ratione ægre aliquid in se humiditatis externæ propter densitatem suscipiunt; ea dem ratione & uix dimittunt.

ὅσα ποδαγραϊκὰ νοσήματα γίνονται. idest, Quicunq; morbi podagrici fiunt.] Omnes Græci contextus quos uiderim, ita legunt. Nonnulli autē recentes legere uolunt, Qui buscūq; morbi podagrici fiunt, quam lectionem non probamus, licet in uerum sensum duci possit. Non probamus autem, quia in nullo codice ita habetur, Sub morbis autem podagricis arthritides etiam intellige, atq; ischiadas: de quibus tertio libro abunde egi mus; & Paulus libro tertio, capite septuagesimo octauo; & Aetius libro duodecimo, ca pite sexto, & per multa capita sequentia.

Ταῦτα ἀρκαφλεγμῶντα ἐν ποδαγραϊκῶν τῶν ἡμέρῳ ἀρκαδίσανται. idest, hi sedata in quadra ginta diebus inflammatione finiunt.] Intellige in aliquo die in toto hoc spatio cōtento. Scito etiam non terminari semper in quadraginta diebus, quando est confirmata: neq; illuc peruenire, quando incipit: uel forte, quando est confirmata, iudicaret Hipp. id esse factū, uel uitio medicī, uel uitio ægri: unde si nullus erret, etiam si sit confirmata, in XL diebus inflammatio cessat: uel intelligamus Hippocratem de sola inflammatione intel ligere, quod sedetur. At quod deinde materiæ aliquæ adhuc resoluendæ relinquuntur, de hoc non curat Hippocrates, modo inflammatio ipsa quadagesimum diem non per tingat. Et quamuis inflammatio calidum humorem importare uideatur, tamē de omni intelligit: licet nonnulli per hæc uerba, sedata inflammatione, putarint Hippocratem hic solum de podagra calida intelligere, & non de frigida. Galenus tamen in Commenta tione ostendit, in omni podagræ genere, & in omni iuncturarū dolore hoc esse uerum, ut statim uidebimus. Et si peras quæ sint illa, quæ faciunt magis diuturnas, & magis bre ues affectiones podagricas. Dicemus, esse materias crassas & tenues, molles & duras, li quidas & glutinosas, & etiam esse uires uitales, quæ naturali calore innituntur, & quæ sūt huius rei causa.

GALENVS

PODAGRICORVM inflammatio fluxione fit ad articulos decumbēte; hanc au tem fluxionem suscipiūt, primum quidem loca articulationū, deinceps circunstan

QQ

tia

tia omnia, usq; ad cutem. Quia uero impleri dicimus articulationes, liquet etiã ea quæ ipsis circũiacent ligamenta extendi esse necessarium. Nervus igitur, & chordas non est rationale in ipsis inflãmari, sed solum dolere, cum simul articulationes extenduntur, argumento quoniam uisus est nunquam podagricus pati conuulsionem, quæ frequenter solet in neruorum, ac chordarum inflammationibus aduenire: uerum intentio sanationis in eis communis est omnibus inflammatione laborantibus, quoniã dissolui oportet id quod ad pedes defluxerit, si quidem tenuiorem habuerit substantiam tempore breuiore, si uero crassam, uel tenacem longiore: & longius adhuc tempus requiret si simul crassum, atq; etiam tenax illud quod defluxit existit: ultra tamen spacium dierum quadraginta non prorogabit curatio inflammationis, si uidelicet & medicus in suo opere non aberrauerit, & æger illi in omnibus obedierit. Quæ uero carnosas partes occupat inflammatio, morborũ acutorũ subijcitur termino, diebus scilicet quatuordecim: quoniam carnis substantia mollior est, ac rarior natura ligamentorũ, unde & tardius inflãmari incipit natura ligamentorum, chordarum, atq; neruorum ex ictu, & longiori tempore ad consistentiam inflammationis perueniunt, ac duræ sint ac densæ huiuscemodi partes, hac ipsa ratione cum difficultate dimittunt. Quapropter Hippocrates podagricis inflammationibus terminum integræ solutionis non diem quartūdecimum, sed quadragessimum posuit, quia qui in articulationibus humores insunt, per ligamenta ipsas amplexantia oportet per modum uaporis euacuari, & qui etiam in ipsa ligamenta inciderunt. Meminit aut̃ & in Prognostico quadragessimi diei, ut in quo iudicantur quæcũq; neq; iam sunt diuturna exquisite, neq; acutorum minimum exciderunt. Dicitum autem est plenius de talibus in tractatione dierum iudicatoriorum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quomodo in podagricis inflãmationes fiunt, nempe fiunt materia ad articulos pedum decumbente, hanc uero materiam primum recipiunt articulorum loca, deinde omnia circũstantia loca usq; ad cutim, quia uero articulationes implentur, & συνδιδουμι, idest ligamenta quæ circumiacent, extenduntur, unde nerui & chordæ in his non inflãmantur, sed bene dolent, quia simul cum articulationibus extenduntur. Istud hoc argumẽto probari potest, quia nunquam podagricus uisus est qui conuulsionem passus sit, tamen ipsa frequenter fieri solet in neruorum & chordarum inflammationibus.

Vbi legitur, Podagricorum inflammatio fluxione fit ad articulos decumbẽte, deest particula, pedum, & in plurali legitur in codice Aldino inflãmationes, & in secunda lectione nostri antiqui codicis. In prima uero lectione in singulari legitur φλεγμονή. Græce igitur scriptum est, ἀπὸ τοῦ ποδ'αγρικὸς φλεγμονῆ, ἔδιδματ' εἰς τὰ τῶν ποδῶν ἄρθρα καὶ τὰ σκελετῶν, idest, Podagricorum inflammationes fluxione fiunt ad articulos pedum occupante, & manifeste apparet, pro podagricis necessarium esse pedum articulos specificare.

Quod etiam legitur, Sed solum dolere, cum simul articulationes extenduntur, legi debet, cum simul articulationibus extenduntur. Græce enim legitur, ἀλλὰ μόνον τῶν συνδιδουμένων τῶν ἀρθρώσεων ἰδιδυμένων.

SECUNDO docet, intentionem sanationis in his illam esse quæ communis est omnibus. primo enim id dissoluere intendimus quod ad pedes defluxerit. Id si tenue fuerit, breui tempore dissoluetur: si crassum sit, longiori indiget tempore: si tenax, longiori: si crassum simul & tenax, adhuc tempore longiori indigebit: tamẽ inflammationis curatio, nunquã prolongabitur ultra quadraginta dies, modo nõ erret medicus, neq; ipse æger.

Vbi legitur, Et longius adhuc tẽpus requiret, si simul crassum atq; etiam tenax illud quod defluxit, existit. deest particula, multo: Græce enim legitur, καὶ πολὺ ἐπιμᾶλλον, ἐγλιγρον ἅμα τὸ εἶν καὶ παχὺ, δεησεται χρόνος μακροτέρως, idest, & longius adhuc multo tempus requiret, si simul crassum atq; etiam tenax illud quod defluxit, existit.

TERTIO docet, inflammationem quæ in carnosis partibus fit, acuti morbi teminum ingredi, qui est intra spatium quatuordecim dierum, nam carnis substantia est multo mollior, atq; rarior ligamentorum natura: & ideo ex ictu etiam tardius inflãmatur nerui

nerui, ligamenta & chordæ, atq; diu perseverant, anteq; ad inflātionis consistentiam perueniant, & anteq; sanctur. nam hæ partes eadem ratione superfluitates quas receperunt, cum difficultate dimittunt, cum sint duræ ac densæ: qua etiā difficultate easdē superfluitates recipiūt, unde & difficulter recipiūt: & cū receperint, difficulter etiā dimittunt.

QUARTO Galenus ex his causam infert, quare Hippocrates non dederit decimum quartum diem terminum inflātionibus podagricis: sed quadragesimum. quia humores, qui sunt in articulationibus per ligamenta ipsis amplexantia, per modum uaporis euacuari oportet: imò & illos per modum uaporis euacuari oportet, qui in ipsa ligamenta inciderunt.

Deniq; Galenus dicit, quadragesimæ dici mentionem fecisse Hippocratem, ut in qua iudicatur morbi qui non sunt acuti exquisiti, & etiam illi qui extra terminum acutum ueniūt. De his uero Galenus in libro De diebus iudicatorijs plene locutus est, & Hippocrates de his agit in secundo Prognosticorum libro.

Quod legitur, Neq; acutorum minimum exciderunt, legi debet, & acutorum terminum exciderunt, nam Græce habetur, καὶ τὴν τῶν ἀφροῶν ὑποδρακτικῆς πηκτικῆς ὁροι. idest, Et acutorum excefferunt terminum.

APHORISMVS L

Quibuscunque præciditur cerebrum, his necesse febrem & bilis uomitum superuenire.

BRASAVOLVS

EXTORTA huius aphorismi è Græco in Latinum uersio recentes aberrare fecit, ipsi enim in antiqua translatione habent, quibuscunque cerebrum sursum concutitur, quæ uerba coegere illos Siculas gerras excogitare: Sed in Leonici interpretatione nugæ aliquas inuenire non est opus, imò breui & facile id nobis proponit Hippocrates, quod in prædicendo, & cognoscendo proficiet: si alicui cerebrum præcidatur, necessarium est hunc febrem incidere, quia est membrum ex principalioribus, & ex magna communitate cum ore uentriculi, necesse etiam est bilem per uomitum emitti. Est autem cerebri præcisio in profundum excisio, Philotheo dicente, *σφακοπή λέγεται, τὴν εἰς βάθος τοῦ μῆνους*, idest profcisionem dicit incisionem per profundum, & per altitudinem cerebri. Tunc omnem cerebri, idest suæ substantiæ incisionem intelligere potes, uel magna sit uel parua. Celsus libro quinto capite uigesimosexto uulnerati cerebri signa, & eius membranæ ponens, inter ipsa differentiam facere non uidetur. Inquit uero, si cerebrum, membranæ ue eius uulnus accepit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit, fereq; bilis uomitus insequitur, quorundam sensus obrunduntur, appellatiq; ignorant, quorundam trux uultus est, quorundam oculi quasi resoluti, huc atq; illuc mouentur, fereq; tertio, uel quinto die delirium accedit, multorum etiam nerui distenduntur. Antè mortem autem pleriq; fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum uulnus frigori obijciunt. Febris uero non meminit Celsus, tanquam illius quæ necessario consequitur. Paulus libro sexto capite octuagesimooctauo, uulnerati cerebri hæc signa ponit. homo subito decidit, obmutescit, faciem distorquet, tum bilis uomitus, sanguinisq; per nares & aures effusio insequitur: albus etiā quidam humor & pultaceus, si aditum habuerit, per uulnus exit. Hipp. in principio primi libri De morbis, de uulnerato capite hæc dicit, Bilis uomitus febrisq; superuenit, quidq; corporis syderat, peritq;.

ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐκλύθησιν idest, Quibuscunq; præciditur cerebrum.] idest, ipsa cerebri substantia: & ut Philotheus dicit, *ἐπὶ τὴν πρὸ φάσος κατὰ κτηκτικῆς αἰτίας εἰς βάθος τοῦ μῆνους*, idest, ab aliqua causa, quæ facta sit extrinsecus, per profundum incisum sit. Quod fieri non potest, nisi & eius membranæ præcisæ sint.

Τὸ τῶν οὐλοῦν ἀνδρῶν πρὸς τὸν, idest, His necesse febrem.] scilicet superuenire, quia cerebrum membrū principale est: quod patitur, & cum corde colligantiā habet per multas uenas & arterias, unde in incisione putredo fit, & per uenas & arterias sumi putrescentes continuo cordi cōmunicantur, & febrem faciunt. Galenus solum hanc causam reddidit, quia est principale membrū: & etiam Philotheus dicens, febrem fieri, *εἰς τὸ φλεγματικὸν καὶ τὸν ἐν τῷ μῆνῳ ὄντα μῶλον*, i. propter hoc quod ipsum inflammā, cū sit principalis pars.

Καὶ χολῆς ἐμῶν ὑπὸ τὴν γαστέρα. i. & bilis uomitum superuenire.] Nam cerebro patiente ob colligantiam, quam habet cum ore uentriculi, in duobus magnis neruis, necesse est os uentriculi pati, eo patiēte propinque partes illuc tenuiores partes, quas habent, & illas quæ facilius currere possunt, transmittunt: hæc autem sunt bilis, & etiam teste Galeno, serosa superfluitas, nam (ut Galenus dicit) raro sola bilis euomitur sine serosa superfluitate mixta, hinc absceso cerebro fit sanguinis uomitus. Nos uidimus & pituitæ uomitū fieri, propterea putamus illos humores euomi, qui tunc in uentriculo sunt, imò & uidimus cerebro præcisum habentes, qui nihil euomuere. Philotheus eadem causam assignat, scilicet fieri bilis uomitū, ἐπιβολὴν παρὰ τὸν τῶν νεύρων ἀφ' ἡς, πάντα τὰ μόρια, & μάλιστα τὸ σπῆμα τῆς γαστρὸς ὡς νεύρα ἐξου πολλὰ ἐν αὐτῷ, ἢ τὴν φύσιν λευκῆς & παραπληγῆς, & ὕδι τῆς λευκῆς παντοῦ χυμῶν πῶς κελευθὲρ συρροῖαν, & ὡς λεπτοτέρα τὰ χολῶδ' ἢ πῶς τρεῖς χα. i. quoniam neruorum principio patiente, omnes partes, & præsertim os uentriculi, tanquā id in quo sunt multi nerui, secundū naturā mouentur, & perturbantur, & in euacuatione omniū humorum confluum excitat, & biliosa tanquā tenuiora præcurrunt. Tamen si in uentriculo præ fuerit pituita, ipsa potest in uomitu præcedere; de febre autem illos, quos curauimus, & nunc unum in cura habemus, ex præcisione cerebri, statim in principio febrem necessariam non incurrunt, sed aliqui cum icu mox febre capiuntur, aliqui prima die, aliqui secunda, aliqui quarta, aliqui usq; ad septimam hyeme peruenerūt. quod non mirum est, nam hi alioqui erant sani, & probos humores habebant & nondum erat facta putredo, postquam uero cepit, simul & febres cepere. Dicit uero Hippocrates, necessariū esse febrem superuenire, non autem quod simul fiat. Disputatio præterea fit apud recentes, si aperta caluaria fumi exire possent, quibus putredo mixta est, an fieret febris, nonnulli putant hunc posse usq; in sanitatem absq; febre progredi. nos autem dicimus, & si alii qui putridi fumi exant, tamen multos etiam per uenas & arterias pertingere cor.

GALENVS

PRÆCISIO cerebro aduenit febris ea ratione cōmuni, qua quolibet membro principali patiente inflammationem, subsequitur febris. Bilis uero uomitus fit compatiēte uētriculo propter eius cum cerebro communicationem, ore præsertim ipsius ad quod terminatur ex cerebro effatu digna quædam neruorum coniugatio. Consueuere quidem & aliter in magnis doloribus, atq; mœroribus fortibus ad uentriculū fluere biliosa superfluitas, & multo magis cū ipse male affectus fuerit. Ad ea enim quæ talia sunt, feruntur partium proximarū superfluitates, quæ præsertim tenuem habent substantiam, qualis est ipse biliosus humor, atq; una cum eo quæ cūq; serosa superfluitas, quæ sæpius in uomitibus bilii cōmiscetur: & raro admodū accidit, ut bilis exquisita euomatur, cui serosam superfluitatē non uideamus admixtam. Apparet autem & in sanis, cum diu à cibo abstinerint, præsertim in illis qui natura sunt biliosiores, tales in uētriculum humores admitti, quod & ipsius morsus & uomitus manifestant, non solum autē cerebro uulnerato euomunt homines bilem, sed & dura membrana circūstante, quæ cōm in multis partibus sit cerebro agnata, citissime ei cōmunicat proprias passiones. Erasistrati autem sectatores cum ipsas membranas uelint esse principia neruorum, membranam crassiorē inquit non suæ naturæ ratione, si sola sit uulnerata, tales afferre casus. Si uero usq; ad cerebrum uulnus peruenerit, quoniam ambæ membranæ prius illud admiserint, sic nuper dictarum sequi passionum ortum fatebuntur. Dixi autem Erasistrati sectatores, & non ipsum Erasistratum talia dicturos, quoniam cum iam senex effet, ut illi inquit, scripsit libros Diuisionum, in quibus cerebrum esse neruorum principium demonstrauit. Dictum autem est de his in Commentarijs de Hippocratis sectione.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, cur febris fiat, & inquit, ea ratione communi fieri, qua fit principali membro inflammationem patiente; semper enim ad inflammationem alicuius principalis membri consequitur febris.

SECUNDO docet, bilis uomitus fieri ob compassionem oris uentriculi, propter quandam magnam neruorum coniugationem, quæ à cerebro ad os uentriculi tendit.

TERTIO docet, cur bilis uomitus fiat, quia non solum in præcisione cerebri, sed etiam in magnis doloribus atq; mœroribus, biliosa superfluitas ad uentriculum fluere solet

solet, & tanto magis fluit, quanto uentriculus ipse magis patitur, nam eo compatiēte, superfuitates proximarum partium ad ipsum deferuntur, & præsertim illæ superfuitates, quæ tenues sunt, qualis est bilis & serosa superfuitas, quæ cum bile miscetur; imò si uomitum considerabis, raro puram bilem euomi uidebis, quin serosa superfuitas illi mixta non sit; imò & sani, qui diu à cibo abstinent, in uentriculo similes humores colligunt; & hoc præsertim in natura biliosis: hocq; manifeste deprehenditur, & ex oris uentriculi morsu, qui nō nisi à bile fieri potest; & deniq; ex ipso uomitu oculis bilem ipsam ostendente. Quod legitur, Commiscentur; lege in singulari Commiscentur.

QUARTO Galenus docet bilis uomitum cōtingere, non solum cerebro ipso uulnērato, sed & dura membrana uulnērata, quæ fit in multis locis cerebro agnata, & quæ citissime proprias passiones cerebro communicat.

QUINTO docet, Erasistrati sectatores non dicere, fieri uomitum bilis si dura membrana præcidatur, ob id quia cerebrum compatiatur; sed ob propriam membranæ naturam. nam uolunt neruos ab hac membrana oriri, & nō à cerebro. propterea ratione huius membranæ, & non ratione cerebri, os uentriculi compati uoluerunt, ad quod duo magni nerui tendunt. Et si dicas etiam præciso cerebro bilis uomitum fieri, inquit ratio ne membranæ fieri, quia cerebrū præcidi non potest, nisi prius & dura & mollis membrana præcidantur.

Quod legitur, Non suæ naturæ ratione: legi debet Affirmatiue, scilicet suæ naturæ ratione, quia Erasistrati sectatores uolebant id fieri suæ naturæ ratione, & non per cerebri cōpassionē. Et præterea cōtextus Græcus affirmatiue legit, *ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως.*

SEXTO ostendit, cur dixerit Erasistrati sectatores, & non ipsum Erasistratū: quia (inquit) dicunt ipsum libros dissectionum, quum senex esset, composuisse: in illis uero cerebrum esse principium neruorum demonstrauit. Sed de his Galenus dixit in Commentarijs De sectione Hippocratis.

Quod legitur, Scripsit libros diuisionum: potius legendum est Sectionum. Græce enim est, *τῶν διαρέσεων βιβλία.* Nam & si diæresis diuisionē significet, in præsentiarum potius interpretari conuenit sectionem, per quā humani corporis sectionē annotamus.

Quod etiam legitur, Dictum autem est de his in Commentarijs de Hippocratis sectione; legi debet, Dictum autem est de his amplius in Commentarijs de Hippocratis sectione. Græce enim habetur, *ἀλλ' ἐκταυτῶν ἔστι τὸ πλεον ἢ τῶν ποδὶ τῆς ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασι.*

APHORISMVS LI

Quicumque sani dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt, & sterunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehenderit.

BRASAVOLVS

HIC aphorismus ad ea prædicenda quæ futura sunt, optimus est, & ad curatiuā partem plurimum confert; nam qui ita sani sunt, ut nulla in ipsis uideatur læsa operatio, & repente capitis dolore capiuntur, & post hoc statim uocem amittant atq; sterunt, hi in septem diebus pereunt. nam hæc symptomata fieri nō possunt, nisi multa materia in capite sit, quæ cerebri uentriculos occupet. hæc enim in principio dolorem facit, postea sensus aufert, unde & apoplexiam incidunt, quæ cum sit morbus peracutus, septimum diem transire non possunt, quin pereant, uel sanitati restituantur. At cum hæc affectio à frigida & humida causa fiat, propterea si febris apprehenderet, quæ est præter naturam caliditas, hi euadere possent. nam hac caliditate frigidam & humidam materiam, quæ affectionem inducebat, resouli contingit, nisi ergo superuenerit febris, septimum diem transire non possunt.

Huius aphorismi affectio potatoribus plerunq; cōtingit, ideo cum Græci continuis computationibus uterentur, & præpotentia uina haberēt, propterea in hæc discrimina sæpe incidebant, & ideo Hippocrates in pluribus locis huius aphorismi mentionem fa-

QQ 3 cit. primo

cit. primo enim in secundo libro De morbis, quem Galenus Hippocratis esse non negat, in principio dicit: cum dolor caput repente corripit, confestimq; uocem intercipit uiresq; septimanus hic moritur, nisi ignis superueniat: quod si fiat, sanescit. Per ignem uero febrem intelligit: nam & sua lingua ignis uocabulo utitur, inquit, *ἢ μὴ πυρὸς τῶν λευκῶν*, idest, nisi ignis (idest febris) apprehenderit. Statim Hippocrates huius rei causam assignare uidetur, inquit: Patitur autem hæc, quum ipsi nigra bilis in capite mota defluit, & maxime quatenus plurimæ uenulæ in ceruice & pectore sunt; deinde postridie stupefcit, uiresq; amittat, quum sanguis refrigit. si uero fortis a deo sit, uti sanguinem calescat, siue porrectis, siue per se sanguinem tollitur, spargitur, mouetur, spirat, spumescit, bilis separatur, sanescitq; si uero uires non habeat, magis friget: quum uero penitus refrigit, calorq; eius defecit, cogitur, nec mouetur, sed perit. si uero temulentia hæc patiatur, etenim eadem patitur, peritq;. Hic igitur uidere potes Hippocratem, qui ex atra bile rationem reddit. Nos uero ex pituita fieri diximus; tamē non negamus, etiam ex atra bile posse contingere, præsertim pituitæ mixta. Additq; unum hoc loco Hippocrates, quod in aphorismo non est, scilicet uires esse imbecillas. Idem Hippocrates paulopost in eodem libro de eodem serè agens, inquit, Si sanus repente caput dolitet, mutescatq; & sterat, hier: quem si quis uocet, non sentit: solum gemit, multū mingit, nihil inde respicit: qui nisi febris corripiat, septem diebus perit; si uero corripiat, plerunq; sanescit. Et non ab re dixit Plerunq; quia etiam non est necessarium sanescere. Docetq; eodem loco Hippocrates hunc morbū senes magis quàm iuuenes uexare. Post hæc posita cura eundem casum in ebrietate describit; de qua superius aphorismū fecerat Hippocrates. Idem habetur apud eūdem authorem in tertio De morbis libro, cum in principio inquit, Cum grauis capitis dolor repente per exordia mutum facit, præsertim cum temulentia fiat, septimanus hic perit, quod minus temulentis euenit, uti muti pereant. Hic igitur & de temulentis & de non temulentis intelligit, ponitq; differentiā, quia temulentis rarius muti pereunt. Idem Hippocrates prope finem libri De morborum decretorio, eandem cantilenam refert, inquit, Quibus sanis caput subito dolet, mutescunt ac sterunt, dieq; septimo percut, nisi febris supercapiat. In fine etiam illius partis quarti libri De ratione uictus in morbis acutis, ubi de altero anginae genere loquitur, de uocis defectu, qui decimo quarto die in febris fit, & etiam in alijs diebus, differit. Galenus præterea in fine libri De bono corporis habitu, ubi ostendere uoluit repentinæ omnium functionū resolutiones per præcipuā unam indicari, de eo qui statim mutus fit, uerba facit: sed mentionem non facit, quod prius caput doluerit. eius uerba hæc sunt, Cum quis subito mutus redditur, uenarum interceptiones corpus infestant. Repentinæ enim omnium functionum resolutiones per præcipuam unam indicauit. Interceptiones autem plenitudinem dixit, cum uidelicet uenæ perspiratu nullo refrigerantur. Vult autem ipse ex uenarum interceptione fieri mutum: sed hoc fieri posset ab alia causa, quæ non esset in capite, tamen cum uehemens capitis dolor præcedit, ut in aphorismo dicitur, ab alia causa, quàm à capite fieri non potest.

ὁσποισιμὸν ὑγιάνουσι, idest, quibuscunq; sanis.] Sed quomodo sani, si repente capitis dolorem incidunt? Sunt sani apparenter, & etiam uere sani quo ad actiones, at intus habent causas, quæ repente ægritudinem inferre possunt, nempe multos humores crassos atque glutinosos in cerebro, eius uel membranæ.

ὁ δὲ λέωνος ὀδύνην γίνουσα ἐν τῇ κεφαλῇ, idest, repēte dolores in capite fiunt.] Vel quicunq; sani dolore capitis repente capiuntur: ut Leonicens interpretatur. Intellige uero dolorem intensum, qui fit in toto capite, & proprie dolorem, quem recentes aggrauatiuum uocant, & qui hunc hominem serè stupidum reddat, & aciei ingenij obtusæ, quo notetur esse materias crassas atque glutinosas in capite contentas.

Καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, idest, Et statim muti fiunt.] At quomodo sciemus, hos dolore capitis uexari, si absq; uoce erunt? Respondemus, antequam muti effecti sint, de capitis dolore, qui repente apprehenderat, conquerantur; imò hic de repentino capitis dolore cōqueri debuit, mox uocem amittere: ut diebus superioribus nobili Comiti Ludouico Sacrato contigit, qui de repentino capitis dolore conqueri cœpit, & statim mutus effectus est; nam apoplexiam incidit, & in septem diebus cum remississima febre desiderari

desiderari cœpit. Quod dicit ἀφρονι, sine uoce significat, & non proprie muti: quia muti non audiunt, nec unquam loqui possunt: sed hi si sanantur, iterum loquuntur.

καὶ ἐγγυνοῦν. i. Et stertunt.] Tamē non est uerum stertere, sed potius est anhelitus im-
peditus, qui libere exire non potest, unde in uia sonitum illum quasi stertentis facit.

ὅτι ἐπὶ ἡμέρησι ἀπολωται. idest, In septem diebus pereunt.] Nam apoplexici efficiuntur, & apoplexia morbus est peracutus, qui septimum diem non transit.

ἢ μὴ πυρετός ὑπὸ λείβῃ. idest, Nisi febris apprehēderit.] Quæ etiam adeo uehemens sit, ut has materias quæ apoplexiam faciūt, resoluerē possit, debetq; esse debilis apoplexias: nam fortem soluere impossibile est. Debilis igitur apoplexia sanari potest superueniente febre, humores attenuante, & ad neruos propellente. Ex hac enim febre uel non moriuntur, uel non in septimo. Nam Hippocrates simpliciter non dicit hos non mori, sed non mori in septimo. Sed intellige etiam, quod sanantur, ut eius sententię, quas ex alijs suis libris superius adduximus, ostendunt, febrisq; superueniēs intensa esse debet. unde in libro De morbis, febris illa quæ in hoc casu superuenire debet, uocatur πυρ. i. ignis: tamen non est opus adeo intensam esse, ut uires deiciat, quia hic postea ex febre moretur, & citius etiam, quàm ab hac debili apoplexia. Philotheus totius aphorismi rationem ita reddit, ποδὶ ἀρπληξίας ἀγαλέγτου, καὶ τῶν τῶν λέγει τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπίτασι, καὶ τῶν τῶν ἀδυνατίων ἀκμῶν. ἢ ἐν τῷ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ ἀφρονι πόνου γινόμενου τῶν πάσης τοῦ βαρῆς καὶ γλίχρος χυμῶν, ἔτα λοιπῶν πνθιμῶν παχῶν πικρῶν, ἰμφορέας τελείας ἡρωμῆς τῶν ἰσχυρῶν, ἔκ ἐπιεκπεύεται ἢ διώμας τῆς νόσους, καὶ ἀφρονία γίνονται, ἢ τῆς διωκτικῆς ἐπίτασι τῶν πᾶσιν. ἐὰν ἐν τῷ τα γίνονται, ἐγγυνοῦν ἢ τοῖς βεβιασμένῃ ἀναπνοῇ ἀδυνατεται, ἀπὸ τοῦ ἢ ἀκμῆ, καὶ ἀδυνατεῖται ἐὰν μὴ πυρετός ὑπὸ λείβῃ. ἐὰν γὰρ πυρετός ὑπὸ λείβῃ, ἀναλῆει τῶν ἐπιεκπεύεται ἢ τῆς λεφῆς, καὶ λεπτῆς, καὶ διαφορῆς, καὶ κωλύει γινόμενα τῶν νοσῶν. idest, De apoplexia uerba facit: & hanc dicit principij intensiōem siue incrementū ac summum & finalem uigorem esse afferentem, scilicet interitum, huius igitur principium declaratur ob repentinum dolorem, factum ab humore graui & glutinoso. Post modo spiritibus crassis effectis, & perfecta, idest ualida obstructione cerebri facta, non amplius ad neruos uis ac robur emittitur, & uocis priuatio fit. Quæ declarat morbi incrementum seu intensiōem. Si igitur hæc fiat, stertunt, idest uiolēta respiratio superuenit: & sic declaratur finalis ille uigor. Nam moriuntur, nisi febris inuasit: si enim febris inuasit, subiectā in capite materiā resoluit & attenuat ac discutit: & ne mors accidat, prohibet.

GALENVS

MVTOS solet Hippocrates nominare, non eos tantum quibus læditur uox, uerum secundum exuperantiam quandam, una cum eius læsione dat nobis intelligendas omnes quæ sunt secundum electionem operationes. Nonnunquam igitur illis oblatris non interit sensus. Quos igitur ipse mutos appellat, contingit esse sentientes. Sed sæpius utraq; patiuntur, & talem affectum uocant apoplexiam. Est autem & hæc alia quidem debilis, alia uero fortis, atq; ideo dixit: Soluere apoplexiam fortem impossibile, debilem uero non facile. Videtur autem nunc fortis apoplexiæ indicium appo-
uisse, quod stertere dixit, quod etiam profunde dormientibus accidit secundum dispositionis similitudinem, secundum diuersum quidem utrisq; modum. Nihilominus quatenus aliquid habent commune, ut stertant cōsequitur. Est autem commune ambobus eius quæ fit per neruos operationis debilitas, & dictum est de his amplius in ea quæ de locis patientibus inscribitur tractatione. Nunc uero quātum ad expositionem aphorismi sufficet, dicetur à nobis. Quibus sanis dolor in capite repente aduenit, causam referre oportet imprimis ad spiritum flatusum. Sed iam & ad influentis uniuersim materię multitudinem, quam & nunc ad cerebrum fuisse delatam indicant casus qui post dolorem superuenerunt, per quos & quod sit quædam materia pituitosa demonstratur, atq; idcirco febris superueniens soluit dispositionē, ut quæ calefacit, extenuat, atq; resoluit spiritum flatusum, & pituitosos humores. Fit autem hoc nonnunquam tribus diebus, aut quatuor, nonnunquā uero pluribus, non tamen ultra dies septem, quia pars est principalis. Tales uero partes non diu tolerant fortes simul ac diuturnas pãssiones, ut sæpius ostendimus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratem non solum illos uocare ἀφώνους, idest sine uoce, quibus uox læditur, sed per exuperantiã quãdam semper intelligere solet omnes operationes quæ sunt secundum electionẽ, quandoq; uero illis læsis, non interit sensus.

SECUNDO dicit, illos contingere esse sentientes, quos aphonus, idest sine uoce appellat, tamen utraq; sæpe patiuntur, & talis affectus apoplexia uocatur.

TERTIO apoplexiã in debilem, & fortem distinguit, ostendens nunc Hippocratem de debili intelligere, ut ostendit id uerbum ἄγχευ, idest stertere, nam qui perfecta apoplexia detinentur, non stertunt, neq; curantur, sed stertere etiam contingit profunde dormientibus secundum dispositionis similitudinem. At secundum diuersum modum, & diuersam causam.

QUARTO docet, stertere, quod in apoplexia est, & quod in profunde dormientibus, habere quoddam commune, quod est debilitas operationis, quæ per neruos fit. de hac autem re Galenus tertio De locis affectis libro capite decimo de apoplexia, & eius modis agens differit.

QUINTO ad aphorismi expositionem conuertitur, inquiring, si sani, capitis dolore capiãtur, necesse est ad spiritum flatuosum causam referre, & ad materiæ multitudinem, quæ uniuersim influit, & quæ ad cerebrũ peruenit, ut ex his symptomatibus, quæ post capitis dolorem sequuntur, facile coniectari possumus, per quæ symptomata, & quod sit materia quædam pituitosa ostenditur, & propterea superueniente febre dispositio soluitur, nam febris calefacit, extenuat, & spiritum flatuosum, pituitososq; humores resoluat.

Vbi legitur, Causam referre oportet in primis ad spiritum flatuosum, deest una particula scilicet præcipue uel, maxime. nam Græce habetur μάλιση εἰς πνεύμα φροσδιδον ἀναφθῆναι καὶ τὴν αἰτίαν. idest, Causam referre oportet præcipue in spiritum flatuosum.

Deniq; Galenus docet, hoc quod in aphorismo dicitur, non fieri præcise in septimo die, sed quandoq; in tribus diebus aut quatuor, quãdoq; in pluribus, tamen nunquam excedunt septimum diem, quia pars illa quæ affecta est, principalis est, partes uero principales, fortes simul ac diuturnas passiones diu tolerare non possunt.

APHORISMVS LII

Oportet uero & considerare oculorum in dormientibus suspentiones. Nam si quid album commissis palpebris subinpicitur, neque ex alui profluuiio, aut medicamenti potione istud contingat, malum est signum & letale ualde.

BRASAVOLVS

HIC aphorismus totus prognosticus est, imò & ab Hippocrate primo Prognosticorum capite quarto & sectione decimaquarta ponitur. Hæc autem sunt eius uerba, Considerari conuenit hunc in modum suspentiones etiam oculorum per somnum: si quid enim candidæ partis subapparet commissis palpebris: nec alui fluor, aut medicamentum in causa sit: nec etiam ita dormire consueuit, uitiosum iudiciũ exitialeq; admodum est. Eadem præcise in hoc aphorismo repetitur, & Galenus in suis primi Prognosticorum commentarijs diffusius quàm hic præadducta uerba interpretatur, tamen tota rei ratio & hic ponitur. Est autem sensus, In ægris præsertim qui febre correpti sunt, quomodo habeant oculos dum dormiunt, obseruare oportet: quippe dormientes, genas clausas habere solent. At si febrilis commissis palpebris, non bene, neq; integre committere possit: sed nescio quid albi inspicitur, quia parum apertæ sint, est signum malum & ualde letale, nam significatur has partes ex ui morbi esse adeo exiccatas, ut claudi nõ possint. Scito tamen, si hoc ex alui profluuiio contingat, aut ex epoto medicamento, quod capitis partes imbecilliores reddiderit, nullum inconueniens, neq; letale est. Philotheus præcedentem aphorismum & istum ita coniungit, ut unum faciat, & una sola commentatione utatur, ac si hic aphorismus præcedenti deseruiat, ita scilicet quod illi in septem diebus

diebus pereant, sed oportere oculorum in dormientibus suspiciones considerare. Verba eius hæc sunt, in cōmentatione præcedentis aphorismi posita: *πλην σποσών ην & τὰς ἀποφάσεις τ' ὀφθαλμῶν. ἐὰν γὰρ πυρετὸς ἀδιγμορθῆς, ἀδιφαίνεται τὸ τοῦ λευκοῦ μὴ ἐκ ἀεθροῦς, ἢ φαρμακοποιεῖ ἴοντι, χαλεπῶν. ἀλλὰ γὰρ παντελὴ ἀδύναται τ' ἐλεόντων μὲν, & ὅτι τῶν τῶν τῶν τῶν σώματι. εἰ δὲ μὴ ἐμφαίνεται τὸ τοῦ λευκοῦ, ἀγαθὸν σημεῖον. διότι ἐξ ἄνω μὲν διακρί τῶν δυνάμεων.* idest, ueritamen considerare oportet, & oculorum suspiciones; si enim superueniente febre, aliqua pars albi appareat, non ex alui profluuiio uel medicamēti potione, aliquid molestum cōtingat, ostendit enim summam musculorum claudentiū imbecillitatem, & propter hæc etiam totius corporis, si autem quid albi non appareat, bonum signum est: quoniam uim robustam ostendit. Tamen & si Philotheus hunc aphorismū febrī præcedentis coniungat, est per se & simpliciter intelligēdus, & in omnibus febribus prognosticus est. Celsus hunc aphorismū libro secundo, capite sexto, sed breuioribus uerbis refert; nam de indicijis mortis agit, & pluribus indicijis positis, hoc etiam addit, Perq̄ somnum palpebræ non committūtur: sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neq̄ id fluens aliud expressit. Celsus de epoto medicamento mentionem ullam non facit, quia per fluentem aluum illud intellexit. nam medicamentum epotum id ob aliud non facit, nisi quia euacuat, & materias ad infernas partes trahit, atq̄ debilitat.

Σποσών δὲ ην. idest, Oportet autem considerare.] scilicet si quis tentet perfecte de ægro quid futurum sit, prædicere.

Καὶ τὰς ἀποφάσεις τ' ὀφθαλμῶν ἢ πῶσιν ὑπνοισιν. idest, Oculorum in dormientibus suspiciones.] idest quomodo oculi dormientium maneant. Nam & si in ægris multa sint circa oculos Prognostica signa, ut si bene uideant, uel non; si obtorti sint, uel non; si tardi ad motum, uel festini; si concaui, uel prominentes, hic solum Hippocrates iudicium ferre uoluit, quando sunt clausi, & dormiunt, secundum modum quo committuntur, & has uocat ἀποφάσεις, quasi suspiciones, cum enim aliquid albi apparet, suspicere uidentur. Galenus in decimaquarta primi Prognosticorum sectione, dicit, quid sint suspiciones per hæc uerba edoceri ab Hippocrate: si quid enim subapparet candida partis commissis palpebris.

ἢ γὰρ τὸ ἀποφάσει τὸ τοῦ λευκοῦ συμβαλλομένου τ' βλεφαρῶν. .i. nam si quid albi commissis palpebris subinspicitur.] Commissis quidem, sed non bene commissis. Hoc autem albi (ita enim legi debet, & non album) uideri non posset, nisi palpebræ essent parum apertæ, & non bene commissæ. quod fit, uel ob siccitatē, uel ob potentia ipsas mouētis imbecillitatem: siquidem ex nimia siccitate sit, est pessimū indicium: & hoc facile uidetur in palpebris, quæ natura sicca sunt, si uero ex imbecillitate sit, pessimū etiam est: nam totum corpus imbecille esse significatur, & cerebrum ipsum quod superest palpebris.

Μὴ ἐκ ἀεθροῦς ἴοντι. .i. Nec ex alui profluuiio contingat.] quia ex alui profluuiio humilitas quæ in cerebro est, exiccatur: quæ exiccata, palpebræ etiam exiccantur: itaq̄ inepte clauduntur. At hoc non est malum signū, quia & si exiccetur, illa siccitas est ob humiditatis defectum: non quod materia, quæ in palpebris sunt, exiccetur, ut fit quando ex ui febris exiccantur. Et si petas cur hoc signum in uigilantibus non cōsideretur. Respondemus id esse in causa, quia non tenent oculos clausos, & quia uigilantes liberā uoluntatem habent, quæ præcipere potest, ut conatus fiat, & oculi claudantur. Hoc anno millesimo quingētelimo trigesimo octauo, plus q̄ ducētos dysentericos curauimus, in quibus nōnihil albi subspiciebatur dum dormiebant, inter quos pauci obiēre, & alij superuixere. Propterea in omni genere profluuij hoc signum tanquam certum sumi non potest.

ἢ ἐκ φαρμακοποιεῖς. .i. Vel ex medicamentū potione] scilicet hoc contingat, etiā non est signum certū; nam & ui medicamenti, cerebri humiditates deorsum trahuntur, & palpebræ exiccantur, & earum uis motiua, ut Galenus primo Prognosticorū dicit, imbecillior redditur; propterea non est malum indicij. i. exitiale. Alia ab Hipp. primo Prognosticorum referuntur, scilicet q̄ non sit ita dormire cōsuetus, quia hoc nec bonū nec malū signū ficare potest. Nonnulli reperiunt, qui ob palpebrarū breuitatē, uel ob uapores ascēdentes oculis apertis uel semiapertis dormire cōsueti sunt. In hoc genere sunt ebrii, qui semiapertis palpebris dormiūt: & hoc etiā puerulis lūbricos uētris patiētibus cōtingere solet, tamē sanant, nos indies puerulos curamus, in quibus aliquid albi subapparet, & sanant.

Galenus

Galenus primo Prognosticorū uniuersaliter ita cōplectitur: non esse malum signū, quādo ab extrinseca causa hoc fiat; est autem malum, si intrinsecam causam consequatur.

καὶ λου γὸ σημάδι, καὶ θανάτου δὲ σημεῖα. id est, Malum est signum, & letale ualde.] modo ab intrinseco fiat, quia significatur nimia ex febris uisione palpebrarum siccitas, uel nimia imbecillitas, uel utrunq; simul. Dubitant nonnulli, cur in ethica & phthisi hoc albi non appareat. Respondent, quia siccitas in ethica contingens, est magis uniformis & consuetudinaria. At nobis hoc dubium absurdissimum uidetur, quippe in ethica & phthisi quando sunt prope mortem, imò & si non sint adeo prope, non nihil albi commillis palpebris dum dormiunt subinspicitur. quod nos uidimus sexcenties, & obserua uimus; tamen non est necessarium, hoc indicium in omnibus esse.

GALENVS

AVT ob palpebrarum siccitatem, aut propter potentiae ipsas mouentis imbecillitatem aliquid albi subinspicitur, cum oculi integre claudi nō possint. Ob hoc igitur ipsum in alui profluuijs, & medicamentorum purgantium potionibus oculorum albedinis aliquid subinspicitur, quādo dormierint: nam totum corpus exiccatur, & uires fiunt imbecilles ex talibus euacuationibus. Plus autem siccitas in palpebris innotescit, quoniam sunt natura sicca. Sicuti ergo coria exiccata difficulter extenduntur, eodem modo & similes corporis partes. & quidem quod potentia existente imbecilli non possint exquisite oculos claudere, sed neq; os, unde hiantes dormiunt, liquet unicuique rei naturam diligentius animaduertere.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus causam unam reddit, cur aliquid albi subinspicatur. Est autem quia oculi integre claudi non possunt, quod ob duas causas contingit; una est, siccitas; altera est, potentiae mouentis palpebras imbecillitas.

SECUNDO docet, in alui profluuijs, & in φαρμακοποιαις, id est in medicamentis epotis, aliquid albi in oculis subinspicere quando dormierint, quippe ex his euacuationibus, & totum corpus exiccatur, & uires imbecilles fiunt. Et si petas, quare nō est ita malum in his siccitatibus ex profluuiio alui, & medicamēto epoto, sicuti si simpliciter sint. Respondemus, ex epoto medicamento, uel profluuiio breui cessant, & non habent in se ipsas ansam prosequendi. At si ex morbo fiat, & totius imbecillitate, quia adhuc perseverant, & imbecillitas, & genarum siccitas; propterea malum in his est.

TERTIO causam assignat, cur siccitas magis appareat in palpebris quā in alijs locis, quia sunt natura sicca: nam eadem est in palpebris ratio, qualis est in corijs: cum enim exiccantur, difficulter extenduntur: eodem modo & palpebrae, quando exiccantur, difficulter extenduntur.

QUARTO experientia uerum esse docet, si uis sit imbecilla oculos exquisite claudere non possint, imò neq; os: nam hi hiantes dormiunt, ut manifestū est unicuiq; rem ipsam diligentius considerare uolenti.

In Commētationis calce deest particula hęc Volenti, quæ debet esse ultimum Commētationis uerbum. Chalcographus incuria omisit, nam Leonicenus imperfectā sententiam non fecisset, & in Græco contextu adest particula, βελλοδύνη.

APHORISMVS LIII

Despicientiae quæ cum risu fiunt, securiores: quæ uero cum studio, periculosiore.

BRASAVOLVS

DE despiciētia, quæ à Græcis παραφροσύνη dicitur, multa à nobis superius disputata sunt. etenim sunt quædā mentis alienationes, inter quas aliquæ sunt placidæ, quietæ, & cum risu; aliæ perturbatæ, uiolentæ, & cū sollicitudine. Illæ quæ cū risu fiunt, magis securæ sunt. i. minus malæ: nam à materia magis benigna depēdent: unde minus malas esse cōtingit. At si cum studio atq; tristitia fuerint, sunt periculosiores, quia à materia magis maligna ortū habēt. Philotheus definita despiciētia, quatuor eius species enumerat, cum infinitæ

infinite sint, inquit, παραφροσύνη δὲ ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν αὐτῶν δὲ διαφορά εἰσι τέσσαρες. ἡ πρώτη μετρία, ἡ τις μόνη γίνεται πᾶσι ἀκρίτως, ἐκ πρῶτον δὲ δόξασις γινώσκουσα. ἐστὶ δὲ ἀλλήλων σφοδρῶς πρὸς ἑαυτὴν ἀπρόσθετος, καὶ δρᾶσθαι καὶ ὑβρίζει ὑβρίζει ἕτα πλείονι δόξασις γινώσκουσα. ἐστὶ δὲ ἀλλήλων σφοδρῶς πρὸς ἑαυτὴν, ἐφ' ᾧ δὲ θνητῶν πρὸς ἑαυτὴν, ὡς παντελῆ δόξασις γινώσκουσα ἐκ μελαγχολικῶν χυμῶν. ὅσαι δὲ τῶν μετὰ γέλωτος εἰσι, ἀσφαλέστεραι εἰσι. διότι ὡς ἀμειβομένη δόξασις γίνονται, ὡς ἡμεῖς ἔμεμασθαι. ὅσαι δὲ μετὰ ἀσφαλείας ἀσφαλέστεραι. διότι ὡς σφοδρῶς δόξασις γίνονται ὡς ἡμεῖς ἔμεμασθαι ἐκ φανῶν χολῆς. .i. desipientia autem est rationis alienatio. huius autem quatuor sunt differentia. est enim mediocris, quæ sola fit, uerum sine causa, ex leni adustione facta. est & alia uehementior, ex quo perturbat & audaciam & iniurias intendit, ex multo maiori adustione facta. est uero & alia uehemētissima, ex quo est ferinis moribus, ex summa adustione facta, causa atrabilarij humoris. Omnium igitur harū illæ quæ cum risu sunt, securiores sunt: quoniam ex uix apparente adustione fiunt, à sanguine concitata. Quæ cumq; uero cum studio fiunt, periculiosiores sunt: quoniam in uehemēti adustione fiunt ex bile flaua concitata. Nota tamen hunc Philothei locum mutilum uideri, ut qui promittit quatuor desipientiæ differentias, sed tres solum uidentur. Satis difficilis est. Tu illum considera.

Αἱ παραφροσύαι, idest desipientiæ, dementia, captiones mentis.] In quibus cogitatiua, atq; extimatiua uis, uel secundum Græcos phantasiæ deprauantur. Idq; fit ex uapouribus in cerebrum ascendentibus, qui à materiis melancholicis eleuātur, & in capite firmati rationem perturbant, & secundum materierum naturam sumi eleuantur, qui diuersos desipientiæ modos faciunt. Sunt enim infinite fere desipientiæ species.

Αἱ μετὰ γέλωτος γινώσκουσαι, idest, Quæ cum risu fiunt.] Illæ cum risu fiunt, quæ ex atra bile per adustionem sanguinis facta generantur. nam in hac bile atra sanguinis natura quodammodo mixta est. Propterea non est adeo sicca & arida, nec adeo frigida ut alia. Vel fiunt ex atra bile sanguini cōmixta, æque enim sanguis est atræ bilis frenum, sicuti bilis. Hæ uero dicuntur cum risu, quia hi gaudent, sperāt: & fatuitates quas agunt, de bono aliquo præsentē, uel futuro sunt, & omnibus assidentibus solatium præstant, nempe noxia non parant.

ἀσφαλέστεραι, idest securiores.] Non quidem securiores, ut Galenus dicit, quia hæ simpliciter securæ sunt: nulla enim desipientia securæ est, sed sunt minus periculosa: nam hi possunt facile domari & curari, quia humor est magis ad curationem suscipiendam paratus & minus rebellis, quàm is qui in alijs desipientiæ generibus uiget.

Αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, idest, Quæ autem cum studio.] Hoc est, illæ uero quæ cum tristitia quadam sunt, & cum alicuius mali præsentis uel futuri cogitatione, quæ ex atra bile fiunt, uel ex bilis adustione, aut ipsius atræ bilis. In nostro antiquo codice sunt duæ lectiones: una iam dicta, αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, idest, quæ autem cum studio. & hanc lectionem habebat Leonicensus, & Aldinus codex habet, & Theodorus eodē modo habuit: nam uertit, deliria quæ cum risu accidunt, tutiora quàm quæ serio. Alia lectio est, αἱ δὲ μετὰ λυαυθμοῦ, idest, quæ uero cum fletu, hæc lectio mihi non displicet: nam fletus risui opponitur. Constat autem in hac secunda aphorismi parte, Hippocratem oppositum dicere uoluisse, quàm in prima dictum sit.

ἀσφαλέστεραι, idest periculiosiores.] Nam fiunt ab humore magis renitente & magis prauo: unde & difficilius curantur, & grauiora incidunt symptomata.

G A L E N U S

N VLLA quidē desipientia securæ est, minus uero periculosa quæ cum risu fiunt, sicuti temeraria: ut ipse nominat, omnium periculosissima, in medio autem ambarum sunt, quæ cum studio fiunt. Fiunt aut omnes patiente cerebro, siue primo & per seipsum, siue per cōpatiendi rationem. Differunt aut inuicē per causas ipsas efficientes. Quæcūq; enim ex sola fiūt caliditate sine humore uitioso, similes quodammodo sunt eis quæ ex ebrietate contingunt. Quæcūq; uero ex flaua bile, cum studio perficiuntur: ipsa uero multū exusta, ut iam magis ad atræ bilis naturā accedat, sunt insanix fatis furiosæ. Nam oportet ad memoriam reuocare, ea quæ in alijs locis de atra bile præfiniuimus, quod quædam ex ea flaua bile superaffata gignitur, quæ omnino molestissima est. Quæ uero ex sanguinis, ut quispiā dixerit, fecerit, crassior quidem est illa secundū substantiā, sed plurimum

plurimum differēs prauitate qualitatis. Dicitum autem est quod eam quæ est ueluti fex sanguinis, cum uolumus exquisitè loqui, nondum atram bilem nominamus, sed humorem melancholicum. Nominibus uero abutentes, & atram bilem aliquando uocamus, quoniam si non prius euacuetur paulopost atra futura est.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, nullam esse securam desipientiam, nam omnes sunt curatu difficiles, sed illæ minus periculosæ sunt, & facilius curantur, quæ cum risu fiunt, & tres desipientiarum modos enarrat. has cum risu: & temerarias, quæ sunt omnium periculosissimæ: & illas quæ cum studio fiunt, quæ inter illas quæ cum risu, & temerarias mediæ sunt. Temerariæ autem à Galeno *δρασεία* uocantur.

SECUNDO docet, omnes desipientias fieri, uel cerebro primo patiente, uel aliqua parte patiente, & ipso compatiante.

TERTIO docet, per efficientes causas inuicem differre, quæ sunt uel mala qualitas, uel humores adusti.

QUARTO docet, illam quæ fit ex sola caliditate sine humore uitioso, esse illi similem, quæ ex uitioso humore contingit.

Quod legitur, Ex ebrietate: legi debet, Ex potu uini. Nam Græce habetur, *ὅθι οἶνον πίνοντι*.

QUINTO dicit, illas fieri cum studio, quæ ex flaua bile oriuntur, quæ si non sit multum adusta, desipientiam intensam non facit. Si uero sit adeo exusta ut ad atræ bilis naturam ferè accedat, insanias satis furiosas facit.

SEXTO iubet, illa in memoriam reuocare, quæ in alijs locis de atra bile dicta sunt, quandam scilicet eius speciem ex superaffatione flauæ bilis fieri, & hæc est omnino pessima. illa uero quæ ex sanguinis fece & cæno fit, est quidē crassior in substantia, quam illa quæ fit à flaua bile, tamē est multo mitior, & habet qualitatem multo minus prauam.

Vbi legitur, Quæ uero ex sanguinis (ut quispiam dixerit) fece, deest uocabulum cæno, nam legi debet, quæ uero ex sanguinis (ut quispiam dixerit) cæno & fece. Græce enim est, *ἢ δὲ ἐκ τῆς τοῦ αἵματος ὡς αὐτοῦ ἐπι τῆς ἰλύος καὶ πρυγῆς*.

SEPTIMO notat, bilem atram, quæ est ueluti sanguinis fex, non debere dici bilem atram, si exquisite loqui uelimus: sed nūcupari debet humor melancholicus, quandoque autem nominibus abutētes ipsam atram bilem uocamus, quia si non euacuetur, in atram bilem transmutatur. de illa uero sermonem habuit in quarto Aphorismorum libro, aphorismo uigesimo primo, ubi & nos de illa ubertim differuimus.

APHORISMVS LIIII

IN acutis passionibus quæ cum febre sunt, luctuosa suspiria malum.

BRASAVOLVS

ACUTÆ passiones cum febre apud Hippocratē sunt, lateralis morbus, peripneumonia, phrenitis, & similes aliæ: si in his luctuosa suspiria, idest spiritus ingeminationes & difficultates tales fiant, ut respirare cogāt, & spiritum ingeminare, pectoris partes ex febrili calore exiccatas esse significatur, quod malum est: nam est uel cōuulsio, uel similibus cōuulsioni passio, uel uirium imbecillitas, unde is spiritum attrahere non potest. uel igitur aliqua harū simul sint, uel omnia, uel unū, malū est, sed quāto plura, tanto peius. *ἢ πῶσιμ ὄξει παθήμασι*. idest, In acutis passionibus. Inter has autem aliqua sunt cum febre, aliqua sine febre. Suntque acutæ passiones illæ, quæ habent sæua symptomata, & quæ cito finiunt.

Τοῖσι μετὰ πυρετῶν. idest, Quæ cum febre sunt. Ut ostendat se de illis passionibus acutis uerba facere, quas febres concomitantur.

Αἰ λελευθμῶδεις ἀναπνοαί, κακόν. idest, Luctuosa suspiria, malum. Malum inquam, quia quum in febre sint, ex repletionem esse nō possunt, ideo sunt ex inanitione. Vnde uel ob pectoris siccitatem fiunt, uel ob conuulsionem, uel ob potentiam mouentis imbecillita-

tem

tem, ex quacunq; harum fiant, semper malū est. In alio enim quarti libri aphorismo (est autem sexagesimus octauus) dicit, In febre spiritus offendens, malum, conuulsionem enim significat. ubi idem intelligebat per offendentem spiritum, quod hic intelligit per luctuosum scilicet ingeminatum spiritum, qualis is est, quem plorantes faciunt. Cū uero *ἀναπνοή* respirationē significet, nobis uideretur, Hippocratis uerba ita uertēda esse, Luctuosas respiraciones, non autem suspiria, quia ut plurimum sponte fiunt suspiria, quamuis & inuito quandoq; contingant. Sunt uero luctuosæ respiraciones, non illę necessario in quibus fit luctus, sed luctui similes, quia respiratio ingeminatur, cum una uice motus ille perfici non possit.

GALENVS

INFANTES sæpe uidentur quo plorant inspirantes inspiratione interrupta, stante interim thorace, deinde rursus id quod deest adijciente. Quod ipse in Epidemijs in hunc modum dixit. Duplex intra reuocatio, ueluti super inspirantibus. & accidit hoc nonnunquam potentia fatigata, nonnunquam ex duritie instrumentorū, nonnunquam uero ambabus causis simul conuenientibus, sed & aliquando propter aliquā musculorum pectoris similem cōuulsioni dispositionem. nam & uis imbecillis quando semel nequiuertit tantum thoracem attollere, quantum animali est necessarium, in media stat operatione, primum quiescens, deinde sic iterum cum impetu se effert. Durū uero instrumentum, cum non prompte sequatur potentiam attollentem, ab ipsa uibratum uiolenter attollitur. De dispositione autem simili cōuulsioni, quid oportet dicere quod talem faciat respirationem? Si igitur frigus musculos thoracis apprehenderit, uel etiam neruos, durities quædā instrumentis adueniet, & motus conuulsioni similis, quā febris sua est apta natura sanare, & calida auxilia. Febre uero cum his existēte non possumus causare musculorū thoracis, siue neruorum frigiditatē, sed uel duritiem quę facta est, uel uirium imbecillitatē, uel conuulsioni similem dispositionem. Quicquid uero horum in causa sit, non est bonum ut in morbo acuto contingat. Si itaq; de sola tacta motione instrumentorum respirationi obseruētium luctuosa respiratione ab ipso dicta fuit, iam ad finem expositio peruenit. Sin autem & cum tali aliquo fonitu uult tactam contingere respirationem, qualis flentibus accidit, ultra dictas causas quandam ostendet dolorosam dispositionem, ex qua ueluti flentes, uel gementes, uel aliquem mixtum ex utriq; sonum edentes, in hunc modum respirant.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus ut exponat quid per luctuosa suspiria intelligere oporteat, de infantibus exemplū tribuit, qui cum plorāt, interrupte respirant thorace stante, & deinde id quod deest adijciēte, & respirationē perficiēte: ut ingeminatio quædā uideatur, hoc cōq; ipse in libro Epidemiorum posuit, inquit, Duplex intro reuocatio ueluti inspirantibus.

SECUNDO docet, hanc ingeminationem cōtingere quandoq; ex imbecillitate potentia, quandoq; ex instrumentorū duritie, quandoq; ex utriq; causis simul, quandoq; ob aliquam dispositionem in musculis pectoris conuulsioni similem.

TERTIO ostendit, enumeratas causas, luctuosa suspiria efficere, & primo de imbecillitate uirium certum est, cum uires tantum extollere non possunt, quantū est animali necessarium, in media operatione sistit. nam primo quiescit, deinde iterum maiori impetu mouetur. Itaq; ingeminat, ut similis ploranti puero uideatur. Secundo apparet instrumenti duritiem hoc efficere posse, quia si non prompte sequatur attollentē potentiam, propter duritiem uiolenter attollitur, & quasi uibratur. Tertio non est opus probare de dispositione simili conuulsioni, quod faciat interruptum hunc spiritū, quia manifestum est, præsertim cum sit similis conuulsioni ex inanitione, quæ periculosissima est.

QUARTO Galenus docet, hoc non posse intelligi in aphorismo in frigida dispositione, neq; in humida. Certū enim est, si frigus thoracis musculos, uel neruos apprehenderit, his instrumentis duritiē quandam innasci. Et etiā superuenire potest dispositio conuulsioni similis: tamen in his aphorismis intelligi non potest, quia hæc à febre sanaret. febris etenim apta est materias illas frigidas resoluere, uel frigidā qualitatem demere, itaq; malū non esset, si cū febre esset. unde cum in morbo acuto sit febris, alia dispositio induci nō potest, quā uel durities, uel similis cōuulsioni passio ex siccitate, uel uirium

RR imbecillitas

imbecillitas, sed quicquid horū in causa sit, bonū non est, qđ in acuto morbo cōtingat.

QVINTO docet, Si intelligamus per luctuosa suspiria, motionē istam instrumētōrū respirationi seruentiū, iam habes aphorismi expositionē. At si per luctuosa suspiria ista intelligas quæ præter motionē, aliquid etiā habēt sonitus & eiulatus, qualis est in plorantibus, p̄ter causas iā assignatas, dolorosam quandā dispositionē ostēdet, ex qua tanq̄ flētes, uel gementes, uel mixtū quendā sonū ex utriq̄ faciētes in hunc modū respirant, scilicet & ingeminātes spiritum, & etiā cum sonitu doloroso, qualis fit in plorantibus.

Quod legitur, Si itaq̄ de sola tacta motione, legi debet de sola dicta motione, nā con-
textus Græcus ita habet, *ε̄ μὲν οὖν ἡ μόνος τῆς ἀρρυθμῆς κινήσεως.*

APHORISMVS LV

Dolores podagrici, uere, & autumno magna ex parte mouentur.

BRASAVOLVS

NULLA sunt anni tempora, & nullæ partes, in quibus humores magis moueātur, q̄ uer, & autūnus, nam in hyeme ob frigiditatē intus latitant, in estate ad circumferentiā difflati sunt, & per externas partes uagātur: sed in uere ab intrinsecis partibus ad extrinsecas, in autumno ab extrinsecis ad intrinsecas mouentur: propterea facile est, quod in his temporibus ad aliquas imbecilliores nostri corporis partes decumbant, quales sunt pedes, & ideo uere & autūno dolores podagrici magna ex parte mouentur, nam pituitosi humores, & alij hyeme geniti, in uere eliquantur, & ad illas partes transcurrūt, quas imbecilliores inueniunt. In autumno ob æstatis uictū, quia multos horæos fructus comederunt, & uis concoctrix est imbecilla, propterea multi etiam humores geniti sunt, qui postea in autumno ad intrinsecas partes commouentur, unde ad pedes, aut manus decumbunt, aut ad alia membra, & arthritides faciunt.

τὰ ποδαγρικά, idest, Dolores podagrici.] per quos omnes omnium iuncturarū dolores intelligit, & omniū nostri corporis partium. In antiqua translatione hic aphorismus ita legitur, Podagrica & maniaea uere & autumno mouentur ut in pluribus. tamē nec antiquus codex noster, nec Aldinus habet illam particulā, maniaea, at in hagonensi codice ita legitur *τὰ ποδαγρικά καὶ μανιακά τῶ ἕρος καὶ τῶ φθινοπώρῳ κινεῖται ὑπὸ πολὺ.* tamē si hic adsit hæc particula, nihil refert, quoniā & in uere ratione motus humoris, & in autumno, cum ab estate superflante, tum ab ipso autumno, cuius qualitas est atrabilaria, mania fieri potest, & in his temporibus maxime fiūt, nam & ipse Hippocrates libro tertio Aphorismorum aphorismo uigesimo dixit, in uere fieri *μανιακά, idest, furores,* & articularum dolores: in aphorismo uero uigesimofecundo iterum dicit in autumno fieri *μανιακά, & coxendicum dolores.* propterea si hæc particula aphorismo addita sit, uel nō addita, nihil refert, quoniā & ipsa uera est.

τὸ ἕρῳ, idest, uere] mouētur, quoniā & materiæ quæ in hyeme genitæ sunt, cōmouentur, unde & à Philotheo dicitur: *δύλοχος τῶ ἕρι τοῦ τὰ τὰ πάθη κινεῖται, διότι χύσις ἐν αὐτῷ θερμῷ ὄντι συμμετρως τῆς προσωαχθείσεως ἐν χειμῶνι ὕλησ γίνεται, καὶ ἀποδιώξεις ἀπὸ τῶν ἰχυρῶν πόπων, ὡδὶ τὸς ἀδρνεῖς, τὰ τέσι τὸς πόδας, idest, hæc passiones in uere rationabiliter mouentur, quoniā in ipso (scilicet uere) medio cetero calido existente fit effusio materiæ per hyemē antea congectæ, & à locis fortibus ad debiles, hoc est pedes detruditur.*

Καὶ τῶ φθινοπώρῳ, uel φθινοπώρῳ κινεῖται, idest, & autūno mouentur.] quia & fit humorum motio ad extrinsecas partes, & ob æstatē quæ præcessit membra imbecilla sunt, & præcessere fructus horæi, qui multos humores putredini aptos genuere, & ob calorem æstatis debilitantem uis concoctrix erat imbecilla, unde & Philotheus dicit, *καὶ μὲν καὶ ἐν τῶ φθινοπώρῳ, εἴα, τὸ κατὰ βάλειδου τῆς διωάμεως ὑπὸ τῆς ἀνομαλῆς δυσκρασίας, τὸ τῶν ἡσὶ κατὰ Βελλομελίον, διαφοροὶ τίκονται χυμοὶ, καὶ πρὸς τὸς ἀδρνεῖς, καὶ κατὰ πόπος διοκῶν μῆνοι ποδαγρῶν ποῖσι, ἄλλως τε καὶ εἴα, τὸ ἐν αὐτῷ ἀποκλείδου τῶν ἀθροιδάσεων ἐν θερμῷ κακοχυμῶν, idest, equidem & in autumno, quoniā uires ab inæquali intemperie prosteruntur: his enim prostratis uarij humores generantur, & ad imbecillas, atque eas quæ deorsum*

deorsum sunt partes impulsi podagram faciunt. Aliterq; quoniam in ipso malorum humorum copia in æstate congesta laxatur.

ὡς ἄθι το πολύ. Ita habet Aldinus codex, noster uero antiquus ὡς ἄθι πολύ, id est, ut plurimum, magna ex parte.] nam raro est, quod in æstate, uel hyeme moueantur, tamen quandoq; etiam in his temporibus mouentur.

GALENVS

PODAGRICÆ passiones, sicuti & omnes aliæ articulares uere augētur, atq; ideo ipse superius in enumeratiōe morborum uernalium, etiam articulariū cōmeminit, in quibus scilicet etiam podagrici continentur. Excitantur quidē aliquando & autumnō his quibus per æstatem tempore quo fructus maturantur uitiosi aliqui humores sicut rari coaceruati. Ostensum enim à nobis est in commentarijs de potentijs naturalibus, quod singulis partibus, sicuti aliæ potentia, ita & illa inest, quæ materias infestas excernit. Infestant autē aliquæ sua multitudine aggrauantes, aliæ uero extranea qualitate. Secundum utrunq; igitur his qui hiberno tempore in uictu deliquerint, postmodum uero diuturnæ passiones excitantur, fusis humoribus, mox à fortibus ad loca debilia detrusis. Secundum alterum uero tantummodo autumnali.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, passiones podagricas, sicuti simpliciter omnes articulares uere augeri, propterea in tertio Aphorismorum libro aphorismo uigesimo Hippocrates in enumeratione morborum ueris de articulari morbo mentionem fecit, sub hoc autem morbo podagrica passio continetur.

SECUNDO docet, podagricas passiones quandoq; autumnō excitari, sed hoc potissimum in his fit, quibus per æstatem tempore quo fructus maturantur, uitiosi humores coadunati sint. Galenus ex his dictis uidetur inferre uelle, raro in autumnō fieri. Nobis autem uidetur hoc certam regulam non habere de comparatione ueris & autumnis: nam multos indies uidemus, quibus solum in uere, alios, quibus solum in autūno, alios quibus in uere & in autumnō, alios quibus quater in anno hæc passiones mouentur. nec istud tibi mirum uideatur, nam si medicam artem exercebis, facile experire poteris aliquos in æstate solum, & aliquos solum in hyeme hos affectus incidere.

TER TIO docet quod in libro De potentijs naturalibus ostēdit, omnem nostri corporis partem quatuor potentias habere, & inter alias habere uim expultricem, quæ infestas materias excernit.

QUARTO docet, aliquas materias sua qualitate infestare, aliquas sua quātitate. Illi qui in hyeme delinquētes in uictu humores coaceruarūt, & propter quantitatē, & propter qualitātē malā, adueniēte uere diuturnas passiones incidunt, humoribus fusis à locis fortioribus ad imbecilliora. In autūno autē hæc non cōtingunt ob quantitatē & qualitātē, sed solū secundū alterū, scilicet qualitātē, tamē & ob quantitatē sūt etiā morbi diuturni in autūno, & podagra, quia & si æstas præcesserit, quæ exsiccet humores, præcessit etiā cōcoctricis uirtutis imbecillitas, & præcellere horarij fructus, quorū oēs fere implēt.

APHORISMVS LVI

In morbis melancholicis ad hæc periculosi decubitus, stuporem corporis, uel iconuulsionem, uel furorem, uel cecitatem significant.

BRASAVOLVS

RECENTIORES huius aphorismi interpretes Hippocratis sensum hūc esse putarunt. Subitæ melancholicorū morborum mutationes sunt periculosæ, quoniam unum ex his quatuor quæ sequuntur, inducunt. Hippocrates autem de mutatione quidē melancholici morbi uerba facit, sed non de subita mutatione, unde & hic à Philotheo dicitur, νῦν πρὸς μελαγχολίας διαλεγεται, καὶ πρὸς μεταστάσεως ὕλης τῆς προσόσης αὐτῆ, καὶ διαστροφῆς ἐν τῶν νοσημάτων. id est, Nunc de melancholica disputat, & de materia mutatione ipsam præcedente, & successione aliorum morborum. Erit igitur Hippocratis sensus: in melancholicis morbis materiam ad hæc, id est, ad has partes decumbere periculosum

est. nam significat, aut apoplexiam, aut conuulsionem, aut furorem, aut cæcitatem. Et si petas ad quas partes. en si ad oculos, cæcitatem significat: si ad neruos, conuulsionem: si ad cerebri uentriculos, apoplexiam: si ad cerebri substantiam, uel minyngas, furorem, idest, atram bilem. unde & a Philotheo ita præcise exponitur, dicente, *ὅτι ἂν τὸ ὑπό μιλαν γαλιᾶς ἐχρησίσσῃ πρὸς ἀρσκήνῃ ἢ ποιάντη ὕλην ἢ μετὰ δέσμῃ εἰς τὰ δε, ὑθικίνδλωος, εἰ πρὸς τὸς ἀφθαλμὸς φρεθῆ ἢ ποιῆ τὸ φλωσιμ. εἰ δὲ ὑπὸ τὰ νόδρα, σασμοῦς, τὸς ἢ πλῆθει γινουμένης, εἰ δὲ τὸ λείως ἐμφράξῃ τὰς κωιλίας τῶν ἐγκεφάλων, ἃς σῶμα καλῶσιμ, ἀκπληθῆσαν ἐργάζετα. εἰ δὲ πρὸς τὸς μιλίγγας, ἀκπληθῆσαν, τότε σὶ τῶ ὄνομα ζομνίλῳ μελαγγαλιᾶν. idest, Quoniam, si aliquo à melancholia occupato, talis materia per transmutationem ad hæc decubuerit, periculosum: si ad oculos delata sit, cæcitatem facit: si ad neruos, conuulsiones illas quæ ex plenitudine fiunt: si autem uehementer obstruxerit cerebrorū uentres, quos corpus uocant, apoplexiam, idest, morbum attonitum facit: at si ad pelliculas, furorem facit, hoc est uocatam melancholiā. ut ex his totius aphorismi intellectus facile haberi possit. Galenus aphorismi intentionem ueluti notam omisit.*

Τοῖσι μελαγγαλιῶσι νοσήμασιμ. idest, In morbis melancholicis.] quicumq; illi sint, uel in cerebro per essentiam, uel in alio membro, ut est hypochondriaca passio.

ὅν τὰ δε ὑθικίνδλωος εἰ ἀποσκήνῃς. idest, ad hæc periculosi decubitus.] idest, periculosi sunt materiem descendus. ad hæc, idest, ad has partes, quæ sequuntur, uel ad hos morbos, qui sequuntur.

ἢ ἀποπληξίλῳ. idest, uel Apoplexiam.] idest, attonitum morbum, non stuporem corporis, ut Leonicensus interpretatur. fit autem hic morbus quandoq; ex atra bile, ut Galenus in cōmentatione testatur. sed quod coegit Leonicenum, corporis stuporem interpretari, fuit uerbum, quod sequitur, scilicet *τὸ σώματος*. nam simpliciter non dicit Apoplexiam, sed corporis apoplexiam. At nō uidetur esse aliqua corporis apoplexia, sed bene corporis stupor inuenitur. Codicem quendam uidimus, qui illam particulam *τὸ σώματος*, illi coniungebat *ὅν τὰ δε*, ut dicēdum uideretur, ad hæc corporis, idest, ad has corporis particulas, *ὅν τὰ δε μέρη τῶ σώματος*. idest, ad has corporis particulas. tamen quicquid sit, etiam si illa particula corporis ad apoplexiā referatur, apoplexia est in toto corpore, cum principium neruorum totius corporis occupet. fiet autem apoplexia, cerebri uentriculis ab illa materia occupatis.

ἢ σασμόν. idest, uel conuulsionē.] neruis ab hac materia occupatis, & plenis, hæc q; conuulsio ex repletionem nuncupabitur.

ἢ μανίλῳ. idest, uel furorem.] per quem interpretes non uerum furorem, sed melancholiam intelligunt: quia uerus furor ex bile flaua superassata fit, tuncq; fit, cum cerebri pelliculas occupauerit.

ἢ τὸ φλωσιμ σημαίνει. idest, uel cæcitatem significat.] Si hic humor oculos peringat. Hunc aphorismum ita quandoq; intelligebamus, in morbis melācholicis decumbere, & nō moueri, sed iacere diu, est periculosum ad hoc, quia significat unū ex quatuor enumeratis, immo adde & morbū comitalē, quæ sub apoplexia intellexisse nō dubitamus.

GALENVS

FIVNT quidē & propter pituitosum humorē apoplexiā, & cōuulsiones, & cæcitates oculorū. Fiunt autē & propter melācholicū, quoniam cōmunis utriq; est crassitudo, non tamen furor est passio cōmunis. Nunquam enim hæc ex pituitoso humore ortum habet, cum ad eum humor iritans, ac mordens exigatur. Tales autem sunt semper quidem flaua bilis, melācholicus autem humor non semper, sed cum supramodum exustus, aut putrefactus malignam induerit acritudinem.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hæc tria, Apoplexiam, cōuulsionem, & cæcitatem, ob pituitosum humorem fieri, & hoc uerum est ut plurimum: tamē quandoq; etiam fiunt ob melācholicum, quoniam est cōmunis utriq; scilicet humoribus crassitudo, hoc uocabulū crassitudo in nostro antiquo codice legitur *πάχες*, idest, crassitudo, in Aldino uero *πάθος*, idest, passio. Nos potius laudamus, ut legatur *πάχες*, idest, crassitudo, quia si passio dicatur, non potest dici utriq; cū sint tres passiones numeratæ, nisi dixeris, quod intelligit passionē, idest, prædictas passiones esse cōmunes utriq; scilicet humoribus, tam pituiti-

tam pituitoso, q̄ melancholico: tamē si legas crassitudo, non est opus intelligere quod sit æqualis crassitudo in pituitoso & melancholico, sed quod utriq̄ humores sunt crassi.

SECUNDO Galenus docet, furorē non esse passionē cōmunem, quia furor nuncq̄ fit ex pituitoso humore. Nam semper exigitur humor iritans ac mordens, qualis est flaua bilis: nec etiā melancholicus humor hoc semper efficere potest, sed solum cum præter modum exultus, aut putrefactus malignam induerit acritudinem. Hæc fecida pars suadere uidetur, quod in prima legendum sit passio, & non crassitudo, quoniam statim post primam partem sequitur, furorem non esse passionem cōmunem, scilicet utriq̄ humoribus, sicuti sunt alia numeratae passiones. hicq̄ nota in aliquibus contextibus legi furor in recto. In Aldino, & in nostro antiquo in obliquo est ὁ μὲν τύχη τῆς κοινῆς ὀδύνης, idest, non tamen est communis furoris, scilicet passio.

Quod legitur, Nunquam enim hic, legi debet nunquam enim hæc passio. Quippe Græce habetur τὸ πάθος τῷ το.

APHORISMVS LVII

A Poplexiæ autē fiunt, maxime à quadragesimo anno usq̄ ad sexagesimum.

BRASAVOLVS

GALENVS ipse testis est, ex pituita apoplexiam ut plurimū fieri, quæ tamen in hac ætate à quadragesimo anno usq̄ ad sexagesimum non multiplicatur. Ideo in hac ætate rationale non uidetur apoplexias fieri, sed potius in ultimo senio cōtingere debet, ut in tertio libro scriptum est, & Aetius libro sexto capite trigesimo septimo ex Archigene dicit, in senio plerumq̄ fieri, propterea nos in hūc modum dicamus, Cum apoplexiam, & ex pituita, & bile atra fiat, de illa nunc agit Hippocrates quæ ab atra bile ortum habet. In hac autem ætate à quadragesimo usq̄ ad sexagesimum annum, atra bilis plurimū uiget, unde & potissimū in hac ætate apoplexiam ab atra bile capiūtur, & ideo à Philotheo hic dicitur, τὸς ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν μέχρις, ἕ. τὸ τῆς ἀκρῆς πύθου κατὰ λαμβάνει, ὅτι πλεονάζει μάλιστα κατ' αὐτῶν ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς, ὅς τῆ παχύτητι ἐμφερέτων, πλὴν ἀκρῆς ξίαν ἀκρῆς γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ φλέγματος ἀκρῆς πύθου, κατ' ἀκρῆς, ἀλλὰ ὁ πῶς ταῦτα νῦν ὁ λόγος τῶν ἰπποκράτους. idest, à quadragesimo anno usq̄ ad sexagesimum apoplexiæ passio deprehendit, quoniam melancholicus humor in ipsis maxime abundat, qui sua crassitie obstruens apoplexiam facit, fit autem & à pituita præcipue apoplexiam, sed de his nō est sermo Hippocrati nunc. Tamen si alicui placeret de illa etiam quæ ex pituita fit, intelligere, is dicere habet, hoc fieri per accidēs, sicuti de multis morbis, qui in hac ætate fiūt, à Galeno in tertio libro per accidens fieri dicuntur, & non ratione ætatum, sed ratione inordinati uictus, nempe iuuenili ætate transacta, in qua erant inordinatissimi, in sua illa inordinatione perseverāt. cum uero ex ætatis progressu imbecilliores fiant, apoplexias ex pituita incidere possunt. Tamen cum Galeno potius sentiēdum est, de his uerba facere, quæ ex atra bile sunt, nam hic humor in hac ætate uiget, & magis etiam, q̄ in quacūq̄ alia, quia in iunioribus non fiunt, in senioribus uis cōcoctrix est nimis imbecilla.

ἀπὸ πλεονηκτικῶν δὲ. i. attoniti, uel apoplectici aut.] de his agens, qui apoplexiā incidunt. μάλιστα γίνονται. idest, Maxime fiunt.]

ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν. idest, à quadragesimo anno.]

Μέχρις ἐξήκοντα. idest, usq̄ ad sexagesimum.] præsertim de illa quæ ab atra bile fit. Scilicet illam particulam μάλιστα determinare posse uerbum fiunt, & hanc particulā à quadragesimo anno, quam particulam potius determinari arbitramur.

GALENVS

NON omnem apoplexiam, sed nuper dictam tantummodo, quæ ex atra sola fit bile, contingit aduenire his qui dictam agunt ætatem, quoniam in his maxime abundat atra bilis humor, quemadmodum etiam in autumno. Quod si uolumus simpliciter pronuntiare, plures senes laborant apoplexiā. Si igitur sermo debeat esse uerus, iungendus est cum priorē aphorismo, ac si ita diceretur. In morbis melancholicis ad hæc

periculosi decubitus, stuporem corporis qui homines occupat à quadragesimo anno usq; ad sexagesimum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratem de omni apoplexia intelligendum non esse, sed de illa solum, quæ nuper dicta est, ex atra bile facta. hi enim qui in hac ætate sunt, solum hanc incidunt, quoniam atra bile abundant, sicuti in autumno abundat, hi uero autumno comparantur.

SECUNDO docet, Si de omni apoplexia simpliciter enūtiare uelimus, aphorismus non erit uerus, nam plures senes apoplexia laborant, quàm qui sunt in ætate à quadragesimo anno usq; ad sexagesimum, constituti.

TERTIO docet, Si aphorismus uerus esse debeat, oportere ipsum cum præcedenti Aphorismo coniungere, & dicere, In morbis melancholicis ad hæc periculosi decubitus, apoplexiam enim corporis faciunt, quæ homines à quadragesimo anno usq; ad sexagesimum occupabit.

Quod legitur, Stuporem corporis, nos potius legendum putamus apoplexiam corporis, tamen Hippocrates solet nominare resolutionem apoplexiam, & quandoq; crus apoplecticum dixit.

APHORISMVS LVIII

SI omentum excidat, necessario putrescit.

BRASAVOLVS

OMENTVM illa pellis est præpinguis, quam uulgus Rete uocat, in qua fissa secuscula inuoluunt. Ab Arabibus zirbus, à Græcis ἐπίπλοον nominatur, peritonæo quodammodo colligatur, intestino colo, & liene, extenditur supra uentriculum, iecur, lienem, & intestina usq; ad inguina, decidit quandoq; et in scrotum incidit, facitq; genus illud ramicis, quod à Græcis ὑπὸ πλοκίλῳ, idest, omenti ramix, uel zirbi hernia secundum Recentes nuncupatur, tamen & in inguina, & in umbilicū descendere potest, & ramicem ibi facere. Cum uero in unam harum partiū deciderit, non est opus putrescere, imo si sit in scroto, potest in uitæ finem (etiam si is diu uiuat) perdurare, & tamen nō corumpitur, propterea hic apud Hippocratē opus est intelligere, excidere, idest, extra corpus exire, non quidem totum, sed partem. Nam si aliquis uulneratus sit, & aliqua omenti portio appareat, necessariū est putrescere, cum statim ab aere percussa fuerit. Ideo medici uidentes omenti partē, illam statim incidere solent, & reliquū intromittere. Nos in duobus uulneratis, quamcunq; partem intromittendam iussimus, tamen non putrescere. Ratio autem quare putrescat, est quia eius naturalis calor ita imbecillis efficitur, ut eius humiditatem seruare non possit, & regere, propterea calore aliquo intrinseco eger, quo reguletur, qui in ipso putredinem inducit. Quod si dixeris, extra corpus ita cito nō putrescere. Respondemus uerum esse, quia non adest caliditas quæ corruptionem procurat, cum sit illi impropria. Philotheus hic dicit ἐπίπλοον ὄσιν πικρῶδες πικρῶδες, ὀσία ὑπὸ κελίῳ ποῖς ἑντέροις, ἢ τῆ γαστρὶ. τότο πλάκῳς ἢ τῷ ὑστρογαστρῶ τρώσεως γερωνίας, ἐκ πῆρα μέρους π, ἢ ἐπειδὴ καὶ οὐ πᾶσις ὀμιλοῦ τῷ ἔξωθεν ἀερί, ἀνάγκη ἄθεως σίπιδου. κελίῳ οὐ ὀπποκράτης ὁ ἐκπεπῆστος τέμνειν, καὶ ὅπως τῆ γαστροσφίρα χηῖδου. idest, Omentum est pinguis & nervosa substantia intestinis & uentriculo supraposita. huius sæpe in inferiori uentre uulnere illato pars aliqua excidit, & quoniam facile patitur, aeri extrinseco exposita, celeriter ut putrescat necesse est. Iubet igitur Hippocrates partem quæ exciderit, abscindere uel præcidere, & sic uentris futura uti. Tamen nos nunquam incidemus, modo diu non fuerit extra corpus, sed integrum sinentes introduci iuberemus. Quod in duobus fieri iussimus, & sanati sunt. Vidimus & quibus abscisa fuerit omenti portio, sanitati restitutos, tamen inter hos unus qui nobiscum consuetudinem habebat, deinde apte concoquere non poterat. nec istud ab re erat, quia uentriculi calorem conseruat, & à natura supra intestina positum est ut illa humectet, & magis lubrica faciat, ut feces

ut feces per intestina facilius discurrere possint, & ad anum transmitti ut exeant. Videtur autem esse sacca quædam.

Ἡν ἐν τῷ πλοῦν ἐκπέσει, idest, Si omentum exciderit. Scilicet extra corpus, non autem extra suum locum solum, quia in Epiplocele extra proprium locum est, tamen non putrescit, at exire non potest, nisi is sit uulneratus, à quo exit.

Ἀνάγκη ἐκπερῶναι, idest, Necesse est computrescere, quia ex aeris frigore eius naturalem calorem amittit, cui deinde non potest magnam eius humiditatem conseruare, ideo calore non sibi proprie adueniente putrescit, & hoc cito fieri uolunt auctores, at nos iuissimum introduci omentum quod exiuerat, in duobus, & sani effecti sunt. forte Hippocrates intelligendus est, quando diu extra fuerit, non quando parum, quicquid à Philotheo dicatur, ipse enim ita putat, cum experientia oppositum ostendat. Hippocrates hunc aphorismum in principio primi libri De morbis ponit, sed hoc modo dicens, si percussio omentum excidat, necessario putrescit. Paulus libro sexto capite quinquagesimo secundo modum incidendi omentum ostendit, iubetq; nō esse incidendum, nisi uiderimus manifestam putredinē. Inquit igitur, at uero cū membrana abdominis rupta, omentū prolapsum est, considerari debet an pars eius aliqua humida, aut nigra sit, idq; totū prius supra emortuā partē laqueo iniecto, ne sanguinis profusione periclitetur, infra uinculum excidendum est, tum in infimo confutionis sine uinculi capita sunt inferenda, sic, ut dependeant, quo facilius cum pure orto reijciuntur, eximi possint.

GALENVS

PROPTER sermonis breuitatem falsus esse uidebitur aphorismus his qui non recte ipsum inaudierint. Quod enim dicitur huiusmodi est. Quando exciderit, hoc est quando nudatum fuerit, & extra peritonæum, idest membranam abdominis interio-rem omentū exierit, non contingit ipsum ad locum proprium restitutum sanum, & saluum fieri, sicuti si aliud aliquid extra promeretur, ueluti intestinum, aut aliqua uisceris fibra. Illa & enim nisi longo tempore frigeant quando uulnus in parte uentris superiore factum ad cicatricem perductum fuerit, pristinam recipiunt temperaturam. Omentum uero etiam si minimo nudetur tempore, reductum putrescit, quam ob causam medici partem illam quæ fuerit nudata, solent refecare. Hanc igitur sententiam habet aphorismus, licet consuetius in uerbis dictis proponatur. Si quis uero aliquando uidit omentum, quod paruo tempore extra prodierit, & deinde ad suum locum reductum, non putruerit, perpetuam quidem non esse probabit Hippocratis enunciationem. Illud tamen seruabit, quod magna ex parte solet accidere, & commune est huic aphorismo, ad alios ab Hippocrate dictos perpetuum quoddam ex figura dictionis ostendenti, quamuis res ipsæ non semper eodem modo eueniant, sed raro aliquando aliter accidunt,

BRASAVOLVS.

PRI MO Galenus docet, hunc aphorismū falsum uideri, nisi quis recte intellexerit, nam quod ex aphorismo sumitur, hoc est, quando omentum adeo denudatū fuerit ut sit extra peritonæum, sanum atq; saluū intromitti nō potest, sicuti alia membra, quæ extra ad aerem posita sunt, hæc enim introducuntur sana, nam intestina, aut alicuius uisceris fibra extra corpus posita, nisi longo tempore frigeant, quando uulnus ad cicatricē perducitur, & ipsa quoq; pristinam sanitatem recipiunt. Secus est in omento, quod etiam si minimo nudetur tempore, hoc est detegatur, ut aerem offendat, si intus reductatur, putrescit, & ideo medici partem illam denudatam, priusquam intromittāt, refecare solent, hæc est igitur Galeni sententia, quamuis in uerbis confusus esse uideatur.

Quod legitur, extra peritonæum, idest, membranam abdominis interiorē. At peritonæum non est membrana abdominis interior, nam abdomen membranā suam habet ipsum tegentem, peritonæū deinde est sub illa membrana. Intelligoq; omentum exire peritonæum, idest peritonæum ipsum & epigastrium, uel hypogastrium secundum locum in quo fuerit uulnus.

Vbi etiam legitur, In parte uentris superiore, ibi Galenus utitur uocabulo ὑπὲρ γαστροῦ, quod significat partem uentris ab umbilico superius.

SE C V N D O Galenus nō audens è directo Hippocratē reprehendere, dicit, si quis uiderit omentū, quod paruo tempore extra prodierit, & deinde ad suum locum reductum

non putruerit, hic dicere poterit. Hippocratis orationem non esse perpetuam & uniuersalem: tamen hoc seruare oportebit, quod magna ex parte hoc contingit. Nos testes sumus, in duobus fuisse introuissum omentum, tamen sanitati restituti sunt, & suam propriam temperaturam acquisiuerunt, quia illi omnia uitæ munia egregie habebant, & sicut prius integra: immo unus, cui abscessa fuit omenti portio, conualuit quidem, sed dein cepit ægre concoquebat, & adhuc ægre concoquit.

TERTIO Galenus notat Hippocratis morē in multis aphorismis & multis rebus, qui ex figura dictionis proponit aliqua tanquam perpetua, quamuis res ipse eodem modo semper non eueniant, sed raro aliquando aliter contingant. immo non ab re hoc facit Hippocrates, quia illa, quæ in pluribus sunt, in secundo De Physico auditu ab Aristotele naturalia uocantur. nempe res naturæ, uel semper, uel ut plurimum eodem modo fiunt.

APHORISMVS LIX

Quibuscunq; à coxendicium dolore molestatis excidit coxa, & rursus incidit, his muccores superueniunt.

BRASAVOLVS

QUI Ischiam patiuntur, idest huius partis dolorem, quem latini coxendicium dolorem uocant, si præter dolorem os coxæ acetabulum uel cotylam, uel pyxidem suam exeat, deinde incidat, idest intus recipiatur, postea exeat, ex hoc iudicare debet humores superuenisse, idest partes istas esse muccore plenas, & hos muccores iamdiu partes istas occupasse, quæ habent ligamenta fortissima. Si enim tunc solum illuc currerent, coxam exire necessarium non esset, idest os coxæ, nam ligamenta illa tam cito non molliuntur, ideo opus est pituitosam materiam præfuisse, quæ ligamenta emolliret. his uero mollioribus effectis, os coxæ incidit, & excidit facile. Nunc puerum quemdam curamus, cui os coxæ excidit, quoniam humida tempora uigent, quæ toto serè hoc anno 1538. uiguerunt. At cum tempora sicciora fiunt, coxæ os incidit, unde nihil aliud in hoc Aphorismo docet Hippocrates, quam cum coxæ os suum acetabulum ingredi & egredi uidebimus, statim iudicabimus muccores & pituitosos humores in hoc loco esse congregatos, & ideo Philotheus dicit ἀδρροζιμνοῦ γὰρ ἐκείσε τυχόν ἢ τῆ κοιλότητι ἢ ἢ ἢ διὰ ῥοῦσιν τοῖς ἰσχίῳ φλέγμα, οἰονεὶ κατὰ βρέχει αὐτὸ σιωδισμοῦς, καὶ χαλαρὸς αὐτὸ πρὶν, καὶ τὸ ἄνθρῳ ἕλκεσται, καὶ πάλιν ἢ πρὶν ἢ κεφαλῆ τοῦ κερῶ. idest, Congregata enim illuc forte fortuna in concauitate in qua coxæ dearticulatio est, pituita, ligamenta, quasi irrigat, & eadem mollia facit, & inde exit, & rursus illabitur (idest, ingreditur) eruris caput. Galenus in principio duodecimi libri De usu partium, docet omnē ligamentum esse adeo durū, ut tuto simul colligeret, & moueri nō prohibeat, neq; facile abrumpatur. Postea Galenus sequitur, quin etiam hoc audis ab Hippocrate dici. Quibus humiditas subnutrita copiosior, humectat corpora circa articulos, facile his artuum capita exiliunt, eos uero qui præ horum corporum duritie prohibiti sunt moueri, non puto telatere, quum uideas quotidie quantopere à motu impediuntur. Hæc Galenus, ubi uidet huius aphorismi sententiam referri.

ὁμοῖσιν ἀπὸ ἰσχιάδ' ὁ ἰσοχλωμῶσι. Quibuscunq; à coxendicium dolore infestatis. Græci ἰσχίον coxam uocant, ab ἰσχίῳ uero, idest à coxa ἰσχιάδ' dicunt dolorem grauissimum in coxa. Galenus in Definitionibus sibi adscriptis, & in introductorio sibi adscripto dicit, coxendicem dolorem diuturnum esse, nec facile solui, per temporis interualla repetentem à coxa ad femora, poplites, suras, & imos pertingens talos. latini (ut apud Plinium uidere est) coxendicem dicentes, quandoq; locum ipsum intelligunt, quandoq; dolorem, & tristem in hoc loco sensationem. Paulus libro tertio capite septuagesimo septimo dicit coxendicis dolorem esse de genere arthritidis, nisi quod inhaeret coxæ. Illius causa est crassus & pituitosus humor, qui in coxendice cunei instar concretus insidit, & articulat. Dolor uero eo malo obnoxiosus astheromatibus huboniscq; loco

nisiq; loco ad genua usq; infestat. In plerisq; autem usq; ad extimum pedis calcaneum. Aetius uero libro duodecimo capite primo de hac re copiosius agit, nempe simpliciter uerum non est, quod dolor usq; ad extremos pedes, uel ad genua tendat, sed uariis doloris affectus facit, in uarijs hominibus, nam hoc malū quādoq; est in uicinis musculis, & maximē in lumbis, ibiq; initium habere uidetur. aliquando affectionis initiū ab ipsa iunctura exorditur. Quandoq; etiam contingit, ut uertēbri dolore ferē sublato, circa poplitem solum afflictio hæreat. alijs aut iuxta talem, quibusdam aut totum crus dolore affigitur, multis item circa inguina dolor figitur, & tunc sanē uesica ipsa molestiam transfumens, urinæ difficultatem inducit, & tunc maximē totum crus a coxendicibus usq; ad calcaneum dolorem profert. Verum si etiam aliqua alia pars corporis agitetur. Statimq; omnes causas subiecit Aetius, ex quibus coxendicis dolor fieri possit, inquit, Generant autem hanc affectionem assiduæ cruditates, & immodicus rei ueneræ usus: aliquando etiam deambulationes concitiores, & hæmorrhoides supresse, & uomendi consuetudo intermissa, & purgationes menstruæ, aut etiam alia familiares excretiones impeditæ, & exercitiorum contemptus. Sed Hippocrates ipse in libro De morbis qui extra, ferē in medio dicit: coxendicum dolor cum sit, coxendicis iunctura dolitat, acetabulum, summæ nates, totūq; crus. In libro uero De morbis qui intus, propē finem, de coxendice ex ambulatione per solem facta agens, & de illa etiam quæ ab alijs causis, dicit, Coxendicum dolor de illis præcipue causis, & alijs gignitur præterea multis, si diutius quis sub sole uersetur, & eat, coxendicesq; calefiant, humorq; horum articulo- rum, & aliorum æstu siccescat, & cogatur. Quod sic esse coniector, languens enim flexere hos articulos & alios præ dolore qui inest, nequit, digiti compinguntur, lumbos, uertebrae, quæ secundum coxendices sunt maximē dolet. Coxendices, inguina, genua, grauis & æstuosus dolor uexat. Si quis eum moueat, præ dolore uehementer gemit, quandoq; neruorum conuulsioni frigus & febris superuenit. Coxendix etiam bile, pituita, sanguineq; gignitur, tanquam omnibus his malis laboret, similiter dolitat: quandoq; etiam friget, & leniter febricit. Post hæc eius curationem prosequitur Hippocrates.

Εξίπτει τὸ ἰχθὺν, καὶ πάλιν ἐμπίπτει. idest, Excidit coxa, & rursus incidit.] Ita ut facile os exeat, facileq; introducatur. Hippocrates in libro De luxatis, hoc humiditati attribuit, præsertim quando hoc est absq; inflammatione, & idem facit in hoc aphorismo dicens, τὸ πρῶτον μύξαι ἀπὸ γίνονται. Noster antiquus codex legit ἐγγίνονται, quod ad Hippocratis sensum nihil facit, idest, his mucores superueniunt, uel congeniti sunt. Nam ut in libro De luxatis inquit, de Ischia, idest coxa loquens, inquit, Quibus autem foras sine inflammatione crebrius excidit, hi liquidiores & humidiores crure utuntur, sicuti manus pollex, qui maximē suapte natura excidit, quibusdam facilius uel difficilius, quibusdam spes est, uel metus celerius excidere, quibusdam sæpius excidit, & plura alia ibi de hac re ab Hippocrate dicuntur. tu librum illum integrum lege, si tibi menti sit coxendicis, luxationem ad libellam intelligere, & etiam aliorum ossium: sed hoc os absq; inflammatione excidere debet, & sine aliquo casu, si mucores esse prædicere debeat. Sunt uero mucores humidæ materiæ pituitosæ, glutinosæ, mucis similes, quas Hippocrates hic μύξας uocauit. nunc recentes greci genus quoddam prunorum μύξαν appellant, quod uulgus sebesten nominat, & istud ob hanc rationem, quia uisci quoddam genus ex eo fiat. hic autem ambigere poteris, an hic de uera ossis luxatione sermo sit, an non. Respondemus, luxationem (ut idem Hippocrates in libro De luxatis docet) in coxa quadrupliciter fieri in interiorē partem, & hoc frequentius fit quàm aliqua alia, Recentes dicunt in partem domesticam fieri, in quo casu crus longius efficitur: quandoq; fit in exteriorē partem, tamen rarius contingit, & tunc crus est breuius, quandoq; in anteriorem uel posteriorem partem fit, quod rarissime contingit. Tamen alter est modus, quo potest rotundum foeminiis caput a cotyla, quæ est coxæ sinus, ita excidere ut laxetur articulus, non luxetur, quod Recentes elongationem neruorum appellant. Arbitror Hippocratem in hoc aphorismo hunc excidendi modum potissimum intelligere, quāuis & ad omnes alias luxatiōis species ampliari possit. Sed hæc luxatio a pituitosis humoribus atq; humidis potissimum fit, qui mucorum naturam habent. luxationē, quā exarthema uocat Paulus, dicit coxæ solū contingere. Tamē & nos experientia uide-

tia uidemus coxam pararthremati, idest luxationi subiacere, nam luxatur, & exit cotylam, atq; ingreditur etiam nullo adiuuante in aliquibus pueris, qui à principio ita habent. Opus igitur est de patientibus exarthrema, idest, luxationem, & pararthrema, idest, in coxæ dice laxationem, aphorismū intelligere, quoniam utrunq; ex muccosis & pituitosis humoribus contingere potest. Tamen quia ab Hippocrate dicitur excidere & incidere, quod sæpe fieri oportere significat, propterea ipsum potius intelligo in pararthremate, idest, laxatione, q̄ luxatione. sed tā laxatio, q̄ luxatio claudicare faciunt. Galenus præterea in cōmentatione ostēdere uidetur sermonē esse de laxatione, & non de luxatione. In laxatione etiam fit longius crus, sed non per illum modum, per quē longius fit, quando in anteriorem partem luxatur, sed eo solum modo, quo ligamenta longiora efficiuntur.

GALENVS

SÆPE in articulis humor pituitosus aceruat, quem muccorem appellant, à quo madefacta articulationis ligamenta laxiora redduntur, atque ideo facile à cavitare articulus excidit, & rursus non cum difficultate incidit, quæ nunc ait accidere his qui ita morbo laborant coxendicum. Quando autem coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere, quomodo etiam in libro de articulis dicebat: Humeri articulum uno modo noui lubricare, ac si dixisset articulum secundum humerum.

BRASAVOLVS.

PRIMO Galenus docet, sæpe in articulis pituitosum humorem aceruari, quem *μύξω*, idest mucum uocant, à quo madefacta ligamenta laxiora redduntur, & propterea à cavitare sua facile excidunt, atq; incidunt. nunc ista contingere dixit ijs qui ita dispositi sunt.

Quod legitur, quæ nunc ait accidere ijs qui ita morbo laborant coxendicum, græce habetur, & *δὲ δὴν ἢ γὰρ φησὶ τοῖς ὄντως ἀσθενέστεροις συμβαίνειν ἰχιάδιαις*, idest, Quæ nunc ait accidere ijs qui ita dispositi sunt in coxendicum dolore.

SECUNDO Galenus docet, cum dicitur coxam excidere, coxæ articulum intelligendum esse, sicuti ab Hippocrate in libro De articulis dictum est: humeri autem articulum uno modo noui lubricare, ac si dixisset articulum secundum humerum.

APHORISMVS LX

Quibuscumq; à coxendicum dolore molestatis diuturno excidit coxa, his crus tabescit, & claudicant, si non urantur.

BRASAVOLVS

HIC aphorismus præcedenti iungendus est, ut Galenus in commentatione faciet, eius uero sententia talis est: qui diu coxendicū dolore afficiuntur, & excidit coxa, et etiā incidit, crus tabescit: quoniam tota hæc pars imbecillis facta est, & ligamēta ob intensum dolorem, & ob muccores, quos in præcedenti aphorismo superuenire dicebat, & ob frigiditatem inductam, quo illorum meatuū obstructions fiunt, per quos nutrimentum ad cruris partes deferri oporteret, hiq; claudicant. nam hac parte imbecilliore reddita supra quam totum corpus firmari debet, & cum coxa simul acetabulum exiuerit, claudicare necesse est nisi urantur. nam per unctionem pituitosæ materiæ resoluūtur, & crus fortius redditur, atq; ligamenta, & obstructi meatus aperiuntur: propterea per hunc curationis modum sanari possunt, & non per alium. Tamen Paulus Aegineta libro sexto capite 120. oppositum dicere uidetur. nam dicit, eos quibus diu exciderit coxa, non posse sanari. hoc tamen non est aphorismo oppugnans, quia nunc excidere posset, & longum præfuisse dolorem.

Ὅσοι σιμὴν ἔχουσιν ἰχιάδιαις ἐν ἰχιάδιαις χρόνιαις, idest, Quibuscumq; à coxendicum dolore infestatis diuturno.] Ut hæc particula diuturno coxarū dolorem determinet, nam non est opus, coxam iam diu exiuisse, sed tunc exiuisse satis est, & hoc factum sit absq; inflammatione, & absq; casu, sed sponte ex emollitione in loco ob humores suprauenientes facta, qui ligamenta irrigant, & emolliunt.

Τὸ ἰχίον ἐξίστηται. idest, Excedit os coxæ uel coxa.] Exit inquam proprium acetabulum ratione humorum humorum, qui illuc decurrerint.

Τὰ πύσι φθίνει τὸ σκέλον. idest, Iis crus tabescit.] Idest, extenuatur, & nutrimentum non recipit, ob imbecillitatem & obstructionem à pituita factam, quæ nutrimentum ad crus ire non sinit, unde extenuari opus est.

καὶ χολῶνται. idest, Et claudicant, ob imbecillitatem, quam in crure habent, potissimum in coxa. & Hippocrates in libro De locis in homine, dicit: cumq; humoris plurimum illuc defluerit, multum claudicant; cum parum, non adeo afficiuntur. Notatq; nullum esse remedium, quo curari possit, quia sunt confirmati, præter id quod ab Hippocrate statim dicitur.

Εἰ μὴ καυθῶσι. idest, Nisi urantur.] Quod fit cādenti ferro, cū hi sunt in hoc confirmati, idq; ut Paulus dicit li. tertio ca. septuagesimo septimo tribus aut quatuor locis fiat. In sexto aut lib. adustionē supra crus facit. Hippocrates ipse in lib. De morbis qui extra, de coxendicū dolore uerba faciens dicit: si uero locum unum dolor uexet, quem medicamenta non pellant, linamento locum perurito. Aetius libro duodecimo cap. tertio multos ustionis modos in hoc casu refert, qui tum per ferreos cauterēs igni candefactos fiunt, tum per ea quibus uice ignis utimur, & quæ uocantur potentialia cauteria, qualia nunc fiunt etiam potentiora quàm antiquitus inuenta essent. Tamē Aetius omnia hæc facit supra coxæ iuncturam, & Celsus libro quarto capite uigesimo secundo dicit: ultimum est, & in ueteribus quoq; morbis efficacissimum, tribus aut quatuor locis super coxam, cutem candentibus ferramentis exulcerare. Celsus igitur supra coxam adurit. Hoc dixi quoniam recentes in capitis commissura hoc faciunt. Illud autem est, quando defluxus à capite prouenit. Philotheus & ipse aphorismum hoc modo interpretatur, καὶ εἰς πλῆθος μύξος, ἂν πλείον ἐξίστητος μὲν τὸ ἰχίον γρησέται χολῶνσι τὸ σκέλος, ἀκολούθησι δὲ ἐξανάγκης καὶ ἀτροφία, ὡς τε φησὶ φύσις ἐφ' ἑβλίωαι κινήσεως. ἔτω μὲν φθίνει τὸ σκέλον, καὶ χολῶται τὸ ἰχίον ἰχίον ἰχίον ἰχίον, εἰ μὴ καυθῶσι. εἰ μὴ καυθῶσι, ἔδωκεν τὸ πῦρ πύσιν, ἢ γὰρ καύσις τὴν μύξον ἐπιπύσσειν ξηραίνει καὶ ἐκδραπένη, καὶ σφοδρῶς γίνονται οὐδὲ σφοδρῶς, καὶ τὸ δόγμα, καὶ τὸ ἰχίον ἀφ' ἑβλίωαι κινήσεως, καὶ λοιπὸν οὐκ ἐπιπύσσει ἢ κεφαλὴ τὸ μὲν ἀπὸ φιλολογίας. idest, Et si ob mucoris multitudinem coxa plena eo quod detritum est manet, cruris claudicatio fiet, sequitur aut de necessitate & mala habitudine quæ ἀτροφία dicitur. Quamobrem motu secundum naturam priuatur, sic quidem contabescit crus, & claudicat ob ea quæ coxendicem perturbant, nisi urant. Si uero urant, nihil horum patiuntur. ustio enim mucorem illapsum exiccat, & consumit, & solida fiunt ligamenta & cutis, & in id quod est secundum naturam restituuntur, & deinceps coxæ caput à cauitate amplius non excedit.

GALENVS

H VNC aphorismum non debemus à superiore seiungere, sed ipsum cōiungentes, ita unum audire sermonem. Vult enim dicere quod à coxendicum morbo molestatis, quibus propter mucoris multitudinē articulus excidit & rursus incidit, necessarium est processu temporis os contabescere, nisi prius urendo mucorem exiccemus, quod in libro de articulis consulit fieri in brachio iugiter excidente, nam & nunc eadē est sermonis uis, cū ipse suadeat aduri quod secundum coxā, ut in lib. de articulis docebat, ut & id quod mucosum absumatur, & ut laxitas cutis ad quā articulus lubricabat, magis ex adustione cōtracta, arctet, & prohibeat transponi. Quod si ob multitudinē mucoris extra suum locū diu coxa steterit, est quidē iam hoc cruris claudicatio, necessario contabescet, ut etiā alijs solet accidere priuatis motibus qui illis sunt secundum naturā.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismum nō esse à præcedenti seiungendum, sed illi hoc modo continuandū: à coxendicū morbo molestatis, quibus ppter mucoris multitudinem articulus excidit, & rursus incidit, necessariū est processu tēporis crus cōtabescere, nisi prius urētes mucorē exiccemus. quod in li. De articulis Hippocratē docuisse restatur Galenus in brachio iugiter excidēte; sed inquit, eandē esse uim sui sermonis hic in coxa, quæ aduri debet, ut id quod mucosum est, absumatur, & cutis laxitas, propter quā articulus lubricabat, ex adustione contracta magis arctet, & transponi prohibeat.

Vbi legitur

Vbi legitur, Necessarium est processu temporis os contabescere, legendum est, *crus*, non os, nam græce habetur, *ἀναγκαῖον δὲ χρόνω φθίνειν τὸ σκέλη*. idest, necessarium est processu temporis crus contabescere.

SECUNDO docet, Si ob mucchoris multitudinem, diu coxa extra suum locum per seuerauerit, hæc est claudicatio, & crus non nutrietur, ut alijs partibus contingere solet, quæ suis motibus necessario contabescet, græce est *ἀνορθώσει δὲ ἀναγκῆς αὐτῆ καὶ ἀτροφία*. idest, consequetur autem & ipsi ex necessitate innutritio, uel (ut Plinius exponit hoc uerbum *ἀτροφία*) non sentire nutrimentum.

Quod etiam legitur, Vt etiam alijs solet accidere, legendum est, ut etiam alijs omnibus solet accidere, Græce etenim est, *καὶ δὲ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν*.

SEXTI LIBRI
FINIS.

AD MAGNIFICVM COMITEM BONI-
FACIVM BIVILAQVAM COMPATREM CA-
RISSIMVM, ANTONIVS MVSA
BRASAVOLVS.

VLLVS EST in hac inclyta urbe Magnifice Compater, quantumuis à Musis & Gratijs auersus, qui te non colat, ueneretur, ac obseruet. Id uero potissimum faciunt literarum cultores, quibus liberali quodam animo faues, quorum dignitatem, quãtum in te est, tueris & amplificas. Quid igitur ego acturus sum, cui tuæ præstantes uirtutes ex longa consuetudine, quàm alteri cuiquam notiores sunt: & tui probissimi mores familiariter perspecti, ex illa, quæ iam diu inter nos coaluit, amicitia; non possum te nõ summopere amare, suspicere, atq; obseruare, & ueluti tuba & clarissimo præconio de te passim prædicare, tuaq; gesta promulgare. At cum hæc amoris, & beneuolentiæ coniunctiones nullius propè momenti esse uideantur: certe nõ adeo sint futurę diuturnę, nisi aliquo certo testimonio innotescant: propterea ut animum nostrum (quem tamen scio te iam diu, uel à primis radicibus, ut quidam inquirunt, nouisse) certius ac illustrius cognoscas, statui mus hunc septimum laborem tibi inscribere ac dicare: tibi inquam benemerenti, & qui gratiam aliquam ipsi operi tuo iudicio es allaturus. Accipe igitur Compater Magnifice munusculum hoc, non quidem te tanto uiro dignum, sed qualecunq; ab amicali manu prodire poterit. Speramus tamen tibi non displiciturum, nõ tam suo genio, suaq; elegantia, quàm tua singulari humanitate ac modestia: tum ob uehementem, quo me persecutus es amorem. Qualecunq; ergo sit hoc munus, speramus te læta fronte accepturum. Quod si feceris, & nos interim alia forte in tui gratiam meliõra moliemur. Vale mi Compater benignissime.